

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2005–2006)

FOR BUDSJETTÅRET 2006

Utgiftskapitler: 61, 400–480

Inntektskapitler: 3061, 3400–3474 og 5630

Innhold

Del I

Innledende del	9
1 Hovedinnledning	11
1.1 Regjeringens verdigrunnlag og hovedmål for justispolitikken ...	11
1.1.1 Hoved- og delmål for justis-sektoren	12
1.1.2 Målene for Regjeringens økonomiske politikk	13
1.2 Hovedutfordringer	13
1.2.1 Forebygge og bekjempe kriminalitet	14
1.2.2 Effektivisere og øke kvaliteten i straffesakskjeden	17
1.2.3 Straff og alternative konfliktløsningsmodeller	19
1.2.4 Økt samfunnssikkerhet	20
1.3 Budsjettmessige prioriteringer	22
1.4 Organisasjons- og strukturendringer	23
1.4.1 Strukturendringer i domstolene	23
1.4.2 Overføring av tinglysing til Statens kartverk	23
1.4.3 Politireformen – fase II	24
1.4.4 Den sivile rettspleie på grunnplanet	24
1.4.5 Nødnett	24
1.4.6 IKT i justissektoren	24
1.5 Likestilling	25
1.5.1 Likestilling internt i Justisdepartementet	25
1.5.2 Organisering	25
1.5.3 Målsetting og tiltak	25
1.5.4 Statistikk fordelt på kvinner og menn	25
1.6 Justis- og politidepartementets miljøtiltak	25
1.6.1 Lovarbeid	25
1.6.2 Politi- og lensmannsetaten	26
1.6.3 Samfunnssikkerhet og beredskap	26
1.6.4 Svalbard	26
1.7 Grønn stat – innføring av miljøledelse i statlige virksomheter	26
1.8 Om oppfølging av anmodningsvedtak fra Stortinget	26

1.8.1 Om oppfølging av anmodningsvedtak fra Stortingssesjonen 2003-2004	26
1.8.2 Om oppfølging av anmodningsvedtak fra Stortingssesjonen 2004-2005	27
1.9 Oversikt	30
1.10 Innføring av nettoordning for budsjettering og regnskapsføring av merverdiavgift i statsforvalgningen	34
1.11 Tekniske endringer i budsjettproposisjonen for budsjetterminen 2006	35
1.12 Bruk av stikkordet «kan overføres»	35

Del II

Nærmere om budsjettforslag	37
Programområde 06 Justissektoren	39
<i>Programkategori 06.10 Administrasjon</i>	<i>39</i>
Kap. 400 Justisdepartementet (jf. kap. 3400) ...	48
Kap. 3400 Justisdepartementet (jf. kap. 400) ...	50
<i>Programkategori 06.20 Rettsvesen</i>	<i>51</i>
Kap. 61 Høyesterett (jf. kap. 3061)	65
Kap. 3061 Høyesterett (jf. kap. 61)	66
Kap. 410 Tingrettene og lagmannsrettene (jf. kap. 3410)	66
Kap. 3410 Rettsgebyr (jf. kap. 410)	67
Kap. 411 Domstoladministrasjonen (jf. kap. 3411)	68
Kap. 3411 Domstoladministrasjonen (jf. kap. 411)	69
Kap. 412 Tinglysingsprosjektet (jf. kap. 3412)	69
Kap. 3412 Tinglysingsprosjektet (jf. kap. 412)	70
Kap. 413 Jordskifterettene (jf. kap. 3413)	71
Kap. 3413 Jordskifterettene	72
Kap. 5630 Aksjer i Norsk Eiendomsinformasjon as	72
Kap. 414 Forlikråd og andre domsutgifter	73

<i>Programkategori 06.30 Kriminalomsorg</i>	74
Kap. 430 Kriminalomsorgens sentrale forvaltning (jf. kap. 3430)	90
Kap. 3430 Kriminalomsorgens sentrale forvaltning (jf. kap. 430)	91
Kap. 432 Kriminalomsorgens utdannings- senter (KRUS) (jf. kap. 3432)	92
Kap. 3432 Kriminalomsorgens utdannings- senter (KRUS) (jf. kap. 432)	92
 <i>Programkategori 06.40</i>	
<i>Politi og påtalemyndighet</i>	94
Kap. 440 Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten (jf. kap. 3440)	121
Kap. 3440 Politidirektoratet – Politi- og lensmannsetaten (jf. kap. 440)	123
Kap. 441 Oslo politidistrikt (jf. kap. 3441):	124
Kap. 3441 Oslo politidistrikt (jf. kap. 441):	125
Kap. 442 Politihøgskolen (jf. kap. 3442):	125
Kap. 3442 Politihøgskolen (jf. kap. 442):	126
Kap. 443 Oppfølging av innsynsloven:	126
Kap. 445 Den høyere påtalemyndighet (jf. kap. 3445):	127
Kap. 3445 Den høyere påtalemyndighet (jf. kap. 445):	128
Kap. 446 Den militære påtalemyndighet (jf. kap. 3446):	128
Kap. 448 Grensekommissæren (jf. kap. 3448):	128
 <i>Programkategori 06.50 Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap</i>	
Kap. 450 Sivile vernepliktige (jf. kap. 3450)	147
Kap. 3450 Sivile vernepliktige, driftsinntekter (jf. kap. 450)	147
Kap. 451 Samfunnssikkerhet og beredskap (jf. kap. 3451)	148
Kap. 3451 Samfunnssikkerhet og beredskap (jf. kap. 451)	149
Kap. 452 Sentral krisehåndtering (jf. kap. 3452)	150
Kap. 455 Redningstjenesten (jf. kap. 3455)	150
Kap. 3455 Redningstjenesten (jf. kap. 455)	151
Kap. 456 Nødnett – felles radiosamband for nødetatene (jf. kap. 3456)	151
Kap. 3456 Nødnett – felles radiosamband for nødetatene (jf. kap. 456)	152
 <i>Programkategori 06.60 Andre virksomheter</i>	153

Kap. 460 Spesialenheten for politisaker (jf. kap. 3460):	156
Kap. 461 Særskilte ulykkeskommisjoner:	156
Kap. 466 Særskilte straffesaksutgifter m.m. (jf. kap. 3466):	157
Kap. 3466 Særskilte straffesaksutgifter m.m. (jf. kap. 466):	158
Kap. 467 Norsk Lovtidend:	158
Kap. 468 Kommisjonen for begjæring om gjenopptakelse av straffesaker (jf. kap. 3468):	158

 <i>Programkategori 06.70 Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.</i>	159
Kap. 470 Fri rettshjelp (jf. kap. 3470):	168
Kap. 3470 Fri rettshjelp (jf. kap. 470):	169
Kap. 471 Statens erstatningsansvar:	169
Kap. 472 Administrasjon av særskilte erstatningsordninger m.m. (jf. kap. 3472):	170
Kap. 3472 Administrasjon av særskilte erstatningsordninger m.m. (jf. kap. 472):	171
Kap. 474 Konfliktråd (jf. kap. 3474):	171
Kap. 3474 Konfliktråd:	171
Kap. 475 Bobehandling:	171
Kap. 477 Erstatning til nordmenn som satt i japansk fangenskap under 2. verdenskrig:	172

 <i>Programkategori 06.80 Svalbardbudsjettet</i>	173
---	-----

Forslag til vedtak om bevilgning for budsjettåret 2006, kapitlene 61, 400-480, 3061, 3400-3474 og 5630	175
---	-----

Vedlegg 1

Omtale av ledernes ansettelsesvilkår i statlige foretak	183
1 For leder i Norsk Eiendomsinformasjon as	183
2 For leder i Industritjeneste AS	183

Vedlegg 2

Bemanningsoversikt	184
--------------------------	-----

Figuroversikt

Figur 1.1	Anmeldte lovbrudd 2000 – 2004 ...	14	Figur 2.1	Anmeldte lovbrudd etter lovbruddsgruppe 2004	98
-----------	-----------------------------------	----	-----------	--	----

Oversikt over bokser

Boks 2.1	Rettsmedisin	155	Boks 2.3	Voldsoffererstatning	164
Boks 2.2	Konfliktråd	161	Boks 2.4	Fri rettshjelp	165

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2005–2006)

FOR BUDSJETTÅRET 2006

Utgiftskapitler: 61, 400–480

Inntektskapitler: 3061, 3400–3474 og 5630

*Tilråding fra Justis- og politidepartementet av 23. september 2005,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

*Del I
Innledende del*

1 Hovedinnledning

1.1 Regjeringens verdigrunnlag og hovedmål for justispolitikken

Regjeringens justispolitikk bygger på tre grunnleggende verdier; *trygghet, demokrati og rettssikkerhet*. Politikken utformes og gjennomføres ut fra et klart definert samfunns- og myndighetsansvar, i kombinasjon med personlig ansvar og respekt for enkeltindividets rettigheter.

Justispolitikken møter i dag store utfordringer og spenninger, både nasjonalt og internasjonalt. Det generelle trusselbildet er mer sammensatt og komplekst enn tidligere. Det fordrer en åpen, liberal og integrerende justispolitikk, basert på sosial, kulturell og religiøs respekt og toleranse. Dette perspektivet må balanseres opp mot bruk av rettslige virkemidler som sikrer borgerens trygghet og velferd. Den nødvendige samfunnsinnsatsen berører ikke bare rettsvesenets institusjoner, men krever også engasjement fra den enkelte borger, gjennom å søke tilhørighet og trygghet i familie, nærmiljø og frivillig engasjement.

Ivaretagelse av grunnverdiene trygghet, demokrati og rettssikkerhet må foregå innenfor velferdsstatens sosiale rammer. Dette fordrer blant annet en aktiv og samordnet justispolitikk. Justissektoren må organiseres, styres og forvaltes effektivt med fokus på utfordringer i forhold til kriminalitetsbekjempelse, samfunnssikkerhet og beredskap, regelutvikling, konfliktforebygging og konfliktløsning. Målene for justissektoren følger av pkt. 1.1.1.

Regjeringen har nedlagt et betydelig arbeid, både organisatorisk, budsjettmessig og gjennom lovgivningen, for at justissektorens kjerneoppgaver skal løses gjennom et riktig sett av virkemidler og gjennom samarbeid med aktuelle departementer, etater, institusjoner og organisasjoner.

Norge er avhengig av, og må følge nøye med i, den internasjonale rettsutviklingen. Forpliktende internasjonalt justispolitisk og rettslig samarbeid er mer nødvendig enn noen gang. Et nytt og krevende kriminalitetsbilde har ført til større sårbarhet, ikke minst i de åpne, demokratiske samfunn. Terrorhandlingene i Sharm el Sheik og London er eksempler på en utvikling som forsterker behovet

for å ha oppmerksomheten rettet mot de tre verdiene, trygghet, demokrati og rettssikkerhet.

Den konkrete justispolitikken utformes kontinuerlig gjennom et sett av virkemidler; lover og tiltak med budsjettmessige og organisatoriske konsekvenser. Et viktig grep er å finne gode tiltak som forhindrer overgrep og vilkårlig myndighetsutøvelse mot den enkelte, samtidig som myndighetene evner å beskytte og sikre behovet for felles sosial trygghet. Dette gjøres blant annet gjennom nødvendige kriminalpolitiske og beredskapsrettede tiltak. Budsjettforslaget for 2006 reflekterer dette langsiktige og planmessige justispolitiske hovedanliggende.

Det forebyggende og tverrsektorielle arbeidet har stått sentralt i Regjeringens justispolitikk i hele fire-års perioden. Også i 2006 vil justispolitikken rettes inn mot å styrke og videreutvikle borgernes trygghet, demokrati og rettssikkerhet, ikke minst gjennom et forpliktende samarbeid mellom det sivile samfunn og myndighetene. Forebygging innebærer blant annet å påvirke folks rettsbevissthet og respekt for lov og rett og å øke deres forståelse for humanistiske, etiske og andre felles verdier. Barn og unge utgjør den mest sårbare og utsatte gruppen i befolkningen i forhold til uheldig påvirkning og manglende oppfølging. Det forebyggende arbeid overfor barn og unge prioriteres derfor særlig høyt.

Et velfungerende demokrati krever at borgernes rettigheter og plikter kan realiseres gjennom grunnfestede rettsstatsverdier. Dette gjelder blant annet yringsfriheten, personvernet og andre sentrale verdier og menneskerettigheter. Demokrati innebærer også at avgjørelser skal fattes så nær den det angår som mulig, at det legges til rette for lokale løsninger og at det stimuleres til samarbeid mellom det sivile samfunn, organisasjoner og myndigheter. Utviklingen av demokrati og velferd må baseres både på rettslig forankrede prosesser, gjennom for eksempel rettighetslovgivning, på velfungerende domstoler og på etablerte politiske prosesser utenom rettssystemet. I lys av den makt- og demokratidebatten som pågår, anser Regjeringen det som viktig å følge nøye med i den utvikling som skjer hva angår økt rettsliggjøring av alle former for konfliktløsning og politiske prosesser og

vedtak. Prinsipielle diskusjoner om roller og ansvar for aktører, både i rettssystemet og utenfor, vil være et sentralt tema i en debatt om utviklingen. Alternative tvisteløsningsformer som rettsmek-

ling, konfliktråd mv. samt advokatrollen, rettshjelpenes stilling, oppgaver og ansvarsområder, er sentrale deler av denne problemstillingen.

1.1.1 Hoved- og delmål for justissektoren

De grunnleggende verdier for Regjeringens justispolitikk er trygghet, demokrati og rettssikkerhet, jf. pkt. 1.1. Verdiene er konkretisert gjennom de

hoved- og delmål som gjelder for justissektoren. Tabellen under viser en oversikt over målene. Målene er revidert i ft. St.prp. nr. 1 (2004–2005).

Tabell 1.1 Oversikt over hovedmål og delmål for justissektoren

Hovedmål	Delmål
Trygghet og redusert kriminalitet	– Styrke det kriminalitetsforebyggende og trygghetsskapende arbeidet – Forsvarlig og effektiv straffeforfølgning – Gjennomføre varetektsfengsling og straffereaksjoner på en måte som er betryggende for samfunnet og som motvirker straffbare handlinger. Det skal legges til rette for at lovbrystere kan gjøre en egen innsats for å endre sitt kriminelle handlingsmønster – En tilgjengelig og formålstjenlig straffelovgivning – Styrke arbeidet mot vold – Bekjempe alvorlig, organisert og grenseoverskridende kriminalitet – Styrke innsatsen mot økonomisk kriminalitet
God og effektiv konfliktforebygging og -løsning	– Styrke og utvikle konfliktløsningsordninger – Ivareta borgernes adgang til domstolene
Ivareta rettssikkerhet for individer og grupper	– Ivareta menneskerettighetene i justissektoren – Styrke kriminalitetsofrenes stilling – Ivareta rettshjelpstilbudene – Styrke rettssikkerheten ved straffeforfølgning – Bekjempe rasisme og etnisk diskriminering
Gode og tilgjengelige rettslige rammevilkår for borgerne, næringslivet og det offentlige	– Videreutvikle den sentrale privatretten – Ivareta offentlighet i forvaltningen og en god forvaltningslovgivning – Ivareta personvernet i lovgivningsspørsmål – Fremme god lovstruktur, et godt lovteknisk og tilgjengelig regelverk – God rettsinformasjon
Økt samfunnssikkerhet	– Øke samfunnets evne til å forebygge kriser og ulykker samt alvorlig svikt i samfunnskritiske funksjoner – Øke samfunnets evne til å kunne håndtere ekstraordinære situasjoner som medfører fare for liv, helse, miljø og materielle verdier – Ivareta rikets sikkerhet og selvstendighet og verne om betydelige samfunnsinteresser

Tabell 1.1 Oversikt over hovedmål og delmål for justissektoren

Hovedmål	Delmål
Helhetlig forvaltning av norsk politikk for polarområdene	– Samordne og koordinere forvaltningens politikk for polarområdene – Ivareta en god statlig forvaltning lokalt på Svalbard – Legge til rette for et godt lokaldemokrati i Longyearbyen
Ivareta Norges forpliktelser og interesser internasjonalt innenfor Justisdepartementets ansvarsområder	– Bidra til et egnet internasjonalt regelverk og en effektiv gjennomføring av internasjonale forpliktelser i norsk rett – Bidra til demokratiutvikling og institusjonsbygging – Bidra til internasjonal krisehåndtering
En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor	– Ivareta en god utnyttelse av justissektorens ressurser – Tilrettelegge for en serviceorientert justissektor – Forsvarlig, kvalitetsbevisst og effektiv saksbehandling – En helhetlig, koordinert og godt samarbeidende justissektor

1.1.2 Målene for Regjeringens økonomiske politikk

Regjeringens hovedmål for den økonomiske politikken er arbeid til alle, økt verdiskaping, videreutvikling av det norske velferdssamfunnet, rettferdig fordeling og langsiktig bærekraftig og stabil vekst i norsk økonomi.

Et sterkt og konkurransedyktig næringsliv er en forutsetning for å nå hovedmålene i den økonomiske politikken. Regjeringen legger stor vekt på å bedre rammevilkårene for næringsvirksomhet, bl.a. ved å føre en økonomisk politikk som underbygger næringslivets konkurranseevne.

Regjeringen følger retningslinjene for budsjettpolitikken som Stortinget har sluttet seg til. De budsjettpolitiske retningslinjene sikter mot en langsiktig forsvarlig innfasing av petroleumsinntektene i norsk økonomi, om lag i takt med utviklingen i forventet realavkastning av Statens petroleumsfond (handlingsregelen). Retningslinjene bygger på at budsjettpolitikken må være opprettholdbar over tid. Samtidig skal budsjettpolitikken bidra til en stabil økonomisk utvikling. Retningslinjene for pengepolitikken innebærer at Norges Banks rentesetting skal rettes inn mot lav og stabil inflasjon. Det betyr at pengepolitikken har en klar rolle i å stabilisere den økonomiske utviklingen.

Over tid er det veksten i fastlandsøkonomien som bestemmer utviklingen i velferden i Norge. Det må derfor legges avgjørende vekt på å fremme verdi-

skapning og produktivitet både i offentlig og privat sektor. Skattereformen og et lavere skatte- og avgiftsnivå kan bidra til å øke arbeidsstyrken, styrke kapitaltilførselen til næringslivet og bedre utnyttelsen av våre samlede ressurser. Forskning og utvikling (FoU), utdanning og godt fungerende markeder er viktig for å sikre langsiktig vekst i økonomien. Moderniseringsarbeidet i offentlig sektor sikter mot et bedre og mer kostnadseffektivt tjenestetilbud.

Norsk økonomi går godt. Etter konjunkturomslaget i 2003, har veksten i fastlandsøkonomien vært sterk. Lave renter og markert økning i inntekt og formue har bidratt til at husholdningenes etterspørsel har vært den viktigste drivkraften bak oppgangen. Etter hvert har også lønnsomheten i næringslivet bedret seg og fastlandsinvesteringene har tatt seg opp. Kraftig vekst i oljeinvesteringene og god utvikling i internasjonal økonomi har gitt ytterligere vekstimpulser mot fastlandsøkonomien og bidratt til at oppgangen i norsk økonomi gradvis er blitt bredere basert. Verdiskapingen øker raskt, og både bedriftsledere og husholdninger ser optimistisk på framtiden. Sysselsettingen er på god vei oppover, og det ventes at veksten vil fortsette neste år. Tallet på registrerte ledige avtar, samtidig som inflasjon og renter er på et lavt nivå.

1.2 Hovedutfordringer

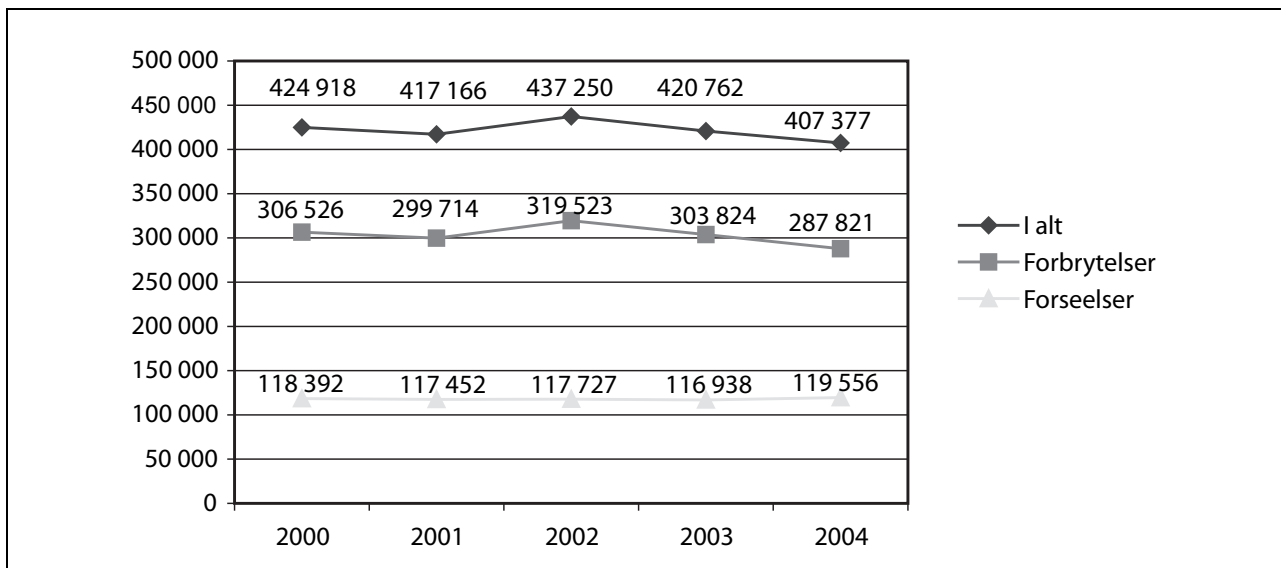
I denne stortingsperioden har Regjeringen foreslått og iverksatt en rekke reformer og tiltak for å møte

utfordringer i justissektoren. En kortfattet oversikt over sentrale tiltak er beskrevet i St.prp. nr. 1 (2004–2005) under punkt 1.1.3 Reformen og strukturtiltak – status og videre fremdrift i 2005, side 13–15. Regjeringen vil i 2006 legge særlig vekt på tiltak innenfor fire viktige områder i justispolitikken: forebygge og bekjempe kriminaliteten, effektivisere og øke kvaliteten i straffesakskjeden, bruk av straff og alternative konfliktløsningsmodeller og økt samfunnssikkerhet. I avsnittene under beskrives disse utfordringene, mens mer detaljerte tilstandsvurderinger og forslag til tiltak på de ulike områder gis i kategoriomtalen.

1.2.1 Forebygge og bekjempe kriminalitet

De aller fleste borgere er lovlydige og godt integrerte i det norske samfunnet. Kriminalitet begås

av et lite mindretall og utfordrer det felles verdigrunnlaget. Tverretattlig forvaltningssamarbeid er nødvendig, samtidig som private organisasjoner og næringslivet må trekkes med i det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Hele det sivile samfunn må mobiliseres. I det sivile samfunn utvikles og utveksles normer og verdier gjennom daglig samhandling i nærmiljøer og familier. Samfunnets evne til å formidle et felles norm- og verdigrunnlag, med tette og forpliktende bånd og respekt for ulikheter, er av stor betydning i det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Et godt felles verdigrunnlag vil kunne bidra til godt integrerte nærmiljøer som virker sosialt kontrollerende og kriminalitetsforebyggende.

Figur 1.1 Anmeldte lovbrudd 2000 – 2004

Det vil uansett alltid være noen som faller utenfor og som begår kriminelle handlinger. Regjeringen mener tiltakene som settes i verk når kriminalitet oppdages må differensieres og tilpasses lovbruddets karakter og den enkelte lovbrøyer. Regjeringen følger en justispolitisk linje der alvorlig kriminalitet skal slås hardt ned på samtidig som mindre alvorlig kriminalitet og grupper med sammensatte problem skal møtes med tilpassede tiltak. Regjeringen satser på helhetlige og lokale løsninger som fanger opp den enkeltes behov. Et viktig element i dette er mekling mellom gjerningsperson og offer. Overfor gjengangere, som står for en stor del av hverdagskriminaliteten, må etterforskning og rask irettesettelse vektlegges.

Kriminalitetsutviklingen

Mens 1990-tallet ble preget av jevn stigning i den registrerte kriminaliteten, har de siste fem årene hatt større variasjon.

I 2004 ble det totalt anmeldt 407 377 lovbrudd i Norge. Dette er 4,1 prosent færre lovbrudd enn i 2000 og 3,2 prosent færre lovbrudd enn i 2003. Nedgangen fra 2003 til 2004 i det totale antall anmeldelser gjelder forbrytelser. Det ble anmeldt 5,3 prosent færre forbrytelser, mens det ble anmeldt 2,2 prosent flere forseelsessaker. Nedgangen i forbrytelsesanmeldelsene fra 2003 til 2004 skyldes særlig at omfanget av økonomisk kriminalitet er tilbake på tidligere nivå etter at et særtilfelle av bedrageri medførte en kraftig økning i 2003.

Det er ellers en reduksjon i antall anmeldelser av vinningskriminalitet og skadeverk som bidrar til nedgangen.

Kriminalitet blant barn og unge

Å hindre at barn og unge trekkes inn i kriminelle miljøer er særlig viktig i det forebyggende og kriminalitetsbekjempende arbeidet. Lovbrudd begås i stadig større grad fram til 18 – 19 årsalderen, for så å avta med økende alder. I 2001 ble 60 av 1 000 innbyggere i aldersgruppen 15 – 20 år siktet for lovbrudd, mens 20 av 1 000 innbyggere i befolkningen sett under ett ble siktet for lovbrudd (SSB 2003). Unge under 18 år blir oftest straffet for veitrafikkforseelser, narkotikakriminalitet, tyveri, legemsfornærmelse og naskeri. Narkotikakriminalitet kan synes å være et økende problem i denne aldersgruppen, siden nærmere tre ganger så mange straffereaksjoner for narkotikalovbrudd ble idømt i 2003 som i 1997. Forelegg og forenklet forelegg er imidlertid den oftest brukte straffereaksjon mot unge. For aldergruppen 15 – 17 år utgjorde forelegg og forenklet forelegg nærmere åtte av ti straffereaksjoner i 2003 (SSB 2005). De fleste personer som kommer i kontakt med politi og rettsvesen i ung alder er engangslovbrytere, men for en liten gruppe er lovbrudd begått i ung alder starten på en langvarig og alvorlig lovbruddskarriere. Statistisk sentralbyrå finner at en liten gruppe av lovbrύτεrne står for svært store andeler av den registrerte kriminaliteten.

Barne- og ungdomskriminalitet uttrykker sammensatte problemer som må møtes gjennom adekvate reaksjoner på et tidlig stadium. For å oppnå gode resultater må arbeidet skje på bred front i samfunnet, og involvere ulike aktører gjennom forpliktende samarbeid på tvers av forvaltningen på ulike nivåer, og i nært samarbeid med private aktører og frivillige organisasjoner. Innsats rettet mot barn og unge er svært viktig i det forebyggende arbeidet. Regjeringen har gjennom flere år fremmet tiltak med sikte på adekvate reaksjoner mot barne- og ungdomskriminaliteten, og det er avgjørende at kontinuiteten og oppfølgingen ivaretas. Regjeringen har i 2005 lagt fram handlingsplanen «Sammen mot barne- og ungdomskriminalitet (2005-2008)» som skal sikre et mer konkret og forpliktende samarbeid mellom ulike departementer og sektorer. Regjeringen satser på forebygging gjennom en aktiv politikk for barn og unge og gjennom effektiv og rask straffesaksbehandling. Regjeringen ønsker å styrke bruken av konfliktrådsmedling og samfunnsstraff, spesielt i forbindelse med unge lovbrύτεre. Under paraplyen «Snu unge lovbrύτεre i tide» pågår flere prøveprosjekter for å

finne frem til bedre forhold under straffegjennomføringen for ungdom. Regjeringen vil i en egen stortingsmelding i løpet av 2005 utrede og legge fram forslag til tiltak spesielt tilpasset de yngste som settes i fengsel. Det vises til kat. 06.30 og 06.40 for nærmere omtale av tiltak mot barne- og ungdomskriminalitet.

Rus og kriminalitet

Forebygging og bekjempelse av rusrelatert kriminalitet er et viktig satsingsområde. I tillegg til at bruk av narkotiske rusmidler er kriminalisert, er rusbruk nært knyttet til andre typer kriminalitet.

I 2004 ble det anmeldt 37 000 narkotikalovbrudd, noe som utgjør 13 prosent av de registrerte forbrytelsene dette året. De siste årene har politiet lagt særlig vekt på å bekjempe den aller groveste narkotikakriminaliteten.

Bruk av narkotika henger sammen med andre levekårsproblemer og vanskeliggjør livsmestringen for misbrukerne. En landsomfattende undersøkelse viser opphoping av levekårsproblemer blant de innsatte i norske fengsler. Det er krevende å finansiere narkotikabruk, og helseproblemer, lav utdanning, manglende bosted og lav inntekt blant misbrukerne gjør at vinningskriminalitet blir en viktig finansieringskilde for mange. Av de som inngikk i undersøkelsen sonet 30 prosent narkotikadommer, mens hele 60 prosent var rusmiddelmisbrukere (Fafo 2004).

Flere undersøkelser peker også på en sammenheng mellom rus og voldskriminalitet. I Statistisk sentralbyrås levekårsundersøkelser kommer det fram at menn særlig utsattes for vold på offentlige steder på kveldstid og i helgene. I disse tilfellene er voldsutøverne svært ofte påvirket av alkohol eller andre rusmidler. 63 prosent av de mannlige voldsopfrene rapporterte i 2004 at gjerningspersonen virket påvirket av rusmiddel (SSB 2005).

Regjeringen har gitt politi og påtalemyndighet bedre etterforskningsmetoder for å bekjempe bl.a. grov narkotikakriminalitet. Bruk av kommunikasjonskontroll har gitt gode resultater. Denne innsatsen er viktig for å forebygge rekruttering til narkotikamisbruk gjennom å ramme omsetningen av narkotika. Også den enkelte misbrukers situasjon er en viktig og prioritert oppgave for Regjeringen. Misbrukerne står overfor komplekse livsmestringsproblemer som bare kan løses gjennom godt samarbeid mellom berørte offentlige myndigheter og frivillige organisasjoner. De mønstre som tegner seg fordrer et velfungerende samarbeid mellom politi og rettsapparat, andre sektorer som f.eks. helse- og sosialsektoren, utdanning og arbeidssektoren og det sivile samfunn. Regjerin-

gen har i 2005 lagt fram en handlingsplan mot rusmiddelproblemer for å sikre en samlet innsats. Det er redegjort nærmere for tiltak i justissektoren under kat. 06.20, 06.30 og 06.40.

Vold

Voldskriminaliteten representerer i bredeste forstand et angrep på velferd. Vold har konsekvenser for det enkelte offers helse, selvfølelse, trygghetsfølelse og livskvalitet. Antall voldsanmeldelser økte relativt kraftig fra 1993 til 2000 og har deretter stabilisert seg på rundt 24 000 anmeldelser i året. Denne økningen er ikke synlig i levekårsundersøkelsene til Statistisk sentralbyrå. Fra 1987 har andelen som oppgir at de har vært utsatt for vold og trusler om vold holdt seg på omtrent fem prosent av befolkningen over 16 år (SSB 2005). På denne bakgrunn kan økningen i voldsanmeldelser snarere synes å henge sammen med høyere anmeldelsestilbøyelighet enn at det begås flere voldshandlinger. Det er svært positivt at volden i større grad anmeldes, fordi det gir samfunnet anledning til å reagere.

Levekårsundersøkelsene avdekker at kvinner i stor grad er utsatt for voldshandlinger i hjemmet eller i nærmiljøet. Omkring halvparten av volden og truslene kvinner utsettes for, skjer i eller ved egen eller andres bolig, og hvert fjerde voldstilfelle mot kvinner blir begått av nåværende eller tidligere familiemedlemmer eller slektning (SSB 2005). I en landsomfattende undersøkelse om vold i parforhold foretatt av Norsk institutt for by- og regionforskning, rapporterte hele 27 prosent av kvinnene som hadde levd i parforhold at de hadde opplevd en eller flere former for vold i nåværende eller tidligere parforhold. Andelen kvinner som hadde opplevd potensielt livstruende vold fra partner var ni prosent (NIBR 2005: 3).

Det er en sentral utfordring å forebygge vold, både gjennom mer overordnede velferdspolitiske tiltak og gjennom individrettede behandlingstiltak. Ofre for vold har behov for bistand fra ulike etater og profesjoner og behovene kan være av medisinsk, psykologisk, økonomisk eller juridisk karakter. Vold i hjemmet og i nærmiljøet er særlig alvorlig. Å oppleve denne private og normalt trygge sfæren som farlig er svært belastende for den enkelte. Regjeringen arbeider for å øke kompetansen og innsatsen mot familievold i berørte instanser samt bidra til at de samarbeider på en måte som kommer den voldsutsatte til gode. Å bekjempe vold mot eldre, barn og kvinner vil ha høy prioritet. Regjeringen legger også vekt på å tilby voldsutøvere tilrettelagte programmer for å forebygge nye voldshandlinger. Sammensatte problemer krever

helhetlig behandling og felles oppfølging. Det er derfor av sentral betydning at det er utviklet gode samarbeidsrutiner mellom de berørte etater. Det vises til kat. 06.30 og 06.40 for nærmere beskrivelser av innsatsen mot vold.

Organisert kriminalitet

Kriminaliteten blir stadig mer grenseoverskridende og organisert. Den organiserte kriminaliteten er som oftest profittmotivert. De organiserte kriminelle miljøene har i den senere tid vist en økende hensynsløshet og råhet, ikke minst ved grove ran. De kriminelle nettverkene har blitt mer mobile og spesialiserte. Ved NOKAS-ranet i Stavanger var ranerne godt organiserte og tungt bevæpnet. Dette endte i en åpen væpnet konfrontasjon med politiet. Traffickingvirksomhet og flere grove narkotikasaker illustrerer også hensynsløs organisert kriminalitet.

Regjeringen legger stor vekt på bekjempelsen av organisert kriminalitet og har i 2005 blant annet lagt fram en handlingsplan mot menneskehandel. Det er også gjort flere strukturelle grep for å sette politiet bedre i stand til å takle de nye utfordringene den organiserte kriminaliteten reiser, blant annet gjennom politireformen og opprettelsen av Nye Kripos. Det er viktig at dette arbeidet følges opp, og at samarbeidsformer på det operative planet videreutvikles både nasjonalt og internasjonalt. Politiet og påtalemyndighetene har de senere år fått tilgang til en rekke nye metoder for å bekjempe kriminalitet – særlig organisert og annen alvorlig kriminalitet. Samtidig som etterforskningsmetodene må være tilstrekkelig effektive, er det en utfordring å se til at det samlede overvåkningsnivået i samfunnet ikke blir for høyt i forhold til kravene om personvern. Det vil bli satt ned et eget utvalg for å etterkontrollere reglene om etterforskningsmetoder. Det skal kontrolleres om metodene har hatt den forutsatte betydningen og om hensynene til personvern og rettssikkerhet overfor den mistenkte og andre berørte er tilstrekkelig ivaretatt. For nærmere omtale av tiltak og virkemidler vises til kat. 06.40.

Økonomisk kriminalitet

Utviklingen innenfor økonomisk kriminalitet er bekymringsfull. Kriminelle samarbeider nå mer profesjonelt i vanskelig tilgjengelige nettverk. Grenseoverskridende operasjoner foretas for å skjule den kriminelle aktiviteten. Dette innebærer også bruk av finansielle tjenester og skatteparadis for å tildekke sporene etter de straffbare handlinger. Skadevirkningene av den økonomiske krimi-

naliteten er betydelig. Blant annet bidrar den til å svekke velferdstaten og medfører en skjevfordeling av utgifter til skatt og avgift, hindrer økonomisk vekst og ødelegger for fri og rettferdig konkurranse i markedene. Penger som stammer fra skatte- og avgiftskriminalitet, konkurskriminalitet og bedragerier hvitvaskes og sluses inn i legale virksomheter. Dette gjør etterforskningen ressurskrevende og utfordrende.

Regjeringen prioriterer kampen mot økonomisk kriminalitet høyt. Dette kommer bl.a. til uttrykk gjennom antikorrupsjons- og hvitvaskingsprosjektet som Justisdepartementet og Utenriksdepartementet har gjennomført. Utarbeiding av handlingsplanen mot økonomisk kriminalitet var et av prosjektets hovedoppgaver. Regjeringen har gitt Embetsmannsutvalget mot økonomisk kriminalitet (EMØK) i oppdrag å sørge for at de ansvarlige institusjoner og virksomheter følger opp og iverksetter de mange tiltak som er nedfelt i planen. Det kan spesielt nevnes at departementet gjennom handlingsplanen i løpet av 2005 har opprettet egne økoteam i hvert politidistrikt. Det tas dessuten sikte på å innføre finansiell etterforskning som eget fag i grunnutdannelsen ved Politihøgskolen.

Behovet for et forpliktende tverrsektorielt samarbeid mellom politi- og påtalemyndigheten og kontrollatene viser seg mer og mer avgjørende for å avdekke og effektivt rettsforfølge deler av den økonomiske kriminaliteten. I EMØKs arbeid med å følge opp handlingsplanen, vektlegges derfor forslag som bl.a. innebærer en forsterking av slikt samarbeid, herunder opprettelse og utvikling av egne skattekrimenheter i skatteetaten. Fremover skal politi- og påtalemyndigheten også fokusere på økt samarbeid med trygdeetaten og toll- og avgiftsetaten.

Den nye hvitvaskingsloven som trådte i kraft 01.01.2004 medførte en utvidelse av meldeplikten knyttet til rapportering av mistenkelige transaksjoner og utvidelse i antall rapporteringspliktige grupper. Dette førte til en kraftig økning i antall meldinger. Justisdepartementet vil i løpet av 2006 igangsette arbeidet med å innføre et nytt databasesystem som gir ØKOKRIM bedre muligheter for å følge opp disse meldingene, og legge til rette for at de i større grad kan benyttes i straffesaker og føre til flere inndragninger.

Det omtalte antikorrupsjons- og hvitvaskingsprosjektet har også hatt en sentral oppgave i forbindelse med at Norge i 2005 ble evaluert av Financial Action Task Force (FATF), som arbeider for bekjempelse av korrupsjon, hvitvasking av penger og finansiering av terrorisme. Regjeringen vil følge opp FATF sine anbefalinger og innsatsen mot økonomisk kriminalitet vil bli styrket. Det vises til nærmere omtale under kat. 06.40.

Hverdagskriminalitet

Tradisjonell vinningskriminalitet som innbrudd, simple og grove tyverier, motorvogntyverier, ran og naskeri, utgjør årlig over halvparten av den anmeldte kriminaliteten. Sammen med skadeverk er vinningskriminaliteten kanskje den mest synlige kriminaliteten for publikum, og den skaper utrygghet og er til plage for mange. De to siste årene har antall vinningsanmeldelser sunket, men det ble likevel anmeldt over 206 000 vinningslovbrudd i 2004. Nedgangen gjelder for de fleste typer tyverier, men tyveri mot bil, hjem og fritidsbolig bidrar i størst grad til nedgangen. Også skadeverksanmeldelsene har hatt nedgang de siste årene. Selv om antall anmeldelser synker, er hverdagskriminaliteten et betydelig problem som rammer mange. I Levekårsundersøkelsen 2004 oppga tolv prosent av den voksne befolkningen at det hadde vært utsatt for tyveri eller skadeverk i løpet av de siste tolv måneder (SSB 2005). Regjeringen er opptatt av å modernisere og effektivisere arbeidsrutinene hos politi- og påtalemyndighet for å sikre høy oppklaringsprosent og rask reaksjon mot hverdagskriminaliteten. En stor andel av hverdagskriminaliteten begås av gjerningspersoner med sammensatte levekårsproblemer som rusmisbruk og manglende tilknytning til bolig- og arbeidsmarked. En effektiv bekjempelse av hverdagskriminaliteten er derfor avhengig av et tett og godt samarbeid mellom alle aktuelle offentlige etater, på tvers av sektorgrenser. Det vises for øvrig til omtale under kat. 06.30 og 06.40.

1.2.2 Effektivisere og øke kvaliteten i straffesakskjeden

Det er et overordnet mål å opprettholde et straffereaksjonssystem som inngir tillit i befolkningen. Regjeringen har gjennom flere år hatt fokus på tiltak som kan bidra til en hurtigere og mer effektiv avvikling av straffesakene. En del mindre alvorlige straffesaker bør avgjøres raskt og effektivt på lavest mulig nivå, samtidig som det legges til rette for at individers og gruppers rettigheter ivaretas på en god måte og at straff og straffavvikling rettes inn på en måte som letter tilbakeføringen til samfunnet. Hurtig straffesaksavvikling av høy kvalitet vil kunne bidra til å forebygge kriminalitet og avskjære påbegynte lovbruddskarrierer, ivareta ofrenes stilling og gi god ressursutnyttelse.

De siste årene er det iverksatt en rekke tiltak for å bedre effektiviteten i straffesakskjeden. Tall fra straffesaksbehandlingen viser at det fortsatt er potensial og behov for ytterligere effektivisering. Riksrevisjonen har i en undersøkelse av effektiviteten i straffesakskjeden, som omfatter et utvalg på

311 straffesaker med fastsatte frister der det ble avsagt dom i 2003, dokumentert omfattende fristoverskridelser og manglende målbarhet for flere av fristene (Dokument nr. 3:15 (2004-2005)).

Undersøkelsen omfatter et utvalg på 311 straffesaker der det ble avsagt dom i 2003. Riksrevisjonen fremhever i sine bemerkninger særlig at:

- måloppnåelsen for de ni fristene som er satt i straffesakskjeden samlet er gjennomgående mangelfull og vesentlig
- undersøkelsen indikerer et betydelig effektiviseringspotensial for sakene i straffesakskjeden
- det er satt lovfestede frister som ikke departementet måler og rapporterer på
- departementet så langt ikke har oppfylt Stortingets forutsetninger om å samordne IKT-virkomheten i straffesakskjeden

Omfanget og graden av fristoverskridelse i forhold til unge lovbyggere står i motsetning til justiskomiteens uttalelse om i særlig grad å tilstrebe en hurtig straffesaksbehandling for lovbyggere under 18 år.

De siste årene har det vært positiv utvikling for flere av de undersøkte sakstypene, og det er gjort endringer i IKT-systemene som muliggjør måling og rapportering for flere av fristene, jf. nærmere omtale under kat. 06.20 og 06.40.

Statistisk sentralbyrås offisielle statistikk over etterforskede lovbrudd foreligger foreløpig ikke for årene 2002, 2003 og 2004. Politiets egne tall viser at oppklaringsprosenten i 2004 var på 36%. Dette er lavere enn målet på 37,9 % som Regjeringen satte i St.prp. nr. 1 (2003-2004). Når det gjelder gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte forbrytelser var politiets resultatutvikling meget positiv fra 1999 til 2002 (ned fra 198 til 136 dager). Deretter fulgte en økning til 154 dager i 2003. I 2004 var saksbehandlingstiden 153 dager. Det langsiktige målet om en saksbehandlingstid for oppklarte forbrytelser på 100 dager står fremdeles fast. Foreløpige tall for første halvår 2005 indikerer at saksbehandlingstiden er på vei ned, både hva gjelder oppklarte forbrytelser totalt, for voldssaker med 90 dagers påtalefrist og for saker mot unge lovbyggere med seks ukers påtalefrist. Antall innkomne saker i tingrettene har økt, og det er behandlet flere saker fra 2003 til 2004. Også i konfliktrådene økte antall innkomne og behandlede saker i 2004. I lagmannsrettene er det derimot innkommet og behandlet færre saker i 2004 enn i 2003. I løpet av de siste årene var soningskøen på sitt høyeste i juni 2003, da 2 813 dommer sto i kø. Deretter var det jevn nedgang til oktober 2004. Fra dette tidspunktet økte soningskøen til 2 579 dommer i kø per 30.06.2005. Medio september 2005 var køen redusert til om lag 2 400 dommer.

Det vil ta noe tid før effektene av tiltak for å bedre ressursutnyttelsen og gjennomføre hurtigere straffesaksavvikling synliggjøres. Det er likevel liten tvil om at det er behov for å opprettholde fokus og innsats for å bedre straffesaksbehandlingen. Regjeringen vil fortsette arbeidet med en mer effektiv straffesaksavvikling. Det skal innarbeides systemer for referansemåling både innenfor politiet og lensmannsetaten og kriminalomsorgen. For domstolene i første instans er det påbegynt et arbeid med å utvikle en ny ressursfordelingsmodell hvor vurderinger vedrørende utvidet bruk av mål og resultatstyring inngår. Hensikten med arbeidet er å utvikle målekriterier og indikatorer innenfor hele spekteret av domstolenes virksomhet, herunder fokus på kvalitet og effektivitet.

Sentralt for etablering av systemer for referansemåling vil være utarbeidelse av nøkkeltall som gir et riktig grunnlag for å sammenlikne oppgaveløsning og måloppnåelse virksomhetene imellom. Videre vil det bli lagt opp til informasjonsdeling med utgangspunkt i gode resultater og prosesser for å oppnå læring i organisasjonen. Utarbeidelse av kriterier for «beste praksis» vil bli vurdert på sikt etter hvert som en øker erfaringen og kunnskapen med referansemålinger. For å få fullt utbytte av referansemålingene som grunnlag for politiske prioriteringer og ressursbruk, er også kunnskap om kriminalitetens kostnader viktig. Justisdepartementet har utarbeidet en rapport om kriminalitetens samfunnsmessige kostnader som er oversendt til Stortinget og offentliggjort sommeren 2005. Rapporten er det første skrittet på veien mot å skaffe mer systematisk og anvendbar kunnskap om kriminalitetens kostnader, og kunnskap om hvordan kostnadene kan anslås og nyttiggjøres i forhold til valg av kriminalpolitiske tiltak. Rapporten inneholder konkrete forslag og anvisninger for videre arbeid, og det legges blant annet vekt på behovet for å utarbeide og bruke kostnads-/nytteanalyser på enkelte områder.

Justisdepartementet er opptatt av å bedre informasjonsflyten i straffesakskjeden, og dermed effektiviteten, gjennom å skape en helhetlig IKT-arkitektur på tvers av delsektorene. Se nærmere omtale under pkt. 1.4.6 og kat. 06.10.

Justisdepartementet mener det er viktig å skape en felles kultur og forståelse for de overordnede utfordringer og at alle aktørene har ansvar for å bidra til mest mulig effektiv saksavvikling. Justisdepartementet vil legge til rette for at det skapes gode arenaer og fora for samhandling og informasjonsutveksling mellom aktørene i straffesakskjeden, både på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå.

En effektiv og målrettet etterforskning er sentralt for høy kvalitet og stabilt gode resultater i

straffesaksbehandlingen. En forutsetning for en mer spisset etterforskning i den enkelte straffesak, vil blant annet være ytterligere kompetanseheving for påtalejuristene. Det er viktig at igangsatte prosjekter innenfor tinglysing og domstoler gjennomføres. Reformene skal bidra til å rendyrke domstolene som samfunnets konfliktløsere, søke å samle all eiendomsinformasjon i én organisasjon og bidra til å etablere større og mer robuste domstoler. Med virkning fra 01.01.2006 vil Regjeringen blant annet endre og utvide stykkprisordningen i straffesaker. For å sikre raskere prosesser vil det gjennom ulike tiltak bli lagt økt vekt på at dommerne i større grad enn tidligere skal styre gjennomføringen av straffesakene.

Et annet viktig element for å bidra til hurtigere straffesaksavvikling og -gjennomføring er økt fengselskapasitet i kriminalomsorgen. Det er høy kapasitetsutnyttelse og stor produksjon av fengselsdøgn i kriminalomsorgen. Det er opprettet et betydelig antall nye fengselsplasser, men antall dommer som ikke iverksettes i løpet av to måneder har likevel vokst fra 31.12.2004 til 30.06.2005. Selv om soningskøen er redusert noe per medio september, er det behov for opprettelse av nye fengselsplasser og fortsatt fokus på effektiv ressursutnyttelse. Regjeringen foreslår at det i 2006 gis startbevilgning til bygging av Halden fengsel med 251 plasser og midler til videre prosjektering av Indre Salten fengsel (100-125 plasser).

Nærmere beskrivelse av de enkelte ledd i straffesakskjeden gis under kategori 06.10, 06.20, 06.30 og 06.40. Regjeringen vil gi en samlet redegjørelse for tiltak for å øke effektiviteten og kvaliteten i straffesakskjeden i en odeltingsproposisjon med meldingsdel i løpet av 2006. Proposisjonen vil være en oppfølging av Stortingets anmodningsvedtak nr. 395 (2003-2004) om effektivisering av straffesaksavviklingen.

1.2.3 Straff og alternative konfliktløsningsmodeller

Norge har på nær sagt alle samfunnsområder omfattende lovgivning. Ofte inneholder lovgivningen en trussel om straff dersom loven brytes og det er et stadig press for å bruke straff. Det er en utfordring å vurdere når straff bør brukes og ikke minst å holde fast ved en slik vurdering i det daglige lovgivningsarbeidet.

Stortinget vedtok våren 2005 alminnelig del til ny straffelov. Den alminnelige delen inneholder bestemmelser som gjelder for alle eller for de fleste straffebud. Proposisjonen la grunnlag for debatt i Stortinget om prinsippene for kriminalisering og fastsetting av strafferammer. Departemen-

tet arbeider nå med den spesielle delen til ny straffelov (de enkelte straffebud). Med bakgrunn i føringene fra den generelle debatten, vil det være et hovedspørsmål for dette arbeidet hvilke handlinger som skal gjøres straffbare, og hvor strengt det skal være adgang til å straffe overtredelsen. Også i arbeidet med oppfølgingen av NOU 2003:15 Fra bot til bedring vil rett utstrekning av bruk av straff være et viktig tema. Som et ledd i denne oppfølgingen vil Regjeringen vurdere et forslag om utvidet bruk av forenklet forelegg i mindre alvorlige og kurante straffesaker.

Bruk av konfliktråd skal fortsatt prioriteres og tilbys i alle saker som er egnet for det. I 2003 ble det igangsatt et prøveprosjekt som omfatter 71 lensmenn som er gitt adgang til å overføre visse straffesaker til konfliktrådsbehandling. Regjeringen vil etter utløpet av prøveordningen i 2006 vurdere om ordningen skal gjøres permanent. Ambisjonen er at tilstømte, mindre alvorlige saker bør avgjøres raskt og effektivt på lavest mulig nivå. Det vil derfor bli vurdert om lensmenn og eventuelt andre etter nærmere avklaring og avgrensning skal gis adgang til å utferdige ordinært forelegg på bot i enkelte typer mindre alvorlige og erkjente saker.

Det tradisjonelle strafferettssystemet har vært kritisert for ikke å ta tilstrekkelig hensyn til ofrenes behov og for at tradisjonell straff ikke har den ønskede rehabiliterende virkning. «Restorative Justice» er en ny måte å reagere på kriminelle handlinger, hvor man balanserer ofrenes, gjerningspersonene og lokalmiljøets behov. Utgangspunktet er at et lovbrudd defineres som en krenkelse av forholdet mellom ofre, gjerningspersoner og samfunnsfelleskapet/lokalmiljøet og at alle som er berørt av lovbruddet bør være med å avgjøre hvordan konsekvensen av lovbruddet skal håndteres. Regjeringen ønsker å videreføre arbeidet med «Restorative Justice»-tilnærmingen innen strafferettspleien. Målet er at tilnærmingen og metodene kan gjøres tilgjengelig for alle berørte i alle saker på alle nivåer i straffesakskjeden, uavhengig av hvor lang tid som er gått siden lovovertrедelsen og uavhengig av hvem de berørte er. Prosessene kan gjennomføres som et alternativ til straff i egnede saker. Prosessen kan videre gjennomføres som del av innholdet i en straff, herunder som særvilkår ved betinget dom, eller som gjenopprettende, forsonende og rehabiliterende tiltak etter domfellelse, enten parallelt med straffegjennomføringen eller etter avsluttet straffegjennomføring.

Straffbare handlinger kan ofte knyttes direkte opp mot narkotikamisbruk. Regjeringens handlingsplan mot rusmiddelproblemer (2003-2005) la opp til at man skulle vurdere å innføre en ordning

med Drug Court eller en modell for å dømme misbrukere til behandling i stedet for fengsel. Stortinget har vedtatt en hjemmel for å idømme narkotikaprogram med domstolskontroll som alternativ til ubetinget fengselsstraff. Narkotikaprogram med domstolskontroll er en straffereaksjon som innebærer deltakelse i et behandlings- og rehabiliteringsprogram under stramme rammer. Programmet er lovfestet som en prøveordning, og skal prøves ut i Oslo og Bergen i første omgang.

God kvalitet på varetektsopphold og gjennomføring av straff er viktig i forhold til kriminalitetsbekjempelse. Gjennomføringen av varetekt og straff skal bygge på humanitet, rettssikkerhet og likebehandling. De strafferettslige reaksjoner skal gjennomføres på en for samfunnet betryggende måte, samtidig som domfelte skal være beskyttet mot overgrep og vilkårlighet. Det er også et mål å få en mest mulig individuelt tilpasset straffegjennomføring for å motvirke ny kriminalitet. I den forbindelse er det viktig å identifisere virkemidler som bør benyttes i straffegjennomføringen for at de domfelte skal ha best mulig forutsetninger for å klare seg i samfunnet etter endt straffegjennomføring. Når det gjelder gjennomføring av varetekt vil Regjeringen prioritere tiltak som er egnet til å motvirke skadelige virkninger av isolasjon.

Sivil tvisteløsning

Det er en utfordring å sikre befolkningen bedre rettsinformasjon, god og rimelig tilgang til juridisk bistand og enklere og billigere konfliktløsning. Et målrettet arbeid med dette vil både kunne gi borgerne et bedre konfliktløsnings- og rettshjelpstilbud i vid forstand og også kunne gi innsparinger for det offentlige. Regjeringen vil fokusere på enkle, gode og rimelige konfliktløsningsordninger som rettsmekling og konfliktråd. Målrettet arbeid rundt disse ordningene vil kunne redusere antall saker som må løses i domstolene og dermed kunne frigjøre ressurser til f.eks. hurtigere straffesaksavvikling og restansenedarbeiding. En betydelig andel av de sivile tvistesakene føres i forliksrådet. Endringene i den sivile rettspleie på grunnplanen, jf. punkt 1.4.4, vil styrke forliksrådenes rolle som reelle tvisteløsningsorganer. For nærmere omtale vises det til kat. 06.20, 06.30, 06.40 og 06.70.

1.2.4 Økt samfunnssikkerhet

Samfunnssikkerhetsarbeidet dekker et bredt spekter av utfordringer, så vel begrensede hendelser som større krisesituasjoner og katastrofer som representerer omfattende fare for liv, helse, miljø og materielle verdier. Arbeidet skal også ivareta

sikkerhetsutfordringer som truer nasjonens selvstendighet eller eksistens. Det tas utgangspunkt i et totalkonsept om samfunnssikkerhet som omfatter forebygging, beredskap og krisehåndtering. Samfunnssikkerhetsbegrepet omfatter alle relevante kategorier av tiltak for å forebygge uønskede hendelser eller tilstander og begrense konsekvensene om disse skulle inntreffe. Begrepet dekker i prinsipp alle aktuelle virksomheter og systemer i samfunnet. I tiden fremover blir det nødvendig i enda større grad å ta høyde for et endret trusselbilde, som følge av fremvekst av internasjonal terrorisme og trussel om bruk av masseødeleggelsesmidler.

Et viktig utgangspunkt for samfunnssikkerhetsarbeidet er at alle virksomheter (næringsliv, forvaltningsorganer og departementer) har et ansvar for å ivareta skadeforebyggende tiltak, sikkerhet, beredskap og krisehåndtering innen sine ansvarsområder, men at samordning er nødvendig.

Justisdepartementets ansvar for samfunnssikkerhet dekker forebyggende sikkerhet i sivil sektor, samordning av den sivile beredskap og sikkerhet, terrorberedskap og redningstjeneste, inkludert et ansvar for politiet og fagansvar for brannvesenet. Departementet har ansvar for Politidirektoratet, Politiets sikkerhetstjeneste, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap og Hovedredningssentralene.

I en krisesituasjon har politiet i henhold til politiloven et sektorovergripende operativt ansvar inntil ansvarlig fagmyndighet overtar. Politiet leder lokal redningssentral og er i tillegg ansvarlig for bl.a. evakuering, bistand til befolkningen og vakthold og sikring. Alle politidistrikter har døgnbemannede operasjonssentraler, vaktordninger og nødvendige fullmakter. Brannvesenet er tilstede i alle landets kommuner døgnet rundt og er den viktigste tekniske redningsressurs. Sivildforsvaret kan til enhver tid kalles ut til innsats. Styrken er lokalt forankret og dekker hele landet. De frivillige organisasjonene er et sentralt element i norsk redningstjeneste bl.a. ved leteaksjoner både i grotter og ved klatreulykker og består av lokalkjente og trenede styrker.

Politiet har et særskilt ansvar for å bekjempe kriminalitet og opprettholde den alminnelige ro og orden i samfunnet. Terror- og sabotasjesituasjoner har tradisjonelt vært betraktet som en alvorlig form for kriminalitet. Bekjempelse av kriminalitet er en definert politioppgave, og det generelle ansvaret for antiterrorberedskap er lagt til politiet. Politiets sikkerhetstjeneste har et særlig ansvar for å forebygge og etterforske lovbrudd knyttet til terrorvirksomhet. Dersom etterforskningen er åpen skal den likevel utføres av det øvrige politiet. At etterforskningen er åpen vil si at politiet enten går

ut med informasjon om pågående etterforskning, når det av andre grunner er alminnelig kjent at en straffbar handling har funnet sted, eller når en person blir gjort kjent med han er mistenkt i saken. Ved åpen etterforskning kan PST etter anmodning bistå det alminnelige politi.

Den senere tids terrorangrep i Europa understreker nødvendigheten fleksibilitet, oppdatert kunnskap og et kontinuerlig arbeid for å forbedre norsk krise- og terrorberedskap. Norge er et trygt samfunn, men selv i trygge samfunn må vi være forberedt på kriser og ha en gjennomgripende og god beredskap. Trusselbildet er mer sammensatt og mindre oversiktlig enn det var før. Internasjonale terrorhandlinger har vist at vi må ha evne til å møte krisesituasjoner på kort varsel. Regjeringen har derfor tatt en rekke grep for å styrke dette arbeidet.

Samfunnet må ha et helhetlig og samordnet system for krisehåndtering. En hovedutfordring er bedre samordning, noe som gir bedre ressursutnyttelse og bedre grunnlag for at erfaringer fra krisehåndtering bringes videre i det forebyggende arbeidet. Justisdepartementet ivaretar en samordningsrolle som innebærer et ansvar for å ta initiativ til å skape arenaer for dialog og muligheter for erfaringsoverføring mellom samfunnsviktige områder. Samordningsrollen innebærer også at departementet kan ta initiativ til avklaring av ansvarsforhold og tiltak med berørte parter.

Justisdepartementets samordnings- og tilsynsrolle er tydeliggjort og styrket i de senere år, bl.a. ved etableringen av direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB). Det har gitt en felles myndighetslinje fra sentralt til lokalt nivå innen brann, redning, forebyggende og generell beredskap. Regionalt har Fylkesmannen et samordningsansvar for beredskapsarbeidet. Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) har en faglig ansvarslinje til Justisdepartementet i sivil sektor. Det er etablert et permanent sekretariat for koordinerings- og rådgivningsutvalget for etterretnings- og sikkerhetstjenester. I tillegg er politiets sikkerhetstjeneste styrket og Siviltforsvaret omorganisert. En rekke lovtiltak er vedtatt for å sikre landet en bedre beredskap, blant annet mot terrorisme. Bevilningene til politiets terrorbekjempelse er også styrket.

Forebyggende sikkerhetsarbeid

Det er et viktig mål å minimere antall drepte ved alle typer ulykker. Forbrukerne stiller stadig sterkere krav til sikkerheten ved produkter og forbrukertjenester. En hovedårsak til boligbranner er feil i elektriske anlegg eller feil i forbindelse med elektriske produkter. Ulykkesstatistikk viser at

det fortsatt er nødvendig å holde et fokus på og arbeide for å styrke helse, miljø og sikkerhetsarbeidet (HMS) i virksomhetene. Innen EU og andre internasjonale organisasjoner foregår en kontinuerlig utvikling av regelverk og standarder for sikkerhet i forhold til så vel farlig gods som til forbrukertjenester og sikkerheten ved produkter. Det er en hovedutfordring for Norge å bidra aktivt i utformingen av regelverk internasjonalt og å tilpasse regelverket til norsk lov.

Justisdepartementet vil arbeide for å effektivisere markedskontrollen med el-utstyr for å bedre el-sikkerheten hos forbrukerne, som et ledd i det forebyggende arbeidet. Brannvesenets evne til å ivareta forebyggende oppgaver og bistand til kommunene skal utvikles, blant annet gjennom interkommunalt samarbeid. Det forebyggende sikkerhetsarbeidet er nærmere omtalt under kat. 06.50.

Undersøkelser fra DSB viser at de aller fleste kommuner har gjennomført risiko- og sårbarhetsanalyser og utarbeidet planer for krisehåndtering. DSB arbeider med å tilrettelegge for at det blir tatt hensyn til risiko- og sårbarhetsforholdene i kommunale planprosesser.

NSM har en faglig rapporteringslinje til Justisdepartementet i sivil sektor. NSM har en viktig rolle med å anbefale forebyggende sikkerhetstiltak i militær og sivil sektor. NSM skal også føre et effektivt tilsyn med sektorene slik at disse settes bedre i stand til å ivareta sitt ansvar innenfor forebyggende sikkerhet. Gjennom sitt forebyggende sikkerhetsarbeid utarbeider og vedlikeholder NSM et løpende bilde av sikkerhetstilstanden som blir formidlet gjennom NSMs sikkerhets- og risikovurderinger.

Krisehåndtering

Etter terrorhendelsen i Madrid utarbeidet DSB en rapport som vurderte det norske systemet i lys av erfaringene fra Madrid. I rapporten konkluderes det med at dersom et lignende angrep skulle ramme Norge og Oslo, så har hovedstadsregionen en god grunnberedskap. Et terrorangrep med et slikt omfang vil allikevel være en stor utfordring. Særlig vil en god kommunikasjon mellom nødetatene (brann, helse, politi) være av kritisk betydning. Stortinget har vedtatt å bygge ut et felles nødnett for nødetatene. Dette er et nasjonalt løft for arbeidet med samfunnssikkerhet.

Vårt krisehåndteringssystem er fleksibelt og kan tilpasses ulike utfordringer, samtidig som det sikrer tydelige ansvarsforhold. Den virksomheten som har ansvaret for et saksområde til daglig er også den som er best rustet til å håndtere aktuelle krisesituasjoner innenfor sitt ansvarsområde.

Grunnberedskapen i samfunnet sikres ved at det legges til rette for at enkeltpersoner, frivillige organisasjoner, virksomheter, sektorer og nødetater kan forebygge og håndtere dagligdagse og ekstraordinære hendelser. Nødetatene og Sivilforsvaret arbeider kontinuerlig for å sikre en best mulig håndtering av alvorlige hendelser, bl.a. med planarbeid og utvikling av effektive organisasjoner.

I St.meld. nr. 37 (2004-2005), jf. Innst. S. nr. 265 (2004-2005) om flodbølgekatastrofen og sentral krisehåndtering, fremgår det at Regjeringen vil styrke apparatet for krisehåndtering i utlandet og styrke den generelle krisehåndteringsevnen i departementene. Justisdepartementet skal etablere en ny krisestøtteenhet som skal øke de ressurser departementene kan trekke på i krisesituasjoner. Justisdepartementets evne til å håndtere kriser og særskilte hendelser som faller inn under departementets ansvarsområde skal videreutvikles.

I tillegg til etablering av krisestøtteenhet og nytt nødnett, er det planlagt innkjøp av nye redningshelikoptre. For nød- og beredskapsstatene planlegges det flere øvelser. Vi viser for øvrig til nærmere omtale under kat. 06.50.

1.3 Budsjettmessige prioriteringer

Utviklingen i kriminalitets- og trusselbildet gir justispolitikken økende utfordringer og spenninger. Borgernes og samfunnets trygghet og sikkerhet skal sikres på rettsstatens grunn. De senere års terroranslag mot bl.a. USA og i Europa (Madrid og London), og den stadig mer rå og hensynsløse organiserte kriminaliteten på tvers av landegrensene (for eksempel NOKAS-ranet i Stavanger og metanolsaken på Østlandet), krever en resolutt og samlet innsats fra myndighetenes side, både nasjonalt og internasjonalt. Det krever også utvidet bruk av nye metoder i avvergende øyemed innenfor grunnfestede rettsstatsverdier. Samtidig må arbeidet med det kriminalitetsforebyggende arbeidet blant barn og unge og rusmisbrukere fortsatt videreutvikles og prioriteres, gjennom forpliktende samarbeid på tvers av offentlige etater på ulikt nivå og i samarbeid med det sivile samfunn og frivillige organisasjoner.

I budsjettforslaget for 2006 prioriteres tiltak innenfor trygghet, samfunnssikkerhet og sivil beredskap og kriminalomsorgen. Hovedprioriteringene er ca. 360 mill. kr i økt bevilgning til oppstart av første utbyggingsområde for et nytt felles radiosamband for nødetatene, 40 mill. kr til styrking av departementenes krisehåndteringsevne som en oppfølging av flodbølgekatastrofemeldingen (bl.a. etablering av ny sentral krisestøtteenhet), 38 mill. kr i økt IKT-innsats i politiet og justissektoren, samt 20 mill. kr i startbevilgning til Halden fengsel (251

plasser) og 5 mill. kr til videre prosjektering av Indre Salten fengsel (100-125 plasser).

Regjeringen legger vekt på å få til en hurtig flyt i hele straffesakskjeden. Det er de senere årene gjennomført flere omfattende organisatoriske endringer, med økt vektlegging på ledelse og kompetanse, samt flere endringer i lover, regler og rutiner. Det er også utformet en IKT-strategi som grunnlag for en mer samlet utvikling og økt IKT-samhandling innenfor justissektoren. Foruten disse tiltakene har Regjeringen lagt vekt på en systematisk og balansert ressurstilførsel til de ulike leddene i straffesakskjeden. Både politi og påtalemyndighet, domstolene og kriminalomsorgen er blitt styrket de senere årene. Utviklingen innenfor politi og påtalemyndighet og domstolene viser positive utviklingstrekk. Det er fortsatt nødvendig med systematisk arbeid for å redusere soningskøen, selv om den ordinære soningskapasiteten vil ha økt med om lag 400 nye fengselsplasser fra 2002 t.o.m. 2005, og det er tatt i bruk dublering og fremskutt løslatelse som forventes å tilsvare henholdsvis ca. 39 plasser og i overkant av 120 fengselsplasser i 2005. Den totale effekten av disse tiltakene tilsvarer om lag 560 fengselsplasser. De to fengslene i Halden og Indre Salten vil gi i overkant av 350 nye plasser.

Bevilgningen til kriminalomsorgen foreslås økt med ca. 90 mill. kr, derav ca. 65 mill. kr. på Justisdepartementets budsjett og 25 mill. kr på Moderniseringsdepartementets budsjett til startbevilgning av Halden fengsel (251 plasser) på 20 mill. kr og videre prosjektering av Indre Salten fengsel (ca 100-125 plasser) med 5 mill. kr. Bevilgningsøkningen til kriminalomsorgen skal bl.a. dekke merutgifter på 48,2 mill. kr til drift av de kapasitetsutvidende tiltakene som iverksettes i 2005 tilsvarende 125 plasser i 2006. Bevilgningsøkningen skal også dekke økte vedlikeholdskostnader på 15 mill. kr ved Ullersmo fengsel, og sikre gjennomføring av prøveprosjektet med narkotikaprogram med domstolskontroll i Oslo og Bergen. Aspirantopptaket ved KRUS økes med en klasse i 2006 (fra 100 til 125 aspiranter) som følge av økt behov for fagutdannet personell.

Den betydelige styrkingen av politibudsjettet i 2005 for å få et mer aktivt politi, særlig i forhold til det forebyggende arbeidet blant barn og unge, bekjempelse av alvorlig og organisert kriminalitet og tilstedeværelse og håndtering av akutte situasjoner, videreføres i all hovedsak i 2006. Endringene som følge av fase II av politireformen vil bli samordnet med endringene i den sivile rettspleie på grunnplanet som i sin helhet skal samles i politi- og lensmannsetaten i hele landet fra 01.01.2006. Det skal også tas i bruk nye målekriterier og et systematisk opplegg for referansemåling i politi- og

lensmannsetaten i 2006. Det legges opp til å videreutvikle og øke bruken av problemorientert politiarbeid som tilnærmingemetode i det kriminalitetsforebyggende og trygghetsskapende arbeidet. Departementet forventer at disse tiltakene samlet vil gi gevinster som kan tas ut fortløpende i form av mer effektiv ressursutnyttelse, høyere kvalitet på oppgaveløsningen og økt måloppnåelse. Samlet legger departementet til grunn at aktivitetsnivået i politi- og lensmannsetaten i 2006 videreføres på tilnærmet samme nivå som i 2005. Når man tar hensyn til enkelte tekniske endringer og at ansvaret for livvaktjenesten overføres til Politiets sikkerhetstjeneste fra 2006, videreføres bevilgningen til Oslo politidistrikt nominelt om lag på samme nivå som i 2005. Bevilgningen til Politihøgskolen er økt for bl.a. å kunne videreføre studentopptaket med 360 nye studenter i 2006.

Det foreslås bevilget ca. 41 mill. kr til domstolene i 2006 til dekning av merutgifter forbundet med lokalprosjekter og omstillingsutgifter i forbindelse med sammenslåing av førsteinstansdomstoler og overføring av ansvaret for tinglysing i fast eiendom til Statens kartverk. Det er lagt opp til at enkelte sammenslåinger der det ikke er inngått bundne leiekontrakter forskyves til 2007, og at enkelte merutgifter dekkes innenfor domstolenes samlede budsjetttrammer i 2006. Ved utgangen av 2006 vil antall førsteinstansdomstoler være redusert fra 93 til 76. Departementet viser til at domstolene er tilført betydelige ekstra midler de senere årene, bl.a. til gjennomføring av strukturtiltak i tilknytning til domstolene, og at disse tiltakene samlet bør gi domstolene økt mulighet for en mer effektiv ressursutnyttelse. Departementet legger til grunn at domstolene med budsjettforslaget for 2006 kan videreføre aktivitetsnivået på tilnærmet samme nivå som i 2005.

Bevilgningen til oppstart av første utbyggingsområde for et nytt felles radiosamband for nødnettene politi, brannvesen og helsevesen i politidistriktene Follo, Romerike, Oslo, Asker og Bærum, Søndre Buskerud og Østfold foreslås økt med ca. 360 mill. kr. Bevilgningen til redningstjenesten foreslås økt med 15,6 mill. kr, som skal dekke sluttfinansiering av døgnkontinuerlig tilstedevakt ved redningshelikopterbasen på Sola som ble innført fra 01.06.2004 og samlokalisering mellom Hovedredningssentralen Nord-Norge og Bodø radio.

Det foreslås å redusere tinglysingsgebyret ved flytting av lån med samme panteobjekt innenfor samme ramme fra henholdsvis 2,25 ganger rettsgebyret (1901 kr) og 1,8 ganger rettsgebyret (1521 kr) til 0,25 ganger rettsgebyret (211 kr) med virkning fra 01.01.2006. Dette vil gjøre det billigere å

flytte slike lån, og slik bidra til å skjerpe konkurransen i lånemarkedet.

Salæret og rettshjelpsutgiftene for det offentlige til advokater har økt betydelig de senere årene. Departementet har hatt på høring en uavhengig utredning vedrørende endringer i stykkprisordningen, og foreslår endringer i stykkprisordningen med virkning fra 01.01.2006 som vil redusere advokatutgiftene i straffesaker og ved fritt rettsråd med til sammen ca. 38,3 mill. kr (inkl. merverdiavgift).

Regjeringen foreslår å redusere tilskuddet til Svalbardbudsjettet, bl.a. som følge av å innrette skattereglene på Svalbard etter skattereformen (endringer i skjermingsmetoden og i formueskatte-reglene, samt økt skattesats i lønnstrekkordningen), jf. også omtale i Finansdepartementets St.prp. nr. 1 (2005-2006) og Ot. prp. nr. 1 (2005-2006). Regjeringen har nedsatt en arbeidsgruppe for å se nærmere på det samlede skatte- og avgiftssystemet på Svalbard.

1.4 Organisasjons- og strukturendringer

1.4.1 Strukturendringer i domstolene

Det er vedtatt å redusere antall domstoler i første instans fra 92 til 66, jf. St.meld. nr. 23 (2000-2001) og Innst. S. nr. 242 (2000-2001). I løpet av 2005 vil antallet domstoler i første instans være redusert til 82 hvorav 78 tingretter, tre byfogdembeter og ett skifterett- og byskriverembete. Formålet med å etablere større enheter er å få mer faglig robuste domstoler tilpasset fremtidige krav og utfordringer, en mer effektiv ressursutnyttelse og bedre administrative rutiner. Med unntak av noen få forsinkelser forløper gjennomføringen av strukturendringene i samsvar med planlagt fremdrift. Planlagt slutføring for de vedtatte strukturendringene er 01.01.2008. Av praktiske årsaker kan det vise seg nødvendig å forskyve de siste sammenslåingene til etter årsskiftet 2007/2008. Det vises til nærmere omtale under kat. 06.20 Rettsvesen.

1.4.2 Overføring av tinglysing til Statens kartverk

Det er vedtatt å overføre ansvaret for tinglysing av fast eiendom fra domstolene til Miljøverndepartementet ved Statens kartverk, jf. St.meld. nr. 13 (2001-2002) og Innst. S. nr. 221 (2001-2002). Tinglysingen skal knyttes til Statens kartverks hovedkontor i Ringerike kommune. Dessuten skal det opprettes et sentralt servicesenter i Ullensvang herad i 2006. Fremdriften i overføringen av tingly-

singsoppgavene fra domstolene til Statens kartverk vil søkes harmonisert med tidsplanen for strukturendringene i domstolene. I 2005 vil tinglysingsoppgaver fra 12 domstoler overføres til Kartverket. I 2006 er det planlagt at 21 tingretter skal overføre sine tinglysingsoppgaver. Arbeidet med overføring av tinglysingsoppgavene planlegges ferdigstilt i løpet av 2007. Det vises til nærmere omtale under kat. 06.20.

1.4.3 Politireformen – fase II

De organisasjonsmessige endringene i fase 1 av politireformen ble gjennomført i 2002/2003 ved at antall politidistrikter ble redusert fra 54 til 27. I alt 1 260 stillinger ble som følge av fase I omdisponert innenfor de 27 nye politidistriktene. Fase II av politireformen ble iverksatt i 2005 og omfatter i hovedsak organiseringen under politidistriktsnivå, samarbeidsordninger, tjenesteordninger og bedre utnyttelse av fagkompetanse. Fase II er samordnet med de endringer i politi- og lensmannsetatens lokale organisering som reformen om den sivile rettspleie på grunnplanet krever. Omorganiseringen av den sivile rettspleien på grunnplanet innenfor politi- og lensmannsetaten iverksettes 01.01.2006 og sikrer denne delen av rettspleien en enhetlig og desentralisert organisering med sterk lokal tilknytning. Samtidig styrkes grunnlaget for et desentralisert politi med et sivilt preg. I politireformens fase II er intensjonen å få mer rasjonell, tjenesteytende og tilgjengelig polititjeneste på lokalt nivå som på sikt forutsettes å gi mer aktiv polititjeneste og bedre resultater innen kriminalitetsbekjempelsen. Det vises til nærmere omtale under kat. 06.40.

1.4.4 Den sivile rettspleie på grunnplanet

Reformen ble vedtatt våren 2004, jf. Ot.prp. nr. 43 (2003-2004). Reformen innebærer at den sivile rettspleie på grunnplanet, i sin helhet, skal samles i politi og lensmannsetaten i hele landet. Omorganiseringen omfatter forliksrådssekretariatene, de alminnelige namsmennene, hovedstevnevitnene, skjønn og takster som i dag holdes av lensmannen i lensmannsdistriktene, og enkelte oppgaver i forbindelse med arv, skifte og konkurs, samt vekselprotester. For forliksrådene har overføringen av sekretariatsfunksjonen fra kommunene til politi- og lensmannsetaten sammenheng med at det åpnes for direkte tvangsinndrivelse av uimotsagte krav, og fordi de fleste sakene som i dag behandles av forliksrådene faller bort. Forliksrådene skal fortsatt være en del av landets ordinære domstoler, jf. omtale under kat. 06.20. De øvrige oppgavene lig-

ger stort sett allerede i politi- og lensmannsetaten, men har enkelte steder vært ivarettatt av domstolene eller kommunene.

Målet er å få en mer enhetlig og konsekvent organisering enn i dag. Den sivile rettspleien på grunnplanet vil etter 01.01.2006 organiseres under tre forskjellige driftsenhetsbetegnelser. En vil finne disse oppgavene i en vanlig politistasjon, på et lensmannskontor eller i en egen enhet, kalt namsfogdkontor. I de store byene, Oslo, Stavanger, Bergen og Trondheim vil namsfogdkontoret være direkte underlagt Politidirektoratet. På de andre stedene vil den sivile rettspleien organiseres under politidistriktsstrukturen. Det vises til nærmere omtale under kat. 06.40.

1.4.5 Nødnett

På bakgrunn av Stortingets vedtak i Budsjett-innst. S. nr. 4 (2004-2005), jf. St.prp. nr. 1 (2004-2005) Tillegg nr. 3, har Justis- og politidepartementet igangsatt arbeidet med å innhente tilbud på etablering av et felles digitalt radiosamband (nødnett) for nød- og beredskapsetatene. I 2006 tas det sikte på å inngå kontrakt for et første utbyggingsområde som utgjøres av politidistriktene Follo, Romerike, Oslo, Asker og Bærum, Søndre Buskerud og Østfold. I samme anbudsprosess vil Justisdepartementet innhente tilbud for resten av landet. Justisdepartementet vil i forbindelse med første utbyggingsområde etablere et eget forvaltningsorgan for å ivareta styring og kontroll av utbyggingen, foruten at det skal eie og drive nødnettet. Det vises til nærmere omtale under kat. 06.50.

1.4.6 IKT i justissektoren

Det er behov for en IKT-utvikling i justissektoren basert på en helhetlig arkitektur på tvers av delsektorene. Dette vil gi nye analysemuligheter og derigjennom øke evnen til å forebygge og avdekke kriminalitet, gi ny kunnskap om sammenhenger i justissektoren og gi mulighet for å foreta mer presise faglige og politiske beslutninger og prioriteringer. Bedre informasjonsflyt vil kunne bidra til redusert saksbehandlingstid i straffesakskjeden og andre sentrale arbeidsprosesser, bedre kvalitet i saksbehandling, og bedre styring av straffesakskjeden. Det publikum og andre aktører registrerer gjennom elektroniske portaler skal kunne gjenbrukes i sektorens IKT-løsninger. Det skal legges til rette for at elektronisk kommunikasjon erstatter tradisjonell papirbasert – der det gir gevinster. Gjennom en styrt og balansert utvikling på tvers av delsektorene vil det totale systemlandskapet bli forenklet. Det legges vekt på å gjøre arkitekturen robust

og fleksibel i forhold til endringer i organisering og arbeidsprosesser.

Et omfattende felles arbeid med informasjonsarkitektur, applikasjonsarkitektur, infrastruktur, IKT-sikkerhet med mer er påbegynt. I delsektorene politi, påtalemyndighet, domstolene og kriminalomsorgen må det gjennomføres aktiviteter som sikrer en utvikling av løsninger i tråd med en felles arkitektur. Det vises til nærmere omtale under kat. 06.10, 06.20, 06.30 og 06.40.

1.5 Likestilling

1.5.1 Likestilling internt i Justisdepartementet

Likestillingsloven pålegger offentlige myndigheter en målrettet og planmessig pådriverrolle for likestilling på alle samfunnsområder. Det betyr at alle departementer har et selvstendig ansvar for å fremme likestilling som en integrert del av politikken på sine fagområder. Likestillingsloven stiller også krav til alle virksomheter om å rapportere om hvordan det står til med likestillingsarbeidet i egen virksomhet. Nedenfor følger en kort omtale av det interne likestillingsarbeidet i Justisdepartementet.

1.5.2 Organisering

Likestillingsarbeidet er forankret i JDs personalpolitikk og koordineres av Plan- og administrasjonsavdelingen. Departementets handlingsplan for likestilling skal gjennomgås.

1.5.3 Målsetting og tiltak

Justisdepartementet tilstreber en aktiv likestillingspolitikk. Det skal fokuseres på tiltak som kan opprettholde rekrutteringen av kvinnelige ledere og spesialister, sikre lik karriereplanlegging for kvinner og menn, unngå kjønnsrelaterte lønns-skjevheter og øke fleksibiliteten i arbeidslivet. God fleksibilitet vil gjøre det enklere for kvinner og menn å kombinere omsorgsansvar og karriere.

Justisdepartementet tilstreber et kjønnsnøytralt lovverk og arbeider for å gjennomføre kjønnsnøytrale betegnelser i internasjonale konvensjoner. For omtale av likestilling i justissektoren vises til kategoriomtalene og årsrapportene for virksomhetene.

1.5.4 Statistikk fordelt på kvinner og menn

Kjønnsfordelingen i Justisdepartementet er 60 % kvinner og 40 % menn

Kjønnsfordelingen i departementet gjenspeiler seg på toppledernivå. Kvinnene utgjør 60% av topple-

delsen. På mellomledernivå er det like mange kvinner og menn. Blant spesialistene (lovrådgivere, seniorrådgivere og tidligere ledere uten personalansvar) er 40 % kvinner og 60 % menn. Det er blant saksbehandlergruppen (rådgivere, førstekonsulenter og seniorkonsulenter) motsatt: litt over 60 % av de ansatte i denne gruppen er kvinner. I kontorpersonalguppen utgjør menn i underkant av 5%.

Lønn

Gjennomsnittlig lønn for departementet samlet er lønnstrinn 51 for kvinner og 58 for menn. Lovavdelingen trekker snittet noe opp. For avdelingsdirektører er gjennomsnittlig lønnstrinn 75, og det er ingen forskjeller mellom kjønnene. De kvinnelige spesialistene har i gjennomsnitt lønnstrinn 62, mens det for menn er 65. Blant saksbehandlergruppen er det et likt gjennomsnitt på lønnstrinn 52 for både menn og kvinner.

Overtid

I 2005 har kvinner arbeidet ca. 46,7 %, mens menn har arbeidet ca. 53,3 % av totalt registrert overtid.

Bruk av deltid

Det er til sammen 35 ansatte som i 2005 har redusert stilling (30 kvinner og 5 menn). Av disse er det 25 kvinner som har redusert stilling på grunn av omsorg for barn/familie. De øvrige har en kombinasjon av arbeid og pensjon.

1.6 Justis- og politidepartementets miljøtiltak

Arbeidet med miljøvern innenfor Justisdepartementets ansvarsområde gjelder i hovedsak lovgivningsarbeid, kriminalitetsbekjempelsen, rednings- og beredskapsområdet og koordinering av regjeringens politikk i polarområdene. Departementet vil tilstrebe at de enkelte sektorer og etater under departementet bruker miljøvennlige produkter og teknologi.

1.6.1 Lovarbeid

I 2006 vil miljøspørsmål stå særlig sentralt i følgende av Justisdepartementets lovgivningsarbeider:

- Norsk oppfølging av EU-kommisjonens forslag til direktiv om adgang til domstolsprøving i mil-jøsaker (COM (2003) 624). Direktivet skal ved-tas gjennom medbestemmelsesprosedyren, jf. EF-traktaten art. 175 nr. 1

- En rekke større og mindre prosjekter knyttet til arbeidet i Den internasjonale skipsfartsorganisasjonen (IMO), herunder gjennomføring av IMOs nye konvensjoner om passasjeransvar m.m.

1.6.2 Politi- og lensmannsetaten

Politiets viktigste oppgave innenfor miljøvern er å forhindre miljøkriminalitet, gjennomføre kontroll- og oppsynsvirksomhet og sørge for rask og adekvat reaksjon på overtredelse av miljøvernlovgivningen.

Det arbeides aktivt for å opparbeide god kompetanse innen miljøkriminalitet i alle politidistrikt. Hvert politidistrikt har en miljøkoordinator som fungerer som politimesterens rådgiver i miljøspørsmål og som skal være det koordinerende ledd i politidistriktet i forhold til samarbeidende etater. Politidistriktene skal ha en utpekt påtalejurist med særlig ansvar for miljøkriminalitet, samt en miljøkontakt ved de driftsenheter som har resultatansvar for naturoppsyn og miljøkriminalitet.

Særlige utfordringer er knyttet til brudd på arbeidsmiljøbestemmelser, oljeforurensning til sjøs, ulovlig snøscooter- og barmarkskjøring, kulturminnekriminalitet, press mot allemannsretten og brudd på fiskeribestemmelser.

Politiets totalansvar for all kriminalitetsbekjempelse nødvendiggjør en kontinuerlig samordning i forhold til andre etater. På sentralt nivå gjøres dette i det nyetablerte samarbeidsforumet på direktoratsnivå (Sentralt tverretattlig samarbeidsforum, STSF) der følgende er representert: Riksantikvaren, Riksadvokaten, Kystdirektoratet, Statens naturoppsyn, Kystvakten, Sjøfartsdirektoratet, Sjøfartsinspektøren, Fiskeridirektoratet, Økokrim og Politidirektoratet. På lokalt nivå ivaretar Fylkesmiljøforum denne funksjonen i tillegg til miljøkoordinators ansvar for dette.

Det faglige og administrative ansvaret for Reinpolitiet i Finnmark og Nord-Troms overføres fra politimesteren i Troms til politimesteren i Vest-Finnmark fra 01.06.2006. Departementet forutsetter at overføringen medfører styrket fokus på enheten som sentral aktør innenfor fagområder som oppsyn, miljøkriminalitet og straffesaksbehandling i Reinpolitiets naturlige aktivitetsområde.

1.6.3 Samfunnssikkerhet og beredskap

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap har som målsetting å motivere planleggende og besluttende aktører til å vurdere samfunnssikkerhet når det framtidige samfunn skal skapes, og gjennom forebyggende arbeid og tilstrekkelig

beredskap sørge for å minimalisere faren for akutt forurensning.

1.6.4 Svalbard

I St.meld. nr. 9 (1999–2000) Svalbard og ved Stortingets behandling av denne, jf. Innst. S. nr. 196 (1999–2000), ble det bekreftet at målet om å bevare Svalbards særegne villmarksnatur ligger til grunn for miljøvernpolitikken på Svalbard.

Lov om miljøvern på Svalbard med tilhørende forskrifter trådte i kraft 01.07.2002. Loven samler reguleringen av natur- og kulturmiljøet på Svalbard i en lov.

En stor del av Sysselmannen på Svalbard sin virksomhet er knyttet til miljøvernrelatert arbeid. I Sysselmannens organisasjon er det samlet både politifaglig og miljøvern faglig ekspertise. Dette gir gode muligheter til et godt faglig informasjonsarbeid og en effektiv etterforskning av miljøkriminalitet.

Økende turisme og ferdsel på Svalbard viser at det er behov for å holde oppsyn med og avdekke eventuelle overtredelser av bestemmelsene om vern av Svalbards natur- og kulturmiljø. Sysselmannens oppsyns- og kontrollvirksomhet er sammen med informasjon om natur og kulturmiljøet på Svalbard viktige tiltak i denne sammenheng.

1.7 Grønn stat – innføring av miljøledelse i statlige virksomheter

Justisdepartementet, underliggende virksomheter og Domstoladministrasjonen vil få på plass miljøledelse som en integrert del av virksomhetens styringssystem i løpet av 2005. Sysselmannen på Svalbard vil ha innført systemet i løpet av 2006.

1.8 Om oppfølging av anmodningsvedtak fra Stortinget

1.8.1 Om oppfølging av anmodningsvedtak fra Stortingssesjonen 2003–2004

Vedtak nr. 96, 02.12.2003:

«Stortinget ber Regjeringen legge til rette for at norske sammendrag av avgjørelser fra Menneskerettighetsdomstolen gjøres tilgjengelig på Internett»

Svar: «Departementet har besluttet å stille et engangsbeløp til rådighet for den som kan påta seg å utarbeide slike sammendrag og gjøre dem vederlagsfritt tilgjengelig på internett. Sommeren 2005 utlyste departementet invitasjon til

leverandører om å gi tilbud på en slik tjeneste. Departementet tar sikte på at avtale inngås i 2005, og at tjenesten kan etableres så snart som mulig deretter.»

1.8.2 Om oppfølging av anmodningsvedtak fra Stortingssesjonen 2004–2005

Vedtak nr. 58, 25.11.2004

«Stortinget ber Regjeringen arbeide videre med å utvikle en koordinert og helhetlig pårørende og offeromsorg i Norge.»

Svar: «Regjeringen har iverksatt flere tiltak for å utvikle en helhetlig og koordinert offeromsorg. Det er nedsatt et utvalg (Fornærmedeutvalget), som vurderer fornærmedes rettigheter i straffeprosessen. Blant annet vurderes spørsmålet om fornærmede generelt, og/eller bestemte grupper fornærmede og pårørende, bør gis partsstilling i straffeprosessen. Utvalget skal levere sin innstilling medio januar 2006.

Videre har det vært etablert en arbeidsgruppe som har vurdert praktiske, ikke rettslige aspekter ved fornærmede og pårørendes møte med aktørene i straffesakskjeden. Arbeidsgruppen ble særlig bedt om å vurdere situasjonen ved rådgivningkontorene for kriminalitetsofre, deres faglige og administrative tilknytningsform og deres fremtidige rolle i arbeidet for å styrke ofrenes stilling. Arbeidsgruppen overleverte sin rapport i august 2005. I rapporten foreslås det blant annet å styrke kompetansen om alminnelige offerreaksjoner hos aktørene i straffesakskjeden. Det foreslås også å utvikle en ordning med vitnestøtter, samt legge bedre til rette for skjerming av vitner ved å tilby separate venterom der det anses nødvendig. Videre har utvalget vurdert ordningen med rådgivningskontor for kriminalitetsofre med sikte på å utvide den. Justisdepartementet vil vurdere rapportens forslag og melde tilbake til Stortinget på egnet måte. Departementet har også sendt på høring et forslag om enkelte endringer i voldsoffererstatningsloven for å styrke voldsorefrenes stilling ytterligere.»

Vedtak nr. 59, 25.11.2004

«Stortinget ber Regjeringen foreta nødvendige tiltak for å bedre utnytte kompetansen og arbeidskraften til de politimestrene som ble overflødige i forbindelse med politireformen, og som fortsatt er ansatt i politiet, slik at de kan gjøre tjeneste for påtaleseksjonen hos stats- og riksadvokaten.»

Svar: «Etter avtale med Riksadvokatembetet tjenestegjør noen politimestrene i stillinger ved statsadvokatembetene. De er tillagt påtalemyndighet, jf. straffeprosessloven § 55 første ledd nr. 3. Dette innebærer at politimestrene har kompetanse til å utøve påtalemyndighet på politimesternivå. De øvrige «fristilte» politimestrene utfører oppdrag for Politidirektoratet og tidvis for Justisdepartementet.»

Vedtak nr. 72, 30.11.2004

«Stortinget ber Regjeringen gå gjennom beredskapslovgivningen bl.a. med tanke på klargjøring av kommandolinjer og definering av gråsoner i akutsituasjoner.»

Svar: «I St.meld. nr. 42 (2004-2005) Politiets rolle og oppgaver, s. 98, vises det til at Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med ytterligere oppfølging av Stortingets anmodningsvedtak i lys av arbeidet som er igangsatt mellom Forsvars- og Justisdepartementet for å få til gode, samordnede øvingsaktiviteter, særlig relatert til terrorisme. Justisdepartementet ser det som hensiktsmessig å avvente rapporten fra utvalget som skal kartlegge hvilke virkemidler som kan brukes for å sikre rikets sikkerhet i forbindelse med vital infrastruktur og hvordan nasjonale interesser kan ivaretas overfor virksomheter som ikke er offentlige. Utvalget har frist til januar 2006 med å fremlegge rapporten.»

Vedtak nr. 266, 04.03.2005

«Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for en snarlig reduksjon i soningskøen slik at også gjengangerkriminelle raskt kalles inn til effektiv soning»

Svar: «Regjeringen har i hele perioden gradvis økt fengselskapasiteten ved utvidelse av antall fengselsplasser og andre tiltak for å redusere soningskøen. Prioriteringen av varetekt og alvorlig kriminalitet står fast, og løsningen ligger derfor, som Stortinget påpeker, i generelt å redusere soningskøen. For å oppnå dette har regjeringen også i 2005 utvidet antall fengselsplasser vesentlig. I 2006 foreslår Regjeringen å starte byggingen av Halden fengsel og fortsette prosjektering av nytt fengsel i Indre Salten. Det vises til punkt 4.1.1 om kapasitetsutvidelser under kat. 06.30. Videre vises det til omtale om narkotikaprogram med domstolskontroll under kat. 06.30 punkt 4.1.1 og hovedinnlendingens

punkt 1.2.3. Målgruppen for dette programmet vil i stor grad være tidligere domfelte.»

Vedtak nr. 268, 04.03.2005

«Stortinget ber Regjeringen endre forskrift om fri rettshjelp slik at når en part innrømmes fri sakførsel i en barnefordelingssak, skal også den annen part ha fri sakførsel såfremt dennes inntekt ikke overstiger inntektsgrensen for fri rettshjelp med 100 000 kroner. Forskriften gjøres gjeldende fra 1. januar 2006.»

Svar: «Med bakgrunn i den gjennomgang av rettshjelpsordningen som må foretas bl.a. som følge av Stortingets anmodning (Budsjett-innst. S nr. 4 (2004-2005) om å utrede egenandelsordningen opp mot den finske modellen for rettshjelp, har Regjeringen etter en totalvurdering ikke funnet det hensiktsmessig å gjennomføre en slik endring fra årsskifte 2005/2006. Den finske ordningen skiller seg grunnleggende fra den norske. Blant annet gir den finske ordningen rett til bidrag til dekning av utgifter til fri rettshjelp i alle typer saker. På den annen side er det en gradert egenandel helt opptil 100 % av rettshjelpsutgiftene inkludert i straffesaker, beregnet på bakgrunn av søkerens inntekt. Etter den finske ordningen er det statlig ansatte advokater/jurister ved offentlige rettshjelpskontor som gir fritt rettsråd, også en stor del av fri sakførsel-sakene håndteres av disse. Videre er det i den finske ordningen innført en øvre grense på maksimalt 100 timer til rettshjelps-bistand. Utgiftene til rettshjelp er vesentlig lavere i Finland enn i Norge. Høyere egenandeler og tak på bistanden på 100 timer, er ikke alene nok til å forklare disse forskjellene. Etter regjeringens syn bør man ikke ta nærmere stilling til den finske ordningen uten en grundig utredning, herunder en bredere evaluering og gjennomgang også av den norske rettshjelpsordningen. En heving av inntektsgrensen, slik at flere faller inn under ordningen, herunder i saker om barnefordeling, vil være et element som bør inngå i en slik utredning. Regjeringen finner det derfor naturlig å vurdere en endring av inntektsgrensen i barnefordelingssaker i sammenheng med dette arbeidet. Behovet for en samlet vurdering forsterkes som følge av regjeringens arbeid med ikraftsettelse av ny tvistelov og oppfølging av Advokatkonkurransutvalgets innstilling, hvor et sentralt hensyn er ivaretagelse av borgernes behov for juridisk bistand og gode og rimelige konfliktløsningsorganer. Det vises for øvrig til forslag til vedtak.»

Vedtak nr. 330, 26.04.2005

«Stortinget ber Regjeringen vurdere å inngå avtaler med attførings- og rehabiliteringsinstitusjoner til gjennomføring av tvungen omsorg, tvungent psykisk helsevern og paragraf 12-soning».

Svar: «Temaet ble også tatt opp i Stortingets spørretime 18.05.2005.

Straffeloven slår fast at personer som er vurdert som utilregnelige ikke skal idømmes fengselsstraff.

Ved endringer i straffeloven som trådte i kraft 01.01.2002 ble det innført tre nye særreaksjonsformer;

- dom til forvaring
- overføring til tvunget psykisk helsevern for psykotiske lovbrøyttere
- dom til tvungen omsorg for utilregnelige psykisk utviklingshemmede.

Særreaksjonen forvaring kan idømmes personer som har begått alvorlig kriminalitet og som vurderes som tilregnelig, jmfør straffeloven § 39 c. Når særlige grunner tilsier det og institusjonen/kommunen har samtykket, kan det settes som vilkår for prøveløslatelse fra forvaring at domfelte tar opphold i institusjon eller kommunal boenhet, jmfør straffeloven § 39 g. Bestemmelsen tar sikte på forvaringsdømte som har særlige omsorgsbehov. I hovedsak vil dette være aktuelt å etablere et tiltak i hjemkommunen, men i tilfeller der dette ikke er mulig, kan det etableres tiltak i en annen kommune eller på institusjon. Hvilken kommune eller institusjon det i så fall kan være aktuelt å nytte, må vurderes konkret i den enkelte sak ut ifra domfeltes behov.

Dom til tvunget psykisk helsevern og tvungen omsorg er aktuelt for lovbrøyttere som på gjerningstiden var psykotisk eller psykisk utviklingshemmet i høy grad, og følgelig straffri etter straffeloven § 44. Straffeloven § 39 angir de nærmere vilkår som må være oppfylt for å kunne anvende særreaksjonen overføring til tvunget psykisk helsevern eller dom til tvungen omsorg.

Lovbrøyttere som dømmes til tvunget psykisk helsevern blir omfattet av bestemmelsene i psykisk helsevernloven. Det følger av denne lovs § 5-3 at den som er overført til tvunget psykisk helsevern de tre første ukene skal ha opphold i en institusjon. Etter disse tre ukene er det den faglig ansvarlige som i prinsippet avgjør hvordan det tvungne psykiske helsevernet til enhver

tid skal gjennomføres. Gjennomføringen må imidlertid skje i samsvar med psykisk helsevernlovens bestemmelser. Dette betyr at så lenge vedkommende skal være tvangstilbakeholdt i en institusjon, må dette være i en institusjon som er godkjent for tvunget psykisk helsevern. Dette betyr at institusjonen må være bemannet med kvalifisert personell, samt har en materiell standard som er forsvarlig for tvunget psykisk helsevern.

Når det gjelder dom til tvungen omsorg, skal denne særreaksjonen utholdes i en fagenhet innen spesialisthelsetjenesten som er innrettet for formålet. Hvis hensynet til den domfelte tilsier det og sikkerhetshensyn ikke taler mot det, kan fagenheten etter nærmere forskrift som Kongen gir, inngå avtale om gjennomføring av omsorgen utenfor fagenheten. En slik avtale som dette vil også kunne inngås med ulike attføringsinstitusjoner dersom fagenheten finner dette faglig forsvarlig.

Det er det ordinære helsevesenet som har ansvar for behandling av innsatte i fengsel. Domfelte kan i henhold til straffegjennomføringsloven § 12 gis adgang til å gjennomføre straffen helt eller delvis ved heldøgnsopphold i institusjon dersom oppholdet er nødvendig for å bedre hans evne til å fungere sosialt og lovlydig eller dersom andre tungtveiende grunner taler for det. Forutsetningen er at slik straffegjennomføring er sikkerhetsmessig forsvarlig og at det ikke er grunn til å anta at domfelte vil unndra seg straffegjennomføringen. Den viktigste målgruppen er domfelte med rusmiddelproblemer, adferdsforstyrrelser, tilpasningsproblemer mv., men også domfelte som trenger sosial rehabilitering, botrening, arbeidstrening eller lignende kan komme i betraktning.

Straffegjennomføring i institusjon innvilges på grunnlag av en konkret og individuell vurdering av om institusjonen kan tilby et faglig opplegg som imøtekommer den enkelte domfeltes særlige behov, om hensynet til sikkerheten kan ivaretas tilfredsstillende og om institusjonens regime for øvrig er av en slik karakter at oppholdet kan godkjennes som straffegjennomføring. Opplegg som kun representerer friere soningsforhold aksepteres ikke.

De ulike behov for behandlings-/rehabiliteringstiltak og tiltak for å ivareta sikkerheten tilsier at valg av institusjon bør treffes på grunnlag av en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle. Enkeltavtaler med institusjoner kan således nyttes i spesielle tilfelle, etter grundig faglig vurdering og til den enkeltes beste ved dom til tvungen omsorg, tvunget psykiske helsevern, eller

gjennomføring av forvaring/fengselsstraff i institusjon (§ 12). I slike tilfeller kan attførings- og rehabiliteringsinstitusjoner med spesialkompetanse være et viktig supplement til statlige institusjoner.

På sentralt nivå arbeider regjeringen for å videreutvikle det samlede behandlings- og rehabiliteringstilbudet for de aktuelle målgruppene, og det er en løpende dialog og samarbeid på tvers av departementene. Et rundskriv om samarbeid mellom helsetjenesten, sosialtjenesten og kriminalomsorgen overfor innsatte og domfelte rusmiddelmisbrukere er blant annet under utarbeidelse (jf. også punkt 4.1.1 under kat. 06.30).

I regjeringens tverrdepartementale handlingsplan mot rusmiddelproblemer 2006-2008 er det et klart mål at flere innsatte rusmiddelmisbrukere overføres til behandlings- eller omsorgsinstitusjon etter straffegjennomføringsloven § 12 (jf. også punkt 4.1.1 under kat. 06.30).

Kriminalomsorgens utdanningssenter gjennomfører videre en evaluering av straffegjennomføring etter § 12. Dette er den første omfattende evalueringen som er gjort rundt denne ordningen. Evalueringen er planlagt sluttført i løpet av 2005. Kriminalomsorgen vil etter dette foreta en helhetlig vurdering av gjennomføringen, der også bruken av institusjoner vil inngå som en del av vurderingen.»

Vedtak nr. 463, 13.06.2005 – Utvik Senior

«Stortinget ber Regjeringen oppnevne en egen nemnd som gis i oppdrag å fastsette erstatningsbeløp og definere hvem som skal omfattes av ordningen.»

Svar: «Justisdepartementet har oppnevnt en nemnd som skal håndtere erstatningsoppgjøret for etterlatte etter omkomne i «Utvik Seniors» forlis. Nemnda skal fastsette erstatningsbeløp og definere hvem som omfattes av ordningen. Nemndas sekretariat er lagt til Justissekretariatene.»

Vedtak nr. 525, 16.06.2005

«Stortinget ber Regjeringen vurdere hvordan en ordning med politiråd kan innføres i Norge.»

Svar: «Regjeringen ønsker et mer forpliktende samarbeid mellom politiet og andre myndigheter på kommunalt nivå. Et slikt samarbeid bør være basert på en felles forståelse om hva som

til enhver tid er de lokale utfordringene. Det vises her til St.meld. nr. 42 (2004-2005) Politiets rolle og oppgaver som ble lagt frem for Stortinget sommeren 2005. I meldingen har regjeringen blant annet pekt på at det er viktig for politiet å ha et godt samarbeid med kommunen og kommunale aktører som for eksempel skjenkerettsutvalg, bygningsråd, vegetater og barnevernsvakten. Politidirektoratet vil i samarbeid med KS og representanter fra fylkesmennene i løpet av høsten utarbeide en veileder. Veilederen skal omhandle politiets samarbeid og samhandling med kommunene og andre lokale og regionale offentlige samarbeidspartnere. Samtlige politidistrikter skal ta i bruk veilederen.»

Vedtak nr 568, 17.06.2005

«Stortinget ber Regjeringen komme tilbake til Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet for

2006 med en oppfølging av prosjektet nytt fengsel i Halden»

Svar: «Regjeringen foreslår å starte byggingen av Halden fengsel i 2006. Det vises til punkt 4.1.1 under kat. 06.30 om kapasitetsutvidelser.»

1.9 Oversikt

Det er trukket ut ca. 683 mill kr av Justisdepartementets utgiftsramme som følge av innføring av nettoordning for budsjettering og regnskapsføring av merverdiavgift i statsforvaltningen fra 2006. Hensyntatt dette er økningen i bevilgningsforslaget for justissektoren ca. 8,8% i forhold til saldert budsjett 2005. Jf. nærmere omtale under pkt. 1.10.

Utgifter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
<i>Administrasjon</i>					
400	Justisdepartementet (jf. kap. 3400)	218 070	214 977	229 318	6,7
	Sum kategori 06.10	218 070	214 977	229 318	6,7
<i>Rettsvesen</i>					
61	Høyesterett (jf. kap. 3061)	53 905	53 608	55 513	3,6
410	Tingrettene og lagmannsrettene (jf. kap. 3410)	1 319 648	1 362 456	1 255 447	-7,9
411	Domstoladministrasjonen (jf. kap. 3411)	46 327	47 325	59 012	24,7
412	Tinglysingsprosjektet (jf. kap. 3412)		42 775	131 106	206,5
413	Jordskifterettene (jf. kap. 3413)			148 385	
414	Forliksråd og andre domsutgifter	72 856	75 430	152 200	101,8
	Sum kategori 06.20	1 492 736	1 581 594	1 801 663	13,9
<i>Kriminalomsorg</i>					
430	Kriminalomsorgens sentrale forvaltning (jf. kap. 3430)	1 944 278	1 992 518	1 999 897	0,4
432	Kriminalomsorgens utdannings- senter (KRUS) (jf. kap. 3432)	135 146	112 217	113 920	1,5
	Sum kategori 06.30	2 079 424	2 104 735	2 113 817	0,4
<i>Politi og påtalemyndighet</i>					
440	Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten (jf. kap. 3440)	6 449 526	6 507 000	6 742 327	3,6
441	Oslo politidistrikt (jf. kap. 3441)	1 313 206	1 374 918	1 305 988	-5,0
442	Politihøgskolen (jf. kap. 3442)	212 961	221 662	231 085	4,3
443	Oppfølging av innsynsloven	8 269	9 951	9 929	-0,2
445	Den høyere påtalemyndighet (jf. kap. 3445)	93 926	100 045	96 719	-3,3
446	Den militære påtalemyndighet (jf. kap. 3446)	4 709	4 734	4 642	-1,9
448	Grensekommissæren (jf. kap. 3448)	4 319	4 688	4 498	-4,1
	Sum kategori 06.40	8 086 916	8 222 998	8 395 188	2,1
<i>Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap</i>					
450	Sivile vernepliktige (jf. kap. 3450)	179 406	133 391	103 045	-22,7
451	Samfunnssikkerhet og beredskap (jf. kap. 3451)	533 520	516 524	486 842	-5,7
452	Sentral krisehåndtering (jf. kap. 3452)			9 400	
455	Redningstjenesten (jf. kap. 3455)	432 245	440 676	421 274	-4,4
456	Nødnett – felles radiosamband for nødetatene (jf. kap. 3456)	30 396	40 366	331 693	721,7
	Sum kategori 06.50	1 175 567	1 130 957	1 352 254	19,6

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
Andre virksomheter					
460	Spesialenheten for politisaker (jf. kap. 3460)	10 770	20 793	20 330	-2,2
461	Særskilte ulykkeskommisjoner	3 809			
466	Særskilte straffesaksutgifter m.m. (jf. kap. 3466)	578 049	582 870	517 428	-11,2
467	Norsk Lovtidend	3 676	3 505	3 326	-5,1
468	Kommisjonen for begjæring om gjenopptakelse av straffesaker (jf. kap. 3468)	8 534	9 300	8 404	-9,6
	Sum kategori 06.60	604 838	616 468	549 488	-10,9
Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.					
470	Fri rettshjelp (jf. kap. 3470)	631 076	566 687	635 446	12,1
471	Statens erstatningsansvar	175 414	170 651	196 112	14,9
472	Administrasjon av særskilte erstat- ningsordninger m.m. (jf. kap. 3472)	12 687	12 336	21 958	78,0
474	Konfliktråd (jf. kap. 3474)	38 802	37 065	35 772	-3,5
475	Bobehandling	51 467	72 216	61 892	-14,3
477	Erstatning til nordmenn som satt i japansk fangenskap under 2. Verdenskrig	75			
	Sum kategori 06.70	909 521	858 955	951 180	10,7
Svalbardbudsjettet					
480	Svalbardbudsjettet	90 701	135 915	96 559	-29,0
	Sum kategori 06.80	90 701	135 915	96 559	-29,0
	Sum programområde 06	14 657 773	14 866 599	15 489 467	4,2
	Sum utgifter	14 657 773	14 866 599	15 489 467	4,2

Inntekter fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
<i>Administrasjon</i>					
3400	Justisdepartementet (jf. kap. 400)	6 790	70	72	2,9
	Sum kategori 06.10	6 790	70	72	2,9
<i>Rettsvesen</i>					
3061	Høyesterett (jf. kap. 61)	1 643			
3410	Rettsgebyr (jf. kap. 410)	1 592 288	1 851 310	1 148 988	-38,0
3411	Domstoladministrasjonen (jf. kap. 411)	1 487			

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
3412	Tinglysingsprosjektet (jf. kap. 412)			9 000	
3413	Jordskifterettene (jf. kap. 413)			11 738	
5630	Aksjer i Norsk Eiendomsinformasjon as	7 509	6 800	6 800	0,0
	Sum kategori 06.20	1 602 927	1 858 110	1 176 868	-36,7
<i>Kriminalomsorg</i>					
3430	Kriminalomsorgens sentrale forvaltning (jf. kap. 430)	137 952	66 935	51 684	-22,8
3432	Kriminalomsorgens utdannings- senter (KRUS) (jf. kap. 432)	3 413		800	
	Sum kategori 06.30	141 365	66 935	52 484	-21,6
<i>Politi og påtalemyndighet</i>					
3440	Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten (jf. kap. 440)	834 715	623 047	1 462 731	135,0
3441	Oslo politidistrikt (jf. kap. 441)	90 719	18 042	18 619	3,2
3442	Politihøgskolen (jf. kap. 442)	17 623	14 406	14 867	3,2
3443	Oppfølging av innsynsloven	86			
3445	Den høyere påtalemyndighet (jf. kap. 445)	3 398			
	Sum kategori 06.40	946 541	655 495	1 495 875	128,2
<i>Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap</i>					
3450	Sivile vernepliktige, driftsinntekter (jf. kap. 450)	60 126	39 892	31 737	-20,4
3451	Samfunnssikkerhet og beredskap (jf. kap. 451)	139 986	125 469	128 143	2,1
3455	Redningstjenesten (jf. kap. 455)	19 549	18 974	17 499	-7,8
3456	Nødnett – felles radiosamband for nødetatene (jf. kap. 456)	98			
	Sum kategori 06.50	219 759	184 335	177 379	-3,8
<i>Andre virksomheter</i>					
3466	Særskilte straffesaksutgifter m.m. (jf. kap. 466)	22			
	Sum kategori 06.60	22			
<i>Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.</i>					
3470	Fri rettshjelp (jf. kap. 470)	10 655	5 164	2 000	-61,3
3472	Administrasjon av særskilte erstat- ningsordninger m.m. (jf. kap. 472)	673			
3474	Konfliktråd	4 346			
	Sum kategori 06.70	15 674	5 164	2 000	-61,3
	Sum programområde 06	2 933 078	2 770 109	2 904 678	4,9
	Sum inntekter	2 933 078	2 770 109	2 904 678	4,9

1.10 Innføring av nettoordning for budsjettering og regnskapsføring av merverdiavgift i statsforvaltningen

Fra 2006 skal det innføres en ordning med nøytral merverdiavgift for statsforvaltningen, jf. omtale i Gul bok 2005. Ordningen gjøres gjeldende for all merverdiavgift utenom merverdiavgift på persontransport. Det opprettes et eget utgiftskapittel til dekning av merverdiavgift i statsforvaltningen.

Betalt merverdiavgift belaster dermed ikke virksomhetens eget budsjett. Ettersom omleggingen til en nettoordning for budsjettering og regnskapsføring av merverdiavgift skal være provenynøytral, må alle berørte budsjettposter justeres for utgifter til merverdiavgift som ligger inne i budsjetttrammene ved innføring av ordningen. I tabellen nedenfor er det beregnet antatt merverdiavgift for Justisdepartementets kapitler for 2006. Beløpene er trukket ut av rammene og vil fra 2006 bli budsjettet og regnskapsført på kap. 1633.

Kap.	Benevnelse	(i 1000 kr)
400	Justisdepartementet	7 138
61	Høyesterett	843
410	Tingrettene og lagmannsrettene	36 608
411	Domstoladministrasjonen	1 825
412	Tinglysingsprosjektet	1 712
413	Jordskifterettene	96
414	Forliksråd og andre domsutgifter	695
430	Kriminalomsorgens sentrale forvaltning	88 928
432	Kriminalomsorgens utdanningssenter	2 495
440	Politidirektoratet – politi og lensmannsetaten	218 970
441	Oslo Politidistrikt	32 080
442	Politihøgskolen	9 485
443	Oppfølging av innsynsloven	138
445	Den høyere påtalemyndighet	4 931
446	Den militære påtalemyndighet	176
448	Grensekommissæren	273
450	Sivile vernepliktige	1 229
451	Samfunnssikkerhet og beredskap	28 667
452	Sentral krisehåndtering	1 500
455	Redningstjenesten	61 644
456	Nødnett – felles radiosamband for nødetatene	75 627
460	Spesialenheten for politisaker	652
466	Særskilte straffesaksutgifter m.m.	95 750
467	Norsk Lovtidend	242
468	Kommisjonen for begjæring om gjenopptakelse av straffesaker	1 090
472	Administrasjon av særskilte erstatningsordninger m.m.	788
474	Konfliktråd	1 941
475	Bobehandling	7 519
	Sum	683 042

1.11 Tekniske endringer i budsjettproposisjonen for budsjetterminen 2006

Justisdepartementet foreslår enkelte endringer i kontostrukturen i forhold til saldert budsjett for 2005. Ved behandlingen av Ot.prp. nr. 106 (2002-2003) Endringer i domstoloven og jordskifteloven (jordskifterettens stilling og funksjoner) vedtok Stortinget bl.a. å overføre administrasjonen av jordskifterettene til Domstoladministrasjonen. Det foreslås i denne sammenheng å opprette et nytt kapittel 413 Jordskifterettene (jf. kap. 3413). Videre foreslås det opprettelse av følgende poster: 01 Driftsutgifter, 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres, og kap. 3413 Jordskifterettene, post 01 Saks- og gebyrinntekter og post 02 Sideutgifter.

Ved lov av 25. juni 2004 nr. 53 om endringer i rettergangslovgivningen m.m. (organiseringen av den sivile rettspleien på grunnplanet) ble det bl.a. vedtatt at den sivile rettspleien på grunnplanet skal samles i politi- og lensmannsetaten i hele landet. Det foreslås i denne sammenheng å opprette en ny post 21 Spesielle driftsutgifter under kap. 414. Posten omfatter utgifter til godtgjørelse m.v. til forliks-

rådets medlemmer. Det foreslås også at navnet på kap. 414 endres til Forliksråd og andre domsutgifter. Videre foreslås det å opprette en ny post 23 Sideutgifter i forbindelse med sivile gjøremål under kap. 440. Utgiftene under posten foreslås behandlet som regelstyrte. Det foreslås videre å opprette en ny post under kap. 3440, post 07 med postbetegnelse Gebyr – sivile gjøremål.

Det foreslås opprettes et nytt kap. 452 Sentral krisehåndtering, jf. kap. 3452, med post 01 Driftsutgifter som en del av oppfølgingen av St.meld. nr. 37 (2004-2005) Flodbølgekatastrofen i Sør-Asia og sentral krisehåndtering og Innst. S. nr. 265 (2004-2005).

I forbindelse med at utgiftene og inntektene knyttet til etablering og drift av ordningen med rettighetsregistrering i borettslagsandeler foreslås bevilget på Justisdepartementets budsjett, foreslås det opprettet en ny post 01 Gebyrinntekter, borettsregister under kap. 3412 Tinglysningsprosjektet.

Det foreslås at tilkjente saksomkostninger til staten i benefiserte saker bevilges på kap. 3470 Fri rettshjelp, og at benevnelsen på post 01 derfor endres til Tilkjente saksomkostninger m.m.

1.12 Bruk av stikkordet «kan overføres»

Under Justisdepartementet blir stikkordet foreslått knyttet til disse postene utenom postgruppe 30-49

					(i 1 000 kr)
Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2005	Forslag 2006	Begrunnelse for stikkordet
413	21	Spesielle driftsutgifter	0	2 068	
430	60	Refusjoner til kommunene, forvaringsdømte mv.	2 950	74 778	1
440	22	Søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag	1 053	8 877	2
451	21	Spesielle driftsutgifter	295	2 005	3
451	22	Flyttekostnader	0	16 019	4
475	21	Spesielle driftsutgifter	879	6 358	5

¹ Refusjon som bevilges under posten tildeles etter søknad. Det vil ikke være noen søknadsfrist. Av den grunn er det vanskelig å anslå tidspunkt for utbetalinger, og bevilgningen foreslås derfor gjort overførbar.

² Det er svært vanskelig å anslå årlige utbetalinger på posten siden dette avhenger av antall og omfang av ulykker med omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag. Siden det er vanskelig å lage en prognose for dette, er bevilgningen foreslått overførbar.

³ Bevilgningen skal bl.a. nyttes til analyser, forskning og utredninger. Det er vanskelig å forutse hvor lang tid eksterne forsknings- og utredningsarbeider kan ta. Bevilgningen foreslås derfor gjort overførbar.

⁴ Bevilgningen skal dekke utgifter ved flytting/samløkalisering av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap til Tønsberg fra årsskiftet 2005/2006. Siden det er uklart når utgiftene vil påløpe, foreslås bevilgningen gjort overførbar.

⁵ Bevilgningen går bl.a. til departementets særskilte garantiordning for bobehandling i boer der det foreligger mistanke om økonomisk kriminalitet. Det er svært vanskelig å forutsi når gitte tilsagn til videre bobehandling kommer til utbetaling, også gitt at man pådrar staten forpliktelser ut over inneværende budsjettår. Bevilgningen på posten foreslås derfor gjort overførbar.

Del II
Nærmere om budsjettforslag

Programområde 06 Justissektoren

Programkategori 06.10 Administrasjon

Utgifter under programkategori 06.10 fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
01-23	Driftsutgifter	208 454	204 951	218 352	6,5
70-89	Overføringer til private	9 616	10 026	10 966	9,4
	Sum kategori 06.10	218 070	214 977	229 318	6,7

Utgifter under programkategori 06.10 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
400	Justisdepartementet (jf. kap. 3400)	218 070	214 977	229 318	6,7
	Sum kategori 06.10	218 070	214 977	229 318	6,7

Økningen i bevilgningsforslaget under kategorien skyldes at departementet får en rekke nye oppgaver (ansvaret for Det kriminalitetsforebyggende råd overføres fra Politidirektoratet, nye oppgaver ifm. at det administrative ansvaret for jordskifterettene overføres fra Landbruks- og matdepartementet til Domstolsadministrasjonen og ifm. omorganiseringen av den sivile rettspleie på grunnplanet). I tillegg foreslås det å øke bevilgningen til opprustning av departementets egne beredskapslokaler som del av oppfølgingen av flodbølgekatastrofemeldingen, samt til økt forskningsinnsats.

1 Innledning

Justisdepartementet ivaretar rollen som faglig sekretariat for politisk ledelse, rollen som etatsleder i forhold til en rekke etater og rollen som forvaltningsorgan.

Under denne kategorien utdypes enkelte viktige områder som lovarbeid, internasjonalt engasjement og utviklings- og effektiviseringsarbeid. Under omtalen av de øvrige programkategoriene og i hovedinnledningen redegjøres det nærmere for det arbeidet departementet utfører.

Administrasjonen og oppfølgingen av virksomhetene innebærer en omfattende oppgave for departementet. I justissektoren er det 18 944 års-

verk fordelt på ulike typer virksomheter som hver for seg stiller ulike krav til departementets ledelse.

Som en del av departementets etatslederrolle ligger også et ansvar for å ta initiativ til utviklings- og effektiviseringstiltak, og et ansvar for den faglige gjennomføringen og oppfølgingen av de samme tiltakene. Gjennomføringen av denne typen tiltak betyr mye for muligheten til å realisere de mål som Regjeringen og Stortinget har satt for virksomhetene i justissektoren. Dette er igjen viktig for en effektiv utnyttelse av ressursene i justissektoren, og dermed også for de tjenester sektoren skal yte samfunnet.

Departementets rolle som forvaltningsorgan er todelt. For det første har departementet et forvalt-

ningsansvar for om lag 170 lover. I et samfunn i stadig utvikling er det viktig at lovverket til enhver tid er oppdatert for å sikre at ønsket effekt blir oppnådd og sentrale hensyn ivaretatt. For det andre er departementet overordnet klageorgan i forvaltningssaker.

Departementet er organisert med sju avdelinger, en informasjonsenhet, en analysestab og et dokumentasjonssenter.

Justisdepartementet har en samordnings- og tilsynsrolle på samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet. Justisdepartementets ansvar for sivil krisehåndtering er forankret i fagansvaret for politiet, departementets samordningsansvar for redningstjenesten og det sivile beredskap. Justisdepartementet har det sektorovergripende ansvar for forebyggende sikkerhetstjeneste og for Nasjonal sikkerhetsmyndighet i sivil sektor.

I St.meld. nr 37 (2004-2005) om flodbølgekatastrofen i Sør-Asia og sentral krisehåndtering, jf.

Innst. S. nr. 265 (2004-2005), fremgår det at Regjeringen vil styrke apparatet for krisehåndtering i utlandet og styrke den generelle krisehåndterings-evnen i departementene. Som en oppfølging av denne meldingen vil det bl.a. bli etablert en krise-støtteenhet som skal øke de ressurser som departementene kan trekke på i krisesituasjoner. Det vises til nærmere omtale under kat. 06.50.

Justisdepartementet har ansvaret for å samordne norsk politikk i polarområdene (Svalbard, Jan Mayen og bilandene i Antarktis), og er også leder av Det interdepartementale polarutvalget og nestleder i den norske delegasjonen til de årlige møtene i Antarctic Treaty Consultative Meetings (ATCM). I tillegg har departementet ansvar for å utarbeide Svalbardbudsjettet, sikre en god statlig forvaltning lokalt på Svalbard, legge til rette for et godt lokaldemokrati i Longyearbyen og arbeide for en god dialog med Longyearbyen lokalstyre.

2 Hoved- og delmål

Hovedmål	Delmål
Trygghet og redusert kriminalitet	Styrke det kriminalitetsforebyggende og trygghets-skapende arbeidet Forsvarlig og effektiv straffeforfølgning
Ivareta rettssikkerhet for individer og grupper	Styrke kriminalitetsofrenes stilling
Gode og tilgjengelige rettslige rammevilkår for borgerne, næringslivet og det offentlige	Fremme god lovstruktur og et godt lovteknisk regelverk Ivareta personvernet i lovgivningsspørsmål Videreutvikle den sentrale privatretten Ivareta offentligheten i forvaltningen og en god forvaltningslovgivning
Ivareta Norges forpliktelser og interesser internasjonalt innenfor Justisdepartementets ansvarsområder	Bidra til et egnet internasjonalt regelverk og en effektiv gjennomføring av internasjonale forpliktelser i norsk rett Bidra til demokratiutvikling og institusjonsbygging
En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor	Ivareta god utnyttelse av justissektorens ressurser

3 Hovedutfordringer

For departementet er hovedutfordringen å legge til rette for at justissektoren kan realisere hovedmålene for 2006, jf. pkt. 1.1.1 i hovedinnledningen.

Det er en utfordring å få til et samordnet og effektivt mål og resultatstyringssystem for sektoren som helhet, og samtidig finne den rette balansen og rollefordelingen mellom departementet og

de ulike virksomhetene. Det vises for øvrig til omtalen under pkt. 4. Departementet arbeider kontinuerlig for å videreutvikle dette.

Sentralt for departementet er det også å få etablert gode og forpliktende samarbeidsløsninger på tvers av sektorer og i forhold til private og frivillige organisasjoner for å forebygge og bekjempe kriminaliteten på bred front.

4 Tilstandsvurdering og mål

4.1 Trygghet og redusert kriminalitet

4.1.1 Styrke det kriminalitetsforebyggende og trygghetsskapende arbeidet

Kriminalitetens samfunnsmessige kostnader

Stortinget har ved flere anledninger, senest i Budsjett-innst. S. nr. 4 (2003-2004), anmodet departementet om å fremskaffe kunnskap om og foreta analyser av, kriminalitetens kostnader. I St.prp. nr. 1 (2004-2005) redegjorde departementet for hvordan Stortingets anmodninger ville bli fulgt opp. Den første delen av oppfølgingsarbeidet foreligger nå, i form av rapporten som ble offentliggjort og oversendt Stortinget i juni 2005 – Kriminalitetens samfunnsmessige kostnader.

Rapporten etterlater ingen tvil om at kostnadene ved kriminalitet er omfattende, og har mange eksempler og beskrivelser av belastninger og skadevirkninger (tallfestede og ikke tallfestede kostnader) knyttet til en del lovbruddskategorier.

Når det gjelder bruk av tall eller kvantifiserte beregninger, har det vært viktig å få fram at departementet i denne første fase av arbeidet har valgt å ikke presentere et tradisjonelt kostnadsregnskap, for eksempel i form av et samlet (milliard)beløp for hva kriminaliteten antas å koste samfunnet.

I en tidligere gjennomført undersøkelse av kriminalitetens kostnader, jf. St. meld. nr. 23 (1991-92) Om kriminalpolitikken, konkluderte departementet med en total kostnad på rundt 40 mrd. kr. Dette var basert på meget usikre anslag, i form av en opplisting av direkte og indirekte kostnader av typen «hva koster politiet», «hva koster en helse-skade», osv. Ved utprøving av tilsvarende framgangsmåte i dag, kunne man ha presentert totaltall på anslagsvis 100, 150 eller muligens 200 mrd. kr, avhengig av hvilken vekting man legger på kostnadsindikatorene. Departementet stilte tidlig under arbeidet spørsmål om hva et så usikkert anslag skulle brukes til og hvilken nytte så vidt sprikende tall ville tilføre den kriminalpolitiske debatten. Etter en nøye vurdering, og etter samtaler med flere forsknings- og fagmiljøer, valgte departementet i første omgang en kartlegging og en analyse av kriminalitetens kostnader på et mer prinsipielt grunnlag, og med en mer beskrivende metodikk. Tilbakemeldingene fra mange viktige aktører som har lest og kommentert rapporten, er overveiende positive og støtter den tilnærmingen som er valgt.

Rapporten deler inn de samfunnsmessige kostnader i ni generelle kategorier. Eksempler på kategorier er langvarig skade på fysisk og psykisk helse, tapt produksjon og urettmessig omforde-

ling. Ut fra en slik kategorisering drøfter departementet de belastninger og skader kriminalitet knyttet til kategoriene påfører samfunn og individ.

Rapporten belyser også konsekvensene av å kriminalisere og avkriminalisere. Hvilke konsekvenser i form av «gevinst/nytte» oppnås ved å velge kriminalisering eller andre virkemiddel mot «avvikende og uønsket atferd», er blant spørsmålene som reises. Innenfor samferdselssektoren er problemstillingen høyst aktuell, når det gjelder bruk og virkninger av økonomisk sanksjonering og forelegg ved uønsket trafikkatferd.

Noen konklusjoner fra rapporten

Rapporten anbefaler en mer systematisk bruk av kostnads-/nytteanalyser når kriminalpolitiske tiltak skal debatteres og prioriteres. Slike analyser krever en økt forståelse for hva kostnadsbegrepet egentlig inneholder. Departementet har funnet det formålstjenlig å behandle kostnader i vid betydning, som direkte verditap for samfunn og individ og andre belastninger og skadevirkninger. Andre departement arbeider med tilsvarende problemstillinger på sine områder. Justisdepartementet foreslår i rapporten et utvidet samarbeid om kostnads-/nytteanalyser, ikke minst med departement som også har medansvar for tiltak knyttet til kriminalitet og kriminalitetsbekjempelse.

Rapporten viser bl.a. til NOU 2003: 31 Retten til et liv uten vold, hvor blant annet de samfunnsøkonomiske kostnader ved vold i nære relasjoner omtales. Som en illustrasjon på usikkerhet i anslag nevnes at det i refererte undersøkelser fremkommer en variasjon på mellom 1 til 20 mrd. kr. På tross av store metodiske problemer, konkluderer departementet likevel med viktigheten av å følge denne alvorlige form for voldskriminalitet, ut fra det kostnads-/nytteperspektiv som rapporten anbefaler. Rapporten viser også til relevante kostnadsrelaterte problemstillinger som omtales nærmere i St.meld. nr. 27 (2004-2005) Opplæring innenfor kriminalomsorgen fra Utdannings- og forskningsdepartementet. Et svensk prosjekt omtaler bl.a. spørsmål rundt hva samfunnet sparer ved å investere riktig og formålsrettet i tiltak for domfelte. I den svenske undersøkelsen ble det trukket konklusjoner i retning av at en investert krone til rehabilitering og oppfølging gir 18 kroner tilbake.

Videre oppfølging

En rekke personer og institusjoner eksternt og internt har deltatt og vil delta som diskusjonspartnere og bidragsytere under det videre arbeid, i

egenskap av referansegruppe og/eller referansepersoner. Det har vært avholdt, og det vil bli avholdt, flere seminar rundt rapportens problemstillinger for å gå gjennom rapportens konklusjoner, definere arbeidets nytteverdi og anvendbarhet, og for å stake ut kursen for det videre arbeid.

4.1.2 Forsvarlig og effektiv straffeforfølgning

Innenfor strafferetten vil arbeidet med en ny straffelov fortsatt stå sentralt. Departementet fremmet sommeren 2004 forslag til ny alminnelig del i straffeloven (fellesreglene) jf. Ot.prp. 90 (2003–2004) Om lov om straff (straffeloven). Forslaget ble vedtatt av Stortinget i april 2005. Departementet arbeider nå med en proposisjon om lovens spesielle del (de enkelte straffebud), hvor det bl.a. inngår å følge opp utredningen fra «Lund-utvalget» NOU 2003:18 Rikets sikkerhet. Omfattende arbeid gjenstår fortsatt før departementet kan fremme proposisjon med forslag til en samlet ny straffelov. Frem til det foreligger en ny straffelov vil departementet bare foreslå endringer i den nåværende straffeloven dersom helt spesielle hensyn gjør seg gjeldende.

Departementet vil også fortsette arbeidet med å følge opp utredningene til Sanksjonsutvalget NOU 2003:15 Fra bot til bedring, om alternative sanksjoner til straff. Etter forslag i Ot.prp. nr. 40 (2004–2005) vedtok Stortinget våren 2005 lovtiltak mot datakriminalitet. På bakgrunn av forslag i Ot.prp. nr. 60 (2004–2005) har Stortinget vedtatt lovendringer som skal gjøre det lettere å forhindre svært alvorlig kriminalitet, som for eksempel terrorhandlinger.

Politiregisterutvalget, som har gjennomgått strafferegistreringsloven og utarbeidet forslag til lov om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten, avga sin utredning i august 2003. Utredningen har vært på høring. Departementet har påbegynt arbeidet med proposisjonen, men det er for tidlig å gi en konkret tidsangivelse for når proposisjonen vil bli fremmet. Dette har også sammenheng med at det må utarbeides omfattende forskrifter og at enkelte forslag i politiregisterutvalgets utredning forutsetter ny og bedre teknologi.

4.2 Ivareta rettssikkerheten for individer og grupper

4.2.1 Styrke kriminalitetsofrenes stilling

Departementet oppnevnte 02.07.2004 et utvalg som skal vurdere tiltak for å styrke den fornærmedes og pårørendes stilling i straffeprosessen. Utvalget vil avslutte sitt arbeid i 2005. Videre ble det

nedsatt en arbeidsgruppe som skulle se på hvordan pårørende og fornærmede bedre kan ivaretas av aktørene i straffesakskjeden (ikke-rettslige problemstillinger). Arbeidsgruppen avga sin rapport 01.09.2005. Det vises for øvrig til omtale under kat. 06.40 og 06.70.

4.3 Gode og tilgjengelige rettslige rammevilkår for borgerne, næringslivet og det offentlige

4.3.1 Videreutvikle den sentrale privatretten

Justisdepartementet arbeider med sikte på å fremme en proposisjon om lov om samvirkeforetak på grunnlag av Samvirkelovutvalgets utredning NOU 2002: 6 Lov om samvirkeforetak. Det vil bli arbeidet med en proposisjon om etterkontroll av aksjeselskapslovgivningen i lys av innvunne erfaringer og regelverksarbeid i EU.

Som en oppfølging av NOU 2004:16 Vergemål, vil Justisdepartementet arbeide med en proposisjon om en ny vergemålslov. I Ot.prp. nr. 27 (2003–2004) fremmet Justisdepartementet forslag om lov om voldgift på grunnlag av Tvistemålsutvalgets utredning NOU 2001:33 Voldgift. Lovforslaget ble vedtatt av Stortinget, jf. lov 14. mai 2004 nr. 25, og satt i kraft fra 01.01.2005. Loven vil bli oversatt til engelsk.

Stortinget fattet 14.06.2004 et anmodningsvedtak der det ble bedt om at Regjeringen tok de nødvendige skritt for å samordne lønnstrekk via en felles koordineringsinstans. I Ot.prp. nr. 66 (2004–2005) om endringer i lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring og andre lover, foreslo Regjeringen regler om utvidet registrering av utleggsforretninger i Løsøreregisteret og om samordning av utleggstrekk fra forskjellige namsmyndigheter. Endringene ble vedtatt ved lov 17. juni 2005 nr. 89. Det ble vedtatt at alle utleggsforretninger, også beslutninger om utleggstrekk og «intet til utlegg», skal registreres i Løsøreregisteret. Det ble lovfestet at namsmyndighetene skal undersøke om det allerede løper utleggstrekk mot en skyldner før et nytt trekk blir nedlagt. Regjeringen vil arbeide videre med spørsmålet om en samordning også av innbetalingen av utleggstrekk. Ved en samordnet innbetaling kan en oppnå ytterligere administrative besparelser for de trekkpliktige arbeidsgiverne. I Innst. O. nr. 111 (2004–2005) på s. 7 har justiskomiteens flertall pekt på en rekke hensyn som må ivaretas ved vurderingen av regler om samordnet innbetaling, bl.a. hensynet til formidlingstid og saksbehandlingstid, og at systemet ikke må bli uoversiktlig for brukerne. Regjeringen vil legge komiteens forutsetninger til grunn for det videre arbeidet med dette spørsmålet.

Etter mange år med usikkerhet omkring rettsforholdene i Finnmark ble den nye finnmarksloven vedtatt av Stortinget i juni 2005. Etter lovvedtaket skal Statskog SFs eiendommer i Finnmark overføres til lokalt eierskap ved det nye organet Finnmarkseiendommen (Finnmárkkuopmodat). Finnmarkseiendommen skal ledes av et styre på seks personer, tre valgt av Finnmark fylkesting og tre valgt av Sametinget. Finnmarkseiendommen skal eie og forvalte grunnen som en privat grunneier i samsvar med lovens formål, det vil si til beste for fylkets innbyggere og særlig som grunnlag for samisk kultur, reindrift, utmarksbruk, næringsutøvelse og samfunnsliv. Det er fastsatt at folk bosatt utenfor Finnmark fortsatt skal ha adgang til jakt og fangst av småvilt og fiske i vassdrag samt med stang og håndsnøre samt plukking av multer til egen husholdning. Videre skal det opprettes en kommisjon (Finnmarkskommisjonen) som skal kartlegge eksisterende rettigheter på Finnmarkseiendommens grunn og en særdomstol (Utmarksdomstolen for Finnmark) som skal avgjøre tvister om slike rettigheter. Kommisjonen og domstolen skal avvikles når arbeidet er sluttet.

Regjeringen tar sikte på å sette loven i kraft så snart som mulig. På departementsnivå er ansvaret for oppfølgingen delt slik at Kommunal- og regionaldepartementet følger opp etableringen av Finnmarkseiendommen, mens Justisdepartementet har ansvaret for loven som sådan og for etableringen av Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark. De to departementene har utgitt en fyldig brosjyre om loven som er sendt til alle husholder i Finnmark, og samarbeider med Finnmark fylkeskommune og Sametinget om opplegget for ytterligere informasjon om loven.

Justisdepartementet tar sikte på at kommisjonen skal være etablert til 01.01.2007. De budsjettmessige sidene ved etableringen av kommisjonen og domstolen vil bli behandlet i neste års budsjettproposisjon.

4.3.2 *Ivareta offentlighet i forvaltningen og en god forvaltningslovgivning*

«Offentlighetsprinsippet», det vil si borgernes rett til innsyn i forvaltningens saksdokumenter, er et fundamentalt prinsipp i vårt demokrati. For å styrke dette prinsippet fremla Regjeringen i juni forslag om en ny offentlighetslov, Ot.prp. nr. 102 (2004-2005). Forslaget vil gi økt innsyn i kommunal sektor. Forslaget vil dessuten som hovedregel trekke selskaper og lignende der stat eller kommune har dominerende innflytelse inn under offentlighetsprinsippet. Det er en vesentlig utvi-

delse av virkeområdet og vil innebære at hvordan offentlig virksomhet er organisert, ikke lenger blir avgjørende for allmennhetens innsynsrett. Det er viktig å styrke innsynsretten for å øke interessen for og deltakelsen i politiske debatter og prosesser.

I nært samarbeid med Kommunenes sentralforbund holdt Justisdepartementet i juni 2005 et seminar der behovet for en revisjon av forvaltningsloven ble belyst fra ulike ståsteder. Departementet vurderer for tiden hvordan arbeidet skal følges opp.

4.3.3 *Ivareta personvernet i lovgivningsspørsmål*

Personopplysningsloven skal etterkontrolleres fire år etter at den ble satt i kraft, jf. Innst. O. nr. 51 (1999–2000). Justisdepartementet vil følge opp med en bred etterkontroll av loven i 2005. Flere prosjekter med eksterne deltakere er satt i gang eller fullført. Som ledd i etterkontrollen ga departementet sammen med Datatilsynet Norsk Regnesentral i oppgave å kartlegge hvilke elektroniske spor som den enkelte borger legger igjen etter seg, og hva disse sporene blir benyttet til. Rapporten, som ble lagt frem på departementets Ethos-seminar om personvern i juni 2005, danner grunnlag for en vurdering av om det er behov for ytterligere lovregulering av elektroniske spor. Justisdepartementet har også nedsatt en arbeidsgruppe for å vurdere om det er behov for mer umiddelbart å endre loven og forskriftene på enkelte punkter, jf. St.prp. nr. 1 (2002–2003). Det er sendt på høring et forslag om å la kommunene føre tilsyn med at reglene om fjernsynsovervåking overholdes. Det tas det sikte på å følge opp arbeidet med en proposisjon i løpet av 2005.

4.3.4 *Fremme god lovstruktur og et godt lovteknisk og tilgjengelig regelverk*

Justisdepartementet har den senere tid lagt ned et betydelig arbeid med enkeltstående, men tildels omfattende lovreformer på strafferettens og straffeprosessens område. Av store prosjekter gjenstår et omfattende arbeid med ny straffelov. Innenfor sivilprosessen har arbeidet med en ny tvistelov stått sentralt, jf. Ot.prp. nr. 51 (2004-2005). Den nye tvisteloven skal legge til rette for en tidsmessig behandling av sivile retts tvister. Loven skal gi en mer effektiv sivil rettspleie som gir raskere, billigere og riktigere tvisteløsning for partene og bidra til rettsavklaring. Tvisteloven har økt fokus på mekling både før og under domstolsbehandlingen. Det er et mål at flere tvister kan bli løst utenfor domstolene, samtidig som loven skal lette tilgangen til domstolene for folk flest i saker der det er

behov for det. Det vises for øvrig til omtale av den nye tvisteloven under kat. 06.20.

Departementet vil fortsatt prioritere arbeidet med den sivilrettslige lovgivningen. Utviklingen i EU gjør det nødvendig å styrke innsatsen med norske bidrag til og gjennomføring av fremtidig europeisk kontraktrettslovgivning og selskapsrett. Stigende mobilitet over landegrensene reiser stadig oftere spørsmål om hvilket lands lov som skal gjelde for et rettsforhold og hvilket lands domstoler som skal kunne avgjøre tvisten. Det er et stort norsk reformbehov på dette feltet. Departementet legger videre vekt på å få prioritert arbeidet med oppfølging av enkelte eksisterende utredninger på sivilrettens område. De omfattende omlegginger av tinglysingsvesenet gjør det aktuelt å forberede en revisjon av tinglysingsloven.

Justisdepartementet har det overordnede ansvaret for å bidra til et enkelt, oversiktlig og sammenhengende lovverk med god lovstruktur. Med unntak av skattelover blir alle lovforslag forelagt for Justisdepartementet til lovteknisk gjennomgåelse. Departementet gir også råd til andre departementer i deres arbeid med lovforberedelser. Det er en sentral målsetting at de reglene som til enhver tid gjelder, er aktuelle og dekker de reelle behov. For å bidra til det har Regjeringen som en oppfølging av «forskriftsdugnaden» 1999-2002 fastsatt at det ved lov- og forskriftsarbeid skal vurderes hvorvidt regelverket bør ha begrenset varighet («solnedgangsklausul») eller evalueres («etterkontrolleres») etter en bestemt tid, jf. utredningsinstruksens pkt. 2.1.

Videre skal det i løpet av 2005 etableres en forskriftsenhet i tilknytning til Lovavdelingen i Justisdepartementet som skal være et kompetansesenter for sentralforvaltningens forskriftsarbeid. Enheten skal arbeide for et bedre og mer enhetlig og brukervennlig forskriftsverk. Enheten skal ha fokus på både innholdsmessig og teknisk kvalitet. Målet om brukervennlige forskrifter stiller krav til god struktur og forståelig språk, og at reglene er utformet slik at de kan oppfylle sin hensikt. I tillegg ønsker en å oppnå bedre planlegging og kvalitet i regelverksarbeidet.

Som et ytterligere ledd i oppfølgingen av forskriftsdugnaden arbeider departementet dessuten med et lovforslag om utvidet elektronisk kunngjøring av regelverk og instruks.

4.4 Ivareta Norges forpliktelser og interesser internasjonalt innenfor Justisdepartementets ansvarsområder

4.4.1 Bidra til et egnet internasjonalt regelverk og en effektiv gjennomføring av internasjonale forpliktelser i norsk rett

Regjeringen vil føre en aktiv og realistisk Europapolitikk og videreføre og forsterke Norges internasjonale samarbeid. Gjennom deltakelse i FN og andre sentrale flernasjonale fora og gjennom løpende bilateralt samarbeid, vil Justisdepartementet prioritere å bekjempe og forebygge kriminalitet, spesielt den mest alvorlige og grenseoverskridende kriminaliteten.

Vårt nordiske nærområde er viktig når det gjelder kriminalitetsbekjempelse. Det legges vekt på å fortsette det uformelle og gode samarbeidet som er etablert blant de nordiske land om politifaglige og rettslige forhold. Bilateralt samarbeides det om å forebygge og oppklare straffbare forhold. Nordisk Råd bidrar til å sette søkelyset på hvordan de nordiske landene kan arbeide mer effektivt for å bekjempe grenseoverskridende kriminalitet.

Det politifaglige og rettslige samarbeidet i Østersjø-området har høy prioritet, og er i nødvendig grad tilpasset utvidelsen av EU.

Arbeidet med å forbedre den ytre grensekontrollen, bl.a. gjennom det europeiske grensekontrollbyrået samt innføring av pass med biometriske kontrollelementer, går videre. Grensekontrollbyrået, hvor også Norge skal delta med en ekspert, starter opp sitt arbeid høsten 2005. Byrået skal koordinere en rekke felles funksjoner som har betydning for den ytre grensekontroll i Schengenområdet. Den faktiske utførelse av grensekontroll er imidlertid et eneansvar for nasjonale myndigheter.

Schengenlandene skal innføre nye biometriske pass i to faser. Fra 01.10.2005 skal nye pass ha digitalt ansiktsfoto. Senere kommer det krav til fingeravtrykk i passene.

Etter en nærmere vurdering har Justisdepartementet ikke funnet behov for endringer i utleveringsloven. Det arbeides med å få til et mer effektivt internasjonalt samarbeid på området både i forhold til EU og innen Norden.

Samarbeidet med Russland er av betydning for bekjempelse av alvorlig og organisert kriminalitet, og blir videreutviklet bl.a. gjennom flernasjonale regionale samarbeidsordninger som «Task Force on organized Crime».

Norge benytter seg aktivt av avtalen med EU om deltakelse i Europol som er EUs sentrale organisasjon for politisamarbeid. Gjennom Europol bidrar Norge til økt effektivitet og samarbeid mel-

lom politimyndigheter og til styrket innsats mot alvorlig internasjonal organisert kriminalitet.

Som første land utenfor EU undertegnet Norge våren 2005 en avtale med EUs organ for samarbeid mellom medlemslandenes påtalemyndigheter, Eurojust. Avtalen sikrer norsk deltakelse i dette viktige arbeidet som vil gi bedre muligheter for rask og effektiv løsning av de rettslige problemene i større, grensekryssende straffesaker. Det tas sikte på å utplassere en norsk statsadvokat i Eurojusts hovedkvarter i Haag i løpet av året. De foreløpige erfaringene med Eurojust tyder på at dette samarbeidet vil gi gode resultater for løsning av internasjonale straffesaker. Norsk påtalemyndighet har god kontakt med europeiske kolleger. Det er grunn til å anta at dette samarbeidet vil utvikle seg betydelig når Norge faktisk tiltrer Eurojustsystemet. Det vises for øvrig til nærmere omtale under kategori 06.40.

Arbeidet med å iverksette finansieringsordningene gjennom EØS-avtalen er kommet så langt at nødvendige formaliteter er forhandlet frem med alle de aktuelle EØS-landene. Ikke minst innen justissektoren vil det i løpet av de neste årene bli ytt omfattende norsk bistand til å utvikle og modernisere rettskjedene og kriminalitetsbekjempelsen, særlig i de ti nye EU medlemslandene. Målet er at dette også skal øve politisk innflytelse på kriminalitetssituasjonen også i Norge.

Når det gjelder bekjempelsen av terrorisme, følger Regjeringen det internasjonale samarbeidet svært tett. Norge er i nær dialog med FN om oppfyllelse av alle nasjonale forpliktelser etter gjeldende FN-resolusjoner. Det legges videre vekt på å følge nøye med i EUs aktiviteter på dette området. I den grad dette faller naturlig, vil norske tiltak bli tilpasset de skritt EU tar.

Regjeringen søker, både gjennom formelle samarbeidsavtaler og uformelle kontakter, å samarbeide nært med EU for å redusere omfanget av den grove og internasjonale kriminaliteten i Norge mest mulig, jf. omtale under kat. 06.40.

Justisdepartementet er sentralmyndighet for behandling av saker som gjelder rettsanmodninger og utleveringer av lovbrutere. I 2004 behandlet departementet 1 039 rettsanmodninger i sivile saker og 370 rettsanmodninger i straffesaker. Departementet har registrert en økning av antall rettsanmodninger i sivile saker. Departementet mottok videre 57 utleveringssaker i 2004.

Justisdepartementet er også sentralmyndighet etter Haagkonvensjonen ift. de sivile sider ved internasjonal barnebortføring. Når foreldre kommer fra hvert sitt land, kan det ved samlivsbrudd oppstå uenighet om hvor felles barn skal bo. I noen tilfeller fører uenigheten til at en av foreldrene

ulovlig flytter med barnet til et annet land, eller urettmessig holder barn tilbake etter avtalt samvær. Som sentralmyndighet samarbeider departementet med sentralmyndighetene i andre land for å løse slike saker. Det lykkes i de fleste tilfeller, og barnet er som regel tilbakeført innen få måneder etter at bortføringen fant sted uten at det er nødvendig å koble inn politiet. Justisdepartementet har pr. 31.08.2005 mottatt 15 slike saker. 75 land har sluttet seg til konvensjonen. Utenriksdepartementet håndterer saker overfor land som ikke er tilsluttet konvensjonen.

Justisdepartementet deltar i ulike internasjonale fora hvor lovkonvensjoner utarbeides. Departementet spiller også en aktiv rolle ved vurderingen av hvordan konvensjoner bør gjennomføres i norsk rett. Rådgivning og vurdering av forholdet til menneskerettskonvensjonene, er også en viktig oppgave for Justisdepartementet. Sammen med Utenriksdepartementet har Justisdepartementet ansvar for en stor del av rapporteringen til internasjonale menneskerettsorganer.

4.4.2 Bidra til demokratiutvikling og institusjonsbygging

Justisdepartementet opprettet i 2004 en beredskapsgruppe, «Styrkebrønnen», som på kort varsel skal kunne bistå i internasjonale sivile krisehåndteringsoperasjoner. Gruppen består høsten 2005 av 30 personer, herunder dommere, statsadvokater, politijurister og personell fra fengselsvesenet. Beredskapsgruppen skal gi råd og bistå til demokratiutvikling og institusjonsbygging i land som har hatt krig, interne konflikter, i land som er i en overgangsfaser fra totalitært regime eller i land med svake demokratier. Gruppen skal bistå med oppbygging av institusjoner i hele rettskjedene og opplæring i internasjonale menneskerettigheter og i bruk av internasjonale menneskerettighetskonvensjoner. Gruppen kan også, i en overgangsfase inntil nasjonale eller lokale institusjoner er etablert, delta i operative oppgaver innenfor rettspleien i land eller områder som er satt under administrasjon av det internasjonale samfunn. På grunn av økende oppdragsmengde økes gruppen fra 30 til 40 personer fra 2006.

Norge har høsten 2005 16 personer i internasjonale oppdrag – seks dommere, tre statsadvokater, en krigsadvokat, tre politijurister og tre fengselsrådgivere. Oppdragene er i Bosnia, Georgia, Armenia og Afghanistan. I Bosnia bistår man EPM («European Police Mission»), OHR (Høyrepresentantens hovedkvarter i Sarajevo), WCC («War Crimes Chamber» for Bosnia- og Herzegovina). Norge bistår Georgia med reformer i hele justis-

sektoren. I Armenia har Norge i 2005 gjennom et fengselsprosjekt bistått armenske myndigheter i kartlegging av fengselsforholdene i landet. Fra høsten 2005 vil Norge rådgi afghanske myndigheter med håndtering av straffesaker i rettsapparatet.

Norge har siden 1998 hatt et forholdsvis omfattende fengselssamarbeid med Russland. Samarbeidet har delvis funnet sted gjennom Europarådets organer, men også i form av bilaterale innsatser. Fengselssamarbeidet har gradvis endret karakter fra et bistandsprosjekt til et faglig samarbeidsprosjekt. Samarbeidets overordnede siktemål er å bidra til å styrke demokratiet, rettsstaten og respekten for menneskerettighetene. Bistandsprosjektet om fengselssamarbeid med Latvia er avsluttet. Siden Latvia ble medlem av EU i 2004 arbeides det med å finne frem til samarbeidsordninger innen rammen av de nye finansieringsmekanismerne som er etablert mellom Norge og EU.

Norsk politi deltar også i internasjonalt fredsbevarende arbeid. Både FN, OSSE og EU etterspør bidrag til fredsbevarende operasjoner, sivil krisehåndtering og til oppbygging, opplæring og veiledning av politiet i land hvor det har vært konflikter.

4.5 En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor

4.5.1 *Ivareta god utnyttelse av justissektorens ressurser*

Omorganisering

Justisdepartementet og justissektoren har de senere årene gjennomgått store og viktige strukturelle endringer. Departementet kan således konsentrere oppmerksomheten mer om sine kjerneoppgaver. Departementet er blitt mindre, har fått en enklere struktur og antall ansatte er betydelig redusert. Det arbeides med forbedringer i ledelse, organisering, kompetanseutvikling og arbeidsformer. Justisdepartementet vil legge økt vekt på å evaluere hvordan ulike forbedringstiltak virker, både for å vurdere deres hensiktmessighet i det enkelte tilfelle, for å sikre nødvendig læring i organisasjonen og for å sikre et faktabasert grunnlag for eventuelle nye tiltak.

Overføring av saksområder til andre departementer og etablering av nye institusjoner og strukturer har muliggjort en langt sterke delegering av saker fra departementet. For å kunne konsentrere seg om å være faglig sekretariat for politisk ledelse og for å kunne legge oppgaveløsningen nærmest mulig til borgerne, vil departementet fortsatt være opptatt av at enkeltsaksbehandlingen i departementet legges ut så langt det er mulig.

Justisdepartementet besluttet i 2004 å slå sammen Oslo byfogdembete og Oslo skifterett og byskriverembete. Endringen er planlagt iverksatt fra 01.07.2006. Det tas sikte på at endringen skal evalueres etter at den har virket i to år.

Ved lov av 20. februar 2004 nr 7 ble det besluttet at det administrative ansvaret for jordskifterettene skal overføres fra daværende Landbruksdepartementet til Domstoladministrasjonen, jf. nærmere omtale under kategori 06.20. Justisdepartementet får i den forbindelse ansvaret for dommerutnevnelser og noe mer arbeid ifm. budsjett.

I forbindelse med omorganiseringen av den sivile rettspleie på grunnplanet, får Justisdepartementet økte oppgaver gjennom det administrative ansvaret for forliksrådene som inntil videre vil bli liggende i departementet, jf. nærmere omtale under kat. 06.20 og 06.40.

Organisering av IT-funksjonen i justissektoren er definert som et satsingsområde i IKT-strategien for justissektoren. Et av tiltakene i IKT-handlingsplan for 2004–2005 har som mål å etablere forpliktende samarbeid mellom IKT-enhetene i justissektoren gjennom gjensidig tjenesteleveranse og integrering av IKT-funksjoner.

I forbindelse med Justisdepartementets økte innsats for å styrke det kriminalitetsforebyggende arbeidet overfor barn og unge, er Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD) reorganisert og gitt nytt mandat som i større grad retter fokus mot dette arbeidet. Rådet, som vil bli ledet av utdanningsdirektør Kjellbjørg Lunde i en ny treårsperiode, skal bidra til samordning av forebyggende tiltak i kriminalpolitikken gjennom bred representasjon og god kontakt med offentlig forvaltning og private organisasjoner. Det nye rådet har ti medlemmer, hvorav mange er oppnevnt for første gang. Rådet er i denne perioden igjen administrativt underlagt Justisdepartementet, etter at det i forrige periode var tilknyttet Politidirektoratet. KRÅD skal blant annet ta initiativ til, stimulere og støtte kriminalitetsforebyggende arbeid sentralt og lokalt, delta aktivt i samfunnsdebatten på det kriminalitetspolitiske området og utføre konkrete oppgaver i samråd med, eller på oppdrag fra, Justisdepartementet eller andre departementer.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi

IKT-strategi og handlingsplan for justissektoren 2004-2007 skal bidra til en fortsatt samordnet IKT-utvikling i justissektoren, og gi føringer for de enkelte delsektorenes IKT-strategier. Elektronisk samhandling, bedre beslutningsinformasjon, god datakvalitet og sikkerhet er sentrale utfordringer i strategiperioden. I strategien vektlegger departe-

mentet at virksomhetene i justissektoren må legges til rette for effektiv og brukervennlig elektronisk samhandling ikke bare med virksomhetene i justissektoren og andre virksomheter i offentlig sektor, men også med profesjonelle brukere i privat sektor og det alminnelige publikum.

For å nå målene om elektronisk samhandling og effektiv utnyttelse av justissektorens ressurser, er det nødvendig med helhetlig tenkning rundt hvordan man skal utnytte informasjonsfellesskapet i justissektoren. En gjennomtenkt IKT-arkitektur er en forutsetning for fleksible systemer, slik at systemene lett kan tilpasses ved behov for endringer. Arkitekturen gir rammer for hvordan systemene skal realiseres. Justisdepartementet vil i løpet av 2005 oppdatere overordnet arkitekturplan for å sikre en ramme for videre arbeid. For å realisere målene om elektronisk samhandling er det også behov for mer moderne fagsystemer i deler av sektor. Det er utarbeidet planer som viser hvordan sektor skal komme fra dagens systemløsninger til det målbildet som er beskrevet i strategien. Arbeidet er i tråd med foreløpige mål i eNorge 2008. Justisdepartementet vil sammen med politiet, domstolene og kriminalomsorgen arbeide videre i 2006 for å etablere en felles teknologiløsning i justissektoren som vil dekke behov for tverrsektoriell og ekstern kommunikasjon, med tilstrekkelig sikkerhet. De første felles tjenestene vil bli utviklet, og delsektorene vil gjennomføre første migreringssteg i sine planer. En ny helhetlig teknologiløsning for justissektoren vil bli realisert skrittvis over flere år etter hvert som nye IKT-løsninger etableres i ulike deler av sektor.

Flere virksomheter i justissektoren har tatt i bruk videokonferanseutstyr som verktøy for bedre ressursutnyttelse og effektivisering av arbeidsprosesser. Videokonferanser har frem til nå hovedsakelig blitt brukt i forbindelse med møtevirksomhet og opplæring, men også i forbindelse med rettsmekling internasjonalt.

I 2005 ble det startet et prøveprosjekt som skal vurdere bruk av videokonferanse til fjernmøter og fjernavhør. Fem domstoler, seks politidistrikt og to fengsler deltar i prosjektet.

Personalpolitikk

Det er et overordnet mål å sikre at Justisdepartementet og underliggende virksomheter til enhver tid har riktig bemanning og kompetanse slik at oppgavene blir utført på en best mulig måte. Det er utarbeidet en kompetansestrategi som gjennom en rekke tiltak skal bidra til å beholde, mobilisere og videreutvikle medarbeidernes kompetanse, til trekke ny kompetanse og gjennomføre kurs og

programmer for definerte grupper medarbeidere. Aktivitetene skal bidra til å styrke rollen som faglig sekretariat for politisk ledelse, gi bedre ressursutnyttelse, øke medarbeidernes motivasjon og prestasjoner, samt styrke samspillet horisontalt og vertikalt i departementet.

Helse, miljø og sikkerhet (HMS) og inkluderende arbeidsliv (IA-avtalen)

Departementets overordnede mål for helse, miljø og sikkerhet er å forebygge ulykker, miljø- og helseskader og legge grunnlag for et godt arbeidsmiljø. Departementet vil fremme et arbeidsmiljø som gir rom for mer fleksible arbeidsformer. Nye arbeidsformer skal benyttes for å bedre både produktivitet og arbeidsmiljø. Noen avdelinger har etablert teamorganisering, mens andre har etablert faggrupper. Personlig utvikling, muligheter for å utøve initiativ og selvstendighet vil være med på å øke både trivsel og trygghet på arbeidsplassen.

Det er generelt et meget høyt arbeidspress i departementet. Når det gjelder sykefraværet, har dette gått jevnt nedover gjennom hele 2004. Sykefraværet var på ca. 5 % i 2004. Hittil i 2005 ser det ut som om sykefraværet går noe ned. Årsakene til reduksjonen i sykefraværet er blant annet et større fokus både nasjonalt og lokalt på et mer inkluderende arbeidsliv, større grad av dialog mellom leder og medarbeider og dialog mellom ulike instanser som administrasjonsavdelingen i departementet og trygdeetaten. Arbeidet med et mer inkluderende arbeidsliv er en del av Justisdepartementets systematiske helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid. Justisdepartementet ønsker med IA-avtalen særlig å fokusere på arbeidsrelatert fravær. Departementet vil beholde og legge til rette for ansatte med redusert funksjonsevne. Videre vil departementet motivere eldre ansatte til å stå lengre i jobben.

Økt satsing på langsiktig forskning

Justispolitiske tiltak og virkemidler må i økende grad bygge på kunnskap om den faktiske samfunnsutviklingen dersom de skal være effektive og virke etter sin hensikt. For å møte dette kunnskapsbehovet styrker Regjeringen Justisdepartementets forskningsbevilgning med tre mill. kr. Disse midlene vil gå til polarforskning i forbindelse med Det internasjonale polaråret 2007–08, til juridisk grunnforskning og til øvrig justisrelatert forskning.

Behovet for juridisk forskning er blant annet synliggjort i St.meld. nr 20 (2004-2005) Vilje til forskning og St.meld. nr. 17 (2004-2005) Makt og

demokrati. Her vektlegges innsikt i hvordan normer og rettsregler skapes, forstås og brukes. Det er viktig med kunnskap om rettsreglers betydning for oppnåelse av bestemte målsettinger. Begrepet rettsliggjøring er benyttet som en karakteristikk av mengden av rettighetsbaserte lover på nasjonalt og lokalt nivå, og som blant annet har sitt utgangspunkt i inkorporering av internasjonale konvensjoner i det norske lovverket.

Justisdepartementet har i samarbeid med Norges forskningsråd og de tre juridiske fakultetene lagt grunnlaget for en styrking av den rettsvitenskapelige forskningen gjennom en egen satsing på juridisk forskning. I satsingens første fase er det lagt vekt på oppbygging av forskergrupper internt på fakultetene og bygging av nasjonale og internasjonale nettverk. Dette vil styrke grunnlaget for å identifisere fremtidige forskningsutfordringer. Satsingen på juridisk grunnforskning videreføres fra Norges forskningsråd og Justisdepartementet med en samlet bevilgning på seks mill. kr i 2006, hvorav Justisdepartementets andel er fire mill. kr. Generelt sett er programsamarbeidet og kontakten med Norges forskningsråd utvidet for blant annet å legge til rette for økt rekruttering til forskning innen juridiske fag.

Departementet vil videre arbeide for en retts- og kriminalpolitisk tilnærming til velferdsforskningen og for forskning innen satsingsområder som blant annet økonomisk kriminalitet og samfunnsikkerhet og beredskap.

Bedret kunnskapshåndtering

Endrede rammebetingelser og trusselbilder nasjonalt og internasjonalt påvirker og utfordrer justispolitikken generelt og kriminalpolitikken spesielt. Det er nødvendig med oppdatert kunnskap om

endringer i kriminalitets- og samfunnsutvikling som grunnlag for en aktiv og effektiv kriminalpolitikk. Det er behov for mer kunnskap og bedre formidling av resultater knyttet til forebygging av kriminalitet og aktivitet i straffesakskjeden, til hvordan politiet og straffesakssystemets øvrige etater møter nye krav, utfordringer og forventninger og til samarbeidet med andre myndigheter. Slik kunnskap kan danne et grunnlag for en mer effektiv og målrettet kriminalitetsbekjempelse.

For å møte dette behovet er det foretatt en styrking av det bilaterale samarbeidet om statistikk og kunnskapsutvikling med sentrale aktører som Politidirektoratet, Politihøgskolen, Kriminalomsorgens utdanningssenter, Statistisk sentralbyrå, Riksadvokaten, Universitetene og Norges forskningsråd. Departementet vil i 2006 arbeide videre med statistikkutvikling, analyse og formidling av forskning.

Nordmenns eventuelle deltakelse i masseutryddelsene under andre verdenskrig

Justisdepartementet gir sammen med Utdannings- og forskningsdepartementet, Utenriksdepartementet og Forsvarsdepartementet økonomisk støtte til et prosjekt om norske frivillige SS-soldaters innsats på Østfronten i årene 1940-1945. Justisdepartementet har ansvaret for den løpende oppfølgingen av prosjektet. Prosjektet skal blant annet belyse de norske frivillige SS-soldatenes eventuelle deltakelse i og kunnskap om masseutryddelsen av krigsfanger og jødiske sivile. Prosjektet skal også belyse de norske frivillige SS-soldatenes motiver for å la seg rekruttere og deres posisjon i etterkrigssamfunnet. Dette er hittil et utforsket område i norsk historie. Prosjektets totale økonomiske ramme er på 4,8 mill. kr. Prosjektet skal gå over tre år.

Kap. 400 Justisdepartementet (jf. kap. 3400)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	208 454	204 951	218 352
71	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	9 616	10 026	10 966
	Sum kap. 400	218 070	214 977	229 318

Post 01 Driftsutgifter

Posten skal i hovedsak dekke lønnsutgifter til ansatte i departementet, lønns- og driftsutgifter til

medlemmer i kommisjoner, råd og utvalg og dessuten midler til engasjement og ekstrahjelp. Videre skal posten dekke departementets driftsutgifter, i tillegg til at utgifter til investeringer og utviklings-

tiltak føres på posten. Unntaksvis benyttes posten til investeringer i domstolene og ytre etat. Posten omfatter videre investeringer i IT-utstyr og finansiering av forskningsprosjekter. Bemanningen i Justisdepartementet utgjorde 268 årsverk pr. 01.03.2005, inkl. åtte årsverk under kap. 456 Nødnett – felles radiosamband under nødetatene og ti årsverk under kap. 443 Innsynsutvalget.

Bevilgningen til generell drift er foreslått økt noe som følge av tekniske forhold som lønns- og prisjustering. I forbindelse med at det administrative ansvaret for Det kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD) er overført fra Politidirektoratet til Justisdepartementet, er posten styrket med 5,4 mill. kr. Som følge av slutføringen av omorganiseringen i kriminalomsorgen er 0,9 mill. kr overført til kap. 430, post 01. I forbindelse med den sivile rettspleie på grunnplanet er posten styrket med to mill. kr. Som følge av overføringen av administrasjonen av jordskifteretten er posten blitt styrket

med 0,55 mill. kr ved en overføring fra Landbruks- og matdepartementet. Bevilgningen er også styrket i forbindelse med oppgradering av Justisdepartementets beredskapslokaler og til økt innsats for oppfølging av tiltak beskrevet i St.meld. nr. 37 (2004-2005). Posten er også styrket bl.a. som følge av departementets satsing på juridisk forskning.

Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 400, post 01 tilsvarende merinntekter under kap. 3400, post 01, jf. forslag til vedtak.

Kommisjonsbudsjettet

Justisdepartementet administrerer en rekke råd, utvalg og kommisjoner som utreder større saker. Kommisjonsbudsjettet dekkes over post 01 Driftsutgifter. Nedenfor er det laget en liste over permanente råd og utvalg og tidsbegrensede utvalg.

Permanente råd og utvalg	Antall medlemmer
Sjølovkomiteen	11
Straffelovrådet	4
Det interdepartementale polarutvalg	11
Rådet for taushetsplikt og forskning	4
Den faste ulykkeskommisjonen for visse ulykker innen fiskeflåten	3
Kontrollutvalget for kommunikasjonskontroll	4

Tidsbegrensede råd og utvalg	Antall medlemmer	Innstillingen ventes fremlagt
Utvalg som skal utrede styring av fornærmede og pårørendes straffeprosessuelle stilling	7	2005
Utvalg for å vurdere endringer i reglene om det sentrale registeret over DNA-profiler	5	2005
Datakrimutvalget	8	2006
Infrastrukturutvalget	10	2006
Samerettsutvalget	16	2007
Skiftelovutvalget	5	2007

Følgende råd og utvalg har avgitt innstilling i løpet av 2004 eller innen utgangen av september 2005:

- Politimetodeutvalget NOU 2004: 6 Mellom effektivitet og personvern
- Arbeidsgrupperapport NOU 2004: 4 Lovregulering av strømvatner sluttet med forbrukere
- Vergemålsutvalget NOU 2004: 16 Vergemål
- Sjølovkomiteen NOU 2004:21 Erstatningsansvar ved sjøtransport av farlig gods

- Utvalg mot diskriminering av funksjonshemmede NOU 2005: 8 Likeverd og tilgjengelighet. Rettslig vern mot diskriminering på grunnlag av nedsatt funksjonsevne. Bedret tilgjengelighet for alle.

Nye utvalg:

Justisdepartementet vil nedsette et lovutvalg for å utarbeide lovforslag om nye regler om utmåling av personskadeerstatninger, med sikte på en større standardisering av utmålingen.

Justisdepartementet vil oppnevne et utvalg som dels skal etterkontrollere reglene om etterforskningsmetoder og regler om dokumentinnsyn og bevisførsel, og dels utrede lovfestingen av etterforskningsmetoder som infiltrasjon og etterforskning med provokasjonstilsnitt.

Justisdepartementet vil vurdere om det skal nedsettes et utvalg som skal vurdere et enhetlig tilsyns- og kontrollsystem for advokater og andre ytere av juridiske tjenester.

Post 71 Tilskudd til internasjonale organisasjoner

Post 71 skal dekke Norges tilskudd til internasjonale organisasjoner under Justisdepartementets saksområde.

Norge dekker tilskudd til følgende organisasjoner, mm, under post 71:

- Den internasjonale domstolen i Haag
- Haagkonferansen for internasjonal privatrett
- «World Intellectual Property Organization» (WIPO)
- Det internasjonale institutt i Roma for ensartet privatrett (UNIDROIT)
- «The Group of States Against Corruption» (GRECO)
- Schengensamarbeidet inkludert felles Grensekontrollbyrå, tilskudd til Rådssekretariatet og Fellesorganet
- Den internasjonale kriminalitetsorganisasjon (Interpol)

Tilskuddene til de ovenfor nevnte internasjonale organisasjoner m.m. har preg av å være kontingent. Økonomiregelverkets regler om kunngjøring, søknad og kravene til tilsagnsbrev kommer derfor ikke til anvendelse.

Kap. 3400 Justisdepartementet (jf. kap. 400)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Diverse inntekter	2 106	70	72
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	2 152		
18	Refusjon av sykepenger	2 532		
	Sum kap. 3400	6 790	70	72

Post 01 Diverse inntekter

På posten føres refusjoner fra Utenriksdepartementet for den ODA-godkjente andelen på tre prosent av bidraget til World Intellectual Property Organization, jf. kap. 400, post 71. ODA-godkjente utgifter er utgifter som etter OECD/DACs retningslinjer kan godkjennes til utviklingshjelp. Post 01 benyttes også til å føre diverse inntekter. Disse inntektene varierer årlig og gir ikke grunnlag for å budsjetteres med noe beløp.

Justisdepartementet har i samarbeid med Utenriksdepartementet etablert en beredskapsgruppe som skal bistå i internasjonale sivile krisehåndteringsoperasjoner benevnt Styrkebrønnen. Justisdepartementet vil få refundert departementets utlegg fra Utenriksdepartementet. Det foreslås at merinntektene under kap. 3400, post 01 kan benyttes til å overskride bevilgningen under kap. 400, post 01 tilsvarende, jf. forslag til vedtak.

Programkategori 06.20 Rettsvesen

Utgifter under programkategori 06.20 fordelt på postgrupper

					(i 1 000 kr)
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
01-23	Driftsutgifter	1 492 736	1 581 594	1 801 663	13,9

Utgifter under programkategori 06.20 fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
61	Høyesterett (jf. kap. 3061)	53 905	53 608	55 513	3,6
410	Tingrettene og lagmannsrettene (jf. kap. 3410)	1 319 648	1 362 456	1 255 447	-7,9
411	Domstoladministrasjonen (jf. kap. 3411)	46 327	47 325	59 012	24,7
412	Tinglysingsprosjektet (jf. kap. 3412)		42 775	131 106	206,5
413	Jordskifterettene (jf. kap. 3413)			148 385	
414	Forliksråd og andre domsutgifter	72 856	75 430	152 200	101,8
	Sum kategori 06.20	1 492 736	1 581 594	1 801 663	13,9

Forslaget til bevilgningsøkning under kategorien skyldes i hovedsak en rammeoverføring fra Landbruks- og matdepartementet i forbindelse med at ansvaret for jordskifterettene overføres til Domstoladministrasjonen fra 01.01.2006, samt en økning i bevilgningen knyttet til tinglysingsprosjektet og arbeidet med å overføre ansvaret for tinglysing i fast eiendom fra domstolene til Statens kartverk. Også utgiftene til opprettelse og drift av nytt borettsregister fra 01.07.2006 foreslås av praktiske årsaker bevilget på tinglysingsprosjektets budsjett i 2006. I tillegg foreslås det at utgiftene til forliksrådene, herunder økte utgifter til godtgjørelse og opplæring av forliksrådsmedlemmene, bevilges under denne kategorien, jf. omorganiseringen av den sivile rettspleie på grunnplanet fra 01.01.2006.

Reduksjonen i bevilgningen på kap. 410 er av teknisk karakter, og skyldes i hovedsak overføring av knapt 100 mill. kr totalt fra kap. 410, post 01 og 21 til politibudsjettet (kap. 440) i forbindelse med omorganiseringen av den sivile rettspleie på grunnplanet fra 01.01.2006, en nedjustering på grunn av innføring av nettordning for moms i statsforvaltningen (jf. pkt. 1.10 i hovedinnledningen) samt overføring av midler fra kap. 410 til kap. 412 Tinglysingsprosjektet som følge av at flere domstoler i 2006 vil få overført ansvaret for tinglysing i fast eiendom til Statens kartverk.

1 Innledning

Domstoladministrasjonen har det administrative ansvaret for domstolene.

Domstoladministrasjonen er organisert som et uavhengig statlig organ og ledes av et styre. Domstoladministrasjonens uavhengige stilling følger av domstolenes grunnlovfestede uavhengighet.

Samhandlingen mellom Stortinget, regjeringen, Justisdepartementet og Domstoladministrasjonen er ivarettatt gjennom lovfestede rammebetingelser for Domstoladministrasjonens virksomhet.

Rammebetingelsene følger fire hovedprinsipper, jf. Ot.prp. nr. 44 (2000–2001) Om lov om endringer i domstolloven m.m. (den sentrale domstoladministrasjon og dommernes arbeidsrettslige stilling) og Innst. O. nr. 103 (2000–2001):

- «1. Justisdepartementet skal ikke i fremtiden ha alminnelig instruksjonsmyndighet over domstolene i administrative spørsmål i kraft av å være utøvende makt etter Grunnloven § 3
2. Gjennom Stortingets behandling av budsjettproposisjonen gis sentralt fastsatte retningslinjer for de ansvarsområder som er lagt til domstoladministrasjonen
3. Styring av domstoladministrasjonen skjer ved lov, forskrift eller plenarvedtak i Stortinget på vanlig måte etter forslag fra regjeringen
4. Regjeringen skal ved kongelig resolusjon kunne instruere domstoladministrasjonen i forhold til administrative enkeltsaker.»

Retningslinjene som er nevnt i pkt. 2 skal være generelle og på overordnet nivå, for å sikre samfunnets innflytelse på hvilke hovedretninger arbeidet med Domstoladministrasjonen skal ta. Regjeringens instruksjonsmyndighet, jf. pkt. 4, er forutsatt brukt i unntakstilfeller. Domstoladministrasjonen velger satsingsområder og virkemiddelbruk.

Domstolenes organisering

Programkategori 06.20 omfatter Høyesterett, lagmannsrettene, tingrettene, spesialdomstolene, jordskifterettene, forliksrådene og Domstoladministrasjonen. Domstolene skal behandle de straffesaker og sivile saker som bringes inn for avgjørelse. I tillegg til den dømmende virksomhet utfører domstolene i første instans også forvaltningspregede oppgaver. Domstolene er uavhengige i sin dømmende virksomhet, men er administrativt underlagt Domstoladministrasjonen.

1.1 Høyesterett

Høyesterett er landets øverste domstol og består av to avdelinger og Høyesteretts kjæremålsutvalg. Høyesterett ledes av høyesterettsjustitiarius.

1.2 Lagmannsrettene

Landet er inndelt i seks lagdømmer som hvert har en lagmannsrett. Hver lagmannsrett ledes av en førstelagmann.

1.3 Domstolene i første instans

Betegnelsen for domstolene i første instans er i hovedsak tingretter. Pr. 01.07.2005 er det totalt 82 førsteinstansdomstoler. Disse er delt inn i 78 tingretter, tre byfogdembeter og ett skifterett- og byskriverembete. Domstolene varierer i størrelse fra enedommerembeter med én fast dommer og én dommerfullmektig til store kollegiale domstoler, hvor Oslo tingrett er den største.

1.4 Jordskifterettene

Jordskifterettene er fellesbetegnelsen for 34 jordskifteretter (førsteinstans) og jordskifteoverretter (ankeinstans). Jordskifterettene har også personale som utvikler diverse fagområder som landmåling, kartbehandling, skogvurdering, jordskifte, IKT m.m. Jordskifterettene er særdomstoler som arbeider med oppgaver som har hjemmel i jordskifteloven.

Jordskifterettene varierer i størrelse fra enedommerembeter med én fast dommer til kollegiale domstoler, hvor Sør-Trøndelag jordskifterett er den største. Hver jordskifterett ledes av en jordskifterettsleder.

Landet er delt inn i fem jordskiftedømmer som hver har en jordskifteoverrett. Hver jordskifteoverrett ledes av en jordskifteoverrettsleder. For tiden er Hålogaland jordskifteoverrett ubemannet og oppgavene skjottes av jordskifteoverdommeren i Frostating.

1.5 Forliksrådene

Forliksrådene er en del av rettspleien på nivået under tingrettene, omtalt som den sivile rettspleie på grunnplanet. Forliksrådet er en av landets alminnelige domstoler. Det er forliksråd i hver kommune, og forliksrådsmedlemmene utnevnes av kommunestyrene. Som et ledd i den vedtatte reformen i den sivile rettspleie på grunnplanet, overføres sekretariatsfunksjonen for forliksrådene fra kommunene til politiet. Det administrative ansvaret for forliksrådet som kollegial domstol skal ligge til Justisdepartementet. For nærmere om organiseringen av den sivile rettspleien på grunnplanet vises det til omtale under punkt 4.2.2 og kat. 06.40.

2 Hovedutfordringer

2.1 Innledning

Domstolene er et av samfunnets viktigste organ for konfliktløsning, og skal ivareta enkeltmenneskets krav til en trygg og upartisk prosess. Domstolene

er derfor avhengige av tillit, ikke bare hos profesjonelle aktører i retten, men også hos lekdommere, sakkyndige, hos enkeltmennesker som får sin sak prøvd for retten, og i befolkningen generelt. Avgjørelsene må ha høy kvalitet, prosessen skal være åpen, kontrollerbar og effektiv.

Domstolene skal være en reell konfliktløser for alle borgere. Terskelen for å benytte tjenestene må ikke være for høy, samtidig som den må stå i forhold til tvistegjenstanden. Dette innebærer at både kostnader og tidsforbruk forbundet med en rettslig prosess må stå i forhold til sakens betydning og omfang.

Media retter stadig økende oppmerksomhet mot domstolene. For å møte dette må domstolene kunne opptre profesjonelt, og bidra til at media gir et mest mulig helhetlig bilde av virksomheten i domstolene.

2.2 God struktur og organisering av domstolene

Velfungerende og effektive domstoler er en forutsetning for å nå målene for gjennomsnittlig saksavviklingstid. Domstoladministrasjonen arbeider derfor for en langsiktig utvikling av domstolsdriften. Dette omfatter blant annet organisering av arbeidsprosesser, ledelses- og kompetanseutvikling og økt bruk av IKT-løsninger. Grunnleggende rammer for dette er rettssikkerhet og kvalitet.

Domstoladministrasjonen har ansvar for å sikre gjennomføringen av lovrevisjoner som angår domstolene. Samhandling mellom Justisdepartementet og Domstoladministrasjonen er en forutsetning for å oppnå et smidig og effektivt regelverk for saksavviklingen.

Domstoladministrasjonen deltar i regelverksarbeid, og har et spesielt ansvar for å vurdere administrative og økonomiske konsekvenser av regelverksendringer på domstolenes område.

Strukturendringene i første instans er et ledd i moderniseringen av domstolene. Disse vil medføre at flere domstoler får en størrelse som gjør dem bedre rustet til å møte endrede krav og nye rammebetingelser. Overføringen av tinglysingen til Statens kartverk gjennomføres for å rendyrke domstolenes dømmende funksjon, jf. nærmere omtale under kap. 412 Tinglysningsprosjektet.

Godt kvalifiserte dommere med variert bakgrunn er en forutsetning for velfungerende domstoler. Domstoladministrasjonen arbeider for at domstolene framstår som attraktive arbeidsplasser. I samarbeid med Innstillingsrådet for dommere legges det til rette for en best mulig rekrutteringsprosess. Personlige og faglige egenskaper sammenholdt med domstolens behov, økt kvinneandel blant dommerne og rekruttering av personer med variert

yrkes- og livserfaring legges til grunn ved vurdering av aktuelle søkere til et dommerembete. En særlig utfordring er rekruttering av domstolledere og rekruttering generelt i distriktene.

God ledelse i domstolene er et sentralt virkemiddel for å skape et godt arbeidsmiljø og best mulig utnyttelse av menneskelige og materielle ressurser. De store organisasjonsendringene og innføringen av saksbehandlingssystemet LOVISA bidrar ytterligere til behovet for et profesjonelt lederskap. Å bidra til god ledelse i domstolene er derfor en prioritert oppgave for Domstoladministrasjonen. I 2004 ble det arbeidet med etablering av et nytt tilpasset lederutviklingsprogram (KUL). Det ble gjennomført to program i 2005, og arbeidet vil videreføres i 2006.

Domstoladministrasjonen har et overordnet ansvar for kompetanseutvikling i domstolene. Faglig oppdatering og videreutvikling er nødvendig både for dommere og saksbehandlere, for å kunne holde en høy kvalitet på rettsavgjørelsene. Kompetansearbeidet er organisert i fire selvstendige utvalg med representanter fra domstolene. Satsing på kompetanseutvikling er en prioritert oppgave. Større lovendringer, som for eksempel innføringen av ny tvistelov, vil forutsette særskilte opplæringsprogram.

2.3 Rask og effektiv saksavvikling

Den gjennomsnittlige saksavviklingstiden i sivile saker og straffesaker er for lang i forhold til fastsatte mål både i tingrettene og lagmannsrettene. Det er en utfordring å få avviklet sakene raskere uten at det medfører stor belastning for de involverte og går ut over kvaliteten på rettsavgjørelsene. Det er satt i gang en rekke tiltak for å gjøre noe med dette, jf. omtale under pkt. 4.2.2 Samhandling i straffesakskjeden. Det er ikke fastlagt mål for gjennomsnittlig saksavviklingstid i jordskifterettene. Den gjennomsnittlige saksavviklingstiden vurderes likevel å være for lang ved noen jordskifteretter.

Domstoladministrasjonen følger opp Stortingets målsettinger for saksavviklingen i domstolene, og vektlegger særskilt forsvarlig og effektiv saksavvikling. Nedarbeiding av restanser er et viktig element, som blir vektlagt i fordelingen av ressurser til domstolene.

IKT-området er sentralt i samhandlingen mellom Justisdepartementet, Domstoladministrasjonen og justissektoren for øvrig. En felles holdning i IKT-strategiske spørsmål og en samlet utvikling av IKT-området er vesentlig for å sikre kostnadseffektive og velfungerende IKT-tekniske løsninger som sikrer saksflyten og effektiviserer saksavviklingen.

3 Overordnede mål og retningslinjer

3.1 Hovedmål og delmål

Tabell 2.1 Hovedmål og delmål for justissektoren, herunder domstolene

Hovedmål	Delmål
Trygghet og redusert kriminalitet	Bekjempe alvorlig, organisert og grenseoverskridende kriminalitet
God og effektiv konfliktforebygging og -løsning	Styrke og utvikle alternative konfliktløsningsordninger Ivareta borgernes adgang til domstolene
En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor	Forsvarlig, kvalitetsbevisst og effektiv saksbehandling Ivareta god utnyttelse av justissektorens ressurser Tilrettelegge for en serviceorientert justissektor

Domstoladministrasjonen skal sørge for at de overordnede krav og forventninger samfunnet setter til domstolene ivaretas, synliggjøre domstolenes uavhengighet og videreutvikle domstolenes rolle som en av samfunnets viktigste konfliktløsere.

En smidig og effektiv konfliktløsning i domstolene tilsier at alternative konfliktløsningsordninger må utvikles og tas i aktiv bruk også innenfor domstolene. Domstolenes struktur og organisering må fortløpende vurderes, for å sikre et godt fungerende domstolapparat.

En åpen og kvalitetsbevisst rettspleie innebærer god utnytting av ressursene, innenfor rammene av en forsvarlig saksbehandling. Virksomhe-

ten vil bli innrettet for å oppfylle grunnleggende krav til en god og effektiv rettspleie. Domstolene skal tilrettelegge sin virksomhet for å sikre at parter, profesjonelle aktører, publikum og media møter serviceorienterte og utadrettede domstoler, som gir god informasjon til det rettssøkende publikum.

3.2 Saksavviklingstider

Stortingets mål for saksavviklingen i domstolene, angitt som gjennomsnitt for henholdsvis straffesaker og sivile saker, er en følge av domstolenes egne krav til forsvarlig og effektiv saksbehandling.

Tabell 2.2 Mål for gjennomsnittlig saksavviklingstid

Mål for gjennomsnittlig saksavviklingstid	Lagmannsrettene	Tingrettene
	Mål i måneder	Mål i måneder
Sivile saker	6	6
Straffesaker	3	3
Straffesaker (enedommersaker)		1

I lovs form er det for visse sakstyper gitt anvisninger for saksavviklingstiden, blant annet i tilfeller med unge lovbrytere, og hvor tiltalte er undergitt varetekt. Dette er omtalt nærmere under pkt 4.2.1.

Nesten alle saker for jordskifterettene krever befarings på barmark. Dette medfører at mye av arbeidet er sesongbetont, noe som igjen påvirker saksavviklingstiden. Det vil bli vurdert å innføre mål for gjennomsnittlig saksavviklingstid også for

jordskifterettene. For å kunne sette realistiske og meningsfylte mål for saksavviklingstid, må sakene deles i to grupper. Den ene gruppen er saker etter jordskifteloven §2; blant annet løse opp sameie, ny eiendomsutforming, bruksordning og fellestiltak. Den andre gruppen er de rettsfastsettende sakene som omfatter fastlegging av eiendoms- og bruksrettsgrenser, utredning og fastlegging av uklare eiendomsforhold og visse skjønn.

3.3 Generelle retningslinjer for Domstoladministrasjonens virksomhet

På bakgrunn av Domstoladministrasjonens vurderinger av og redegjørelse for hovedutfordringer og overordnede mål for virksomheten samt hensynet til justissektoren som helhet, foreslår departementet følgende generelle retningslinjer for Domstoladministrasjonens virksomhet for 2006:

Domstoladministrasjonen skal følge opp målsettingene om en forsvarlig og effektiv saksavvikling, og arbeide for en god utnyttelse av tildelte ressurser. En hovedoppgave for Domstoladministrasjonen er å sikre en forsvarlig og kostnadseffektiv domstoldrift. Dette vil også kreve kontakt og samhandling med Justisdepartementet, og mellom aktørene i rettspleien, spesielt påtalemyndigheten, men også forsvarerne og kriminalomsorgen.

Domstoladministrasjonen skal bidra til å etablere hensiktsmessige samhandlingsformer. Dette omfatter også samhandling med de øvrige aktørene om IKT-strategiske spørsmål.

Faglig høyt kvalifiserte dommere er av sentral betydning for en god kvalitet i rettspleien. Domstoladministrasjonen har ansvar for å legge til rette for en god og balansert rekruttering til domstolene, sørge for kompetanseutviklingstiltak og utvikle profesjonell ledelse i domstolene.

Domstoladministrasjonen skal forberede gjennomføringen, og delta i forberedelsen av lovrevisjoner som angår domstolene, spesielt ved vurderingen av praktiske, administrative og ressursmessige konsekvenser av lovendringer.

4 Tilstandsvurderinger og mål

4.1 Trygghet og redusert kriminalitet

4.1.1 Bekjempe alvorlig, organisert og grenseoverskridende kriminalitet

Gjennom sin sentrale rolle i straffesaksbehandlingen har domstolene en viktig rolle i bekjempelsen av alvorlig og organisert kriminalitet. Også i denne sammenheng er det viktig med rask beramning og effektiv og rettssikker gjennomføring av straffesakene.

4.2 En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor

4.2.1 Forsvarlig, kvalitetsbevisst og effektiv saksbehandling

Antall saker i domstolene varierer fra år til år, og svingninger i saksmengden vil alltid forekomme.

Tilførselen av saker fra politi og påtalemyndighet vil variere både i antall og kompleksitet. Det samme gjelder tilfanget av sivile saker. Samtidig vil lov- og regelverksendringer, tekniske og organisatoriske endringer, endringer i sakenes kompleksitet m.m. kunne medføre endringer i saksmengden og sakens tyngde av mer varig karakter.

Saksavviklingstallene for lagmannsrettene og tingrettene for 2004 inneholder avvik i forholdet mellom innkommet, behandlet og beholdning, jf. tabellene 2.4 til 2.10. Dette skyldes problemer med konvertering av saker fra gammelt saksbehandlingssystem (SAKS) til nytt (LOVISA).

Den gjennomsnittlige saksavviklingstiden er knyttet til avgjorte eller avsluttede saker i perioden. Særlig for mindre domstoler kan avslutningen av en enkelt sak i en periode gi tilfeldige svingninger i den gjennomsnittlige saksavviklingstiden.

Høyesterett

Antall innkomne sivile saker (anker, kjæremål mv.) har gått noe opp fra 709 saker i 2003 til 786 saker i 2004. Behandlingstiden fra henvisning i kjæremålsutvalget til Høyesteretts avgjørelse var i gjennomsnitt 5,4 måneder, en nedgang fra 9,5 måneder i 2003. Antallet ikke-avgjorte saker ved årets slutt har gått ned, fra 41 saker i 2003 til 32 saker i 2004.

Antall innkomne straffesaker (anker, kjæremål mv.) har gått opp fra 905 saker i 2003 til 1062 saker i 2004. Behandlingstiden fra tillatt fremmet i kjæremålsutvalget til Høyesteretts avgjørelse var i gjennomsnitt 2,5 måneder i 2004, en nedgang fra 4,2 måneder i 2003. Antallet ikke-avgjorte saker ved årets slutt var 19 saker mot 27 saker i 2003.

Lagmannsrettene

I lagmannsrettene har det i 2004 vært en nedgang i antall innkomne og behandlede meddomsrettssaker og lagrettesaker. Årsaken til nedgangen i antall behandlede saker kan være at flere av sakene er mer komplekse og krevende. Som følge av at det har kommet inn flere saker enn lagmannsrettene har behandlet, har beholdningen av lagrettesaker økt.

Antallet innkomne sivile ankesaker er noe redusert i 2004, samtidig som antall behandlede saker har økt. Beholdningen av sivile ankesaker har således blitt redusert.

Tabell 2.3 Oversikt meddomsrettsaker og lagrettesaker 2002–2004

Straffesaker	Lagrette innkommet	Lagrette behandlet	Lagrette beholdning	Meddomsrett innkommet	Meddomsrett behandlet	Meddomsrett beholdning
2002	292	287	158	448	482	183
2003	375	376	148	523	495	199
2004	321	295	161	451	471	178
Endring 03-04	-14,4%	-21,5%	8,8%	-13,8%	-4,8%	-10,6%

Tabell 2.4 Oversikt sivile ankesaker 2002–2004

Sivile ankesaker	Sivile ankesaker innkommet	Sivile ankesaker behandlet	Sivile ankesaker beholdning
2002		1 835	1 809
2003		1 853	1 746
2004		1 684	1 800
Endring 03-04		-9,1%	3,1%

Tabell 2.5 Gjennomsnittlig saksavviklingstid i måneder 2001–2004

	2001	2002	2003 ¹	2004
Sivile ankesaker	9,0	9,4		10,0
Lagrettesaker	5,9	6,5		4,8
Meddomsrettsaker	5,3	5,4		5,2

¹ Usikkerheten knyttet til statistikkgrunnlaget etter overgangen til nytt saksbehandlingssystem gir særlige utslag for lagmannsrettene i 2003. Det er derfor ikke mulig å gi pålitelige saksavviklingstider for dette året.

Den gjennomsnittlige saksavviklingstiden for sivile ankesaker var på 10 måneder i 2004. Økningen i saksavviklingstiden fra 2002 skyldes i stor grad at lagmannsrettene har redusert restansene. Saksavviklingstiden viser et gjennomsnitt av behandlingstiden på de sakene som blir avgjort/avsluttet i en periode. Når det i en periode avgjøres/avsluttes mange gamle saker, øker dermed saksavviklingstiden. Saksavviklingstiden vil imidlertid reduseres når restansene er nedarbeidet.

Saksavviklingstiden for lagrette og meddomsrettsaker er fortsatt for høy, selv om utviklingen

er positiv. I 2004 var en av seks lagmannsretter innenfor Stortingets mål om gjennomsnittlig saksavviklingstid på tre måneder for lagrettesaker. Ingen av lagmannsrettene var innenfor målet om tre måneder for meddomsrettsakene. Det er derfor igangsatt restansenedarbeidingsprosjekter i domstolene. I tillegg har flere lagmannsretter fått styrket sin bemanning som følge av økte rammer til domstolene. Resultatene av disse innsatsene forventes imidlertid først å være synlig fra andre halvår 2005 og med helårsvirkning fra 2006.

Tingrettene

Tabell 2.6 Oversikt sivile saker (A-saker) 2002–2004

Sivile saker	Sivile saker innkommet	Sivile saker behandlet	Sivile saker beholdning
2002	12 864	12 300	7 707
2003	13 341	13 371	7 577
2004	13 450	13 944	7 751
Endring 03-04	0,8%	4,3%	2,3%

Tabell 2.7 Oversikt meddomssaker (M-saker) 2002–2004

Meddomssaker	Meddomssaker innkommet	Meddomssaker behandlet	Meddomssaker beholdning
2002	15 984	16 854	4 730
2003	16 499	16 627	4 560
2004	16 896	16 343	5 264
Endring 03-04	2,4%	-1,7%	15,4%

Tabell 2.8 Oversikt enedommersaker (F-saker) 2002–2004

Enedommersaker	Enedommersaker innkommet	Enedommersaker behandlet	Enedommersaker beholdning
2002	36 663	36 853	1 678
2003	36 070	35 407	2 236
2004	36 434	36 032	2 410
Endring 03-04	1,0%	1,8%	7,8%

Antall innkomne straffesaker økte med 2,4 % fra 2003 til 2004, mens antall behandlede saker ble redusert. Resultatet er at restansene av meddomsrettssaker har økt med 15,4 % fra 2003 til 2004.

Det har vært en jevn vekst i antall innkomne og behandlede tvistemål fra 2001 til 2004.

Tabell 2.9 Gjennomsnittlig saksavviklingstid i tingrettene i måneder 2001–2004

Gjennomsnittlig saksavviklingstid	2001	2002	2003	2004
Sivile saker (A-saker)	6,5	6,7	6,7	6,9
Enedommersaker (F-saker)	0,6	0,6	0,6	0,6
Meddomssaker (M-saker)	3,3	4,0	3,4	3,5

Den gjennomsnittlige saksavviklingstiden for sivile saker viser en svak økning fra 2003 til 2004. Samtidig er det betydelig variasjon i saksavviklingstiden mellom domstolene, fra 3,0 – 11,0 mnd. i 2004. Den gjennomsnittlige saksavviklingstiden for meddomssaker gikk opp fra 3,4 mnd. i 2003 til 3,5 mnd. i 2004. Det er også her betydelige varia-

sjoner mellom domstolene, fra 0,8 – 6,3 mnd. i 2004. Det er flere årsaker til differansene i saksavviklingstid. Store restanser, nedarbeiding av restanser, kompliserte saker og eksterne forhold som gjør det vanskelig å beramme saker kan være medvirkende til at saksavviklingstiden er høyere ved noen domstoler enn andre.

Rettsmekling

Rettsmekling skal fra 01.01.2006 være et tilbud ved alle tingretter og lagmannsretter. Det vises for øvrig til nærmere omtale under punkt 4.3.1. Foreløpige beregninger for 2004 viser at 25 domstoler har meklet i 1 206 saker. I 2004 ligger forliksprosenten i meklingsmøtet på rundt 70%. Dette er samme nivå som i 2003. Gjennomsnittlig saksavviklingstid for meklingssakene som ender med forlik er 129 dager. Det vil si at rettsmekling gir avgjørelser på omkring halvparten av tiden som en ordinær domstolbehandling bruker. Fra 2005 vil det bli

utarbeidet en fullstendig statistikk om bruken av rettsmekling.

Jordskifterettene

Statistikken viser at det i 2004 ble avsluttet totalt 1 007 saker i jordskifterettene, mot 970 saker i 2003. Jordskifteoverrettene avsluttet 58 saker. 763 tvister ble behandlet og avgjort enten gjennom dom eller rettsforlik, mot 800 i 2003. 8 207 parter (10 142 i 2003) fikk løst problemer knyttet til sine eiendommer i sakene som ble avsluttet.

Tabell 2.10 Oversikt jordskifteoverrettssaker 2002-2004

År	Nye krav	Avsluttede saker	Gjennomsnittlig saksavviklingstid i måneder
2002	47	52	12
2003	48	49	10
2004	50	58	18
Endring 03-04	4%	18%	

Tabell 2.11 Oversikt jordskifterettssaker 2002-2004

År	Nye krav		Behandlede saker		Foreliggende saker	
	Endrings-saker	Rettsfastsettende saker	Endrings-saker	Rettsfastsettende saker	Endrings-saker	Rettsfastsettende saker
2002	391	454	433	465	1126	1054
2003	403	418	451	470	1026	1009
2004	356	464	461	546	974	938
Endring 03-04	-12%	11%	2%	16%	-8%	-7%

Etter 2001 er syv jordskifteretter lagt ned og endringer i organisasjonen iverksatt. I forbindelse med omstillingene og investeringer i nytt teknisk utstyr, ble det forutsatt en effektiviseringsgevinst på om lag 10% når den nye organisasjonen hadde fått virke i noe tid. I årsstatistikken for 2004 viser summen av indikatorene at jordskifterettene trolig har nådd effektiviseringsmålet. Saksavviklingstiden på avsluttede saker er blitt redusert fra 35 måneder i 2003 til 29 måneder i 2004. Sakstilgangen er stabil. Det kom inn 820 saker i 2004, mot 821 saker i 2003. Restansene ble redusert med 8%. Den gjennomsnittlige saksavviklingstiden på avsluttede saker viser tiden fra krav er innkommet (registrert) til saken er avsluttet. Særlig for de min-

dre jordskifterettene kan avslutningen av en enkelt sak i en periode gi tilfeldige svingninger i den gjennomsnittlige saksavviklingstiden.

Saker med lovbestemte frister

For en del sakstyper både innenfor strafferetten og sivilrettens område er det angitt frister for saksavviklingen. Straffeprosessloven § 275 har klart definerte prioriteringsregler, blant annet skal hovedforhandling være påbegynt innen seks uker etter at saken kom inn til tingretten dersom siktede var under 18 år da forbrytelsen ble begått. Bestemmelsen trådte i kraft 01.10.2002. Riksrevisjonen la 15.06.2005 frem for Stortinget sin undersøkelse av

effektiviteten i straffesakskjeden (Dokument 3:15 (2004-2005), jf. nærmere omtale under pkt. 1.2.2 i hovedinnledningen og pkt. 4.1.2 under kategori 06.40.

Av de ni fristene Riksrevisjonen har vurdert, gjelder fire domstolenes saksbehandling:

- To uker fra saken ble mottatt i tingretten til beramming av hovedforhandling
- Seks uker fra saken ble mottatt i tingretten til påbegynt hovedforhandling i saker der tiltalte var under 18 år på gjerningstidspunktet
- To uker fra anke kom inn til lagmannsretten frem til henvisning til ankeforhandling
- Åtte uker frist fra henvisning til ankeforhandling til påbegynt ankeforhandling i saker der tiltalte var under 18 år på gjerningstidspunktet

Utviklingen etter 2003 viser at fristen på to uker fra saken ble mottatt i tingretten til saken berammes kan måles etter innføringen av saksbehandlings-systemet LOVISA i 2004. Utviklingen i disse sakene er positiv. I Riksrevisjonens rapport hadde 60% av berammede saker som inngikk i utvalget som ble gjennomgått fristoverskridelse i 2003. I 2004 var overskridelsene for alle berammede saker nede i 44%. I perioden fra årsskiftet 2004/2005 til 10.06.2005 er det overskridelse i 22% av alle berammede saker.

Fristen på seks uker fra saken ble mottatt i tingretten til påbegynt hovedforhandling i saker der tiltalte var under 18 år på gjerningstidspunktet kan måles. Utviklingen i 2004 og så langt i 2005 er positiv. I rapporten var det overskridelser i 78% av sakene fra de fem utvalgte tingrettene i 2003. Samlet var fristoverskridelsene 68% i 2003, 64% i 2004 og 54% i perioden fra årsskiftet til 10.06.2005.

Fristene i forhold til ankebehandling, vil bli målbare i LOVISA i løpet av høsten 2005.

Dommeravhør og observasjon av barn

I straffesaker om seksuelle overgrep mot barn, gjelder særlige regler om at barnets forklaring skal tas opp ved utenrettslig avhør (dommeravhør) eller ved observasjon av barnet. En arbeidsgruppe nedsatt av Justisdepartementet i samarbeid med Domstoladministrasjonen har evaluert ordningen, og avga sin rapport med anbefalinger i mai 2004. Rapporten har vært på høring, og Justisdepartementet har funnet det hensiktsmessig å innlemme oppfølgingen av rapporten i arbeidet til prosjektgruppen som skal vurdere ny avhørsmodell av barn (Barnas Hus). Det vises for øvrig til omtale av prosjektgruppens arbeid under kategori 06.40.

Lekdommerutvalget

Lekdommere spiller en viktig rolle i vårt rettssystem. Særlig i strafferettspleien er lekdommerinnslaget betydelig. Både ut fra et rettssikkerhetsperspektiv og av hensyn til den allmenne tillit til rettsvesenet er det viktig at lekdommere gjen-speiler befolkningen, når det gjelder sosiale, økonomiske, kulturelle og verdimeslige forskjeller. I utvalgene av meddommere og lagrettemedlemmer for perioden 2004-2008 har 2,8% innvandrerbakgrunn. Av disse har 1% bakgrunn fra land utenfor Europa og Nord-Amerika. Tallene viser at innvandrerbefolkningen er underrepresentert i meddommer- og lagretteutvalgene. Det er imidlertid også skjevhet i utvalgene på andre områder, som alder, utdanning, inntekt, andel ansatte i offentlig sektor m.v.

Justisdepartementet arbeider med oppfølging av lekdommerutvalgets utredning NOU 2002:11 «Dømmes av likemenn» på bakgrunn av høringsuttalelsene. Departementet tar sikte på å fremme en proposisjon for Stortinget i løpet av første halvår 2006.

Ny borettslagslov

Etter ny lov 17. juni 2005 nr. 94 om endringer i burettslagsloven betaler beboere i borettslag andelsutgifter i stedet for leie, og det kan ikke lenger begjæres utkastelse til namsmannen på grunn av manglende betaling av leie. Kreditor vil i stedet være henvist til å begjære tvangssalg for tingretten. Det er anslått en viss økning av saker i domstolene som følge av dette.

4.2.2 Ivareta god utnyttelse av justissektorens ressurser

Oppfølging av St.meld. nr. 23 (2000–2001)

Førsteinstansdomstolene i fremtiden

Stortinget vedtok 21.05.2001 at antall førsteinstansdomstoler skal reduseres fra 92 til 66.

Fra 01.07.2005 ble Nordre Vestfold tingrett etablert, bestående av tingrettene Horten og deler av Holmestrand. De øvrige kommunene som hørte under Holmestrand tingrett er overført til Drammen tingrett. Pr. 31.12.2005 vil det være totalt 82 førsteinstansdomstoler, fordelt på 78 tingretter, tre byfogdembeter og ett skifterett- og byskriverembete.

I 2006 skjer det flere strukturendringer:

Domssognet til Nes tingrett deles mellom de nye tingrettene Øvre Romerike tingrett og Nedre Romerike tingrett. Indre Follo tingrett og Ytre

Follo tingrett slås sammen til Follo tingrett. Den nye domstolen er lokalisert til Ski.

Domssognet til Solør tingrett deles mellom Sør-Østerdal tingrett og Glåmdal tingrett.

Jæren tingrett og Sandnes tingrett slås sammen i løpet av 2006. 01.09.2006 etableres Nordhordland tingrett, som er en sammenslåing av Nordhordland tingrett, Midhordland tingrett og deler av Voss tingrett. Fra samme tidspunkt slås Bergen tingrett og Bergen byfogdembete sammen.

I Oslo skal sammenslåingen av Oslo skifterett og byskriverembete og Oslo byfogdembete etter planen skje 01.07.2006.

Det er således planlagt at det pr. 01.01.2007 vil være 76 førsteinstansdomstoler. Planlagt slutføring for de vedtatte strukturendringene er 01.01.2008. Av praktiske årsaker kan det bli nødvendig å forskyve de siste sammenslåingene til etter årsskiftet 2007/2008.

I flere tilfeller medfører strukturendringene nødvendige ombyggingsarbeider eller behov for nye tinghus. Endringene bør først gjennomføres når domstoler som skal slås sammen samtidig kan samlokaliseres. Det har vist seg at byggene ikke alltid kan ferdigstilles til det planlagte sammenslåingstidspunktet. Dette har ført til at enkelte strukturendringer er skjøvet noe ut i tid.

Strukturendringene har ikke ført til overtallighet blant fast ansatte i domstolene. Der det har latt seg gjøre, har enkelte ansatte som i det vesentlige har arbeidet med tinglysingsoppgaver fått arbeidsoppgaver ved den nye domstolen. Dette har bidratt til at omstillingsutgiftene også for tinglysingen reduseres.

Med unntak av noen få forsinkelser forløper gjennomføringen av strukturendringene i samsvar med forutsetningene.

Overføring av jordskifterettene til Domstoladministrasjonen

Ved lov av 20. februar 2004 nr. 7 ble det bestemt at det administrative ansvaret for jordskifterettene skal overføres fra nåværende Landbruks- og Matdepartementet til Domstoladministrasjonen. Jordskiftedommere får de samme rettigheter og plikter som dommere i de alminnelige domstolene. Både Innstillingsrådet for dommere og Tilsynsutvalget for dommere får tilsvarende roller overfor jordskiftedommere som for dommerne i de øvrige domstolene. Jordskiftedommerne vil også inngå i ordningen for registrering og godkjenning av sidegjøremål. Domstoladministrasjonen overtar det administrative ansvaret for jordskifterettene fra og med 01.01.2006. Arbeidet med å forberede overfø-

ringen har vært gjort i samarbeid mellom Domstoladministrasjonen, Justisdepartementet, Landbruks- og Matdepartementet og representanter for jordskifterettene. Som en følge av endringen er Domstoladministrasjonens styre utvidet med to medlemmer. De fire som er oppnevnt fra de ordinære domstolene og den ene som er oppnevnt fra jordskifterettene, utgjør totalt fem av ni styremedlemmer, jf. Ot.prp. nr. 89 (2004-2005) Om lov om endringer i lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene (sammensetningen av Domstoladministrasjonens styre) og Innst. O. nr. 109 (2004-2005).

Der forholdene ligger til rette for det vil Domstoladministrasjonen arbeide for en samlokalisering av tingretter og jordskifteretter. Dette er i tråd med målet om stordriftsfordeler i forbindelse med samordning av domstolene.

Fremtidig organisering av tinglysing i fast eiendom

Stortinget vedtok 12.06.2002 at tinglysingen i fast eiendom skal overføres til Statens kartverks hovedkontor i Ringerike kommune, jf. St.meld. nr. 13 (2001–2002) Fremtidig organisering av tinglysing i fast eiendom og Innst. S. nr. 221 (2001–2002). Stortinget har senere vedtatt at det skal opprettes et servicesenter for tinglysingen i Ullensvang herad, og at sentralarkivet for panteboken legges til Statens kartverks hovedkontor, jf. Innst. S. nr. 59 (2004-2005). Stortingets vedtak gjennomføres i et prosjekt ledet av Justisdepartementet med deltakelse fra Domstoladministrasjonen, Statens kartverk og Norsk Eiendomsinformasjon as. Andre berørte parter er trukket med i arbeidet etter behov.

Overføringen av oppgaver og stillinger fra domstolene til Statens kartverk skjer gradvis. Fremdriften i overføringen av tinglysingsoppgavene er koordinert med tidsplanen for strukturendringene i domstolene. I 2005 vil tinglysingsoppgaver fra 12 domstoler overføres til kartverket. I 2006 er det planlagt at 21 tingretter skal overføre sine tinglysingsoppgaver. De siste overføringene er planlagt gjennomført i løpet av 2007.

25.04.2005 ble det innført nytt registreringssystem for tinglysing (Regin@) ved Statens kartverk. Fra dette tidspunktet vil de enkelte tingretters tinglysingsbaser bli konvertert inn i det nye systemet etter hvert som tinglysingsmyndigheten blir overført til Statens kartverk. 11.04.2005 gikk Statens kartverk over til å innkreve tinglysingsgebyr og dokumentavgift på etterskudd, jf. lov 10. desember 2004 nr. 77 om endringer i skatte- og avgiftsopplegget 2005. I de domstolene hvor det fortsatt tinglyses, betales tinglysingsgebyr og dokumentavgift på forskudd inntil tinglysingsmyndigheten blir overført.

Innføringen av elektroniske dokumenter i tinglysingen planlegges igangsatt i 2006 som et pilotprosjekt med en til tre banker. Justisdepartementet vil etter dette pilotprosjektet vurdere innføring av elektroniske dokumenter i tinglysingen. Fra 01.07.2006 vil Statens kartverk også tinglyse i Grunnboken rettigheter knyttet til andeler i borettslag. Dette arbeidet vil bli utført i tilknytning til servicesenteret for tinglysingen i Ullensvang, se omtale i St.prp. nr. 1 (2005-2006) for Kommunal- og regionaldepartementet.

Den sivile rettspleien på grunnplanet (namsmannsfunksjonen)

I henhold til Ot.prp. nr. 43 (2003-2004) Lov om endringer i rettergangslovgivningen m.m. (organiseringen av den sivile rettspleien på grunnplanet) og Innst. O. nr. 90 (2003-2004) er det vedtatt at namsmannsfunksjonen i domstolene skal overføres til politi- og lensmannsetaten fra 01.01.2006. I domstolene vil Aust-Agder tingrett, Bergen byfogdembete, Drammen tingrett, Kristiansand tingrett, Oslo byfogdembete, Skien og Porsgrunn tingrett, Stavanger byfogdembete og Trondheim tingrett bli berørt.

Det vil bli opprettet egne namsfogdkontor i Bergen, Oslo, Stavanger og Trondheim som blir underlagt Politidirektoratet. Namsfogdkontorene skal samlokalisere namsmannsfunksjonen i domstolen med sekretariatsfunksjonen for forliksrådene og hovedstevnevitnet. I de øvrige byene vil namsmannsfunksjonen bli overført til den lokale politistasjonen. Omorganiseringen berører 111,3 årsverk i de nevnte domstolene. Personalet har rett og plikt til å følge arbeidsoppgavene over til ny etat.

Den sivile rettspleien på grunnplanet (forliksrådene)

I henhold til Ot.prp. nr. 43 (2003-2004) Lov om endringer i rettergangslovgivningen m.m. (organiseringen av den sivile rettspleien på grunnplanet) og Innst. O. nr. 90 (2003-2004) legges sekretariatsfunksjonen for forliksrådene til politiet som en sivil oppgave fra 01.01.2006. Den nye organiseringen medfører ingen endring i forliksrådets status som en av landets alminnelige domstoler. Forliksrådet driver megling og avsier dom i saker hvor forliksrådet har domsmyndighet. Det skal fortsatt være forliksråd i hver kommune, og medlemmene skal oppnevnes av kommunestyret. Det administrative ansvaret for forliksrådene som domstol skal fra 01.01.2006 være i Justisdepartementet.

Forslag til ny forskrift med bestemmelser om forholdet mellom forliksrådet og sekretariatet, godtgjørelse til forliksrådets medlemmer og kom-

munale utvalg av møtefullmektiger til forliksrådet er sendt på høring, og skal etter planen tre i kraft samtidig med reformen i den sivile rettspleie på grunnplanet.

Twisteloven

Stortinget vedtok våren 2005 lov om mekling og rettergang i sivile tvister (twisteloven), jf. Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) og Innst. O. nr. 110 (2004-2005). Lovens formål er å legge til rette for en rettferdig, forsvarlig og effektiv saksbehandling ved domstolene. Sentralt i loven er større fokus på kontakt og mekling mellom partene før saken bringes inn for retten. Dommeren skal drive en mer aktiv prosessledelse, og saksbehandlingens omfang skal stå i forhold til sakens betydning. Det skal blant annet bli enklere å unngå en omfattende bevisføring. Rettsmekling blir en permanent ordning ved alle landets domstoler, det innføres en raskere og mindre ressurskrevende prosessform i saker om formuesverdier under 125 000 kr (småkravsprosess), og det åpnes for gruppesøksmål. Den nye loven kan gi grunnlag for en betydelig effektivisering av domstolenes behandling av sivile saker. I lovproposisjonen som blir fremmet på nyåret 2006, vil departementet ta stilling til forutsetningene for ikraftsetting av twisteloven med sikte på en så rask ikrafttredelse som mulig.

Felles overordnede mål og verdier

Domstoladministrasjonen har nylig satt i gang et arbeid for å utvikle felles verdigrunnlag og overordnede mål for domstolene. Hensikten er å utforme mål og verdier som kan prege domstolenes fremtidige utvikling. I arbeidet deltar representanter fra Høyesterett, lagmannsrettene, førsteinstansdomstolene, jordskifterettene, Domstoladministrasjonen, og representanter fra forskjellige grupper av ansatte i domstolene.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT)

Domstoladministrasjonen samarbeider med Justisdepartementet og justissektoren for øvrig for å ivareta IKT-strategiske spørsmål av felles interesse. Hensikten er å legge til rette for elektronisk informasjonsutveksling mellom domstolene, politiet, påtalemyndigheten, kriminalomsorgen og andre aktører på justisområdet, slik at IKT-ressurser kan utnyttes effektivt i sektor. Dette strategiske arbeidet vil være et viktig grunnlag for arbeidet med IKT i domstolene.

Samtlige domstoler i 1. og 2. instans har tatt i bruk det nye saksbehandlingssystemet LOVISA.

Det pågår videreutvikling av systemfunksjoner med spesiell vekt på brukergrensesnitt, integrasjon med eksterne systemer, optimalisering av ytelse samt styrings- og ledelsesinformasjon. Dette arbeidet vil fortsette i 2006.

Domstoladministrasjonen og representanter fra domstolene deltar i sektorovergripende prosjekter knyttet til koordinering, harmonisering av kodeverk, domsslutning i strukturert form og felles personidentifikasjon. I 2004 ble det opprettet midlertidig løsning for utveksling av strukturert informasjon og dokumenter mellom domstolene og påtalemyndighetens saksbehandlingssystemer samt Brønnøysundregistrene. I 2005 utvides informasjonsutvekslingen til også å omfatte høyere påtalemyndighet, kriminalomsorgen og namsmennene. Erfaringene hittil er svært positive og har ført til gevinster i form av effektivisering og kvalitetsheving. Dette er i første rekke oppnådd ved gjenbruk av dokumenter og registreringer hos blant annet politiet.

Fra 01.01.2006 vil Domstoladministrasjonens IKT-enhet samlokaliseres med resten av Domstoladministrasjonen i Trondheim. Dette vil kreve en periode med kompetanseoppbygning og kompetanseoverføring innenfor fagområdet IKT, samt oppbygging av den nye enheten. Domstoladministrasjonen tar fra samme tidspunkt over ansvaret for Jordskifterettene og deres IKT-systemer. Arbeidet med å etablere felles teknisk infrastruktur for jordskifterettene og domstolene ble påbegynt i 2005, og er planlagt ferdigstilt i løpet av 2006.

Funksjonelle lokaler

Strukturendringene i første instans skaper behov for utvidelser og leie av nye lokaler. Nordre Vestfold tingrett har flyttet inn i nye lokaler i 2005. Ved etableringen av Fjordane tingrett ble lokalene i Førde utvidet. Follo tingrett, Glåmdal tingrett, og Jæren tingrett får nye lokaler i 2006.

Flere domstoler enn de som berøres av strukturendringene har behov for økte arealer og bedret standard. Borgarting lagmannsrett flyttet inn i nye lokaler våren 2005. Som et ledd i etableringen av den nye domstolen Oslo byfogdembete, vil det etter utflyttingen av Borgarting lagmannsrett bli gjennomført ombygginger i Oslo tinghus. Etter de foreliggende planer kan det antas at Gulating lagmannsretts lokaler kan være ferdigstilt ved årsskiftet 2007/2008.

I rettssalene og domstolsbygningene møtes parter som ofte er i dyp konflikt. Ved leie av nye lokaler for domstolene legges det betydelig vekt på sikkerhet både for ansatte og brukere. Dette innebærer blant annet at nye lokaler er inndelt i en

indre og ytre sone. I de indre sonene er det kun adgang for domstolenes ansatte. Publikumsarealer blir visuelt overvåket ved hjelp av kameraer. Sikkerhetstiltakene tar utgangspunkt i en formell sikkerhetsvurdering av domstolene. Denne planlegges revidert i løpet av 2006. Det kan også opplyses at det i de nye lokalene for Borgarting lagmannsrett er en egen sikkerhetssal for saker med særskilte sikkerhetsbehov.

I enkeltstående saker vil det likevel oppstå særskilte sikkerhetsvurderinger og ikke minst plassproblemer som umuliggjør avvikling i domstolenes ordinære lokaler. Det vil da være nødvendig å leie og innrede midlertidige lokaler. Dette gjelder blant annet avviklingen av NOKAS-saken i Stavanger. Sikkerhetsvurderinger gjennomføres i denne sammenhengen i nært samarbeid med politiet.

Videreutvikling og modernisering av domstolenes organisasjon

God og effektiv drift er en forutsetning for at domstolene skal være i stand til å oppfylle de mål og prioriteringer som er fastsatt, med høy kvalitet og service og til lavest mulig kostnad. LOK-prosjektet, som omfatter utviklingstiltak innenfor områdene ledelse, organisasjon og kompetanse, ble etablert i 2004. Prosjektet skal stimulere til effektivisering, modernisering og nytenkning for å sikre bedre måloppnåelse i domstolene, herunder aktiv saksstyring og dommerstyring av straffesakene. Det legges blant annet vekt på tiltak for å utvikle holdningene og de praktiske ferdighetene knyttet til de sentrale delene av dommerarbeidet. Rapport fra dette arbeidet skal være ferdig i løpet av høsten 2005. Det vil bli foreslått konkrete utviklingstiltak innenfor områdene ledelse, organisering og kompetanse.

Likestilling og livsfasepolitikk

Det er tidligere inngått en særavtale om likestilling i domstolene mellom Justisdepartementet og tjenestemannsorganisasjonene.

Det er en stor overvekt av kvinner i saksbehandlerstillinger, og en overvekt av menn i dommerembetene. Det er ønskelig å jevne ut dette, men en slik endring vil ta tid. I saksbehandlerstillingene er det en svært lav utskiftning av tilsatte, noe som gjør at få faste stillinger lyses ut. Det må også tas i betraktning at tinglysingsoppgavene fases ut, noe som medfører en reduksjon totalt sett i antall saksbehandlerstillinger i domstolene.

I 2005 er det gjennomført kurs for alle tilsettingsrådene for saksbehandlere i domstolene, hvor blant annet likestilling var et av temaene. Det er

igangsatt arbeid med livsfasepolitikk for dommere, der en del av forslagene til tiltak er basert på at flere kvinner er rekruttert inn i dommerembeter. I tillegg kan det nevnes at 52,3% av alle dommere er over 55 år, noe som medfører behov for å tilrettelegge arbeidet også med tanke på denne aldersgruppens behov. Livsfasepolitikk for dommere er planlagt ferdigbehandlet i løpet av 2005.

Som en følge av overføringen av jordskifterettene bør det på sikt utvikles en felles livsfasepolitikk for jordskifterettene og de øvrige domstolene.

Helse, miljø og sikkerhet (HMS)

HMS-arbeid skal være et kontinuerlig satsningsområde i domstolene. Domstolene skal ha et psykisk og fysisk sunt og trygt arbeidsmiljø, som sikrer helse og velferd og fremmer trivsel på arbeidsplassen. For å oppnå dette er det viktig at HMS-arbeidet forankres i hver domstol. Det er samtidig etablert en ordning med hovedverneombud for domstolene i en 100 % stilling.

Det er et mål at alle domstoler skal inngå avtale om inkluderende arbeidsliv. Dette både for å følge opp en statlig målsetting, men også som et viktig ledd i arbeidet med å redusere og forebygge sykefravær i domstolene. Ved utgangen av 2004 hadde 25 domstoler inngått slik avtale. Det vil for øvrig settes i verk konkrete tiltak for å redusere sykefraværet, samt videreutvikle generelle retningslinjer for oppfølging av sykemeldte.

Fangetransport

Vestfold politidistrikt, Tønsberg tingrett og Kriminalomsorgen region sør har igangsatt et samarbeidsprosjekt i Vestfold. Prosjektet tar sikte på å prøve mer kostnadseffektive løsninger i forbindelse med innsettelse i politiets sentralarrest, varetektsfengsling og gjennomføring av fengslingsmøter. Som virkemidler for å effektivisere er det foreslått å gjennomføre alle fengslingsmøtene i Vestfold politidistrikt ved Tønsberg tingrett. Det forventes at alle involverte parter bidrar til prøveprosjektet. Det vises for øvrig til omtale under kategori 06.30 og 06.40.

Samhandling i straffesakskjeden

God og effektiv drift, høy kvalitet og service er forutsetninger for at domstolene skal være i stand til å oppfylle de mål og prioriteringer som er fastsatt. I dette arbeidet er samspeillet mellom aktørene i straffesakskjeden viktig.

En hurtigarbeidende arbeidsgruppe har vurdert endringer i rutiner, regelverk og samarbeid

som kan føre til en mer effektiv straffesaksavvikling i Oslo og om mulig i landet for øvrig. Iverksettelsen av arbeidsgruppens forslag har blant annet resultert i at Oslo tingrett nå er innenfor målet på tre måneder gjennomsnittlig saksavviklingstid for straffesaker.

I tillegg pågår det flere restansenedarbeidingsprosjekter i domstolene for å nedarbeide eksisterende restanser og deretter opprettholde en stabil og akseptabel behandlingstid.

Høsten 2004 arrangerte Domstoladministrasjonen i samarbeid med Justisdepartementet et seminar med representanter fra ulike deler av straffesakskjeden (blant annet dommere, advokater og påtalejurister). Fokus på seminaret var effektivitet i gjennomføring av straffesaker og god ivaretagelse av de forskjellige aktørenes roller i prosessen. En bredt sammensatt arbeidsgruppe sto for den faglige gjennomføringen av seminaret.

Etter en evaluering av seminaret var arbeidsgruppens medlemmer enige om å videreføre samarbeidet mellom etater/aktører/organisasjoner som hadde vært involvert i arbeidet. Gruppen foreslo for departementet å etablere «Forum for samhandling i straffesakskjeden». Departementet har gitt sin tilslutning til forslaget. Det tas sikte på å etablere et slikt forum i 2005.

Rapporter fra arbeidsgruppen viser et fortsatt økt fokus på samhandling i straffesakskjeden, både sentralt, regionalt og lokalt. Av lokale tiltak i domstolsregi er det naturlig å spesielt trekke frem Oslo tingretts initiativ til å avholde aktørkonferanser i regionen. Dette er et svært positivt tiltak som vil kunne gi økt forståelse for mulighetene for samhandling innenfor eksisterende regelverk. Det er et siktemål at det skal gjennomføres tilsvarende konferanser i alle regioner.

4.2.3 Tilrettelegge for en serviceorientert justissektor Serviceutvikling

Domstolene skal møte det rettssøkende publikum, aktører og media på en profesjonell måte. I Domstoladministrasjonen pågår et arbeid med å utvikle en servicestrategi for domstolene, som skal legge grunnlaget for en helhetlig og ensartet behandling av de som anvender domstolenes tjenester og ytelser. Konkrete tiltak iverksettes i perioden 2006–2008. Jordskifterettene vil fases inn i dette arbeidet.

Vitnestøtte

Vitner, inklusive fornærmede, har behov for informasjon og trygghet, både i forkant av og under en retts sak. Det vil iverksettes et prøveprosjekt med

vitnestøttevirksomhet i to pilotdomstoler (Oslo tingrett og Trondheim tingrett). Virksomheten skal baseres på frivillige vitnestøtter, rekruttert og utdannet i samarbeid med frivillige organisasjoner. Prosjektet er et samarbeid mellom Domstoladministrasjonen, Trondheim tingrett, Oslo tingrett og Justisdepartementet. Opplæring i tilknytning til prosjektet vil bli iverksatt høsten 2005. Prosjektet forventes igangsatt i 2006.

Videokonferanser i domstolene

I samarbeid med Justisdepartementet har Domstoladministrasjonen igangsatt et pilotprosjekt for utprøving av videokonferanseutstyr i domstolene. Anvendelsen av fjernmøter og fjernavhør ved hjelp av videokonferanse er også behandlet i forslaget til ny tvistelov. Videokonferanser kan bidra til effektiv og god avvikling av saker i domstolene.

Det ble i 2004 stilt midler til rådighet for anskaffelse av videokonferanseutstyr til bruk i fem domstoler. Dette utstyret inngår i et tverrsektorielt pilotprosjekt mellom enkelte enheter innenfor kriminalomsorgen, politiet og domstolene. Det tas sikte på å fremme en odelstingsproposisjon om ny forskriftshjemmel i domstolloven og en forskrift med nærmere regler for bruk av videokonferanser i forsøksordningen i løpet av høsten 2005.

Informasjons- og kommunikasjonsstiltak

Tillit til domstolene er utgangspunktet for Domstoladministrasjonens arbeid med informasjon og kommunikasjon. En slik tillit er avhengig av kunnskap i samfunnet om domstolenes virksomhet, at brukere og aktører kjenner til sine rettigheter og plikter og at domstolene viser åpenhet og tilgjengelighet.

Tiltak som kan bidra til dette vil i 2006 blant annet være en videreutvikling av internettportalen www.domstol.no. Det er ønskelig at alle domstoler skal ha egne hjemmesider ved utgangen av 2007. For å øke kunnskapen om domstolene skal det gjennomføres en spesiell satsing overfor skoleverket. Dette innebærer forslag til tiltak som skal forbedre læring om rettsvesenet i skolene, hvor tilrettelegging av informasjon på www.domstol.no og besøk i domstolene kan være aktuelle tiltak.

Domstolmagasinet «Rett på sak» og domstolenes felles intranett er tiltak som både skal være identitetsskapende og sørge for å bedre informasjonen mellom domstolene. Målet er at alle skal bidra til å utvikle bedre og mer effektive domstoler.

Tilsynsutvalget for dommere

Tilsynsutvalget for dommere er et uavhengig og frittstående disiplinærorgan som omfatter alle juridiske dommere i tingrettene, lagmannsrettene og Høyesterett og dommere i jordskifterettene. Ordningen gjelder foruten de faste embetsdommerne, også midlertidige dommere og dommerfullmektiger og tilsatte i jordskifterettene som har allment løyve. Utvalget består av to representanter for allmennheten, en advokat og to dommere. Utvalgets sekretariat ligger i Domstoladministrasjonen.

Tilsynsutvalget kan etter klage eller på eget initiativ treffe vedtak om disiplinærtiltak dersom en dommer overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptrer i strid med god dommerskikk. Utvalget har to former for disiplinærtiltak til rådighet; advarsel som normalt bare vil benyttes dersom dommerens forhold ligger nær opp til straffbare tjenesteforsømmelser, og kritikk som vil være den vanligste reaksjonsformen. Utvalget kan også gi generelle uttalelser i forbindelse med klagesaksbehandlingen. Tilsynsutvalgets vedtak treffes av et samlet utvalg, eller av utvalgslederen etter delegasjon.

I 2004 mottok Tilsynsutvalget 107 klager, det vil si 44 klager flere enn året før. Det er sannsynlig at økningen for en stor del skyldes at klageordningen har blitt bedre kjent. 23 av sakene som kom inn mot slutten av 2003 var dessuten under behandling per årsskiftet. Det ble i 2004 truffet 109 vedtak, hvorav 54 avvisningsvedtak. Av de 55 sakene som ble realitetsbehandlet, ble det gitt kritikk i 12 tilfeller.

Innstillingsrådet for dommere

Dommere utnevnes av Kongen i statsråd etter reglene i domstolloven på grunnlag av innstilling som Innstillingsrådet for dommere avgir. Innstillingsrådet er et frittstående organ oppnevnt av Kongen i statsråd. Domstoladministrasjonen deltar i henhold til domstolloven i Innstillingsrådets møter og intervjuer i tillegg til å ivareta rådets sekretariatsfunksjon. Domstoladministrasjonen er dessuten kontaktpunkt mellom Innstillingsrådet og Justisdepartementet.

I 2004 ble det utnevnt 11 domstolledere (derav 1 førstelagmann) og 30 dommere (derav 1 høyesterettsdommer, 3 lagmenn og 11 lagdommere). Av de utnevnte i 2004 er det 12 kvinner og 29 menn, dvs. en kvinneandel på 29 %. Rekrutteringsarbeidet har vært vesentlig mer omfattende i 2004 enn i 2003 som følge av en økning på 64 % i antall utnevnelser fra 2003 til 2004. Hovedårsaken til økningen i antall utnevnelser er konsekvensen av struktur-

endringene i første instans og nye stillinger på grunn av økte midler til domstolene. I tillegg er det dommere som søker seg over til andre embeter og som går av for aldersgrensen.

4.3 God og effektiv konfliktforebygging og -løsning

4.3.1 Styrke og utvikle alternative konfliktløsningsordninger

Rettsmekling

Rettsmekling ble innført som en forsøksordning ved seks domstoler 01.01.1997. Ordningen er senere utvidet, og vil fra 01.01.2006 være et tilbud ved alle tingretter og lagmannsretter. Forsøksordningen med rettsmekling vil virke frem til ikrafttredelse av ny tvistelov, jf. Ot.prp. nr. 51 (2004-2005). Om lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven). Reglene i forsøksordningen videreføres i hovedsak i den nye tvisteloven, og rettsmekling blir en permanent del av prosessen ved landets domstoler. Rettsmekling medfører raskere, billigere og mer skånsom løsning av en tvist. Det er av stor verdi at partene selv får et ansvar for løsning av konflikten gjennom mekling og forlik. Ved mekling vil partene unngå at konflikten akselererer og at en part taper saken. Ved at tvisten løses på et tidligere tidspunkt medfører også rettsmekling sparte utgifter for partene, reduksjon i utgiftene til fri sakførsel og reduksjon i domstolenes kostnader. Rettsmekling vil dessuten være et av virkemidlene for nedarbeiding av restansene ved en rekke domstoler. Evalueringen av ordningen som ble avsluttet i 2001 viser at rettsmekling i all hovedsak har fungert godt i forhold til parter, prosessfullmektiger og meklere.

Narkotikaprogram med domstolskontroll

Narkotikaprogram med domstolskontroll er lovfestet som prøveordning, i første omgang i to større byer. Programmet er et ledd i oppfølgingen av Regjeringens handlingsplan mot rusmiddelproblemer (2003-2005). Det vises for øvrig til omtale under hovedinnledningen og under kategori 06.30.

4.3.2 Ivareta borgernes adgang til domstolene

For at domstolene skal være en reel konfliktløser for alle grupper i befolkningen, er det viktig at særlige gruppers behov ivaretas.

Tiltak for hørselshemmede og andre funksjonshemmede

Etter Domstoladministrasjonens vurdering er det ca. 170 rettssaler på landsbasis som behøver særskilt installasjon av trådbundet overføring for å imøtekomme hørselshemmedes behov. Domstoladministrasjonen har mottatt midler til gjennomføring av tiltak for hørselshemmede innenfor rammen av handlingsplan for universell utforming. Midlene vil bli anvendt til utstyr for hørselshemmede i tre til fire domstoler høsten 2005. Dette vil innebære at disse domstolene vil ha en rettssal hver som er tilrettelagt for hørselshemmede. Domstoladministrasjonen vil løpende vurdere hvordan oppgraderingen av de resterende 170 rettssalene best kan gjennomføres. For øvrige rettssaler uten denne typen utstyr, vil dette bli løst ved leie av nye lokaler for de berørte domstoler. Dette kan tidligst være gjennomført innen 2010, og må ses i sammenheng med fremdriften for nye lokaler.

Det er viktig at domstolene også er tilgjengelige for personer med andre funksjonshemminger. Domstoladministrasjonen vil vurdere tilgangen for funksjonshemmede i tinghusene.

Kap. 61 Høyesterett (jf. kap. 3061)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	53 905	53 608	55 513
	Sum kap. 61	53 905	53 608	55 513

1 Innledning

Høyesterett dømmer i siste instans og er ankeinstans for avgjørelser truffet i lavere instanser. Høyesteretts hovedmål er å arbeide for rettsenhet, rettsavklaring og rettsutvikling. Dette innebærer en konsentrasjon om prinsipielle rettsspørsmål og retningsgivende avgjørelser. Høyesterett arbeider for å være en mer utadrettet institusjon i samfunnet.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Forslaget dekker faste og variable lønnsutgifter. Bemanningen i Høyesterett utgjorde, foruten 19 høyesterettsdommerårsverk, 40 årsverk pr. 01.03.2005. Bevilgningen skal videre dekke øvrige driftsutgifter som følger av Høyesteretts virksomhet.

Kap. 3061 Høyesterett (jf. kap. 61)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
03	Diverse refusjoner	26		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 253		
18	Refusjon av sykepenger	364		
	Sum kap. 3061	1 643		

1 Postomtale**Post 03 Diverse inntekter**

Posten dekker primært refusjoner som brutto inntektsføres i tilknytning til driften av Høyesteretts hus, eksempelvis energiavregning.

Kap. 410 Tingrettene og lagmannsrettene (jf. kap. 3410)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 412, post 01</i>	1 222 741	1 271 989	1 210 990
21	Spesielle driftsutgifter	96 907	90 467	44 457
	Sum kap. 410	1 319 648	1 362 456	1 255 447

1 Innledning

Tingrettene dømmer i første instans. I tillegg til den dømmende virksomheten utfører domstolene i første instans forvaltningsoppgaver som tinglysing, skifte, konkurssaker, innkreving av dokumentavgift, borgerlig vigsel og partnerskap.

Lagmannsrettene behandler ankesaker fra domstolene i første instans.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningen dekker faste og variable lønnsutgifter, og lønnsutgifter til tilkalte og ekstraordinære dommere. Bemanningen ved tingrettene utgjorde, foruten 331 dommerårsverk, 1 085 årsverk pr. 01.03.2005. Bemanningen ved lagmannsrettene utgjorde, foruten 166 dommerårsverk, 92 årsverk pr. 01.03.2005. Bevilgningen skal videre dekke alle

ordinære driftsutgifter knyttet til de enkelte domstoler. Utgifter knyttet til Tilsynsutvalget for dommere og Innstillingsrådet for dommere dekkes også over kapitlet.

Det foreslås bevilget ca 41,1 mill. kr til dekning av domstolenes merutgifter forbundet med lokalprosjekter og omstillingsutgifter i forbindelse med sammenslåing av førsteinstansdomstoler og overføring av ansvaret for tinglysing i fast eiendom til Statens kartverk. Det vises til omtale av lokalprosjektene under punkt 4.2.2. Posten er nedjustert med 39,4 mill. kr som følge av at det er frigjort midler i forbindelse med engangsinvesteringer i 2005 knyttet til sammenslåing av domstolene i første instans.

Endring i rettshjelpsloven (lov 13. juni 1980 om fri rettshjelp) medfører at innvilgelseskompetansen i domstolene utvides til også å gjelde dispensasjon fra økonomiske vilkår (prioriterte saker), jf. Ot.prp. nr. 91 (2003-2004) Om lov om endringer i lov 13. juni 1980 om fri rettshjelp m.m. Det foreslås som en følge av dette å overføre 1,4 mill. kr fra Moderniseringsdepartementets kap. 1510, post 01 til kap. 410, post 01.

Som en del av ny organisering av den sivile rettspleie på grunnplanet skal namsmannsfunksjonen i domstolene overføres til politiet. Det foreslås som følge av dette å overføre 51,7 mill. kr fra kap. 410, post 01 til kap. 440 Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten, post 01. Det foreslås videre at sideutgifter i gjeldsordningssaker på 2,2 mill. kr overføres fra kap. 410, post 01 til kap. 440, ny post 23.

Det foreslås å overføre 22,7 mill. kr fra kap. 410, post 01 til kap. 412, post 01 i forbindelse med lønnsutgifter knyttet til Tinglysingsprosjektet, jf. omtale under kap. 412 Tinglysingsprosjektet.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2006 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 410,

post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3410, post 03, jf. forslag til vedtak. For å opprettholde fleksibiliteten i budsjettet, er det nødvendig at midler bevilget under kap. 410, post 01 kan nyttes under kap. 412, post 01, og motsatt, jf. forslag til vedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten dekker utgifter som etter rettsgebyrloven er inkludert i rettsgebyret, jf. kap. 3410, for eksempel kunngjøringsutgifter, nødvendige utgifter ved tvangsforretninger, registrering m.m. under offentlig bobehandling, forkynnelse som er nødvendig etter loven og utgifter til rettsvitner. Bevilgningen er skjønnsmessig anslått. Også utgifter til firmaregistreringer i Brønnøysundregistrene har vært ført på posten.

Justisdepartementet har fremmet Ot.prp. nr. 108 (2004-2005) Om lov om endringer i lov 8. juni 1984 om gjeldsforhandling og konkurs og andre lover (elektronisk kommunikasjon mv.). Proposisjonen inneholder blant annet forslag om å gjøre Konkursregisteret tilknyttet register til enhetsregisteret og forslag om elektronisk løsning for informasjonsutveksling i bobehandlingen. Som følge av økt overgang til elektronisk kunngjøring er det anslått at utgiftene på posten vil reduseres med ca. 3,5 mill. kr i 2006. Det foreslås derfor å redusere bevilgningen på posten med 3,5 mill. kr, hvorav 1,4 mill. kr foreslås overført til Nærings- og Handelsdepartementets kap. 904, post 01 til dekning av utviklingskostnader som vil påløpe hos Brønnøysundregistrene som følge av tiltaket.

Som en følge av ny organisering av den sivile rettspleie på grunnplanet foreslås det å overføre 47 mill. kr fra kap. 410, post 21 til kap. 440, ny post 23, jf. omtale under kap. 440.

Kap. 3410 Rettsgebyr (jf. kap. 410)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Rettsgebyr	1 323 370	1 485 568	1 148 988
03	Diverse refusjoner	9 717		
04	Lensmennenes gebyrinntekter	237 232	365 742	
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	138		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	5 084		
18	Refusjon av sykepenger	16 738		
90	Avdrag	9		
	Sum kap. 3410	1 592 288	1 851 310	1 148 988

1 Innledning

Kapitlet omfatter i hovedsak inntekter knyttet til gebyrpliktige oppgaver etter rettsgebyrloven. Kapitlet omfatter videre inntekter knyttet til gebyr for behandling av forliksrådsklage. Grunnsatsen for rettsgebyret (R) foreslås prisjustert fra 845 kr til 860 kr fra 01.01.2006.

2 Postomtale

Post 01 Rettsgebyr

Posten har tidligere dekket inntekter fra gebyrpliktige oppgaver i domstolene i forbindelse med sivile saker, tinglysing, skjønn, tvangsforretninger, skifte, konkurs m.m.

Som en følge av ny organisering av den sivile rettspleie på grunnplanet foreslås det å overføre inntektene knyttet til tvangsforretninger på til sammen 205,2 mill. kr fra kap. 3410, post 01 til kap. 3440, ny post 07.

Bevilgningen på posten er nedjustert på bakgrunn av erfaringstall.

I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2005 ble det vedtatt å redusere bevilgningen på posten med 56 mill. kr som følge av en reduksjon i tinglysingsgebyrene med 10%. Helårsvirkningen i 2006 er innarbeidet i form av en reduksjon i bevilgningen på posten med 112 mill. kr.

Som en følge av regjeringens forslag om å redusere tinglysingsgebyret til 0,25 R i saker som gjelder refinansiering av lån innenfor samme ramme foreslås det å redusere bevilgningen på kap. 3410, post 01 med 13,4 mill. kr. Tiltaket vil gjøre det billigere å flytte lån, og slik bidra til å skjerpe konkurransen i lånemarkedet.

Fristen for økning av aksjekapitalen i henhold til de nye aksjelovene gikk ut 31.12.2003, og det ble i den forbindelse lagt til grunn en midlertidig

økning i antall tvangsavviklingssaker. Bevilgningen på posten ble derfor økt med 27,5 mill. kr i 2004, og deretter redusert med 23,7 mill. kr i 2005. Posten foreslås redusert med ytterligere 3,8 mill. kr i 2006, da den midlertidige effekten på antall tvangsavviklingssaker nå er over.

I forbindelse med ny organisering av den sivile rettspleie på grunnplanet foreslås det å øke bevilgningen på kap. 3410, post 01 med 56,7 mill. kr som følge av at inntekter i forbindelse med gebyr ved forliksrådsklage heretter tilfaller staten og skal føres på posten, jf. også omtale under kap. 414, post 21.

Rettsgebyret foreslås økt med 15 kr (1,8 pst), til 860 kr, med virkning fra 01.01.2006, og bevilgningen på posten er økt med 20,82 mill. kr som følge av dette.

Post 03 Diverse refusjoner

Posten dekker refusjoner som brutto inntektsføres ved domstolene i første instans og lagmannsrettene, bl.a. refusjoner etter avregning av energiutgifter m.m. Det foreslås at merinntektene under kap. 3410, post 03 kan benyttes til å overskride bevilgningen under kap. 410, post 01 tilsvarende, jf. forslag til vedtak.

Post 04 Lensmennenes gebyrinntekter

Posten dekker i første rekke gebyrene som lensmennene, i egenskap av namsmenn, innkrever i forbindelse med tvangsforretninger. Videre utgjør inntekter fra gebyrer ved lensmannsskjønn og fra gebyrer ved ordinære forkynnelser utført av lensmenn en del av posten.

Som en følge av ny organisering av den sivile rettspleie på grunnplanet foreslås det å overføre bevilgningen på posten til kap. 3440, ny post 07, jf. omtale under kap. 3440.

Kap. 411 Domstoladministrasjonen (jf. kap. 3411)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 410, post 01</i>	46 327	47 325	59 012
	Sum kap. 411	46 327	47 325	59 012

1 Innledning

Domstoladministrasjonen har det administrative ansvaret for de alminnelige domstolene med unntak av forliksrådene.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under kap. 410, post 01**

Bevilgningen dekker alle ordinære driftsutgifter ved Domstoladministrasjonen. Bemanningen utgjorde 84 årsverk pr. 01.03.2005. Domstoladministrasjonen skal overta ansvaret for jordskifterettene fra og med 01.01.2006, jf. omtale under kap. 413. På bakgrunn av ovennevnte foreslås det å

overføre 12,6 mill. kr fra Landbruks- og matdepartementets budsjett til kap. 411, post 01, fordelt med 5,1 mill. kr fra kap. 1100, post 01 og 7,5 mill. kr fra kap. 1145, post 01, jf. omtale i Landbruk- og matdepartementets St.prp. nr. 1 (2005-2006).

Det foreslås at Justisdepartementet i 2006 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 411, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3411, post 03, jf. forslag til vedtak.

Kap. 3411 Domstoladministrasjonen (jf. kap. 411)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
03	Diverse inntekter	862		
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	7		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	305		
18	Refusjon av sykepenger	313		
	Sum kap. 3411	1 487		

1 Postomtale**Post 03 Diverse refusjoner**

Posten dekker refusjoner som brutto inntektsføres ved Domstoladministrasjonen, blant annet refusjoner etter avregning av energiutgifter m.m. På pos-

ten føres også inntekter fra oppdrag som Domstoladministrasjonen eventuelt utfører for andre. Det foreslås at merinntektene under kap. 3411, post 03 i 2006 kan benyttes til å overskride bevilgningen under kap. 411, post 01, jf. forslag til vedtak.

Kap. 412 Tinglysingsprosjektet (jf. kap. 3412)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 410, post 01</i>		42 775	131 106
	Sum kap. 412		42 775	131 106

1 Innledning

Arbeidet med overføring av tinglysingsmyndighet til Statens kartverks hovedkontor i Ringerike kommune ledes av Justisdepartementet. Arbeidet er organisert som et prosjekt kalt Tinglysingsprosjektet. Statens kartverk hører organisatorisk inn under Miljøverndepartementet. Utgiftene til Tinglysingsprosjektet samt lønnsmidler til de tinglysingsansatte på Statens kartverk dekkes i prosjekt-

perioden under Justisdepartementets budsjettområde.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under kap. 410, post 01**

Bevilgningen på posten dekker Justisdepartementets prosjektkostnader i 2006. I tillegg dekker bevilgningen lønnsmidler til de ansatte i tinglysingsavdelingen på Statens kartverk.

Det foreslås å overføre 22,7 mill. kr fra kap. 410, post 01 til kap. 412, post 01 i forbindelse med lønnsutgifter knyttet til Tinglysingsprosjektet. Det foreslås videre å øke bevilgningen på posten med 18 mill. kr til dekning av merutgifter i 2006 forbundet med gjennomføringen av prosjektet.

I forbindelse med at ansvaret for tinglysingen skal overføres fra domstolene til Statens kartverk, skal det overføres stillinger fra domstolene til Statens kartverk over en periode på flere år. Lønnsmidler til tinglysingen på Statens kartverk blir i prosjektperioden rammeoverført fra domstolene (kap. 410) år for år i takt med tinglysingsoverføringen.

Det er i dag ulik praksis i domstolene og Statens kartverk med hensyn til betalingen av arbeidsgivers og arbeidstakers andel av pensjonsinnskudd til Statens pensjonskasse. Innskuddene for domstolene budsjetteres sentralt på kap. 1542 Statens pensjonskasse, mens innskuddene til Statens pensjonskasse for de ansatte i Statens kartverk dekkes innenfor kartverkets budsjetttrammer. Som en følge av dette ble bevilgningen på kap. 412, post 01 økt med 1,6 mill. kr, mot tilsvarende reduksjon av bevilgningen under kap. 1542, post 01 i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2005. Beløpet gjelder for stillinger overført i 2004 og planlagt overført i 2005. På bakgrunn av ovennevnte foreslås det at 1,6 mill. kr overføres fra kap. 1542, post 01 til kap. 412, post 01.

Stortinget har vedtatt at grunnboken også skal omfatte rettighetsregistreringer i borettslagsandeler.

Regjeringen har tatt sikte på at dette registeret skal være i drift fra 01.07.2006. Kommunal- og regionaldepartementet har det faglige og budsjettmessige ansvaret for borettslagslovgivningen, og det vises til nærmere omtale om dette i St.prp. nr. 1 (2005-2006) for Kommunal- og regionaldepartementet.

Det praktiske arbeidet med å legge registreringsordningen for rettigheter i borettslagsandeler til grunnboken sammenfaller i tid med Tinglysingsprosjektet. Arbeidet vil i stor utstrekning være avhengig av de samme partene som Tinglysingsprosjektet. For å få best mulig koordinering av ressursene legges det opp til at det praktiske arbeidet knyttet til registreringsordningen for rettigheter i borettslagsandeler til grunnboken utføres av Tinglysingsprosjektet.

Det foreslås derfor at utgiftene til etablering og drift av registreringsordningen bevilges på kap. 412 post 01 og at bevilgningen på posten økes med 47 mill. kr, jf. St.prp. nr. 1 (2005-2006) for Kommunal- og regionaldepartementet.

- Det foreslås at Justisdepartementet i 2006 gis fullmakt til å benytte bevilgningen under kap. 410, post 01 til dekning av eventuelle merutgifter under kap. 412, post 01, jf. omtale under kap. 410, post 01 og forslag til vedtak. Det foreslås videre at Justisdepartementet i 2006 gis fullmakt til å overskride bevilgningen på kap. 412, post 01 mot tilsvarende merinntekter på kap. 3412, post 01, jf. omtale under kap. 3412, post 01 og forslag til vedtak.

Kap. 3412 Tinglysingsprosjektet (jf. kap. 412)

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Gebyrinntekter, borettsregister			9 000
	Sum kap. 3412			9 000

1 Postomtale

Post 01 Gebyrinntekter, borettsregister

Bevilgningen på posten omfatter inntekter fra rettighetsregistreringer i borettslagsandeler. Gebyret vil bli fastsatt i forskrift etter et selvkostprinsipp.

Det er lagt opp til at rettighetsregistreringer i borettslagsandeler skal være selvfinansiert etter en

egen gebyrordning som Kommunal- og regionaldepartementet vil fastsette. Et selvkostprinsipp innebærer at økte inntekter på grunn av flere rettighetsregistreringer også vil gi økte utgifter. Det foreslås derfor at Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen på kap. 412, post 01 mot tilsvarende merinntekter på kap. 3412, post 01, jf. omtale under kap. 412, post 01 og forslag til vedtak.

Kap. 413 Jordskifterettene (jf. kap. 3413)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter			146 317
21	Spesielle driftsutgifter (kan overføres)			2 068
	Sum kap. 413			148 385

1 Innledning

Jordskifterettene er særdomstoler som arbeider med oppgaver i henhold til jordskifteloven. Dette omfatter blant annet å gjennomføre endringer for å oppnå mer tjenlige eiendommer, samt å fastlegge eiendomsgrenser og uklare eiendomsforhold. Særdomstolen er uavhengig i sin dømmende virksomhet.

Det administrative ansvaret for jordskifterettene overføres fra Landbruks- og matdepartementet til Justisdepartementet fra og med 01.01.2006, jf. Ot.prp. nr. 106 (2002-2003) og St.prp. nr. 1 (2003-2004). Ansvaret for jordskifteloven vil fortsatt ligge under Landbruks- og matdepartementet.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningen dekker faste og variable lønnsutgifter. Bemanningen ved jordskifterettene utgjorde 258 årsverk pr. 01.03.2005. Bevilgningen skal videre dekke alle ordinære driftsutgifter knyttet til de enkelte jordskifterettene.

Det foreslås overført 143,253 mill. kr fra Landbruks- og matdepartementets kap. 1145, post 01 til kap. 413, post 01.

I forbindelse med overføringen skal jordskifterettene over på tilsvarende IKT-plattform som de alminnelige domstolene. Det er enighet om at Landbruks- og matdepartementet skal dekke engangsutgifter i 2006 på 10 mill. kr i forbindelse med overføringen. Det foreslås at 3 mill. kr overføres fra Landbruks- og matdepartementets budsjett til kap. 413, post 01, fordelt med 2,1 mill. kr fra kap.

1100 Landbruks- og matdepartementet, post 45 Store utstyrsanskaffelser og vedlikehold og 0,9 mill. kr fra kap. 1149 Verdiskapning og utviklingstiltak i landbruket, post 71 Tilskudd til verdiskapningstiltak i skogbruket, jf. omtale i Landbruk- og matdepartementets St.prp. nr. 1 (2005-2006). De resterende 7 mill. kr skal overføres til Justisdepartementets budsjett i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2006.

I forbindelse med samlokaliseringen av fylkesmannen i Telemark ble det foretatt makeskifte med jordskifteretten i Telemark. Makeskiftet medførte økte husleiekostnader for jordskifteretten i Telemark. Det foreslås derfor overført 0,16 mill. kr fra Moderniseringsdepartementets kap. 1510, post 01 til kap. 413, post 01.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2006 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 413, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3413, post 01, jf. forslag til vedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Posten var ny i 2004. Jordskifterettene har hjemmel til å kreve inn sideutgifter i visse saker. Sideutgiftene skal dekke det tekniske arbeidet i disse sakene. Utgiftene skal føres i egne saksregnskap.

Det foreslås overført 2,068 mill. kr fra Landbruks- og matdepartementets kap. 1145, post 21 til kap. 413, post 21.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2006 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 413, post 21 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3413, post 02, jf. forslag til vedtak.

Kap. 3413 Jordskifterettene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Saks- og gebyrinntekter			9 604
02	Sideutgifter			2 134
	Sum kap. 3413			11 738

Post 01 Saks- og gebyrinntekter

Posten omfatter inntekter ved at partene i saken betaler gebyr.

Det foreslås overført 9,604 mill. kr fra Landbruks- og matdepartementets kap. 4145, post 01 til kap. 3413, post 01.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2006 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 413, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3413, post 01, jf. forslag til vedtak.

Post 02 Sideutgifter

Posten var ny i 2004 og samsvarer med tilsvarende utgifter over kap. 413, post 21.

Det foreslås overført 2,134 mill. kr fra Landbruks- og matdepartementets kap. 4145, post 21 til kap. 3413, post 21.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2006 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 413, post 21 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3413, post 02, jf. forslag til vedtak.

Kap. 5630 Aksjer i Norsk Eiendomsinformasjon as

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
80	Utbytte	7 509	6 800	6 800
	Sum kap. 5630	7 509	6 800	6 800

1 Innledning

Norsk Eiendomsinformasjon as er et statlig aksjeselskap heleid av Justisdepartementet. Selskapet har i henhold til avtale med Justisdepartementet rett til distribusjon av informasjon fra grunnboken. Selskapet har ansvaret for drift, systemforvaltning og vedlikehold av grunnboken. Det er bare registreringer i grunnboken som gir rettsvern for rettigheter i fast eiendom. Samfunnsinteressene knyttet til grunnboken er derfor betydelig. For å ivareta kvaliteten i grunnboken er det nødvendig med investeringer som sikrer en korrekt og enhetlig registrering, lagring og distribusjon av informasjon i moderne form.

Etter avtale med Miljøverndepartementet v/ Statens kartverk, har Norsk Eiendomsinformasjon as tilsvarende ansvar for GAB-registeret (Grunneiendoms-, Adresse- og Bygningsregisteret), samt rett til distribusjon av informasjon fra GAB.

Informasjonen fra grunnboken og GAB-registeret blir samordnet i Eiendomsregisteret (EDR). Informasjonen distribueres samlet til brukere av eiendomsinformasjon gjennom forhandlere. De viktigste brukergruppene er banker, finansieringsinstitusjoner og forsikringsselskaper.

2 Resultatutvikling

Norsk Eiendomsinformasjon as hadde i 2004 driftsinntekter på om lag 154 mill. kr. Driftsresultatet var på om lag 14,8 mill. kr. Det ble for regnskapsåret 2004 utbetalt utbytte på om lag 8,7 mill. kr.

3 Postomtale**Post 80 Utbytte**

Det er besluttet en utbyttepolitikk for selskapet hvor utbyttet fastsettes til 80 % av årsoverskuddet. Endelig vedtak om utbytte for 2005 blir truffet på

ordinær generalforsamling i 2006. Basert på forventet utvikling i forbindelse med regnskapstallene for Norsk Eiendomsinformasjon as for 2005

og departementets utbyttepolitikk foreslås statens utbytte i 2006 til 6,8 mill. kr.

Kap. 414 Forliksråd og andre domsutgifter

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	72 856	75 430	95 500
21	Spesielle driftsutgifter			56 700
	Sum kap. 414	72 856	75 430	152 200

1 Innledning

Kapitlet dekker enkelte utgifter i forbindelse med domstolsbehandling av straffesaker og enkelte sivile saker samt utgifter til forliksrådene. Utgiftene er i stor grad regelstyrte og påvirkes av saksmengden i domstolene og hvor omfattende sakene er. Muligheten for styring av utgiftene er derfor liten.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker godtgjørelse og tapt arbeidsfortjeneste til meddommere, lagrettemedlemmer, vitner og rettsvitner og reiseutgifter til disse. Posten dekker også utgifter til vitner som møter eller på annen måte avgir forklaring for Kommisjonen for begjæring om gjenopptakelse av straffesaker, samt

nødvendige blodprøver/DNA-tester i kommisjonens arbeid. Utgiftene påvirkes av endringer i saksmengde, den generelle lønnsutviklingen og av de til en hver tid gjeldende satser for godtgjørelse for meddommere, lagrettemedlemmer m.m. Bevilgningen på posten foreslås økt på bakgrunn av erfaringstall.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

I forbindelse med omorganiseringen av den sivile rettspleie på grunnplanet foreslås det å opprette en ny post 21 til dekning av utgifter til godtgjørelse til forliksrådets medlemmer og kompetansehevende tiltak i form av kurs. Det foreslås en bevilgning på posten på 56,7 mill. kr i 2006, tilsvarende forventede inntekter knyttet til forliksrådsbehandling på kap. 3410, post 01, jf. omtale under kap. 3410, post 01.

Programkategori 06.30 Kriminalomsorg

Utgifter under programkategori 06.30 fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Postgr.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
01-23	Driftsutgifter	1 945 483	1 943 352	1 954 508	0,6
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	89 031	89 297	72 089	-19,3
60-69	Overføringer til kommuner	33 269	60 030	74 778	24,6
70-89	Overføringer til private	11 641	12 056	12 442	3,2
	Sum kategori 06.30	2 079 424	2 104 735	2 113 817	0,4

Utgifter under programkategori 06.30 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
430	Kriminalomsorgens sentrale forvaltning (jf. kap. 3430)	1 944 278	1 992 518	1 999 897	0,4
432	Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS) (jf. kap. 3432)	135 146	112 217	113 920	1,5
	Sum kategori 06.30	2 079 424	2 104 735	2 113 817	0,4

Bevilgningen under kategori 06.30 er foreslått økt med 0,4 %. I tillegg til tekniske endringer skyldes økningen helårsvirkning av drift tilsvarende 125 fengselsplasser som etableres i 2005, særskilte vedlikeholdsutgifter i Ullersmo fengsel og utgifter til prøveordning med narkotikaprogram med domstolskontroll.

1 Innledning

Kriminalomsorgen stiller varetektsplasser til disposisjon for politiet og gjennomfører idømt straff. Kategorien består av Kriminalomsorgens sentrale forvaltning (KSF), seks regionadministrasjoner, fengslene og friomsorgskontorene, samt Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS) og Kriminalomsorgens IT-tjeneste (KITT). KRUS er et kompetansesenter for kriminalomsorgen. Det skal gi etatsutdanning for fengsels- og verksbetjenter, etter- og videreutdanning for kriminalomsorgens tilsatte og drive forsknings-, utviklings- og formidlingsarbeid. KITT utvi-

kler og vedlikeholder IT-systemer i kriminalomsorgen, og er lokalisert med hovedkontor i Oslo og en avdeling i Horten. KRUS budsjetteres under kap. 432 Kriminalomsorgens utdanningssenter og KITT under kap. 430 Kriminalomsorgens sentrale forvaltning. KSF er integrert i Kriminalomsorgsavdelingen i Justisdepartementet, og driftsutgifter til KSF budsjetteres under kap. 400 Justisdepartementet.

Kriminalomsorgen samarbeider med andre offentlige etater om å legge til rette for at domfelte og innsatte får de tjenestene de har krav på innenfor rammen av straffegjennomføringen.

2 Hovedmål og delmål

Hovedmål	Delmål
Trygghet og redusert kriminalitet	Gjennomføre varetektsfengsling og straffereaksjoner på en måte som er betryggende for samfunnet og som motvirker straffbare handlinger. Det skal legges til rette for at lovbyggere kan gjøre en egen innsats for å endre sitt kriminelle handlingsmønster. Bekjempe alvorlig, organisert og grenseoverskridende kriminalitet
En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor	Ikke å miste en god utnyttelse av justissektorens ressurser. Tilrettelegge for en serviceorientert justissektor

3 Hovedutfordringer

3.1 Økt kapasitet for straffegjennomføring

Kriminalomsorgen har økt kapasitetsutnyttelsen i fengslene fra 94 % i 2001 til 96,6 % i 2004. Økning av samfunnsstraffdommer har vært betydelig etter igangsetting av denne straffereaksjonen i 2002. Antallet iverksatte samfunnsstraffdommer økte med 55 % fra 2003 til 2004. Produksjonen av fengselsdøgn har økt med ca. 12 % fra 2001 til 2004. Antallet nyinnsettelse har i samme periode gått ned med 9 %. Utviklingen er et tegn på at den gjennomsnittlige domslengden har økt og at det er iverksatt en strengere praksis for prøveløslatelse på 2/3-tid. Dette er en ønsket politikk i bekjempelsen av mer organisert og alvorlig kriminalitet og gjengangerkriminalitet.

Regjeringen har i hele perioden prioritert utvidelse av fengselskapasiteten. Det er lagt vekt på rask utvidelse i eksisterende fengsler, overtagelse av Vardåsen leir til Nye Kongsvinger fengsel og etablering av fengsel ved tidligere Hustad leir til erstatning for Molde fengsel som er stengt. I perioden 01.01.2002 til 01.01.2006 forventes den ordinære fengselskapasiteten å ha økt med 390 plasser. Andre tiltak som fremskutt løslatelse og flere innsatte på hver celle har videre økt den midlertidige kapasiteten. I 2004 tilsvarte disse tiltakene i overkant av 100 plasser, og i 2005 forventes de å tilsvare omlag 159 plasser. Det er opprettet et betydelig antall nye fengselsplasser, det ytes stor innsats og effektivitet fra kriminalomsorgen, men det er fortsatt soningskø til fengslene. Pr. 30. juni 2005 hadde kriminalomsorgen 2 579 dommer i kø for straffegjennomføring. Medio september var køen redusert til om lag 2 400 dommer.

Regjeringen vil fortsatt prioritere satsingen på reduksjon i soningskøen. Det er sentralt både å satse på kapasitetsbevarende tiltak og permanent

utvidelse av kapasiteten. Ved å sikre tilstrekkelig vedlikehold og ruste opp sikkerheten også i fengsler med lavere sikkerhet (Hof, Ilseng og Verdal fengsler), vil god utnyttelse av eksisterende fengsler kunne fortsette. Regjeringen vil i 2006 prioritere videreføring av utbedringer og vedlikehold av Ullersmo fengsel. For utvidelse av permanent kapasitet legger Regjeringen for 2006 fram forslag om startbevilgning til nytt fengsel i Halden og videre prosjektering av fengsel i Indre Salten. Halden fengsel vil ha en kapasitet på 251 plasser, og etter planen være klar til oppstart i løpet av 2009. Et nytt fengsel i Indre Salten vil ha en kapasitet på 100–125 plasser. Se nærmere om kapasitetsutvidelser i omtale under punkt 4.1.1.

3.2 Kvalitet under varetekt og straffegjennomføring

Straffen skal gjennomføres på en måte som motvirker nye straffbare handlinger. Innsatte skal sikres tilfredsstillende forhold, og negative virkninger av isolasjon skal avhjelpest. Domfelte og innsatte har også, med de begrensninger som følger av frihetsberøvelsen, samme rett til tjenester og tilbud som befolkningen for øvrig. Kriminalomsorgens arbeid må derfor hele tiden ses i sammenheng med tjenester som andre etater har ansvar for, som helse-tjenester, sosiale tjenester, bistand til å få bolig, opplæring og arbeid. Kriminalomsorgen samarbeider med de aktuelle etatene for å legge til rette for at disse kan yte sine tjenester til innsatte og domfelte. Regjeringen vil fortsatt prioritere systematisering og utvikling av dette samarbeidet.

Justisdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet har en løpende dialog om å møte de utfordringene som innsattes og domfeltes helseproblemer gir. Fafos levekårsundersøkelse blant innsatte fra 2004 (Faforapport 429) viser at 3 av 10

innsatte har psykiske problemer som de ønsker behandling for under straffegjennomføringen. Rusmiddelmisbrukere utgjør ut ifra undersøkelsen ca. 60 % av de innsatte. Regjeringens handlingsplan mot rusmiddelproblemer 2006 til 2008 legger opp til å styrke behandlings- og rehabiliteringstilbudet for innsatte og domfelte rusmiddelmisbrukere.

Narkotikaprogram med domstolskontroll skal prøves ut som en alternativ straffereaksjon for rusmiddelmisbrukere, og et pilotprosjekt etableres i Oslo og Bergen i løpet av 2005. Programmet skal tilby helhetlig behandling som alternativ til fengsel. Rusmiddelmisbrukere skal gjennom dette prosjektet kunne dømmes til betinget fengsel med vilkår om deltakelse i narkotikaprogrammet.

Unge har et særlig behov for tett oppfølging under og etter frihetsberøvelse. Regjeringen har lagt fram handlingsplanen Sammen mot barne- og ungdomskriminalitet (2005 – 2008), og legger der fram en rekke tiltak for unge lovbyggere. Regjeringen vil videre i løpet av 2005 legge fram en stortingsmelding om unge som settes i fengsel, og vil gjennom dette arbeidet vurdere nye tiltak for denne gruppen.

Se punkt 4.1.1 for nærmere omtale av tilbud og tiltak under varetekt og straffegjennomføring.

3.3 Nye sikkerhetsutfordringer

Utviklingen av et hardere kriminelt miljø med større mobilitet og internasjonalisering får konsekvenser for sikkerheten og innholdet i straffegjennomføringen. Departementet følger utviklingen svært nøye, og arbeider kontinuerlig med å forebygge og takle eventuelle hendelser. Justisdepartementet har iverksatt et økt samarbeid mellom kriminalomsorgen og politiet for å bekjempe alvorlig kriminalitet, blant annet gjennom prosjektet INFO-FLYT som omfatter informasjonsutveksling om alvorlige saker med høy risiko.

Kriminalitetsutviklingen krever en differensiert straffegjennomføring, med mer restriktiv gjennomføring særlig for de som er tilknyttet organiserte kriminelle miljøer.

En ny sikkerhetsstrategi for perioden 2005 til 2010 er under utarbeiding i kriminalomsorgen. Sikkerhet i kriminalomsorgen er summen av de virkemidlene som tar sikte på å forebygge og håndtere situasjoner der samfunnets, ansattes, innsattes og domfeltes trygghet trues. Strategien skal legge særlig vekt på nye sikkerhetsutfordringer og gi føringer for tiltak både i fengslene og friomsorgskontorene. Sikkerheten til ansatte skal følges nøye ved oppfølging og kompetanseheving.

Nærmere omtale av tiltak for å bekjempe alvorlig, organisert og grenseoverskridende kriminalitet under punkt 4.1.2.

3.4 Rekruttering og kompetanseutvikling

Utvidelser, kvalitetsutvikling og nye sikkerhetsutfordringer krever både aktiv rekruttering og høy kompetanse hos kriminalomsorgens ansatte. Kunnskapsgrunnlaget skal styrkes gjennom evaluering og forskning. I en stadig mer krevende arbeidshverdag må ansattes kompetanse ha et spesielt fokus.

Nivået og innholdet i fengselsbetjentutdanningen som gis i Norge i dag er meget god sett i forhold til den utdanning som gis i andre land. Det er et mål å forbedre utdanningen i tråd med samfunnsutviklingen, både med hensyn til sikkerhet og rehabilitering av de innsatte. Departementet arbeider med sikte på å bringe utdanningen opp på høghskolenivå.

Regjeringen foreslår å øke klasseopptaket ved KRUS med en klasse i 2006 for å sikre tilgangen på fagutdannet personell i kriminalomsorgen.

4 Tilstandsvurdering og mål

4.1 Trygghet og redusert kriminalitet

4.1.1 Gjennomføre varetektsfengsling og straffereaksjoner på en måte som er betryggende for samfunnet og som motvirker straffbare handlinger. Det skal legges til rette for at lovbyggere kan gjøre en egen innsats for å endre sitt kriminelle handlingsmønster

Gjennomføring av straff skal bygge på humanitet, rettssikkerhet og likebehandling, og domfelte skal være beskyttet mot overgrep og vilkårlighet. Straffegjennomføring skal også bygge på individuelle behov og forutsetninger og støtte domfeltes vilje til å bryte med kriminaliteten. Kriminalomsorgen står hver dag overfor krevende vurderinger i forhold til enkeltpersoner der alle disse aspektene skal ivaretas. For å sikre en målrettet straffegjennomføring må kriminalomsorgen ha tilstrekkelig kapasitet i fengslene og friomsorgskontorene, egnede kontrolltiltak og et innhold under straffegjennomføringen som gir mulighet for å motta tjenester fra andre etater og som kan legge til rette for en integrering i samfunnet etter endt straff. Tilstandsvurderinger og mål på disse områdene omtales på de følgende sidene.

Utvikling av arbeidsomfang fremgår i tabellen på neste side.

	2000	2001	2002	2003	2004	Endring 2001–2004
Antall produserte fengselsdøgn i og utenfor fengsel	927 551	1 006 687	1 040 638	1 083 334	1 128 282 ¹	12 %
Antall nyinnsettelse	10 939	12 134	11 580	11 090	11 019	- 9 %
Antall avviklede samfunnsstrafftimer	-	-	15 515 ²	86 259	144 685	
Antall iverksatte samfunnsstraffdommer	-	-	379	1 352	2 094	
Antall iverksatte betingede dommer med vilkår om promilleprogram	176	190	238	331	421	122 %

¹ Herunder 28 537 døgn §12-soning og 10 007 andre døgn utenfor fengsel.

² Første år med samfunnsstraff. Straffegjennomføringsloven trådte i kraft 01.03.2002.

I perioden 2001 – 2004 har produksjonen av fengselsdøgn økt med ca. 121 600 døgn, en økning på om lag 12 %. I samme periode har antallet nyinnsettelse gått ned med 9 %.

Økt produksjon av fengselsdøgn, sammen med nedgang i antall nyinnsettelse, innebærer at den gjennomsnittlige sittediden i fengsel har blitt lengre. Det er et tegn på en utvikling mot lengre straffer og en økning i andelen innsatte som ikke blir løslatt etter 2/3 tid. Domfelte med ubetinget fengselsstraff på 74 dager eller mer kan løslates når 2/3 av straffetiden er gjennomført. I 1999 ble reglene for prøveløslatelse innstrammet ved at det i større grad skulle foretas individuelle vurderinger i forkant av løslatelsesvedtaket. Faren for nye straffbare forhold og domfeltes atferd under straffegjennomføringen skulle være sentrale momenter ved vurderingen. I årene etter har praksis blitt skjerpet. I 2001 var det 20 % av innsatte med dommer på 74 dager eller mer som ikke ble løslatt på 2/3 tid.

De følgende år har dette gradvis økt, og i 2004 var andelen 25 %. I 2004 var gjennomsnittlig sittedid i fengsel 95 døgn, mot 83 døgn i 2000.

Kapasitet

Det er et mål at varetektsplasser stilles til disposisjon for politiet etter behov. Varetektsinnsatte skal overføres direkte fra politiarrest til ordinær fengselscelle etter at det foreligger fengslingskjennelse og senest innen 24 timer etter at kjennelsen foreligger. Regelen er selvpålagt for å forebygge skadelige virkninger av fengslingen ved at varetektsfengslede sikres best mulige forhold. Videre er det et mål at straffereaksjoner skal iverksettes raskt og senest innen to måneder etter at kriminalomsorgen har mottatt rettskraftig dom med mindre det er gitt utsettelse av politiet.

Tabellen nedenfor viser utviklingen av varetekt

	2000	2001	2002	2003	2004
Varetektsinnsattes andel av antall fengselsdøgn (%)	23	23	24	22	21
Gjennomsnittlig sittedid i dager – varetekt	59	57	57	64	65
Nye varetekter ¹	3 863	4 081	4 044	3 550	3 198
Varetektsinnsatte i politiarrest over 24 t etter rettens kjennelse ²	-	-	382	436	406

¹ Omfatter nye innsettelse og endring fra annen innsattkategori til varetekt.

² Det foreligger ikke tall for 2000 og 2001. Tallene inkluderer også tilfeller der vedkommende ved avsagt kjennelse plassert først ved asylmottak før fengsel, samt tilfeller der vedkommende legges inn på sykehus før overflytting til fengsel er tilrådelig.

I 2004 gjaldt 7 % av alle nyinnsettelse i varetekt kvinner. Av alle avsluttede varetektsopphold i 2004 satt kvinner i gjennomsnitt 55 dager og menn i gjennomsnitt 66 dager. Kvinner utgjorde til enhver tid ca. 4 % av innsatte i fengslene.

Første halvår 2005 var det totalt 1 547 nyinnsettelse i varetekt, og i 93 tilfeller (6 %) hadde det gått mer enn 24 timer fra kjennelsen til innsettelsen i fengsel. Sammenlignet med samme perioden i 2004 er både antall tilfelle med brudd på 24-timers-

regelen og antall døgn utover 24 timer mer enn halvert. KSF innførte ukentlige rapporteringer på brudd på 24-timersregelen i 2003. Dette er videre fulgt opp med presisering av at varetektsplasser skal prioriteres selv om det kan medføre en sak-tere nedbygging av soningskøen. Tiltakene som er satt inn har hatt positiv effekt når det ses på utviklingen i 2005.

Tabellen nedenfor viser utviklingen av soningskøen for ubetinget fengselsstraff.

	2000	2001	2002	2003	2004
Antall dommer iverksatt senere enn to mnd. Pr. 31.12.	1 588	2 057	2 422	2 597	2 176 ¹

¹ Samlet domslengde pr. 30.12.2004 tilsvarer om lag 147 200 fengselsdøgn eller full utnyttelse av 403 fengselsplasser i ett år.

Pr. 30. juni 2005 var det 2 579 dommer i kø for straffegjennomføring.

I en situasjon med soningskø skal det først stilles plasser til rådighet for varetekt, deretter lange dommer og så korte volds- eller voldsrelaterte dommer. I tillegg skal unge under 21 år, aktive gjengmedlemmer og personer som utgjør de tyngste kriminelle med organisasjonstilhørighet alltid prioriteres høyt. Pr. 30.06.2005 utgjorde mer enn 2/3 av soningskøen dommer under 90 dager.

Soningskøen må ses i sammenheng med at gjennomsnittlig sittetid i fengsel er blitt lenger, og en tydelig prioritering av å stille varetektsplasser til disposisjon. For å bygge ned soningskøen er det derfor behov for ytterligere utvidelse av kapasiteten.

Utvikling av fengselskapasitet og kapasitetsutnyttelse illustreres i tabellen nedenfor.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Ordinær kapasitet ¹	2 923	2 920	2 928 ²	2 976	3 074	3 154 ³	3 318 ⁴
Gjennomsnittlig aktuell kapasitet	2 701	2 810	2 872	2 972	3 081		
Kapasitetsutnyttelse i % ⁵	90,5	94	95,3	95,9	96,6		

¹ Ordinær kapasitet representerer samlet besluttet cellekapasitet pr. 1. januar. Dublerte fengselsplasser inngår ikke i tallet.

² Tidligere er det ved en feil oppgitt 2968.

³ Forventet ordinær kapasitet for 2005 var oppgitt i fjor som 3198. Avviket skyldes i hovedsak forsinket åpning av nye plasser ved Bergen og Nye Kongsvinger fengsler. Disse plassene ble åpnet tidlig i 2005.

⁴ Forventet antall fengselsplasser pr. 01.01.2006.

⁵ Kapasitetsutnyttelsen beregnes på grunnlag av gjennomsnittlig aktuell kapasitet, dvs. ordinær kapasitet justert for plasser som er midlertidig stengt eller som dubleres.

Etterfølgende tabell viser en detaljert oversikt over kapasitetsendringer som er gjennomført og under arbeid i perioden 2002-2005.

	Nye plasser	Plassreduksjoner	Netto plassøkning
<i>2002</i>			
Berg fengsel	2		
Nye Kongsvinger fengsel	40		
Sandefjord fengsel	2		
Skien fengsel	6		
Hof fengsel		- 3	
<i>2003</i>			
Nye Kongsvinger fengsel	42		
Overgangsboliger (omgjøring fra hybelhus)	53		
Trondheim fengsel	11		
Ullersmo fengsel	15		
Ila fengsel, forvarings- og sikringsanstalt		- 22	
<i>2004</i>			
Bodø fengsel	1		
Indre Østfold fengsel	2		
Oslo fengsel	23		
Tromsø fengsel	25		
Tromsø fengsel (elementbygg)	14		
Trondheim fengsel (elementbygg)	15		
<i>2005</i>			
Bastøy fengsel	10		
Bergen fengsel	30		
Drammen fengsel	14		
Hustad fengsel	32		
Mosjøen fengsel	6		
Nye Kongsvinger fengsel (elementbygg)	15		
Oslo fengsel	17		
Sandeid fengsel	13		
Vadsø fengsel	8		
Vik fengsel	4		
Alt. løsning Indre Østfold fengsel avd. Eidsberg	15		
Totalt	415	- 25	390

¹ Reduksjonen ved Ila skyldes ombygging til forvaringsanstalt.

I 2004 ble det etablert 23 plasser i Oslo, 15 plasser i Trondheim, to plasser i Indre Østfold og en plass i Bodø. Det ble også etablert 25 plasser i Tromsø fengsel, og i tillegg ble 14 plasser i ele-

mentbygg videreført i fengselet. Kapasitetsutnyttelsen viser samtidig en økning, og har siden 2002 vært over 95 % som er svært høyt.

Straffegjennomføringsloven som trådte i kraft i mars 2002, gir adgang til direkte innsettelse i fengsel med lavere sikkerhetsnivå for domfelte med ubetinget fengselsstraff på inntil to år. Dette var en utvidelse av adgangen til direkte innsettelse i fengsel med lavere sikkerhetsnivå i forhold til tidligere lovgivning. En grunnleggende forutsetning for innsettelse i fengsel med lavere sikkerhetsnivå, uavhengig av domslengde, er at slik innsettelse er sikkerhetsmessig forsvarlig. Innen sikkerhetsmessig forsvarlige rammer skal regelverket praktiseres slik at fengsel med lavere sikkerhetsnivå utnyttes mest mulig effektivt.

Kapasitetsutnyttelsen er svært høy og mange nye fengselsplasser er opprettet. Likevel er det en situasjon med soningskø. Det er en utfordring å stille varetektsplasser til disposisjon innen fristen og samtidig opprettholde et høyt belegg.

Stortinget vedtok i forbindelse med Budsjett-innst. S.nr. 4 (2004–2005) å bevilge midler til drift av til sammen 29 nye plasser fordelt til Indre Østfold fengsel, avdeling Eidsberg (15 plasser) og Drammen fengsel (14 plasser). Plassene var opprinnelig planlagt åpnet tidlig høsten 2005. Utviklingen i prosjektene viste at oppstarttidspunktet kunne forventes i desember 2005, jf. St.prp.nr. 65 (2004-2005). Etter at denne ble lagt frem og anbudet på utvidelsen av Indre Østfold fengsel, avdeling Eidsberg forelå, viste det seg at kostnadene ved dette prosjektet ble betydelig høyere enn rammen. Justisdepartementet besluttet derfor å ikke gjennomføre dette anbudet og informerte Stortingets presidentskap i brev i juni om situasjonen. Departementet vurderer på bakgrunn av dette alternative løsninger som kan gi en tilsvarende økning med 15 lukkede plasser iht. den tidsrammen som ble gitt i St.prp.nr. 65 (2004–2005) og med de midler som er bevilget. Det tas sikte på at plassene kan etableres innen utgangen av 2005 eller tidlig i 2006.

I 2005 er det pr. 30.09. åpnet 106 nye fengselsplasser fordelt ved 15 plasser i Nye Kongsvinger, 30 plasser i Bergen, 13 plasser ved Sandeid, 32 plasser ved Hustad, 10 plasser ved Bastøy, 2 plasser ved Vadsø og 4 plasser ved Vik. I løpet av 2005 forventes kapasiteten å øke ytterligere med 58 plasser fordelt ved 17 plasser i Oslo, 14 plasser i Drammen, 6 plasser i Vadsø, 6 plasser i Mosjøen og 15 plasser i Østfoldområdet. I tillegg vil Hof fengsel på grunn av iverksatte sikkerhetstiltak kunne øke kapasitetsutnyttelsen tilsvarende 12 plasser. Forventet ordinær kapasitet forventes å være 3 318 fengselsplasser pr. 01.01.2006.

Justisdepartementet har i samarbeid med Statsbygg foretatt en gjennomgang av nytt fengsel i Halden, jf. St. prp. nr. 65 (2004-2005). Den reviderte kostnadsrammen har vært eksternt kvalitetssikret.

Regjeringen foreslår å bevilge 20 mill. kr til oppstart av bygging av Halden fengsel i 2006, jf. omtale under kap. 1580, post 31 i Moderniseringsdepartementets St.prp.nr. 1 (2005–2006). Kostnadsrammen er beregnet til 1,063 mrd. kr i kroneverdi pr. 01.07.2006. Det tas sikte på at fengslet kan stå ferdig med 251 plasser i løpet av 2009. Det vil bli lagt til rette for at Halden fengsel på et senere tidspunkt kan utvides med et byggetrinn 2 med inntil 250 plasser.

Kapasitetsutvidelsen medfører behov for driftsmidler, engangsinvesteringer og økt aspirantopp-tak ved KRUS, samt merbehov for skolesektoren, helsesektoren og kultursektoren. Regjeringen vil komme tilbake til dette.

Regjeringen foreslår å bevilge 5 mill. kr. til å fortsette prosjekteringen av et nytt fengsel i Indre Salten med 100–125 plasser i Fauske kommune i 2006, jf. omtale under kap. 2445, post 30 i Moderniseringsdepartementets St.prp. nr. 1 (2005-2006). Departementet vil komme tilbake på egnet måte med en tidsplan når prosjekteringen har kommet noe lengre.

Med etablering av nye fengsler i Halden og i Indre Salten vil kriminalomsorgen få en total ordinær kapasitet som nærmer seg forventet behov for fengselsplasser i 2010.

For å frigjøre plass i fengslene er det tatt i bruk en midlertidig ordning med fremskutt prøveløslatelse. For dommer under 90 dager kan det gis inntil fem dagers fremskutt prøveløslatelse. For dommer mellom 90 dager og seks måneder kan det gis inntil ti dager. De med dommer over seks måneder kan få fremskutt løslatelse med inntil 20 dager. Fremskutt løslatelse kan kun innvilges dersom det er sikkerhetsmessig forsvarlig. Det ble i 2004 innvilget 4421 fremskutte løslatelser, noe som tilsvarende bruk av til sammen 63 fengselsplasser. I tillegg er ordningen utvidet i 2005 slik at domfelte med dommer på 6 måneder eller mer kan løslates 20 dager før løslatelse ellers skulle skje. Det forventes at bruk av fremskutt løslatelse vil få en total virkning tilsvarende i overkant av 120 plasser i 2005. Det legges opp til at bruk av fremskutt løslatelse videreføres i 2006.

Når det er helse- og sikkerhetsmessig forsvarlig, kan to innsatte dele en enmannscelle. Ordningen med dublering tilsvarte bruk av 39 fengselsplasser i 2004. Mulighetene for økt kapasitet gjennom dublering anses i all hovedsak utnyttet.

I perioden 2002–2005 har Regjeringen etablert og har under arbeid en økning i ordinær kapasitet på tilsammen 390 nye fengselsplasser. I tillegg kommer effekten av tiltak for å bedre utnyttelsen av kapasiteten ved Hof fengsel tilsvarende 12 plasser, bruk av dublering tilsvarende om lag 39 plas-

ser og bruk av fremskutt løslatelse som i 2005 forventes å ha en virkning tilsvarende i overkant av 120 fengselsplasser. Den totale effekten av alle disse tiltakene utgjør om lag 560 plasser, eller over det dobbelte av det planlagte fengslet i Halden.

I tillegg til kapasitetsøkning er det viktig å sikre tilstrekkelig vedlikehold, slik at god utnyttelse av fengslene kan fortsette. Regjeringen vil i 2006 prioritere videreføring av vedlikeholdsarbeider ved Ullersmo fengsel.

Kriminalomsorgen disponerer en eiendomsmasse på om lag 360 000 m² bygningsmasse knyttet til fengsler, friomsorgskontorer, regionadministrasjoner, KITT og KRUS. Staten ved Justisdepartementet eier om lag 305 000 m² av bygningsmassen i fengslene. Resterende eiendomsmasse er leid inn av Statsbygg og andre eiendomsbesittere. Regjeringen legger opp til at eiendomsforvaltningen i fengslene som eies av Justisdepartementet innlemmes i statens husleieordning under Statsbygg. Tiltaket vil bidra til å synliggjøre ressursbruken knyttet til eiendomsmasse, legge til rette for et godt og verdibevarende vedlikehold, unngå opparbeiding av et fremtidig vedlikeholdsetterslep og profesjonalisere eiendomsforvaltningen. Det skal samtidig settes i verk

en handlingsplan for å utbedre vedlikeholdsetterslepet i bygningsmassen i fengslene i løpet av en 5-årsperiode. Justisdepartementet tar sikte på at bygningsmassen i fengslene innlemmes i statens husleieordning fra 01.01.2007.

Et særskilt trekk ved eiendomsforvaltningen i kriminalomsorgen er at innsatte deltar i vedlikeholdsarbeidet i fengslene som en del av innholdet i straffegjennomføringen. Denne praksisen skal videreføres også etter at fengslene er innlemmet i husleieordningen under Statsbygg. Det vises til nærmere omtale av arbeidet med modernisering av statens bygge- og eiendomsvirksomhet i Moderniseringsdepartementets budsjettproposisjon.

Kriminalomsorgen har tatt i bruk en ny «booking»-modul i etatens IKT-system. Den nye modulen skal gi bedre oversikt over soningskøen og bidra til mer effektiv iverksettelse av dommene. Ansvaret for innkallinger skal overføres fra politiet til kriminalomsorgen. Det tas sikte på å legge til rette for overføringen i løpet av 2006.

Kapasitetsutvidelser forutsetter rekruttering og utdanning av fengselsbetjenter. I tabellen nedenfor framkommer antall uteksaminerte aspiranter fra KRUS i perioden 2000–2004

	2000	2001	2002	2003	2004
Antall uteksaminerte aspiranter	133	92	141	169	178

I forbindelse med en betydelig utvidelse av fengselskapasitet fra 2002, har det samtidig vært prioritert å øke antallet fengselsbetjenter. I 2004 var nivå på opptak tilfredsstillende, og opptaket ble redusert til 100 aspiranter. Forventet antall uteksaminerte aspiranter i 2005 er om lag 180. Det legges opp til opptak av 125 aspiranter i 2006.

Siden innføringen av samfunnsstraffen i 2002 har det vært økt bruk av denne hovedstraffen. Det er en økning av antall iverksatte dommer fra 1352 dommer i 2003 til 2095 i 2004, en økning på ca. 55 %. Det totale antall avviklede samfunnsstrafftimer hadde i samme periode en økning på nær 68 %. 12 % av alle iverksatte saker i 2004 gjaldt kvinner. I forbindelse med arbeidet med referansemålinger vil også ressursgrunnlaget for friomsorgskontorenes hovedoppgaver bli vurdert.

I 2004 ble 74 % av samfunnsstraffdommene iverksatt innen to måneder etter at kriminalomsorgen mottok dommen. I 2003 var tilsvarende andel 81 %. En hovedårsak til iverksetting senere enn to måneder har vært at domfelte ikke har møtt til første gangs innkalling, og har blitt innkalt til inn-

skjerpingssamtale, eventuelt pågrepet av politiet og fremstilt for kriminalomsorgen. Dommen blir ikke registrert som iverksatt før den domfelte har møtt første gang. Kriminalomsorgen søker hele tiden å iverksette dommer på samfunnsstraff raskt. Kriminalomsorgen har videre drevet informasjonsarbeid om samfunnsstraff til andre instanser og arbeidet med å sikre at innholdet i straffen har høy kvalitet. Arbeidet fortsetter i 2006.

Promilleprogram er en alternativ reaksjon overfor personer som ellers ville blitt dømt til ubetinget fengselsstraff for kjøring med promille. Programmet er en landsdekkende prøveordning. Innholdet består av undervisning, individuelle samtaler, kontroll og kartlegging av behandlingsbehov. Målsettingen er å øke bevisstheten om egen atferd og konsekvensene av denne og hindre framtidig kjøring i ruspåvirket tilstand. Det ble iverksatt 421 dommer på promilleprogram i 2004. Økningen i antall dommer er på 26 % sammenliknet med tallene fra 2003. I hovedsak skyldes økningen de siste to årene at prøveordningen med promilleprogram ble landsdekkende fra 2003. Det antas at det fort-

satt er et ubenyttet potensial for flere dommer på promilleprogram. Av den grunn er det viktig å intensivere samarbeidet med strafferettsetatene. 90 % av dommene i 2004 ble iverksatt innen to måneder.

En arbeidsgruppe har levert en innstilling om promilleprogrammets framtid. En av anbefalingene er å gjøre ordningen permanent og utvide

målgruppen til å gjelde all kjøring i ruspåvirket tilstand. Justisdepartementet følger opp rapporten.

Kontrolltiltak og svikt

Kriminalomsorgen skal arbeide for å motvirke straffbare handlinger og svikt under gjennomføringen.

Tabellen nedenfor viser utviklingen i rømninger, unnvikelser og uteblivelser for perioden 2000–2004:

	2000	2001	2002	2003	2004
Rømninger fra fengsel med høyt sikkerhetsnivå	3	12	3	1	2
Rømninger fra fremstilling fra fengsel med høyt sikkerhetsnivå	13	15	16	13	7
<i>Antall fremstillinger fra fengsel med høyt sikkerhetsnivå</i>	<i>11 195</i>	<i>11 356</i>	<i>10 908</i>	<i>17 558</i>	<i>15 350</i>
Andel rømninger fra fremstilling fra fengsel med høyt sikkerhetsnivå	0,12%	0,3%	0,14%	0,07%	0,05%
Unnvikelser fra fengsel med lavt sikkerhetsnivå	89	67	62	44	50
<i>Antall fremstillinger fra fengsel med lavt sikkerhetsnivå</i>	<i>12 003</i>	<i>16 424</i>	<i>19 049</i>	<i>20 907</i>	<i>24 758</i>
Unnvikelser fra fremstilling fra fengsel med lavt sikkerhetsnivå	8	6	3	6	4
Andel unnvikelser fra fremstilling fra fengsel med lavt sikkerhetsnivå	0,07%	0,04%	0,02%	0,02%	0,02%
<i>Antall permisjoner</i>	<i>13 756</i>	<i>15 120</i>	<i>25 482</i>	<i>26 329</i>	<i>23 095</i>
Uteblivelser fra permisjon	137	115	122	100	105
Andel uteblivelser fra permisjon	0,99%	0,76%	0,48%	0,38%	0,45%

De lave rømnings- og svikttallene indikerer at de ansatte i kriminalomsorgen vurderer riktig gjennomføringsform for innsatte og at risikovurderingene i forbindelse med utganger i hovedsak er meget gode. Det arbeides med videreutvikling av rutiner for risikovurdering, blant annet ved økt

bruk av IKT og mer systematisk samarbeid med politiet. Deteksjon og blokkering av elektronisk kommunikasjon vurderes videre.

Rusmidler, kontrolltiltak og resultater 2000–2004:

	2000	2001	2002	2003	2004
Antall beslag av narkotika	494	523	651	638	611
Antall beslag av brukerutstyr	1 097	882	1 008	1 005	1162
Antall kroppslige undersøkelser	23	64	23	11	3
Antall funn kroppslige undersøkelser	14	24	4	1	1
Antall urinprøver ¹	18 603	20 995	21 663	27 605	23 105
Antall positive urinprøver	2 404	2 538	1 999	3 244	2 626
Andel positive urinprøver ¹	12,9%	12,1%	9,2%	11,8%	11,4%

¹ Statistikken er lagt om fra 2. kvartal 2002 ved at positive prøver som skyldes sannsynlig inntak før ankomst, legal medisiner, metadon og liknende ikke regnes som illegalt inntak i fengsel. Tallene f.o.m. 2002 er derfor ikke sammenlignbare med tall fra tidligere år.

Ca. 60 % av de som settes i fengsel har et rusmiddelmisbruk. Omfanget av svikt målt i funn av kroppslige undersøkelser og urinprøver vurderes som tilfredsstillende.

Den samlede kontrollaktiviteten i fengslene har økt i 2004. Det gjennomføres flere ransaker, og hundesøk rapporteres oftere enn tidligere år. På tross av dette er det noe færre beslag av narkotika, mens det har vært en økning i beslag av brukerutstyr. Størrelsene på enkeltbeslag av stoff er gjennomgående svært små, i hovedsak brukerdoser. Det er fortsatt cannabisrelaterte beslag og påvisninger som dominerer. Nær 90 % av alle urinprøver er uten påvisning av illegalt inntak av narkotika. Det er en relativt stor økning i analyserte prøver som er påvist for legal medisiner.

Kriminalomsorgen har anskaffet to nye hundekvipasjer i 2004 som vil være fullt operative i 2006. Dette vil medføre en økning av personsøk. Bruk av denne kontrollformen har vært godt motatt, og den har vist seg å være effektiv.

Gjennomføring av dom på samfunnsstraff skal skje uten at domfelte begår ny kriminalitet i gjennomføringstiden eller bryter vilkår knyttet til dommen.

I 2004 ble 1 748 samfunnsstraffdommer avsluttet. Av disse ble 85 % fullført ved endt tid og 15 % avbrutt på grunn av brudd på vilkår. Det var også brudd under straffegjennomføringen i en del av de fullførte dommene. Totalt ble derfor 69 % av de avsluttede dommene fullført uten noen form for brudd på vilkår. Samfunnsstraffen stiller store krav til den domfelte. Hun/han har selv ansvaret for å etterkomme en rekke krav og holde seg borte fra kriminell virksomhet samtidig som de befinner seg fritt ute i samfunnet. Det må derfor påregnes at noen brudd på vilkår skjer. Rapportering av alvorlig brudd, stans av gjennomføringen og oversendelse til domstolen for omgjøring til ubetinget

fengsel, forutsettes i regelverket. Bruddprosenten indikerer at friomsorgen følger opp sitt ansvar for å kontrollere at vilkårene overholdes.

Kriminalomsorgen sender rutinemessig en rekke meldinger om personer under straffegjennomføring i fengsel til Nye Kripos. Dette gjelder blant annet meldinger ved innsettelse, endringer under straffegjennomføringen og løslatelse. Det vil bli etablert tilsvarende meldingssystem også når det gjelder gjennomføring av samfunnsstraff.

I 2004 ble det avsluttet 352 promilleprogramdommer hvorav 87 % (306) ble fullført. 95 % av de 306 (291) ble fullført uten brudd og ytterligere 5 % (15) ble fullført med brudd som ikke var så alvorlig at gjennomføringen ble innstilt. 13 % (46) av de 352 ble avsluttet før tiden grunnet brudd.

Tiltak og tilbud i varetekt og under straffegjennomføring

Straffegjennomføringen skal tilpasses individuelt og være preget av målrettet samhandling mellom tilsatte og domfelte/innsatte, og i hele gjennomføringsperioden skal det legges til rette for en kriminalitetsfri tilværelse etter gjennomført straff. Kriminalomsorgen skal i samarbeid med andre offentlige etater også legge til rette for at innsatte og domfelte får de tjenester og rettigheter som lovgivingen gir dem krav på.

Norsk varetektspraksis har fått kritikk både nasjonalt og internasjonalt. Kriminalomsorgen har i 2005 utviklet en manual for arbeid med varetektsinnsatte. Denne inneholder blant annet god praksis ved innsettelse, menneskelig kontakt og aktivisering under varetektsperioden. Manualen prøves ut i flere fengsler fra september 2005.

Kriminalomsorgens strategi for faglig virksomhet (2004–2007) legger føringer for videreutvikling av tiltak som arbeid, programvirksomhet, miljøar-

beid, og understreker at samarbeid med de etater som skal gi tjenester og tilbud til innsatte er viktig. Kriminalomsorgens sammensatte oppgaver er krevende i det den skal sørge for både samfunnsbeskyttelse og legge til rette for rehabilitering. KRUS skal gjennom undervisning, utviklings- og rådgivningsarbeid, bibliotek- og dokumentasjonstjeneste, samt forsknings- og evalueringsoppdrag, bidra til å sikre et høyt faglig nivå i kriminalomsorgen. Kunnskapsene skal formidles i opplæringssammenheng, til brukerne i kriminalomsorgen og andre fagmiljøer.

Kartlegging og planlegging av individuelt tilpassede tiltak

Kriminalomsorgen skal tilpasse tiltak individuelt både når det gjelder sikkerhetsnivå og tilbud under straffegjennomføringen. Kartlegging av den enkelte er derfor nødvendig. Hvor den innsatte bør plasseres under straffegjennomføringen, behov for sikkerhetstiltak og tiltak som bør iverksettes for å hjelpe den domfelte til å jobbe med seg selv for å endre atferden som har resultert i kriminalitet, kartlegges.

I 2004 ble 3,5 % av timene i samfunnsstraffdommene brukt til kartlegging. Ettersom flere etater også har kartlegginger og planer for innsatte og domfelte, arbeider kriminalomsorgen med å utvikle bedre samordning av individuelle opplegg. Under straffegjennomføringen kan innsatte og domfelte få tilbud om fremtidsplan fra kriminalomsorgen, individuell plan fra helse- og sosialtjenesten, opplæringsplan fra skolen og handlingsplan fra Aetat. Lokale prosjekter skal igangsettes i 2005 for å videreutvikle samarbeidsrutiner og samordne planlegging og gjennomføring av planer. Kontinuitet ved overgang til frihet skal vektlegges i dette arbeidet.

Individuelle samtaler og miljøarbeid

Det sosiale liv i fengselet skal utformes slik at det oppnås et helhetlig og sammenhengende læringsmiljø hvor problemløsning og mestring står sentralt. Programmer, arbeid, undervisning og miljøarbeid skal være integrert i den daglige driften og supplere hverandre. Miljøarbeid er et viktig område i kriminalomsorgens fagstrategi. Som en oppfølging arbeider KRUS med å utvikle standarder for miljøarbeid i fengslene. KRUS skal i løpet av 2005 utvikle et verktøy for miljøarbeidet som fengslene skal benytte i sitt daglige arbeid med innsatte.

Det er et mål at alle innsatte skal omfattes av kontaktbetjentordningen. I 2004 hadde 89 % av alle innsatte kontaktbetjent. Det ble i 2004 gjennomført

en mindre brukerundersøkelse av innsattes utbytte av kontaktbetjentordningen. I de fleste fengsler skårer kontaktbetjentene høyt når det gjelder holdninger til innsatte og menneskelig kontakt. Ordningen med brukerundersøkelser utvides i 2005. Resultatene skal systematiseres, og brukes til å videreutvikle ordningen.

Kriminalomsorgen har tatt i bruk Motivasjonell intervjuing (MI) som er en metode for å fremme adferdsendring, og som brukes i individuelle samtaler. Det skal satses på videre opplæring av ansatte i bruk av dette verktøyet.

I alle samfunnsstraffdommer skal noen timer brukes til samtaler med den domfelte med sikte på å forebygge videre kriminalitet. I 2004 ble 6,3 % av timene i samfunnsstraffdommene brukt til individuelle samtaler, mot tilsvarende 5,9 % i 2003. Kriminalomsorgen legger opp til at den individuelle kontakten med de domfelte skal styrkes i 2006.

Programvirksomhet og samtalegrupper

Hovedhensikten med programvirksomheten er å legge til rette for strukturerte aktiviteter slik at den enkelte straffedømte blir bedre rustet til å leve et liv uten nye kriminelle handlinger.

Rapporter fra regionene viser at det totale antallet arrangerte programmer har økt fra 340 i 2003 til 398 i 2004. I 2004 deltok 1720 innsatte i programmer. Om lag 37 % av disse deltok i Promillekurs i fengsel, (Trafikk og Rus), som er et kortvarig kurs. I tillegg kommer deltakelse i promilleprogram. Totalt antall deltakere i programmer var noe mindre enn forventet, mens antall gjennomførte programmer var høyere enn forventet i 2004.

Programmer utgjorde ca. 2 % av aktiviteten på dagtid i fengslene, og 4 % av timetallet i samfunnsstraffen i 2004. Det har vist seg at flere av kriminalomsorgens programmer ikke passer så godt som tiltak under gjennomføring av samfunnsstraff. Dette henger sammen med at de er langvarige og at det er vanskelig å samle nok domfelte på samme tid med de samme problemområder. Kriminalomsorgen har som mål å ta i bruk flere og nye programmer som kan passe bedre til bruk under gjennomføring av samfunnsstraff.

Kvinneprogrammet VINN skal hjelpe kvinner til å mestre hverdagen på en bedre måte i forhold til relasjoner, rusmiddelmisbruk, barn, grensesetting, vold etc. Programmet er videreutviklet i 2004, med et bredere fokus på vold og mishandling og hvordan kvinner kan komme ut av offerrollen. VINN drives i 4 fengsler, i ett tilfelle i samarbeid mellom fengsel og friomsorgskontoret. I Stavanger fengsel skal kvinner som har et rusmisbruk og har opplevd vold, få et tilbud som skal følges opp etter

løslatelse. Kompetansesenteret for rusmisbruk, Rogaland A-senter, skal drive en prosessorientert behandlingsgruppe. Kvinnene skal få tilbud om poliklinisk behandling og få delta i selvhjelpsgrupper etter løslatelse. Det er i 2005 igangsatt pilotprosjekter med selvhjelpsgrupper for voldsutsatte kvinner. Det tas sikte på å videreføre pilotprosjektene i en prøveperiode på 3 år og deretter evaluere tiltaket. På Bredtveit fengsel, forvarings- og sikringsanstalt og Fredrikstad fengsel er det inngått et samarbeid hvor Oslo Krisesenter tilbyr gruppesamtaler og oppfølgingssamtaler for kvinner som har vært utsatt for vold.

Fafo la i juli 2005 fram en evaluering av volds- og sedelighetstiltakene som tilbys straffedømte, etter oppdrag fra KRUS. Rapporten tar blant annet opp grenseoppgangen mellom programvirksomhet og behandling, og eksisterende tilbud opp mot faktiske behov hos de innsatte i norske fengsler. Rapporten konkluderer med at kriminalomsorgen har utfordringer i forhold til tilbudene som gis i dag. Kriminalomsorgen skal følge opp resultatene fra rapporten i den videre oppfølgingen av programtilbudet.

I løpet av 2005 vil det bli det nedsatt et panel som skal gi KSF råd før godkjenning av programmer. Formålet er å vurdere kvaliteten på programmene kriminalomsorgen tilbyr i dag og nye som skal vurderes innført. Canada og Storbritannia har lang erfaring med akkreditering av sine programmer. Andre nordiske land har i de siste årene også etablert paneler for akkreditering.

Helsetjenester

Helsetilbudet i fengslene er en del av det offentlige helsevesen. Sosial- og helsedirektoratet utgav i 2004 en revidert veileder for primærhelsetjenesten i fengsler. Justisdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet har faste møter om fengselshelsetjenesten.

Mange innsatte har psykiske og/eller somatiske lidelser. I Fafos levekårsundersøkelse om innsatte fra 2004 oppgir halvparten som har bedt om behandling for psykiske lidelser å ha fått tilbud. Justisdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet har en løpende dialog om å utvikle dette tilbudet.

Det ble i 2004 etablert et behandlingstilbud til domfelte som søker hjelp for volds- og rusproblemer. Behandlingstilbudet Alternativ til Vold (ATV) tilbyr både individuell behandling og gruppebehandling, og dekker området Oslo/Akershus/Østfold.

I 2003 startet et prøveprosjekt med behandlingstilbud til seksualovergrepere ved STPS Regio-

nal sikkerhetsavdeling og kompetansesenter Brøset i samarbeid med Trondheim fengsel. Tilbudet er for dømte som er funnet skyldig i de mest alvorlige formene for seksuelle overgrep. Tilbudet baserer seg på kognitiv gruppeterapi, individuell samtalerapi og frivillig hormonbehandling. Innsatte fra andre fengsler kan få tilbudet ved overføring til Trondheim fengsel.

Behandling kan også benyttes som innhold i samfunnsstraffen. Dette forutsetter at den domfelte selv samtykker til dette i forbindelse med kartlegging og utvikling av gjennomføringsplanen. I 2004 utgjorde behandling 1,6 % av innholdet i samfunnsstrafftimene. I hovedsak dreier dette seg om poliklinisk behandling i forbindelse med rusproblemer. Justisdepartementet samarbeider med Helse- og omsorgsdepartementet for å styrke rehabiliteringstilbudet til domfelte.

Tiltak for rusmiddelmisbrukere

En stor andel av kriminalomsorgens målgruppe er rusmiddelmisbrukere. Egnede tiltak for denne gruppen er derfor et prioritert område.

Kriminalomsorgens tiltak for rusmiddelmisbrukere er knyttet opp mot Regjeringens handlingsplan mot rusmiddelproblemer (2006–2008), som ble lagt fram høsten 2005. Regjeringen ser et klart behov for å styrke behandlings- og rehabiliteringstilbudet til innsatte og domfelte rusmiddelmisbrukere. Det skal sikres at innsatte får et likeverdig tilbud som andre ved at spesialisthelsetjenesten og sosialtjenestens tilbud i fengslene styrkes. Samarbeidet mellom kriminalomsorgen, helsetjenesten herunder tverrfaglig spesialisert behandling, sosialtjenesten, Aetat og utdanning skal styrkes. Poliklinisk behandling for domfelte under samfunnsstraff skal gjøres mer tilgjengelig. Rusmiddelmisbrukere med behov for og rett til å få utarbeidet individuell plan skal få denne muligheten også i fengsel og friomsorg. Det er et klart mål at flere innsatte rusmiddelmisbrukere overføres til behandlings- eller omsorgssituasjoner etter straffegjennomføringsloven § 12. Stortinget har i forbindelse med behandlingen av Ot.prp. nr. 81 (2004–2005) Om endringer i straffeloven (prøveordning med Narkotikaprogram med domstolskontroll), sluttet seg til Regjeringens forslag som gir grunnlag for forsøk med Narkotikaprogram med domstolskontroll. Programmet etableres som prøveprosjekt i 2005 i Oslo og Bergen, og skal være en utprøving av alternativ straffereaksjon for rusmiddelmisbrukere som er dømt for narkotikarelatert kriminalitet. Innholdet i programmet skal ha utgangspunkt i den domfeltes behov for tiltak som skal redusere faren for ny kriminalitet og

fremme kontroll over rusmiddelmisbruket. Programmet vil bli preget av et intensivt opplegg med faste og hyppige avtaler, kontinuitet og arbeid med integrering i samfunnet. Opplegget følges opp av et team som består av representanter for ulike etater. Programmet skal prosess- og resultatevalueres. Det vises også til Stortingsproposisjonens hovedinnledning punkt 1.2.3 for omtale av Narkotika-program med domstolskontroll.

Justisdepartementet samarbeider med aktuelle etater for å følge opp handlingsplanen mot rusmiddelproblemer.

Et felles rundskriv om ansvarsfordelingen mellom helsetjenesten, sosialtjenesten og kriminalomsorgen er under utarbeidelse av Helse- og omsorgsdepartementet og Justisdepartementet. Et godt samarbeid skal sikre denne gruppen et egnet tilbud både under og etter straffegjennomføringen. Utkast til rundskriv er sendt til høring med høringsfrist 10. oktober 2005.

KRUS har igangsatt arbeidet med evaluering av straffegjennomføring etter straffegjennomføringsloven § 12. Sluttrapport vil foreligge innen utgangen av 2005. Kriminalomsorgen vil deretter foreta en helhetlig gjennomgang av gjennomføringen av § 12 i kriminalomsorgen. Det vises for øvrig til punkt 5.2 der straffegjennomføring etter § 12 omtales nærmere. Kriminalomsorgen skal legge til rette for legemiddelassistert rehabilitering (LAR) i samarbeid med helsetjenesten.

Etableringen av koordinerende rusteam i alle større fengsler er i gang. Rusteamene skal ha et særlig ansvar for informasjon og koordinering av rusarbeidet i fengslene og ta initiativ til kompetanseutvikling på feltet.

I fengslene skal arbeid, opplæring, rusprogrammer, miljøarbeid og planarbeid inngå i et helhetlig tilbud til rusmisbrukere.

Kriminalomsorgen skal utarbeide en helhetlig rusmiddelstrategi som inkluderer både kontroll og rehabiliteringsaspekter.

Tiltak for barn og unge

For de yngste lovbrysterne bør det finnes straffalternativ utenfor fengsel, som for eksempel samfunnsstraff. Likevel er det av sikkerhetshensyn et antall svært unge mennesker som fengsles hvert år.

Justisdepartementet vil i 2005 utrede og legge fram forslag til tiltak spesielt tilpasset de yngste som settes i fengsel. Tilbudet skal omfatte både de som settes i varetekt og de som gjennomfører straff. Tilbudet skal utredes i forhold til plassering i alle kriminalomsorgens seks regioner for å ivareta nærheten til familie, nærmiljø og lokalt nett-

verk. Justisdepartementet tar sikte på å legge fram en stortingsmelding om dette i løpet av 2005 og vil gjennom arbeidet vurdere nye tiltak for denne gruppen.

Samarbeidsprosjektet «SNU unge lovbrystere i tide» tar utgangspunkt i et forpliktende samarbeid om unge lovbrystere både under og over den kriminelle lavalder. Kriminalomsorgen har delprosjekter i Bergen, Trondheim og Oslo. Prosjektene skal sikre god kontinuitet i oppfølgingen av unge på vei ut av fengsel, og legge til rette for individuelle oppfølgingstiltak i overgangen fra straffegjennomføring til frihet. Arbeidet med evaluering av erfaringer fra prosjektene starter i 2005.

Samfunnsstraff er godt egnet for unge lovbrystere. Innholdet i samfunnsstraffen kan skreddersys for den enkelte ungdom, der også samarbeid med andre offentlige myndigheter og frivillige organisasjoner kan inngå.

Innsattes kontakt med egne barn

Fafos rapport «Levekår blant innsatte» fra 2004 viser til at det er en risiko for senere problemer for barna når et familiemedlem fengsles. I deres undersøkelse hadde 28 % av de innsatte opplevd fengsling av familiemedlemmer i oppveksten. Justisdepartementet samarbeider med Barne- og familiedepartementet om ulike tiltak der det legges til rette for at familieforhold kan opprettholdes også under straffegjennomføring når dette er til barnets beste. I 2005 vil det bli utformet en modell for foreldreveiledning tilrettelagt for foreldre som er innsatt i fengsel. Opplæring i foreldreveiledning er nytt kurstilbud på KRUS i 2005. Tiltaket skal prøves ut i flere fengsler i 2005.

Besøksleiligheter for innsatte som har barn er under etablering ved Bredtveit og i Trondheim. Ved Bredtveit er det bygget en egen besøksleilighet i 2005. Forutsetning for å benytte slike besøksleiligheter er at den innsatte mottar foreldreveiledning. Det utarbeides retningslinjer for bruk av besøksleiligheter hvor innsatte kan ta imot barn. Tiltaket ved Bredtveit og Trondheim vil gi nyttige erfaringer for å vurdere en eventuell utvidelse av ordningen.

Ullersmo fengsel avdeling Krogsrud etablerte i 2003 et opplegg for fedre i fengsel, kalt «Pappa-grupper», som er et strukturert tiltak overfor innsatte som har barn der kontakten med barna kan opprettholdes på barnas premisser. Tiltaket ble i 2005 utvidet til også å omfatte Bastøy fengsel. Flere fengsler skal starte foreldre/barngrupper og foreldreveiledningstiltak i løpet av 2005.

Justisdepartementet og Barne- og familiedepartementet har regelmessige møter med Foreningen

for Fangers Pårørende (FFP) som har lang erfaring med arbeid med barn som pårørende til innsatte. FFP har gitt ut to informasjonshefter om barn med foreldre i fengsel.

Alternative konfliktløsningsmodeller

Det ble i 2004 etablert et prosjekt i Trondheim fengsel for utprøving av konfliktløsningsmodeller som skal erstatte tradisjonelle sanksjonsmodeller. I tillegg skal tre anstalter gjennomføre et prosjekt om alternative reaksjoner mot rusmiddelmissbruk under straffegjennomføring. Prosjektet evalueres høsten 2005.

Megling i konfliktråd kan brukes som innhold i noen timer av en dom på samfunnsstraff. I 2004 utgjorde megling i konfliktråd 0,1 prosent av alle avtjente timer. For at megling skal gjennomføres som en del av samfunnsstraffen, må både domfelte og den fornærmede part være villig til dette. Det er antall timer i møte med konfliktrådet og/ eller den fornærmede part som kan godskrives, ikke den arbeidstid som det eventuelt blir inngått avtale om mellom partene. Det kan derfor være vanskelig å motivere domfelte til å velge konfliktrådsmegling. Kriminalomsorgen skal vurdere megling som et av flere tiltak i samfunnsstraffdommene og samarbeide med konfliktrådene i dette arbeidet.

Departementet legger opp til at samfunnsnyttig tjeneste kan brukes mer som en mulighet for at den domfelte kan gjøre opp for seg ovenfor lokal-samfunnet i tråd med prinsippene for «Restorative Justice».

Arbeid

Det er et mål at alle innsatte skal aktiviseres på dagtid. Arbeid skal gi mulighet for kvalifisering for arbeidslivet for innsatte som trenger det. For varetektsinnsatte er det frivillig å delta i arbeid eller annen aktivitet på dagtid. Arbeid utgjorde ca. 75 % av aktivitetstilbudet i fengslene 2004. Kriminalomsorgen registrerer antall dager med manglende ordinært aktivitetstilbud for innsatte, som arbeid, program, skole eller annet. Rask øking av plasser og høy kapasitetsutnyttelse gir utfordringer med hensyn til å redusere andelen innsatte uten aktivitetstilbud.

Kriminalomsorgen har utarbeidet strategi og handlingsplan for arbeidsdriften (2005–2008). Det legges opp til at arbeidsdriften i større grad skal kunne gi kompetanse til det ordinære arbeidsliv og skape reelle jobbmuligheter ved løslatelse. Arbeidsdriften skal være en integrert del av rehabiliteringsarbeidet i fengslene. Samarbeid med andre etater er en viktig del av planen.

Samfunnsnyttig tjeneste utgjorde i 2004 75,4 % av innholdet i samfunnsstraffen. I 2003 var omfanget av samfunnsnyttig tjeneste 78,3 %. Målsettingen er å øke omfanget av andre tiltak i samfunnsstraffen. Samtidig er det en målsetting å kvalitetssikre bruken av oppdragsgivere med hensyn til domfeltes alder, behov og kriminalitet. Kriminalomsorgen vil spesielt være opptatt av dette når det gjelder de yngste som blir idømt samfunnsstraff.

Opplæring

Opplæring av innsatte og domfelte i kriminalomsorgen ligger under Utdannings- og forskningsdepartementets ansvarsområde. På bakgrunn av St. meld. nr. 27 (2004–2005) Enda en vår og Innst. S. nr. 196 (2004–2005) om opplæring innenfor kriminalomsorgen, vil departementet legge til rette for at skolemyndighetene kan videreutvikle tilbudet om opplæring i fengslene. Unge i fengsel skal prioriteres og arbeidet med IKT i fengselsundervisningen følges opp for å vurdere ytterligere innsats for å sikre god bruk av IKT.

Innsattes bruk av data og internett stiller særlig sikkerhetsmessige utfordringer. Innsatte kan ha høy datakompetanse og utnytte denne til å få tilgang til ukontrollert kommunikasjon ut fra fengsler. Kriminalomsorgen oppdaget at innsatte kan ha hatt en slik tilgang ved Ullersmo fengsel og endret derfor i 2005 innsattes mulighet til internettilgang. Kriminalomsorgen vil sammen med forvaltningssamarbeidsparter etablere en ny løsning for bruk av internett og data i fengsler. Løsningen vil sikre at innsatte får et godt utdanningstilbud samtidig som sikkerheten ivaretas. Utdannings- og forskningsdepartementet og Justisdepartementet har i 2005 utarbeidet et rundskriv om samarbeidet mellom justismyndighetene og undervisningssektoren. Rundskrivet skal bidra til å styrke forvaltningssamarbeidet på sentralt, regionalt og lokalt nivå.

Prosjektering av nye lokaler til skolevirksomheten ved Ila fengsel, forvarings- og sikringsanstalt er i gang. Prosjektet blir forsinket på grunn av høyt kostnadsnivå i forhold til tidligere planer, og lokalene forventes ferdigstilt til bruk fra skolestart høsten 2007.

I tillegg til skolens virksomhet tilbyr Aetat kortere kurs i fengsler, og kan tilby rådgivning og enkelttiltak for innsatte og domfelte.

Bolig

I St.meld. nr. 23 (2003–2004) Om boligpolitikken er et av målene at ingen skal måtte tilbringe tid i midlertidige løsninger ved løslatelse fra fengsel. Som en

oppfølging av dette har Justisdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Kommunenes sentralforbund undertegnet samarbeidsavtaler om bosetting. Det er en sentral avtale mellom regjeringen og Kommunenes sentralforbund for å forebygge og bekjempe bostedsløshet. Videre er det en særavtale mellom Justisdepartementet og Kommunenes sentralforbund om bosetting ved løslatelse fra fengsel. Som vedlegg til særavtalen følger en mønsteravtale som på frivillig basis kan inngås mellom fengsler og kommuner.

I avtalene er det lagt vekt på oppfølging for å lære å bo slik at boligen blir et hjem som den enkelte kan føle tilhørighet til. Det å ha et hjem er en grunnleggende forutsetning for å kunne klare seg i samfunnet etter løslatelse. Dette skal de foreliggende avtalene bidra til, og det forventes at avtalene vil kunne bli et nyttig verktøy for dem som arbeider med bosetting av løslatte.

Kultur og religiøse tjenester

Bibliotek tjenesten og prestetjenesten er underlagt Kultur- og kirke departementets ansvarsområde. Et godt kulturtilbud er viktig i arbeidet med rehabilitering av domfelte. Justisdepartementet har i 2005 inngått et tettere samarbeid med Kultur- og kirke departementet og Utdannings- og forskningsdepartementet om kulturtiltak i fengsel. Samarbeidet vil særlig være rettet mot bibliotek tjenesten. Det drives i dag et fullverdig bibliotektilbud i 12 av de større fengslene. Dette innebærer at om lag halvparten av fengselsplassene har et slikt tilbud.

Innsatte som ønsker gudstjeneste eller andre religiøse eller livssynsmessige tjenester skal så langt det er praktisk mulig få anledning til å motta dette. I de større fengslene er det fengselsprestens ansvar å koordinere samarbeidet mellom prester og forstandere fra andre trossamfunn enn Den norske kirke.

Dokumentasjon og statistikk

Departementet arbeider med å utvikle en bedre statistikk for tilbakefall til ny kriminalitet etter straffegjennomføring. Arbeidet koordineres med utviklingen av tilsvarende statistikk i de andre nordiske landene. Man har på nordisk basis blitt enige om en definisjon av begrepet residiv (tilbakefall). Kriminalomsorgen tilpasser sitt datasystem slik at det kan registreres flere opplysninger for å gi mulighet til å utarbeide en tilbakefallsstatistikk. Det vil ta noe tid før systemet inneholder nok data til å gi grunnlag for en tilfredsstillende statistikk.

4.1.2 Bekjempe alvorlig, organisert og grenseoverskridende kriminalitet

Det vises til generell orientering om svikt og kontrolltiltak under punkt 4.1.1. Kriminalomsorgen utarbeider en ny sikkerhetsstrategi for perioden 2005–2010. Denne legger særlig vekt på nye sikkerhetsutfordringer og gir anvisning på tiltak både i friomsorgen og fengslene. Kriminalomsorgens tiltak ovenfor den enkelte innsatte/domfelte skal differensieres ut ifra den enkeltes og omgivelsenes behov, og må derfor også innebære egne tiltak der risikoen for brudd og ny kriminalitet er stor.

Justisdepartementet har iverksatt et økt samarbeid mellom kriminalomsorgen og politiet for å bekjempe alvorlig kriminalitet. Alle samarbeidende enheter på tilsvarende nivå innen kriminalomsorgen og politiet/påtalemyndigheten skal jevnlig utveksle informasjon om innsatte og dømte og personkretsen rundt disse, og om andre momenter av betydning for å forebygge kriminalitet og trygge samfunnet. Det skal også gis generell orientering om hverandres etater, organisering og systemer og tilstrebes samarbeid om kompetanseutvikling. Dette ble regulert med Justisdepartementets rundskriv G-3/2005.

For å bedre informasjonsflyten mellom politiet og kriminalomsorgen om innsatte og dømte har KSF og Politidirektoratet (POD) og Politiets sikkerhetstjeneste (PST) utarbeidet en samarbeidsmodell for informasjonsflyt mellom politi og kriminalomsorg, kalt INFOFLYT. Politi omfatter i denne sammenheng også påtalemyndigheten. INFOFLYT omfatter informasjonsutveksling om særlig alvorlige saker med høy risiko.

Innsatte som innebærer spesielt stor risiko må plasseres på avdeling med særlig høyt sikkerhetsnivå. Hittil har det bare vært en slik avdeling i Norge, i Ringerike fengsel. I forbindelse med NOKAS-rettsaken er Stavanger fengsel blitt forsterket. Trusselvurderingene tilsa at fengselet ble oppgradert til å ha avdelinger med særlig høyt sikkerhetsnivå.

4.2 En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor

4.2.1 Ivareta en god utnyttelse av justissektorens ressurser

Kriminalomsorgen har utarbeidet en ny IKT-strategi for etaten for perioden 2005–2008. Strategien fokuserer på hvordan etaten skal benytte IKT for å nå sine strategiske mål i perioden, bygge opp under en effektiv straffesaksflyt i justissektoren og gevinstrealisering ved IKT prosjekter.

Det vises for øvrig til hovedinnledning punkt 1.2.2 om referansemålinger.

Personal- og likestillingspolitikk

En aktiv og levende personalpolitikk er en forutsetning for at kriminalomsorgen skal kunne nå sine mål. Etatens medarbeidere er en viktig ressurs som må forvaltes på en god og hensiktsmessig måte. KSF har startet arbeidet med utforming av en overordnet personalstrategi for kriminalomsorgen.

Arbeidet for å skape et godt fysisk og psykisk arbeidsmiljø har høy prioritet i kriminalomsorgen. Fra 01.01.2005 ble vernetjenesten i kriminalomsorgen omorganisert. Det ble innført egne regionale arbeidsmiljøutvalg, i tillegg til det sentrale arbeidsmiljøutvalget og de lokale utvalgene. Kriminalomsorgen har innført en egen arbeidsmiljøpris for å stimulere til arbeidsmiljøfremmende tiltak. Prisen skal deles ut hvert år, og ble første gang delt ut for 2004.

En viktig del av arbeidsmiljøarbeidet er derfor å kartlegge og forebygge vold og trusler mot tilsatte i kriminalomsorgen. Det er registrert færre episoder av vold mot tilsatte i kriminalomsorgen i 2004 enn i 2003. Det kan videre synes som det er en tendens at enkelte innsatte utøver vold mot tilsatte flere ganger. Sikkerheten for de ansatte skal følges nøye framover, med oppfølging og kompetanseheving.

Oppfølging av sykefravær er et annet sentralt tema i arbeidsmiljøarbeidet. Kriminalomsorgen har et høyt sykefravær. Fra 2004 hadde alle enheter inngått avtale om inkluderende arbeidsliv. Det har vært en nedgang i sykefraværet ved fem regioner og KITT fra 2003 til 2004.

Regionene, KRUS og KITT skal integrere likestillingsarbeidet i den generelle personalpolitikken. Regionene, KRUS og KITT utarbeider strategiske planer for å videreføre likestillingsarbeidet. I 2004 var 40,3 % av nytilsatte ledere kvinner. Dette er noe lavere enn målsettingen. Arbeidet med å øke antall kvinnelige søkere til lederstillinger videreføres.

Kriminalomsorgen har som mål å øke mangfoldet blant ansatte i etaten. Derved får etaten en bredere kompetanse og vil i større grad gjenspeile befolkningen. Et større mangfold blant de ansatte kan også være et viktig moment i det kriminalitetsforebyggende arbeidet under straffegjennomføring. KRUS har iverksatt tiltak i tilknytning til de årlige opptakene av aspiranter. I 2003 ble det rekruttert sju personer med flerkulturell bakgrunn ved KRUS. Måloppnåelsen var noe lavere enn forventet, men KRUS hadde flere søkere som fylte de formelle kravene i 2003 enn i tidligere år. I 2004 var totalopptaket

på 100 aspiranter, og opptaket av aspiranter med flerkulturell bakgrunn var fem personer.

Ettersom kunnskaper i norsk ofte er en utfordring for disse søkerne, vil KRUS iverksette et samarbeid med Aetat. Intensjonen er å gi en intensiv og tilrettelagt språkundervisning til aktuelle søkere som har annen språkbakgrunn enn norsk. Det vises for øvrig til vedlegg til Kommunal- og regionaldepartementets St.prp. nr. 1 (2005-2006): Mål for inkludering av innvandrere.

For 2005 skal KRUS rekruttere minimum tre aspiranter som er samisktalende.

Høgskolebasert utdanning i kriminalomsorgen

I St.prp. nr. 1 (2004–2005) ble det redegjort for hvilke spørsmål arbeidsgruppen som har vurdert høgskolebasert utdanning i kriminalomsorgen har behandlet. Arbeidsgruppens rapport har vært ute på høring.

Nivået og innholdet i fengselsbetjentutdanningen som gis i Norge i dag er meget god sett i forhold til den utdanning som gis i andre land. Det er et mål å forbedre utdanningen i tråd med samfunnsutviklingen, både med hensyn til sikkerhet og rehabilitering av innsatte.

Departementet arbeider med sikte på å bringe utdanningen opp på høgskolenivå. Fengselsbetjentyrket er et krevende yrke som forutsetter god kompetanse.

I Budsjett-innst. S. nr. 4 (2002–2003) ble det fattet et rammevedtak om at Regjeringen skal vurdere muligheten for etablering av et «Universitetsfengsel» i Bergen som et samarbeid mellom Bergen fengsel og Universitetet i Bergen. Arbeidsgruppen som utredet høgskolespørsmålet, fikk også i oppgave å vurdere «Universitetsfengsel». Departementet anbefaler at man i første omgang skal bringe utdanningen opp på høgskolenivå fremfor å etablere et særskilt «Universitetsfengsel» i Bergen.

Fangetransport

På Østlandet er det initiert et samarbeidsprosjekt mellom kriminalomsorgen og politiet for å kunne utnytte etatens samlede ressurser på en mer effektiv måte når det gjelder fangetransporter. I tillegg deltar kriminalomsorgen region Sør i et samarbeidsprosjekt med Vestfold politidistrikt og Tønsberg tingrett med sikte på å prøve mer kostnadseffektive løsninger i forbindelse med innsettelse i politiets sentralarrest, varetektsfengsling og gjennomføring av fengslingsmøter. Se for øvrig omtale under kat. 06.20 og 06.40.

4.2.2 Tilrettelegge for en serviceorientert justissektor

Internett er et virkemiddel for å oppnå åpenhet og bedre informasjon ut til samfunnet, og kriminalom-

sorgen har arbeidet for å få en offisiell informasjonskanal via internett. Den offisielle internettportal for kriminalomsorgen under domenet www.kriminalomsorgen.no ble etablert i april 2005.

Kap. 430 Kriminalomsorgens sentrale forvaltning (jf. kap. 3430)

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	1 762 967	1 780 675	1 789 671
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 430, post 01</i>	47 370	50 460	50 917
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	89 031	89 297	72 089
60	Refusjoner til kommunene, forvaringsdømte mv., <i>kan overføres</i>	33 269	60 030	74 778
70	Tilskudd	11 641	12 056	12 442
	Sum kap. 430	1 944 278	1 992 518	1 999 897

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker ordinære driftsutgifter (lønn, varer og tjenester) i kriminalomsorgen. Bemanningen i kriminalomsorgen pr. 01.03.2005 utgjorde 3 449 årsverk, mens bemanningen i kriminalomsorgens IT-tjeneste utgjorde 18 årsverk. Departementet gjør oppmerksom på at årsverkstallet for kriminalomsorgen pr. 01.03.2004 var høyere enn rapportert i St.prp. nr. 1 (2004–2005). Posten dekker videre utgifter til maskiner og utstyr, kontorutgifter, personalavhengige kostnader, daglig drift og vedlikehold av bygg og anlegg i fengslene, programvirksomhet, aktiviseringstiltak og godtgjørelser til innsatte samt utgifter til kosthold for de innsatte.

Foruten tekniske endringer er bevilgningen foreslått styrket med 50,7 mill. kr til dekning av helårsvirkningen av drift tilsvarende 125 plasser som etableres i 2005, samt for å sikre gjennomføring av prøveprosjektet med Narkotikaprogram med domstolskontroll i Oslo og Bergen. Det foreslås overført 1,6 mill. kr til kap. 432, post 01, jf. omtale under kap. 432, post 01.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2006 får fullmakt til å overskride bevilgningen på kap. 430, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3430, post 03 og 04, jf. forslag til vedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan nyttes under kap. 430, post 01

Posten omfatter arbeidsdriftens utgifter til materialer, rutinemessig utskifting av mindre maskiner og utstyr, kursing av tilsatte rettet spesifikt mot hjelpemidler brukt i arbeidsdriften, samt vedlikehold og drift av maskinparken. I bevilgningen inngår også arbeidspenger til de innsatte.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2006 får fullmakt til å overskride bevilgningen på kap. 430, post 21 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3430, post 02, jf. forslag til vedtak.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen under denne posten omfatter større vedlikeholds- og ombyggingsarbeider. Enkelte mindre bygg kan også dekkes over denne posten. Posten skal videre dekke mindre utvidelser, ominnredninger og heving av standard på eksisterende bygg. Posten omfatter også bevilgning til IT-løsninger, maskiner og teknisk utstyr til arbeidsdriften, annet utstyr til fengslene og innkjøp av kjøretøy.

Posten er økt med 15 mill. kr til vedlikeholdsarbeid ved Ullersmo fengsel. Bevilgningen på posten er forøvrig nedjustert som følge av tekniske endringer.

Post 60 Refusjoner til kommuner, forvaringsdømte mv, kan overføres

Posten dekker refusjoner til kommunale omsorgs-tiltak for prøveløslatte fra forvaring, psykisk utviklingshemmede med sikringsdom og varetektssurrogat. Foruten tekniske endringer er bevilgningen på posten foreslått økt med 12,5 mill. kr som følge av at refusjonsutgiftene forventes å øke.

Post 70 Tilskudd

Posten dekker blant annet tilskudd til Nordisk samarbeidsråd for kriminologi og mindre tilskudd

til frivillige organisasjoner hvor hoveddelen av organisasjonens aktiviteter finansieres fra andre kilder. Det forutsettes at mottakerens virksomhet støtter opp om kriminalomsorgens generelle målsettinger. Muligheten til å søke på tilskuddet kunn-
gjøres årlig av Justisdepartementet.

Posten dekker videre støtte til Elevator for mot-
tak av innsatte etter straffegjennomføringsloven § 12. I 2006 er tilskuddet på 5,131 mill. kr. Tilskud-
det gjør det mulig å reservere inntil 20 plasser ved institusjonen.

Regnskap for virksomheten	(1000 kr)
Salgsinntekter	82 484
Andre inntekter	37 725
Driftsinntekter	120 209
Driftsresultat	- 0,191
Årets resultat	- 0,048

Elevator mottok 66 innsatte i behandlingssituasjon i løpet av 2004, hvilket ga et belegg på 98,3 % mot 96,2 % i 2003. 97 % av de ordinært løslatte hadde et arbeids- eller skoletilbud å gå til på løslatelsestidspunktet, hvorav 31 % gikk til arbeid på det åpne arbeidsmarkedet.

Posten dekker også tilskudd til Foreningen for fangers pårørende som i 2006 foreslås å utgjøre 0,764 mill. kr. Det foreslås å bevilge 1,069 mill. kr i

tilskudd til organisasjonen Way Back (tidl. Livet etter soning) i 2006. Dette er videreføringer av bevilgningene i 2005.

Det er en forutsetning for tilskudd at det sendes en årsrapport hvor det redegjøres for hvilke aktiviteter som er gjennomført og hvordan midlene er benyttet. Det er et krav at regnskapet skal være revisorbekreftet når det innvilgede beløp overstiger 0,1 mill. kr.

Kap. 3430 Kriminalomsorgens sentrale forvaltning (jf. kap. 430)

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
02	Arbeidsdriftens inntekter	43 385	43 981	44 928
03	Andre inntekter	16 819	21 604	5 363
04	Tilskudd	1 350	1 350	1 393
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	487		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	14 356		
17	Refusjon lærlinger	162		
18	Refusjon av sykepenger	61 393		
	Sum kap. 3430	137 952	66 935	51 684

Post 02 Arbeidsdriftens inntekter

Posten omfatter inntekter fra salg av arbeidsdriftens produksjon. Bevilgningen foreslås videreført på samme nivå som i 2005.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2006 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 430, post 21 mot tilsvarende merinntekt under kap. 3430, post 02, jf. forslag til vedtak.

Post 03 Andre inntekter

Posten omfatter blant annet leieinntekter for tjeneste- og leieboliger, refundert kost og husleie samt klientavhengige driftstilskudd til hybelhusene. Bevilgningen på posten foreslås nedjustert

som følge av at det ikke budsjetteres med inntekter fra boligsalg i 2006. Som følge av usikkerhet knyttet til inntekter av salg av eiendom, foreslås det imidlertid at Justisdepartementet i 2006 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 430, post 01 mot tilsvarende merinntekt under kap. 3430, post 03, jf. forslag til vedtak.

Post 04 Tilskudd

Posten omfatter tilskudd til deltakelse i internasjonalt fengselssamarbeid.

Det foreslås at Justisdepartementet i 2006 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 430, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3430, post 04, jf. forslag til vedtak.

Kap. 432 Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS) (jf. kap. 3432)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	135 146	112 217	113 920
	Sum kap. 432	135 146	112 217	113 920

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker lønnsutgifter til skolens personale, lønn til aspiranter og drifts- og husleieutgifter vedrørende skolebygningen. Bemanningen ved KRUS utgjorde 342 årsverk pr. 01.03.2005, inkludert aspirantene som inngår i den toårige aspirantordningen. Dette er en nedgang på 67 årsverk sammenlignet med 01.03.2004. Posten omfatter også bevilgning til inventar og utstyr i skoleseksjonen og i kontorene, aspirantenes opphold, reiser og uni-

formseffekter samt ulike kurs til spesialstillinger innen kriminalomsorgen.

Foruten tekniske endringer foreslås bevilgningen på posten økt noe i forbindelse med at opptaket økes fra 100 til 125 ved KRUS i 2006, jf. omtale under kap. 430, post 01. Det foreslås at Justisdepartementet i 2006 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 432 post 01 mot tilsvarende merinntekt under kap. 3432 post 03, jf. forslag til vedtak.

Kap. 3432 Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS) (jf. kap. 432)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
03	Andre inntekter	812		800
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	651		
18	Refusjon av sykepenger	1 950		
	Sum kap. 3432	3 413		800

Post 03 Andre inntekter

Posten omfatter blant annet inntekter fra aspirantenes andel av skolebøker og studietur. Det ble ikke budsjettert med inntekter på posten i 2005. Det

foreslås at Justisdepartementet i 2006 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 432, post 01 mot tilsvarende merinntekt under kap. 3432 post 03, jf. forslag til vedtak.

Programkategori 06.40 Politi og påtalemyndighet

Utgifter under programkategori 06.40 fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
01-23	Driftsutgifter	8 076 776	8 210 761	8 383 560	2,1
70-89	Overføringer til private	10 140	12 237	11 628	-5,0
	Sum kategori 06.40	8 086 916	8 222 998	8 395 188	2,1

Utgifter under programkategori 06.40 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
440	Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten (jf. kap. 3440)	6 449 526	6 507 000	6 742 327	3,6
441	Oslo politidistrikt (jf. kap. 3441)	1 313 206	1 374 918	1 305 988	-5,0
442	Politihøgskolen (jf. kap. 3442)	212 961	221 662	231 085	4,3
443	Oppfølging av innsynsloven	8 269	9 951	9 929	-0,2
445	Den høyere påtalemyndighet (jf. kap. 3445)	93 926	100 045	96 719	-3,3
446	Den militære påtalemyndighet (jf. kap. 3446)	4 709	4 734	4 642	-1,9
448	Grensekommissæren (jf. kap. 3448)	4 319	4 688	4 498	-4,1
	Sum kategori 06.40	8 086 916	8 222 998	8 395 188	2,1

Det er trukket ut ca. 265 mill. kr av utgiftsrammen under kategorien som følge av innføring av nettoordning for budsjettering og regnskapsføring av merverdiavgift i statsforvaltningen. Hensyntatt dette er økningen i bevilgningsforslaget ca. 5,3 %. Økningen skyldes i hovedsak kompensasjon for lønns- og prisstigning og økte utgifter som følge av omorganiseringen av den sivile rettspleie på grunnplanet. Når en tar hensyn til innføring av nettoordningen for merverdiavgift og at ansvar for livvaktjenesten overføres til Politiets sikkerhetstjeneste, samt enkelte andre mindre endringer, er bevilgningen under kap. 441 videreført på om lag samme nominelle nivå som i 2005. For kap. 445 Den høyere påtalemyndighet skyldes endringene foruten nevnte tekniske forhold, at det er foretatt en rammeoverføring til Utenriksdepartementet ifm Eurojust-avtalen. For nærmere omtale av endringene i budsjettforslagene vises til Hovedinnledningen pkt 1.3 Budsjettmessige hovedprioriteringer og omtale under de enkelte kapitler.

1 Innledning

Det er nå foretatt en helhetlig gjennomgang av politi- og lensmannsetatens samfunnsrolle. Samfunnsutviklingen og utviklingstrekk ved de kriminelle aktørene påvirker politiets oppgaver, oppgaveløsning og arbeidsvilkår, og dermed også politierollen. I et samfunn i rask utvikling må politi- og

lensmannsetatens samfunnsrolle diskuteres løpende. Det er en slik debatt St.meld. nr. 42 (2004-2005) Politiets roller og oppgaver, legger opp til.

En veldefinert og omforent politirolle er viktig for etatens identitet og evne til å handle i et stadig mer komplisert samfunn. Det er en utfordring for etaten som samfunnets sivile maktapparat å fylle sin samfunnsrolle på en tydelig og tillitskappende

måte slik at samfunnets og befolkningens behov for rettssikkerhet, trygghet og alminnelig velferd blir ivaretatt.

Den overordnede målsetting for politi- og lensmannsetaten, slik den beskrives i St.meld. nr. 42 (2004-2005), er en etat som i samvirke med andre skal bidra til økt trygghet i samfunnet. Etaten skal bidra til økt trygghet gjennom redusert kriminalitet, økt tilgjengelighet og målrettet informasjon. Samvirke er et sentralt emne i meldingen, og med politi- og lensmannsetaten som den sentrale aktøren.

Den norske politimodellen har sterk lokal forankring med mange oppgaver som gir god kontakt med publikum og lokale myndigheter. Etaten er tilgjengelig i lokalsamfunnet. Dette gjelder også Oslo og de største byene. Et lokalt forankret politi med vekt på tilgjengelighet forutsetter mange og spredte tjenestesteder. Lokal tilstedeværelse er en nødvendig forutsetning for samspill og nærhet til publikum.

Norsk politi har en bredere oppgaveportefølje enn land vi vanligvis sammenligner oss med. Dette er et bevisst valg. En bredt sammensatt oppgaveportefølje, også med sivile oppgaver, er en viktig forutsetning for et lokalt forankret politi med sivil preg og for samspill og nærhet til publikum.

Den norske politimodellen og norsk politi nyter stor tillit. Den gir god rettssikkerhet, handlekraft og skaper tillit og bred kontaktflate, både i tettbygde områder og i distriktene. Derfor viderefører meldingen hovedtrekkene i dagens modell både når det gjelder oppgaver og struktur.

Den senere tids utvikling og erfaring sammenholdt med publikums klare forventninger om at politiet skal være i stand til å ivareta deres trygghet gjennom bl.a. bekjempelse av kriminalitet, alminnelig beredskap og tilgjengelighet i lokalsamfunnet, krever en styrking av politiressursene i fremtiden. Regjeringen tar sikte på at opptaket av studenter til Politihøgskolen vil være et nivå som sikrer at det er nok politifaglig personell til å dekke forventet avgang i etaten og utjevning av forskjeller mellom politidistriktene uten at det foretas reduksjoner i enkelte distrikt. Regjeringen vil etter evalueringen av Politireformens fase 2 i 2007, komme tilbake med en samlet vurdering av behovet for tilgang på personell i et lengre tidsperspektiv.

1.1 Organisering

Kategorien omfatter i hovedsak de etater og virksomheter som skal sikre lov, orden og trygghet i samfunnet, forebygge straffbare handlinger og sørge for straffefølgning.

1.1.1 Den sentrale politiledelsen

Justisdepartementet og Politidirektoratet utgjør den sentrale politiledelsen. Justisdepartementet har ansvar for etatsstyringen av Politidirektoratet, riksadvokaten, generaladvokaten og Politiets sikkerhetstjeneste. Politidirektoratet er et forvaltningsorgan underlagt Justisdepartementet. Direktoratet er departementets utøvende organ for planlegging, iverksetting og koordinering av tiltak innenfor politiets virksomhet. På straffesaksbehandlingens område skjer dette i samarbeid med riksadvokaten, som har det overordnede påtalefaglige ansvaret for politiets etterforskningsvirksomhet, og i denne egenskap bare kan instrueres av Kongen i statsråd. Det øvrige ansvaret innen virksomhetsområdet, som ressursfordeling, organisering, resultatoppfølging mv. ligger hos Politidirektoratet. Politidirektoratet har ansvar for etatsledelsen av politi- og lensmannsetaten, og ivaretar viktige oppgaver innen internasjonalt politisamarbeid.

1.1.2 Politidistriktene og særorganene

Politiets er inndelt i 27 politidistrikter med en politimester som leder for hvert distrikt. Distriktene er igjen inndelt i lensmanns-, politistasjons- og namsfogsdistrikter. Lensmanns- og politistasjonsdistrikter kan være samordnet i regionale driftsenheter. Politimestrene i Rogaland og Salten leder Hovedredningssentralene.

Det er følgende særorganer i politiet:

- Den nasjonale enhet for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet (Nye Kripes)
- Utrykningspolitiet (UP)
- Den sentrale enhet for etterforskning og påtale av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet (ØKOKRIM)
- Politiets data- og materielltjeneste (PDMT)
- Politiets utlendingsenhet (PU)
- Politihøgskolen (PHS)

I tillegg kommer Politiets sikkerhetstjeneste (PST), som er et eget politiorgan i henhold til politilovens § 17a. Det er politifaglig og administrativt direkte underlagt Justisdepartementet. Som følge av at tjenesten utfører etterforskningsoppgaver, er det også rapporteringslinje til høyere påtalemyndighet.

Særorganene er administrativt og faglig underlagt Politidirektoratet, jf. politiloven § 16, 2. ledd. ØKOKRIM er i tillegg et statsadvokatembete, og er derfor i sin påtalemessige virksomhet underlagt riksadvokaten.

1.1.3 Den høyere påtalemyndighet

Den høyere påtalemyndighet består av Riksadvokatembetet, ti regionale statsadvokatembeter, ØKOKRIM og Det nasjonale statsadvokatembetet for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet (etablert 01.08.2005). Den høyere påtalemyndighet ledes faglig og administrativt av riksadvokaten, og riksadvokaten har den overordnede påtalefaglige ledelse av etterforskningen i politidistriktene og politiets særorganer. Når det gjelder ØKOKRIMs øvrige virksomhet og faglig og administrativt ansvarsforhold vises til pkt 1.1.2

1.1.4 Generaladvokaten

Generaladvokaten leder den militære påtalemyndighet og er overordnet krigsadvokatene. Generaladvokaten har også tilsyn med den militære disiplinærmyndighet, og er underlagt riksadvokaten i påtalemessige spørsmål, men er administrativt underlagt Justisdepartementet.

1.1.5 Grensekommissæren

Grensekommissæren har bl.a. ansvar for å føre tilsyn med Grenseavtalen mellom Norge og Russland, herunder føre forhandlinger med russiske grensemyndigheter med sikte på å bilegge eventuelle konflikter ved grensen. Grensekommissæren er underlagt Politidirektoratet.

2 Hovedmål og delmål

Hovedmål	Delmål
Trygghet og redusert kriminalitet	Styrke det kriminalitetsforebyggende og trygghets skapende arbeidet Forsvarlig og effektiv straffefølgning Styrke arbeidet mot vold Bekjempe alvorlig, organisert og grenseover-skridende kriminalitet Styrke innsatsen mot økonomisk kriminalitet
God og effektiv konfliktforebygging og –løsning	Styrke og utvikle konfliktløsningsordninger
Ivareta rettssikkerhet for individer og grupper	Styrke kriminalitetsofrenes stilling Styrke rettssikkerheten ved straffefølgning Bekjempe rasisme og etnisk diskriminering
Økt samfunnssikkerhet	Øke samfunnets evne til å forebygge kriser og ulykker samt alvorlig svikt i samfunnskritiske funksjoner Øke samfunnets evne til å kunne håndtere ekstraordinære situasjoner som medfører fare for liv, helse, miljø og materielle verdier Ivareta rikets sikkerhet og selvstendighet, og verne om betydelige samfunnsinteresser
Ivareta Norges forpliktelser og interesser internasjonalt innenfor Justisdepartementets ansvarsområder	Bidra til et egnet internasjonalt regelverk og en effektiv gjennomføring av internasjonale forpliktelser i norsk rett Bidra til demokratisering og institusjonsutvikling
En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor	Ivareta en god utnyttelse av justissektorens ressurser Tilrettelegge for en serviceorientert justissektor

3 Hovedutfordringer

Politiet har et bredt spekter av oppgaver og utfordringer som krever høy kompetanse og kvalitet i tjenesteutførelsen. Politiet må fylle sin rolle på en

tydelig og tillitsskapende måte slik at samfunnets og befolkningens behov for rettssikkerhet, trygghet og alminnelig velferd ivaretas gjennom forebyggende, håndhevende og hjelpende virksomhet.

Kriminalitetsbekjempelse er politiets viktigste funksjon. Gjennom en kombinasjon av reaktive og proaktive strategier skal etaten jobbe for i størst mulig grad å forebygge kriminalitet. Barn og unge er viktige målgrupper. Samtidig må gjengangere prioriteres for å avbryte en kriminell livsførsel og redusere den kriminalitet som rammer folk flest. Det er viktig at denne kriminaliteten ikke hverdagsliggjøres og at den møtes med felles innsats fra politi, andre etater og publikum. Kunnskapsstyrt innsats basert på gode analyser og lokal samordning av forebyggende tiltak vil i stor grad være avgjørende for å kunne målrette innsatsen, og å lykkes i å forebygge og redusere også denne kriminaliteten. Høy oppdagelsesrisiko og en effektiv etterforskning har også forebyggende effekt. En effektiv etterforskning kan gi viktig kunnskap om kriminalitet og de kriminelle, og være viktig i det forebyggende arbeidet.

Arbeidet med å gjøre straffesaksbehandlingen raskere og mer effektiv skal prioriteres også i 2006. Tiltak for å redusere saksbehandlingstiden må imidlertid ikke gå på bekostning av kvalitet og rettssikkerhet.

Organisert og alvorlig kriminalitet, herunder internasjonal terrorisme, stiller store krav til forebyggende tiltak, metodeanvendelse og internasjonalt samarbeid. Nye Kripos, nasjonalt etterretningssenter, nye metoder og bruk av ny teknologi skal være sentrale virkemidler i kampen mot organisert og annen alvorlig kriminalitet.

Politiet er en sentral aktør i det sivile samfunns beredskap mot store ulykker, naturkatastrofer og terroranslag og har det sentrale ansvaret i den lokale beredskapen (lokal redningssentral). Dette stiller krav om beredskapsrutiner, øvelsesmønstre og gode samvirkerelasjoner til andre etater, organisasjoner og publikum.

Spennvidden i etatens oppgaver stiller store krav til etatens bemanning, kompetanse og ledelse. En forutsetning for å lykkes er en god og samlende organisasjonskultur, hensiktsmessig organisering og en ressursfordeling tilpasset politidistriktene behov for å løse sivile og politifaglige oppgaver på en god måte.

Hovedmålet for påtalemyndighetens virksomhet er å bidra til å redusere kriminaliteten. Riksadvokaten og statsadvokatene skal gjennom sin fagledelse og egen straffesaksbehandling bidra til dette.

Satsingen på bekjempelse av alvorlig og organisert kriminalitet omfatter både politiet og den høyere påtalemyndighet. Sakenes internasjonale karakter nødvendiggjør et omfattende samarbeid med påtalemyndigheten i andre land. Norsk deltakelse i Europol og Eurojust står her sentralt.

4 Tilstandsvurdering og mål

4.1 Trygghet og redusert kriminalitet

Innenfor kriminalitetsbekjempelsen følges to hovedstrategier – forebyggende tiltak og straffesaksbehandling. I St.meld. nr. 42 (2004-2005) er disse betegnet som proaktive og reaktive strategier. Begge strategiene er nødvendige og likeverdige.

Kriminalitetsutviklingen

Kriminalitet omfatter svært ulike handlinger med ulike motiver og konsekvenser for individ og samfunn. Hva som til enhver tid er definert som kriminelle handlinger gjennom lovgivningen, og omfanget av slike handlinger, er vanskelig å måle. Ikke all kriminalitet blir oppdaget og ikke all kriminalitet som blir oppdaget anmeldes. Siden den offisielle statistikken baserer seg på den registrerte kriminaliteten gir den ikke et totalt bilde av den faktiske kriminaliteten. Omfanget av den skjulte kriminaliteten er ukjent, men intervjuundersøkelser og stikkprøver tyder på at omfanget er betydelig. Særlig gjelder dette for enkelte kriminalitetstyper som vold, narkotika, seksualforbrytelser, miljøkriminalitet og økonomisk kriminalitet.

Den offisielle kriminalstatistikken føres av Statistisk sentralbyrå (SSB) og gir informasjon om anmeldte lovbrudd, etterforskede lovbrudd, straffereaksjoner og fengslinger. Statistisk sentralbyrå har i 2005 foretatt en omfattende revisjon av anmeldelsesstatistikken for perioden 1993 – 2004. Revisjonen medfører bortfall av betydelige feilkilder og bidrar til god sammenliknbarhet gjennom perioden. Den følgende framstilling er hovedsakelig basert på anmeldelsesstatistikken og supplert med øvrig kriminalstatistikk, levekårsundersøkelsene til SSB og etterretningsinformasjon.

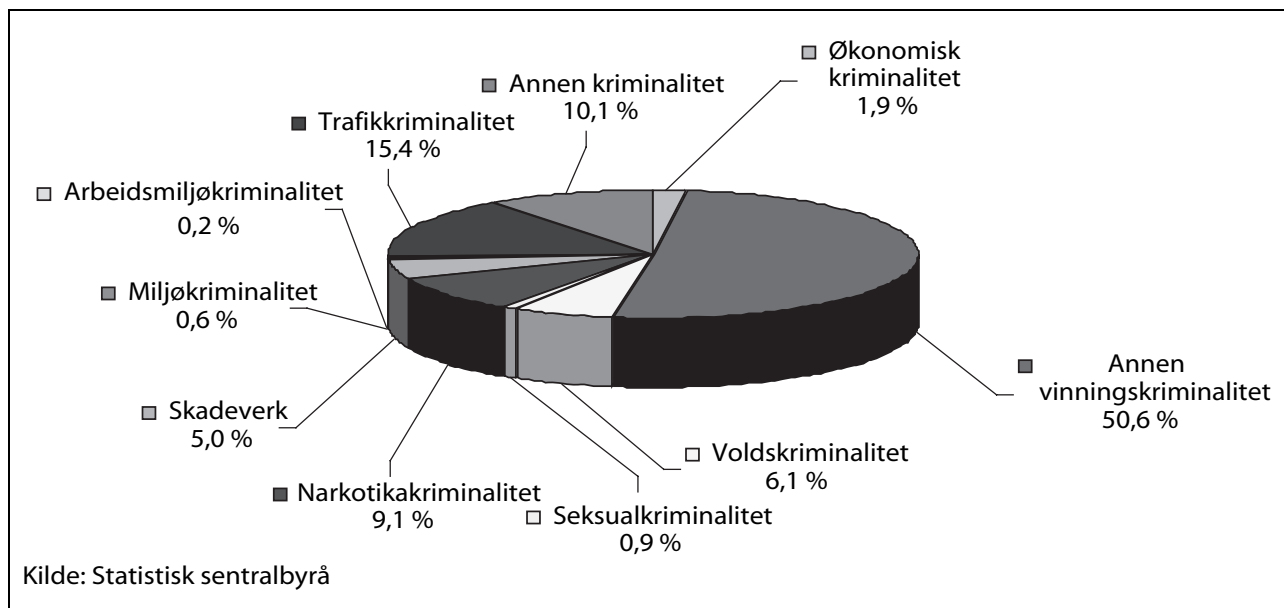
Den offisielle kriminalstatistikken omfatter heller ikke forseelsessaker som er avgjort med forenklede forelegg. Disse registreres ved Statens innkrevingssentral (SI). De er imidlertid straffesaker og bør tas hensyn til når et samlet kriminalitetsbilde skal vurderes. Kurante saker som gjelder forseelser etter vegtrafikkloven, tolloven og småfartøyloven kan i dag avgjøres med forenklede forelegg. Tall fra SI viser en økning i antall forenklede forelegg fra 147 519 i 1994 til 226 757 i 2004.

Den anmeldte kriminaliteten har økt siden 1993. Det ble dette året anmeldt 76,2 lovbrudd pr. 1000 innbyggere, mens det i 2004 ble anmeldt 89 lovbrudd pr. 1000 innbyggere. Noe av økningen i anmeldelsesomfanget skyldes nye registreringsrutiner hos politiet som fanger opp mer av den fak-

tiske kriminaliteten slik at mørketallene har blitt mindre. Andre forklaringer kan være borgernes mer positive holdning til å politianmelde lovbrudd og forsikringsselskapenes vilkår om politianmeldelse før skadeserstatning, for eksempel for tyveri. På tross av disse og andre endringer i grunnlaget for statistikken, er økningen såpass markant at den viser en reell økning i begåtte lovbrudd. Mens 1990-tallet ble preget av jevn stigning i anmeldelsesomfanget, har det de siste 5 årene vært større variasjon i antall anmeldelser.

I 2004 ble det totalt anmeldt 407 377 lovbrudd i

Norge. Dette er 4,1 prosent færre lovbrudd enn i 2000 da det ble anmeldt 424 918 lovbrudd, og 3,2 prosent færre enn de 420 762 anmeldelsene som ble registrert i 2003. Hovedtyngden av anmeldelsene gjelder forbrytelser. Forbrytelsene utgjør noe over 70 prosent av alle anmeldelser hvert år. Nedgangen i det totale antall anmeldelser sammenliknet med 2003 gjelder registrerte forbrytelser. Det ble anmeldt 5,3 prosent færre forbrytelser. Innen forseelseskategorien ses en økning på 2,2 prosent. Saker med forenklede forelegg er da ikke medregnet, jf. foran.

Figur 2.1 Anmeldte lovbrudd etter lovbruddsgruppe 2004

De profittmotiverte lovbruddene utgjør en vesentlig del av den anmeldte kriminaliteten. I 2004 omhandlet over halvparten av anmeldelsene økonomisk kriminalitet og annen vinningskriminalitet, jf. figur 2.1. Nedgangen i forbrytelsesanmeldelsene fra 2003 til 2004 gjelder særlig økonomisk kriminalitet og annen vinningskriminalitet, men også anmeldelser av skadeverk gikk ned. Økningen i antall anmeldte forseelser skyldes i hovedsak flere anmeldte tilfeller av trafikkriminalitet. Oppgangen gjelder for en stor del ulovlig hastighet, og økt bruk av automatisk trafikkontroll er den viktigste årsaken til at flere trafikkforseelser avdekkes og registreres (SSB 2005).

4.1.1 Styrke det kriminalitetsforebyggende og trygghetsskapende arbeidet

Endringer i kriminalitetsbildet og den alminnelige samfunnsutvikling for øvrig stiller økte krav til poli-

tiets trygghetsskapende virksomhet, med økende krav til politiets tilgjengelighet, organisering og bruk av ressurser.

Formålet med politiets forebyggende arbeid er å iverksette handlinger som på kort eller lang sikt hindrer mennesker i å begå straffbare handlinger, eller som reduserer situasjoner der mennesker blir motivert til å begå lovbrudd. Politiets forebyggende virksomhet skal være kunnskapsstyrt og målrettet på grunnlag av analyser og kartlegging, tilpasset behov og forventet effekt. Problemorientert politiarbeid (POP) skal være den metodiske tilnærmingen i politiets generelle forebyggende arbeid, og problemanalyser er sentrale for å etablere kunnskap om kriminalitet og for å kunne rette målrettet innsats mot bestemte problemer, personer/miljøer eller områder. Gjennom pilotprosjekter er det synliggjort at POP som metode gir gode resultater, og Politidirektoratet vil utarbeide en strategi for videre implementering av metoden for perioden 2006 – 2010. I 2006 skal betydingen

av å utvikle bedre kriminalitetsanalyser vektlegges som grunnlag for prioritering og målretting av tiltak. Mer forpliktende tverrfaglige relasjoner skal utvikles som grunnlag for involvering av flere problemeiere i løsningsprosessene, herunder lokale myndigheter og andre lokale samarbeidspartnere.

Tre lensmannsdistrikter i Nordre Buskerud politidistrikt fikk i forbindelse med budsjettbehandlingen for 2005 tildelt 0,5 mill. kroner særskilt til et prøveprosjekt som skulle gi spesiell oppmerksomhet til lokalt initiert problemorientert politiarbeid. Målet er økt trygghet og tilfredshet for befolkningen. Prosjektet skal evalueres i løpet av første halvår 2006.

Kriminalitet som rammer folk flest

Sammen med skadeverk er vinningslovbrudd en form for kriminalitet som svært mange utsettes for eller plages av. Publikums tillit til politiet og den alminnelige trygghetsfølelsen i lokalsamfunnet vil i stor grad bero på hvordan denne kriminaliteten behandles. Mange av de som utsettes for denne kriminaliteten oppfatter den som en integritetskrenkelse og den kan skape stor utrygghet. Det kreves både forebyggende tiltak og effektiv straffesaksbehandling for å bekjempe også denne kriminaliteten. Forebygging og begrensning skal foregå etter retningslinjene for problemorientert politiarbeid. Ved bedre analyser, mer fokus på årsakene, bedre samspill med publikum og mer involvering av andre problemeiere er det mulig å redusere også denne kriminaliteten. Tyveri, innbrudd og skadeverk oppdages ofte i etterkant av at lovbrudd har skjedd. Gjerningspersonen er som regel ukjent og det er sjelden vitner til forbrytelsen, noe som gjør etterforskningen vanskelig. Innsatsen på området må balanseres mot den alvorlige kriminaliteten. Det er imidlertid viktig at tilgjengelige ressurser over tid brukes slik at lovbrytere og mulige lovbytere får forståelse for at for politiet er intet kriminalitetsområde fremmed.

I 2004 ble det anmeldt 64 421 grove tyverier, 83 868 simple tyverier, 17 867 motorkjøretøytyverier, 3 938 innbrudd og 17 999 tilfeller av skadeverksforbrytelser. For alle disse forbrytelsene representerer anmeldelsestallene nedgang sammenliknet med årene før. Nedgangen i den registrerte kriminaliteten kan ha flere årsaker og trenger ikke utelukkende å bety at det begås færre lovbrudd. I levekårsundersøkelsen 2004 oppga 12 prosent av den voksne befolkningen at de hadde vært utsatt for tyveri eller skadeverk. Dette er omtrent samme andel av befolkningen som i levekårsundersøkelsene på 90-tallet og en noe større andel enn i undersøkelsen fra 2001.

Barne- og ungdomskriminalitet

I 2001 ble 60 av 1 000 innbyggere i aldersgruppen 15 – 20 år siktet for lovbrudd, mens 20 av 1 000 innbyggere i befolkningen sett under ett ble siktet for lovbrudd. De unge blir oftest straffet for veitrafikkforseelser, narkotikakriminalitet, tyveri, legemsfor nærmelse og naskeri. Forelegg og forenklet forelegg utgjorde åtte av ti straffereaksjoner mot ungdom i aldersgruppen 15 – 17 år i 2003. Naskeri og narkotika (bruk og besittelse) var de vanligste lovbruddene.

I 2006 vil Justisdepartementet styrke innsatsen mot barne- og ungdomskriminalitet. Barn og unge som er på vei inn i kriminalitet må møtes med en rask reaksjon. Samarbeidet mellom ulike instanser for å stanse en mulig kriminell løpebane i starten må bedres. Rask og samordnet reaksjon innenfor ulike forvaltningsorganer er nødvendig for å oppnå tilsiktet effekt. Det gjelder både hjelpetiltak og eventuelle straffereaksjoner.

Alle politidistrikter skal involveres i forpliktende forvaltningssamarbeid på lokalt nivå. SLT-ordningen (samordning av lokale tiltak) som er en lokal modell for å samordne det kriminalitetsforebyggende arbeidet mot barn og unge, er i denne sammenheng sentral, og skal videreføres.

Innholdet i virkemidlene som brukes i straffesakskjeden og hjelpeapparatets tiltak overfor mindreårige lovbytere må utvikles og samordnes. Bruk av alternative reaksjonsformer, mer bruk av konfliktråd og forsøk med «restorative justice» (aktiv konfliktløsnings- og gjenopprettingsjustis) må vurderes og anvendes aktivt innen lovens rammer. Økt bruk av alternative reaksjonsformer skal utredes nærmere.

Regjeringen lanserte i august 2005 handlingsplanen «Sammen mot barne- og ungdomskriminalitet (2005 – 2008)». Planen retter seg mot den enkelte unge lovbyter under 18 år og inneholder tiltak for å sikre en forutsigbar, samordnet og individuell oppfølging av den enkelte. Rehabilitering og forebygging av fortsatt kriminalitet for å avbryte en utvikling, som kan føre til en kriminell karriere, er planens hovedfokus. Målgruppen for planen er unge, både over og under den kriminelle lavalder. Erfaring viser at de unge kriminelle ofte har sammensatte problemer og adferd preget av vold og rus. Enkelte kan også ha tilhørighet til kriminelle ungdomsmiljøer. Å følge opp gruppen er en utfordring for samfunnet, og det kan være en risiko for at de «glipper unna» hjelpe- og støtteapparatet. Regjeringen vil gjennom planen sikre et forpliktende grunnlag for samarbeid mellom retts håndhevere, hjelpeapparat, foreldre og den unge selv. Innholdet i straffegjennomføringen og sam-

spill med hjelpeapparatet er ofte avgjørende for å gi de unge kriminelle nye muligheter. Det vil bli etablert fire lokale prøveprosjekter – «Oppfølgings-team etter lovbrudd» – for å prøve ut lokale ordninger for forpliktende, forutsigbart og strukturert samarbeid mellom rettshåndhevere og hjelpeapparatet i enkeltsaker. Prosjektperioden er tre år. Oppfølgingen av planen krever et tett samarbeid mellom de ansvarlige departementer. Arbeidet med å følge opp planen skal koordineres av Justisdepartementet som også har ledet arbeidet med å utarbeide planen.

Regjeringens pilotprosjekt «Snu unge lovbyrtere i tide» med seks delprosjekter, er et fellesprosjekt for stat, kommune og lokalsamfunn med vekt på systematisk forvaltningssamarbeid for å hjelpe unge lovbyrtere til et liv uten kriminalitet. Prosjektet ble startet opp etter en felles beslutning og medfinansiering av seks departementer i 2003. Prosjektet ledes av Justisdepartementet og vil på grunn av sen oppstart videreføres i 2006. Målgruppen er unge på vei inn i kriminalitet og unge lovbyrtere.

Trafikksikkerhet

Erfaringer viser at målrettet arbeid for å redusere antall skadde og drepte i trafikken lykkes. Politiets arbeid på området vil derfor videreføres. Med utgangspunkt i Strategiplanen for trafikksikkerhetsarbeidet i politiet 2004 – 2007 skal politiets innsats rettes mot aggressiv trafikkadfærd, ruspåvirket kjøring, bruk av verneutstyr og fartskontroll.

Forskning viser at automatisk trafikkontroll (ATK) er et tiltak som har god effekt. Dette arbeidet skal derfor styrkes ytterligere i 2006. ATK er et supplement til de øvrige fartsmålingsmetoder politiet bruker. I forbindelse med etablering av Politiets ATK-senter på Farstad har politiets kapasitet til å håndtere ATK saker økt. Utvikling av ny digital bildeopptakingsteknologi gir nye muligheter for å effektivisere bruken av ATK fra billedopptak til politiet har ferdigbehandlet saken. Politidirektoratet vil i samarbeid med påtalemyndigheten og veimyndighetene gjennomføre et pilotprosjekt i Romerike politidistrikt for å prøve ut en fulldigitalisert saksbehandling av straffesaker knyttet til automatisk trafikkontroll.

Politiet vil fortsatt legge vekt på synlighet og tilgjengelighet som virkemidler for å bedre trafikantenes aktsomhet og øke den subjektive oppdagelsesrisiko. Politiets trafikksikkerhetsarbeid skal innrettes slik at innsatsen settes inn mot trafikkadfærd med størst risiko for personskafe. Kontrollvolumet skal økes i forhold til nivået i 2005.

På slutten av 80-tallet opprettet Stortinget 42 stillinger til styrking av trafikksikkerhetsarbeidet (lensmannspatruljer). Ordningen har ikke fungert etter sin hensikt, og er foreslått endret for å sikre at trafikksikkerhetsarbeidet blir bedre ivaretatt. I den anledning vil det bli vurdert om slike stillinger med utgangspunkt i tjenestemennenes distrikter, skal innpasses i UPs trafikksikkerhetsarbeid.

4.1.2 Forsvarlig og effektiv straffeforfølgning

Straffesaksbehandlingens bidrag til å redusere kriminalitet avhenger først og fremst av at straffbare handlinger blir avdekket og oppklart, og at de skyldige blir ilagt en reaksjon som er adekvat. Effekten blir bedre jo kortere tid som går fra lovbruddet, og høy kvalitet i alle ledd er en gjennomgående forutsetning for så vel rask oppklaring som adekvat reaksjon. En effektiv straffesaksbehandling som samtidig ivaretar kvalitet og rettsikkerhet skal derfor prioriteres. Rask etterforskning og iretteføring er særlig viktig når siktede sitter varetekstfengslet og i saker som gjelder unge lovbyrtere. Det samme gjelder for voldskriminalitet og vinningskriminalitet begått av gjengangere. Det er avgjørende at publikum har tillit til politiets straffesaksarbeid. Tilliten vil i det alt vesentlige avhenge av de resultater som oppnås. Høy kvalitet på etterforskning og iretteføring, høy oppklaringsprosent, rask saksbehandling og adekvat reaksjon står her sentralt.

Høy kvalitet i straffesaksbehandlingen er et ufravikelig krav. Kvalitetskravet gjelder alle sider ved straffesaksbehandlingen, og det knytter seg både til generelle rutiner og behandlingen av den enkelte sak. Det sikrer riktige avgjørelser og ivaretar hensynet til rettssikkerhet og en hensynsfull og rettferdig behandling.

Straffesaker generelt

Arbeidet med å effektivisere straffesaksbehandlingen gjennom ulike tiltak knyttet til blant annet saksbehandlingsrutiner, organisering, kompetanseutvikling, samhandling med andre aktører i strafferettspleien og elektroniske støttesystemer skal videreføres i 2006.

Sentrale mål for straffesaksbehandlingen i 2006

I arbeidet med å sikre bedre og mer effektiv straffeforfølgning legges følgende sentrale mål til grunn i 2006:

- Straffesaksbehandlingen skal holde høy kvalitet og ivareta rettssikkerhet og menneskerettigheter.

- Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte forbrytelsessaker i politi- og lensmannstaten skal, der det ikke er fastsatt særskilte frister, ikke overstige 120 dager. Det langsiktige mål er en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 100 dager. Fristen på 120 dager er et skritt i den retning. Målet er et landsgjennomsnitt. De lokale mål må tilpasses det enkelte politidistrikt.
- I saker som gjelder legemsfornærmelse med skadefølge og legemsbeskadigelse (straffeloven §§ 228 annet ledd og 229), skal saksbehandlingstiden i oppklarte saker ikke overstige 90 dager fra anmeldelse til påtalevedtak i politiet, med mindre hensynet til etterforskningen eller andre omstendigheter gir grunn til det.
- I saker mot personer som var under 18 år på handlingstiden, skal spørsmålet om tiltale avgjøres innen seks uker etter at vedkommende er å anse som mistenkt i saken, med mindre hensynet til etterforskningen eller andre særlige grunner gjør dette nødvendig, jf straffeprosessloven § 249 annet ledd.
- Gjennomsnittlig oppklaringsprosent for alle kriminalitetstyper skal være minst 38 %. Målet er et landsgjennomsnitt. De lokale mål må tilpasses det enkelte politidistrikt.
- I den høyere påtalemyndighet skal gjennomsnittlig saksbehandlingstid i påtale- og klagesakene ikke overstige 30 dager, og 90 % av sakene skal være avgjort innen dette tidsrom.
- I saker mot personer som var under 18 år på handlingstiden, skal statsadvokaten avgjøre spørsmålet om tiltale, eller oversende saken til riksadvokaten med innstilling om avgjørelse, innen 15 dager fra statsadvokaten mottok saken fra politiet. 15 dagers fristen gjelder også for riksadvokatens saksbehandling. Tiltalesspørsmålet kan likevel avgjøres senere dersom hensynet til etterforskningen eller andre særlige omstendigheter gjør det nødvendig.

Riksrevisjonen overleverte i juni 2005 sin undersøkelse av effektiviteten i straffesakskjeden til Stortinget, jf. også omtale under pkt. 1.2.2 i hovedinnledningen og pkt. 4.2.1 under kategori 06.20.

Undersøkelsen viste et effektiviseringspotensial for behandlingstiden i politiet og påtalemyndigheten. Særlig saker med unge lovovertredere og voldssaker med frist må gis nødvendig prioritet slik at saksbehandlingstiden reduseres, og at de frister som Stortinget og regjeringen har fastsatt, blir overholdt. Status for disse sakene gjennomgås nærmere nedenfor.

Den høyere påtalemyndighet

Det vises til pkt. 1.1 om organiseringen av politiet og påtalemyndigheten. Riksadvokaten avgjør tiltalesspørsmålet i de aller alvorligste straffesakene (saker som kan medføre lovens strengeste straff), og er klageinstans for påtalevedtak truffet av statsadvokatene og Spesialenheten for politisaker. Det har gjennom flere år skjedd en gradvis dreining av tyngdepunktet i riksadvokatens virksomhet fra enkeltaksbehandling til overordnet faglig ledelse. Det er lagt større vekt på tydelig angivelse av mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen og på oppfølgingen av denne, og det er etablert et nært samarbeid mellom Politidirektoratet og riksadvokaten. Vektleggingen av fagledelsen gir seg også utslag i at den utadrettede virksomhet er mer omfattende enn tidligere.

Statsadvokatene avgjør tiltalesspørsmålet og fører selv for retten de alvorligste straffesakene. Statsadvokatene har dessuten en sentral funksjon i den faglige oppfølgingen av etterforskningsvirksomheten i politiet og er klageinstans for politiets avgjørelser i straffesakene. Statsadvokatene fører tilsyn med straffesaksbehandlingen i politiet og skal på den måten bidra til økt effektivitet og rettsikkerhet. Det skal legges særskilt vekt på oppfølgingen av saksbehandlingstid – herunder frister for påtaleavgjørelser og hovedforhandlinger – og restanser, og på oppfølgingen av kvaliteten på politiets etterforskning og påtaleavgjørelser. Statsadvokatene skal også føre tilsyn med at påtalemyndigheten i politiet holder et riktig reaksjonsnivå ved sine påtaleavgjørelser og påstander for domstolene.

Tabell 2.12 Straffesaksutviklingen ved Riksadvokatembetet og ved statsadvokatembetene

	2001	2002	2003	2004
Antall innkomne straffesaker ved Riksadvokatembetet herav:	1 999	1 926	1 794	1 861
– Påtalesaker	306	330	368	472
– Klagesaker	471	474	488	529
Antall innkomne straffesaker ved statsadvokatembetene	18 857	16 898	16 341	15 242

Ved statsadvokatembetene har sakstallet sunket med ca. ti prosent de siste to år i perioden, mens antall rettsdager utført av statsadvokat har steget jevnt de siste årene. Økningen har skjedd til tross for at antall aktorater utført av statsadvokat har vært stabilt de siste årene, og til tross for en vesentlig økning i andelen aktorater som ble overlatt til politiaktor. Forklaringen er at de aktoratene statsadvokatene utfører selv, har blitt mer langvarige. Dette har blant annet sammenheng med den forsterkede innsats i politidistriktene mot alvorlig organisert kriminalitet og økt bruk av ekstraordinære etterforskningsmetoder, først og fremst kommunikasjonskontroll, i slike saker.

Måloppnåelsen i Den høyere påtalemyndighet

Ved Riksadvokatembetet var gjennomsnittlig saksbehandlingstid i påtalesakene 18 dager i 2004, og

81 % av sakene ble avgjort innen 30 dager. For klagesakene var de tilsvarende tall 23 dager og 68 %. For påtalesakene hadde samtlige statsadvokatembeter en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på under 30 dager i 2004. Også i klagesakene var gjennomsnittlig saksbehandlingstid under 30 dager ved samtlige embeter.

Politiet

Politimesteren har ansvaret for straffesaksbehandling i politidistriktet. Dette gjelder både kravet til kvalitet og oppfyllelse av mål for oppklaring, saksbehandlingstid og adekvat reaksjon. Etter at påtalemyndigheten i politiet har fått utvidet sitt myndighetsområde avgjøres nå mer en 90 % av alle straffesaker i politiet uten at de forelegges statsadvokat eller riksadvokat.

Måloppnåelsen i politiet

Tabell 2.13 Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i politi- og lensmannsetaten for oppklarte forbrytelser, oppklaringsprosent mm. viser følgende utvikling de siste år:

	2002	2003	2004	1. halvår 2005
Saksbehandlingstid i dager	136	154	153	134
Oppklaringsprosent forbrytelser	36,0	36,2	36,0	38,4
Antall påtaleavgjorte forbrytelser	341 451	337 202	313 266	143 458

Kilde: Stresak

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte forbrytelser i politi og lensmannsetaten var i første halvår 2005 kommet ned på 134 dager, mot 157 dager på samme tidspunkt i 2004. Oppklaringsprosenten for forbrytelser var 38,4 i første halvår 2005, noe som er 0,4 prosentpoeng høyere enn halvårsresultatet i 2004. Antall påtaleavgjorte forbrytelser fortsetter å synke, og var i første halvår 2005 ca. 10 000 færre enn på samme tid i 2004.

Frist saker – vold

Det er fastsatt en frist på 90 dager for saksbehandlingstiden i visse voldssaker (legemsbeskadigelse og legemsfornærmelse med skadefølge). Denne gjelder med mindre hensynet til etterforskningen eller andre særlige grunner gjør lengre behandlingstid nødvendig. Fristen regnes fra anmeldelsen blir registrert til påtaleavgjørelsen i politiet. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid var 141 dager i

2004. Pr. første halvår 2005 hadde politiet redusert saksbehandlingstiden for oppklarte voldssaker med frist til et gjennomsnitt på 111 dager.

Fristsaker – unge lovbyrtere

For saker med unge lovbyrtere er fristen fastsatt til seks uker, regnet fra gjerningspersonen får status som mistenkt og frem til positiv påtaleavgjørelse. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte saker mot unge lovovertridere var 77 dager i 2004. Fristoverskridelsen er betydelig, selv om en tar hensyn til unntaket for saker der hensynet til etterforskningen eller andre omstendigheter gir grunn til å bruke lengre tid.

I første halvår 2005 var gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte saker der mistenkte var under 18 år, redusert til 60 dager. Åtte politidistrikter hadde gjennomsnittlig saksbehandlingstid innenfor fristen, mot ingen i 2004. Det er en tendens til stigende måloppnåelse utover i 2005 (data fram til 01.07.2005). Beregninger foretatt ved Riksadvokatembetet viser at 58,9 % av de oppklarte sakene der den mistenkte var under 18 år på gjerningstidspunktet, var innenfor fristen.

Restansene

Antallet ikke påtaleavgjorte saker ved politidistriktene var ved utløpet av 2004 det laveste som er registrert de senere år. Det er særlig restansene (saker eldre enn tre måneder) som er nedarbeidet, og hovedtyngden av restansereduksjonen gjelder saker eldre enn seks måneder. Den positive restanseutviklingen fortsatte i 2005. Halvårsresultatet viser en ytterligere reduksjon fra ca. 42 000 til ca. 34 400 ikke påtaleavgjorte saker eldre enn tre måneder. Bedre analyseverktøy, gode rutiner, tett oppfølging samt økt oppmerksomhet på restanser og saksbehandlingstid er årsaken til den markerte nedarbeidingen av restanser som politiet har gjennomført. Små restanser er en forutsetning for kortere saksbehandlingstid og for å ha tilstrekkelig oversikt over saksporteføljen til at sakene kan prioriteres riktig. Ytterligere nedarbeiding av restansene er derfor viktig også i 2006.

Inndragning av utbytte fra straffbare handlinger

Profittmotivet er et fellestrekk ved organisert kriminalitet, økonomisk kriminalitet og den grovere vinningskriminaliteten. Ved slik kriminalitet er det ikke tilstrekkelig bare å reagere med straff. For å oppnå en adekvat reaksjon og for å hindre at kriminalitet lønner seg må det i tillegg sørges for at lovbyrterne fratas utbyttet av den straffbare virksom-

heten. Dette er også nødvendig for å forebygge hvitvasking. Politiets egeninnsats er helt avgjørende når det gjelder antall inndragningskrav og omfanget av inndragningen. Velfungerende øko-team i alle politidistriktene, og en gradvis styrking av hvitvaskingsenheten ved ØKOKRIM er sentrale tiltak, som det er grunn til å tro vil bidra til bedre resultater på dette området.

Påstand om inndragning er et viktig kriminalpolitisk virkemiddel. I saker med alvorlig og organisert kriminalitet er det særlig viktig å påstå inndragning, for at lovbyrterne fratas utbytte av den straffbare virksomheten. Det er en målsetting at kravene så langt som mulig blir sikret ved beslag eller hefte inntil det foreligger rettskraftig inndragningsdom. Ca. 1/3 av inndragningskravene blir aldri innfridd. Omleggingen av politiets statistikk gir mulighet til mer adekvate data om og i hvilket omfang inndragningskrav er tatt med i straffesaken, og i hvilken grad dette er idømt. I 2006 er målet at antall inndragningskrav skal være minst 30 prosent høyere enn tilsvarende tall for 2003. Dette gjelder både for ordinær inndragning og utvidet inndragning.

Den militære påtalemyndighet

I straffesaker som hører inn under generaladvokatens ansvarsområde har det tidligere gått omkring ett og et halvt år fra den straffbare handling er begått til pådømmelse. Gjennomsnittstiden var i 2002 steget til 24 måneder. Etter lovendring som trådte i kraft 01.10.2002, og som medførte at den militære påtalemyndighet nå selv kan ta ut tiltale i ordinære fraværssaker, er den gjennomsnittlige behandlingstiden blitt redusert til 15 måneder i 2003 og ti måneder i 2004. Ytterligere reduksjon vil være avhengig av gode rutiner i Vernepliktsverket og av at politiet gir tilstrekkelig prioritet til avhør av vernepliktige som ikke har møtt til tjeneste.

I lys av de store organisatoriske endringene i Forsvaret vil det i 2006 bli iverksatt en gjennomgang av generaladvokatens virksomhet.

4.1.3 Styrke arbeidet mot vold

Voldskriminaliteten representerer i bredeste forstand et angrep på velferd. Antall voldsanmeldelser har etter kraftig vekst i løpet av 90-tallet vært relativt stabilt siden 2001. I 2004 ble det anmeldt 24 874 tilfeller av voldskriminalitet. Antallet voldsanmeldelser er omtrent likt som i 2003, men det er noen forskjeller m.h.t. hvilken vold som anmeldes. Antall anmeldelser av forbrytelser mot liv, legeme og helbred har økt med 5,4 prosent, mens antall anmeldelser av forbrytelser mot den personlige fri-

het (trusler og tvang/frihetsberøvelse) har gått tilbake med 4,9 prosent.

I levekårsundersøkelsene har andelen av den voksne befolkningen som oppgir å ha vært utsatt for vold eller trusler om vold i løpet av et år vært stabil på rundt fem prosent i alle undersøkelsene siden 1983. Menn utsettes særlig for vold på offentlige steder på kveldstid og i helgene, og hele 62 prosent av de mannlige voldsofrene i 2004 oppga at gjerningspersonen virket påvirket av rusmidler. Kvinner utsettes særlig for vold i nære relasjoner i og på steder i sitt nærmiljø. I 2004 skjedde nærmere halvparten av alle voldstilfeller mot kvinner i eller ved egen eller andres bolig, og i 19 prosent av voldstilfellene var gjerningspersonen et nåværende eller tidligere familiemedlem eller en slektning. I en landsomfattende undersøkelse om vold i parforhold fra Norsk institutt for by- og regionsforskning, rapporterer hele 27 prosent av kvinnene som hadde levd i parforhold at de hadde opplevd en eller annen form for vold i nåværende eller tidligere parforhold. Andelen kvinner som hadde opplevd potensielt livstruende vold fra partner var ni prosent.

Arbeidet for å redusere voldskriminalitet er høyt prioritert. Det skal rettes særlig oppmerksomhet mot vold i nære relasjoner (familievold) og vold blant barn og unge. Oppfølgingen av straffesakene skal skje målrettet og effektivt. En treårige handlingsplan om vold i nære relasjoner ble lagt frem i juni 2004. Gjennom i alt 30 tiltak skal innsatsen for å forebygge, bekjempe og lindre konsekvensene av denne typen vold styrkes. Politiets arbeid med vold i nære relasjoner er viet en sentral plass i handlingsplanen.

I handlingsplanen om vold i nære relasjoner (2004-2007) er det gitt en bred omtale av tilbudet til menn som utøver vold. Gjennom handlingsplanperioden skal behandlingstilbudet systematisk utvikles, jf. Stortingets anmodningsvedtak nr. 95 (2002-2003). Som ledd i gjennomføringen av handlingsplanen tiltak 29, har Helse- og omsorgsdepartementet gitt Sosial- og helsedirektoratet i oppdrag å kartlegge dagens tilbud til voldsovergripere. På bakgrunn av kartleggingen skal Sosial- og helsedirektoratet vurdere hvordan behovet på landsbasis kan ivaretas. Arbeidet skal gjennomføres i samarbeid med Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, og fremmes i løpet av høsten 2005 for den tverrdepartementale gruppen som følger implementeringen av handlingsplanen om vold i nære relasjoner.

Det er etablert et familievoldsprosjekt i Vestfold under ledelse av Vestfold politidistrikt for å kunne tilby terapeutisk behandling til voldsutøvere. Prosjektet, som ble startet opp i desember 2004, bygger videre på de erfaringer som ble inn-

hentet gjennom «Vestfoldprosjektet» (2001 – 2004). Som et ledd i gjennomføringen av prosjektet er det etablert et Alternativ til Vold kontor i Vestfold med prosjektperiode beregnet i første omgang til juni 2006. Tilbudet om hjelp og behandling til menn som utøver vold, skal i handlingsplanperioden utvikles bl.a. med bakgrunn i erfaringer fra prosjektet i Vestfold og gjøres tilgjengelig over hele landet.

Ved anmeldelse eller melding om vold i nære relasjoner skal politiet vurdere bruk av beskyttelsestiltak og sørge for at ofre settes i kontakt med etater, institusjoner og organisasjoner som kan tilby hjelp. Kompetansen skal økes og det tverrfaglige og tverretatlige samarbeidet skal styrkes når det gjelder arbeidet mot vold, spesielt mot kvinner og barn. Tilbudet om voldsalarm inngår som et av flere beskyttelsestiltak som politiet kan iverksette. Mobil voldsalarm skal i samvirke med andre tiltak gi volds- og trusselutsatte personer økt trygghet. Regjeringen har fremmet et forslag om å endre nåværende straffelovs § 219 som omhandler vold i nære relasjoner. Det er etter regjeringens syn et stort behov for et eget straffebud om vold i nære relasjoner for å fange opp kompleksiteten ved familievold, og ramme psykiske krenkelser. Flere grupper enn i gjeldende bestemmelse bør beskyttes, og det bør ikke stilles krav om at den beskyttende personkrets er ute av stand til å beskytte seg selv. Mens § 219 i dag ofte brukes sammen med §§ 228 og/eller 229, er det foreslått at ny § 219 som hovedregel skal brukes alene ved familievold. Det er derfor foreslått en heving av strafferammen fra to til tre år, mens grove tilfeller er foreslått straffet med inntil seks år.

Justisdepartementet samarbeider med Politidirektoratet om videreutvikling av ordningen med familievoldskoordinatorer. Fokus skal særlig rettes mot å utjevne forskjellene mellom distriktene med hensyn til prioritering av dette arbeidet.

Personer med alvorlig psykisk sykdom som kan utgjøre en risiko for egen eller andres sikkerhet representerer en særlig samarbeidsutfordring for helsevesenet og politiet. For politiet står avvergefunksjonen sentralt. For å kunne ivareta denne funksjonen er politiet avhengig av helsevesenets medvirkning. Dette gjelder blant annet rutiner som sikrer at politiet blir underrettet om psykisk ustabile personer som er i en slik tilstand at de kan skade seg selv eller andre. Videre er det en forutsetning at helsevesenet bidrar til at personer med alvorlige psykiske lidelser får et tilpasset tilbud.

Primæransvaret for hjelp og oppfølging av psykisk syke mennesker som skrives ut fra institusjoner tilligger helsevesenet. Politiet vil komme inn dels gjennom å yte bistand til helsemyndighetene,

dels ved å ivareta egne primæroppgaver for eksempel ved å avverge lovbrudd/krenkelser, og dels i en initiell fase før ansvarlig myndighet har mulighet til å gripe inn.

Både for at politiet skal kunne ivareta de beskrevne funksjonene, og for at helsemyndighetene skal kunne følge opp pasienten i ettertid er en god og gjensidig informasjonsutveksling mellom politiet og helsemyndighetene sentralt. I Sør-Trøndelag gjennomføres et prosjekt for å utarbeide bedre samarbeidsrutiner mellom politi, psykiatri og andre relevante hjelpeinstanser. Dette vil bli evaluert i 2006.

Seksualforbrytelser

Det ble anmeldt 3 472 seksualforbrytelser i 2004. Dette gir en økning i antall anmeldelser på 10,1 prosent sammenliknet med 2003, da det ble anmeldt 3 153 seksualforbrytelser. Økningen gjelder i hovedsak pornografiforbrytelser. Pornografiforbrytelser anmeldes ofte av organisasjoner eller politiet selv, og antall anmeldelser varierer noe fra år til år på grunn av dette. Det er ellers registrert en økning på 4,7 prosent i antall anmeldelser av voldtekt, mens anmeldelsesomfanget har gått ned hva gjelder voldtektsforsøk (ned med 9,3 prosent), incest (ned med 12,2 prosent) og seksuell omgang med barn (ned med 4,8 prosent).

Voldtekt rammer i all hovedsak kvinner, og representerer en særlig utfordring for både rettsapparatet og helsetjenesten. Både anmeldelseshypotheten og antall anmeldte saker som ender i felle dom, er lav. Riksadvokaten vil i løpet av 2005 nedsette en egen arbeidsgruppe som skal foreta en systematisk gjennomgang av politi- og påtalemyndighetens behandling og oppfølging av anmeldte voldtektsaker i perioden 2002 til 2005. Rapport fra gruppens arbeid skal legges fram høsten 2006. I regi av Helse- og omsorgsdepartementet skal det utvikles registreringsrutiner for vold og seksuelle overgrep, en manual for kriminaltekniske, medisinske og psykologiske undersøkelser, samt anbefalt oppfølging.

Det er også bevilget stimuleringsmidler til etablering og kompetanseheving av mottaksfunksjoner for vold og voldtektsrammede ved minimum en interkommunal legevakt i hvert fylke.

I St.prp. nr. 1 (2004-2005) varslet regjeringen at ordningen med Barne-kripos skulle evalueres. Politidirektoratet har innhentet vurderinger fra politidistriktene, men peker på at det har gått for kort tid til at man kan foreta en omfattende evaluering. Direktoratet konkluderer imidlertid i sin rapport med at hospitantordningen som knytter seg til Barne-kripos synes å fungere bra. I det videre

arbeidet vil en se på mulige justeringer av ordningen, bl.a. i sammenheng med de allerede eksisterende kompetansebyggende tilbudene som finnes ved Politihøgskolen, samtidig som dette ses i sammenheng med utviklingen av prosjektet om Barnas hus.

Barnas hus

En utfordring i etterforskningen av seksuelle overgrep mot barn er å skaffe til veie bevis. Henleggesprosenten i denne type saker er høy. Det er viktig å legge opp til ordninger som bidrar til en trygg avhørsmodell, samtidig som barnets beskyttelsesbehov ivaretas.

Justisdepartementet har startet utredning og planlegging av et pilotprosjekt med en ny avhørsmodell av barn som har vært/mistenkes å ha vært utsatt for eller vitne til seksuelle overgrep eller vold. Det skal fremmes forslag til hvordan barn og pårørende kan bli tatt hånd om på en helhetlig, barnevennlig og faglig forsvarlig måte ved gjennomføringen av dommeravhør og den medisinske undersøkelsen. Forslag til hvordan man best kan gi råd og veiledning både til barnet, de pårørende og fagfolk i hjelpeapparatet skal legges fram. Ulike alternativer til organisering skal vurderes, blant annet alternativet med et hus tilsvarende «Barnahus» på Island. En rapport med forslag til etablering av pilotprosjekt legges fram innen utgangen av 2005. I denne sammenheng vil departementet i tillegg følge opp en rapport om dommeravhør og observasjon av barn, og legger fram forslag til oppfølging av den innen juni 2006.

4.1.4 Bekjempe alvorlig og organisert kriminalitet

Bekjempelse av organisert kriminalitet og kriminelle nettverk

Det foreligger ikke anmeldelsesstatistikk som viser omfang og utvikling for den organiserte kriminaliteten. Politiets etterretningsinformasjon indikerer imidlertid at kriminaliteten i stadig større grad er grenseoverskridende og organisert. Politidirektoratet har utarbeidet en rapport om organisert kriminalitet. Rapporten og forslag til tiltak vil bli fulgt opp i samarbeid med riksadvokaten for de spørsmål som gjelder påtalemyndigheten.

De organiserte kriminelle miljøene opererer gjerne på flere områder og driver flere typer illegal virksomhet. Kriminelle nettverk som opererer innen andre former for profittmotivert kriminalitet som smugling, ran og tyverier driver i mange tilfeller også med ulike former for økonomisk kriminalitet. I slike tilfeller er hvitvasking av penger fra straffbare handlinger, skatte- og avgiftskriminali-

tet, konkursskriminalitet og bedragerier alternative metoder som benyttes for å sluse utbyttet inn i registrerte virksomheter. Organisert kriminalitet stiller samfunnet overfor store utfordringer, både nasjonalt og internasjonalt, og representerer en alvorlig trussel. For å bekjempe denne er det nødvendig med høy kompetanse i politiet, påtalemyndigheten og domstolene, og det kreves samordnede tiltak fra alle aktørene. Internasjonalt samarbeid er en nødvendig forutsetning for å lykkes i å bekjempe denne kriminaliteten.

De kriminelle nettverkene har blitt mer hensynsløse, mobile og spesialiserte. Den organiserte kriminaliteten har endret karakter de senere år. Den er i økende grad grenseoverskridende med nettverksbygging og økende brutalitet. Organisert kriminalitet er mer enn en enkeltstående handling. Den representerer et anslag mot de verdier vårt samfunn bygger på. De kriminelle benytter til dels avansert teknologi, og kombinerer lovlig virksomhet med lovbruddsaktivitet. Ranet av Norsk Kontantservice AS (NOKAS) markerer et tidsskifte i Norge. Ranerne var bevæpnet, og ranet ble gjennomført som et kommandoraid. Dette ga en betydelig faresituasjon for de ansatte ved NOKAS, publikum som befant seg på stedet og politiet, og hadde døden til følge for en politimann. Økt voldsbruk er et av trekkene som viser større grad av hensynsløshet fra de kriminelle miljøene. Metanol-saken på Østlandet og trafficking-virksomheten illustrerer dette.

Brutaliteten ved de senere års ran mot tellesentraler og verditransporter innebærer en betydelig sikkerhetsrisiko. Dette gjelder både for ansatte i utsatte posisjoner og for privatpersoner som befinner seg i områder der det oppbevares eller transporteres store kontantbeholdninger. I kjølvannet av NOKAS-ranet er det gjennomført en rekke tiltak for å bedre sikkerheten omkring statlige institusjoner med store pengebeholdninger og forflytting av kontanter. Private banker og pengeinstitusjoner har i det alt vesentlige satt ut verditransporter og håndtering av kontanter til private transportselskaper og tellesentraler. Politidirektoratet vil ta initiativ til et samarbeid med næringen for å gjennomføre en nærmere kartlegging av sikkerhetsarbeidet hos de privat aktørene. I tillegg vil direktoratet bistå sikkerhetsbransjen i en gjennomgang av rutinene for verdi- og pengetransporter, med sikte på å skape størst mulig trygghet for alle som kan rammes av anslag fra kriminelle mot denne virksomheten, herunder også tredjepart.

Organiserte terrornettverk representerer en annen og ny utfordring for politiet. Truslene fra al-Qaidas nestleder i 2003 og 2004 rettet seg direkte mot blant annet Norge og norske interesser. Poli-

ets sikkerhetstjeneste vil ikke utelukke at det kan komme nye alvorlige trusler mot Norge. De peker på at det også er sannsynlig at personer i Norge har bidratt til finansiering eller annen form for støtte til terrorgrupper.

For å styrke kampen mot organisert kriminalitet har regjeringen gjennomført en rekke tiltak. Den nasjonale enhet for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet – Nye Kripas – ble opprettet fra 2005. Nye Kripas skal ikke bare drive kriminaletterretning og bistand, men også etterforske og irtetteføre straffesaker som gjelder alvorlig organisert kriminalitet. Opprettelsen av det nasjonale statsadvokatembetet for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet fra 01.08. 2005, er også et ledd i å styrke denne innsatsen. For å spisse innsatsen mot alvorlig og organisert kriminalitet har Oslo politidistrikt etablert en egen seksjon som har som hovedoppgave å forebygge og etterforske denne type kriminalitet.

Politiet har fått mulighet til å ta i bruk nye etterforskningsmetoder, jf. Ot. prp. nr. 60 (2004-2005), og fra august 2005 ble det åpnet for en utvidet bruk av metodene. Det legges vekt på at metodene og straffesanksjonene nå effektivt tas i bruk.

Bruk av trusler og vold er utviklingstrekk i kriminalitetsbildet. Behovet for ulike tiltak for å beskytte aktørene i rettssystemet er økende. Vitnebeskyttelse er derfor en prioritert oppgave. Tiltakene må omfatte både aktørene i rettsvesenet og ofre for organisert kriminalitet. Det er gitt hjemmel for å gi trusselutsatte personer ny identitet (fiktiv identitet). Politidirektoratet avgjør om tillatelse til ny identitet kan gis, etter søknad fremmet gjennom lokalt politidistrikt. Politidirektoratet har ansvaret for oppfølgingen og videreutvikling av vedtak om ny identitet, og for kontakt med berørte offentlige og private instanser. Politidirektoratet har også ansvar for utvikling og gjennomføring av vitnebeskyttelsesprogram.

Det tas sikte på at nytt nasjonalt kriminaletterretningssystem implementeres i 2006. Dette skal erstatte dagens kriminaletterretningsregister, Krimsys, og lokale etterretningsregistre. Formålet er å effektivisere og koordinere arbeidet med henblikk på kriminalitetsbekjempelse, herunder arbeidet mot organisert kriminalitet.

Menneskehandel

Menneskehandel er en kynisk profittmotivert industri der enkeltpersoner og organiserte kriminelle nettverk tjener milliarder på kjøp og salg av mennesker. I Norge er det først og fremst avdekket handel med kvinner utnyttet i prostitusjon, men menneskehandel omfatter også andre former

for utnyttelse som tvangsarbeid, krigstjeneste i fremmed land, gjennom omsetning av personens organer eller organisert tigging. Regjeringens handlingsplan mot handel med kvinner og barn (2003-2005) inneholder flere tiltak for å bekjempe menneskehandel. Arbeidet har gitt resultater ved økt oversikt over omfanget av menneskehandelen samt at flere saker er avdekket og under etterforskning. Flere menneskehandlere og hallikere er straffeforfulgt. Samtidig har flere ofre fått tilbud om ulike bistands- og beskyttelsestiltak. Justisdepartementet har etablert et nasjonalt nettverk mot menneskehandel for å utvikle tverrfaglig samarbeid og kompetanse mellom statlige myndigheter og det frivillige hjelpeapparatet. Justisdepartementet støtter et prosjekt i regi av Krisesentersekretariatet for å sikre døgnåpen tilgang til informasjon og trygge bosteder til ofre for menneskehandel. Det er også opprettet et pilotprosjekt i Oslo hvor representanter fra politi, utlendingsmyndighetene, kommunale hjelpetjenester og frivillige organisasjoner har avklart roller og ansvar for bistand og beskyttelsestilbud til ofre for menneskehandel. Politiet og påtalemyndigheten har fått tilført kompetanse og flere kartleggings- og forskningsprosjekter er gjennomført. For å starte videreutviklingen av den sosialpolitiske strategien mot prostitusjon og menneskehandel for seksuell utnytting, har det vært gjennomført to møter mellom statlige myndigheter, representanter for politiet og sosial- og helsetjenesten i de fem største bykommunene. Det er enighet om å videreføre dette samarbeidet. Erfaringer fra arbeidet med handlingsplanen har vist at menneskehandel er et komplekst problem som ikke kan løses med enkle virkemidler. Regjeringen la derfor fram en revidert handlingsplan for tre nye år i juni 2005.

Hovedmålsettingene med den nye handlingsplanen er å styrke innsatsen for å avdekke og straffeforfølge menneskehandel, bedre bistand og beskyttelsestilbud til ofre for menneskehandel, samt forebygge menneskehandel gjennom å begrense rekruttering og etterspørsel. For å nå disse målsettingene kreves økt kompetanse og tverrfaglig samarbeid mellom statlige og ikke-statlige etater lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Handlingsplanen er utarbeidet av Justisdepartementet i samarbeid med Arbeids- og sosialdepartementet, Barne- og familiedepartementet, Forsvarsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Utenriksdepartementet, underliggende etater og ikke-statlige organisasjoner. Justisdepartementet koordinerer arbeidet.

Narkotikakriminalitet

Anmeldelser av narkotikakriminalitet har gått noe ned de senere år. Dette gjelder særlig anmeldelser av bruk og besittelse.

I 2004 ble det anmeldt 37 259 narkotikalovbrudd i Norge. På tross av at anmeldelsesnivået er stabilt de to siste årene, har det vært noen endringer m.h.t. alvorlighetsgrad på den anmeldte narkotikakriminaliteten. Bruk av narkotika hadde i 2004 en økning på 3,6 % fra 2003, mens besittelse sank med 2 %. Narkotikaforbrytelser etter straffeloven steg med 4,4 %, mens grove narkotikaforbrytelser er uendret fra 2003. De to siste årene er imidlertid en større andel av de anmeldte grove narkotikaforbrytelsene særlig alvorlige. Dette dreier seg om forbrytelser mot straffeloven § 162 tredje ledd som gjelder ulovlig tilvirking, innførsel, utførsel, erverv, oppbevaring, forsendelse eller overdragelse av meget betydelige kvantum narkotika.

Politidirektoratets handlingsplan for bekjempelse av narkotikakriminalitet skal videreføres. Politiet skal satse på forebyggende tiltak for å hindre rekruttering og tidlig debut med rusmidler. For å opprettholde en helhetlig kriminalitetsbekjempelse, herunder også narkotikabekjempelse må politidistriktene prioritere den gatenære tilstedeværelsen. Politiets innsats for å avdekke og etterforske personer bak ulovlig narkotikaomsetning skal opprettholdes. Likeledes skal politiet prioritere å bekjempe profittmotivert narkotikarelatert kriminalitet og i særlig grad rette innsatsen mot store saker. Norsk politi skal via overføring av kompetanse og teknologi videreutvikle det operative samarbeidet med myndighetene i land som er viktige når det gjelder smugling og produksjon av narkotika. Norsk politi må være oppdatert på de internasjonale trendene, slik at adekvate tiltak kan iversettes hurtig. Politiets aktivitet rettet mot eksisterende brukermiljøer er av vesentlig betydning. Dette er viktig både for å hindre nyrekruttering og for å få informasjon om alvorlig narkotikakriminalitet.

Et særlig problem i bekjempelsen av narkotika-problemene er faste, åpne salgs- og distribusjonsmiljøer av narkotika som man for eksempel fant på den såkalte «Plata» i Oslo sentrum. På bakgrunn av åpenlyst salg av narkotika iverksatte Oslo politidistrikt i første halvdel av juni 2004 et intensivt arbeid i rusmiljøet på «Plata» i Oslo sentrum («Plata-aksjonen») med sikte på å hindre at rusmisbrukerne dannet et fast, åpent salgs- og distribusjonsmiljø av narkotiske stoffer. I 2005 rapporterer Oslo politidistrikt at åpenlyst bruk av narkotika foregår i mindre omfang nå enn tidligere på «Plata».

På dagtid legger Oslo politidistrikt i sitt arbeid vekt på gjennom synlig, uniformert tilstedeværelse å skape trygghet for publikum og næringsdrivende i området, forebygge og avdekke narkotikaomsetning, samt forebygge rekruttering av barn og unge til narkotikamiljøene. Dette arbeidet skal Oslo politidistrikt fortsette i 2006 bl.a. ved bruk av politiets hovedstrategi som er synlig, problemorientert politiarbeid, på bakgrunn av problemanalyser for området. Innsatsen skal skje i nært samarbeid med andre instanser, herunder Oslo kommunes etater gjennom «Tiltaksplanen for alternativer til rusmiljøene i Oslo sentrum».

Miljøkriminalitet

Politiet har en sentral rolle for å redusere miljøkriminalitet gjennom forebyggende tiltak, samordning av oppsynsvirksomhet som utføres med politimyndighet, og ved rask gjennomføring av etterforskning av brudd på miljølovgivningen. Gode og tilgjengelige sårbarhetsanalyser er viktige verktøy. Det legges vekt på tverretattlig samarbeid, og oppbygging av kompetanse og gode fagmiljøer i politidistriktene for å avdekke miljøkriminalitet.

Justisdepartementets miljøhandlingsplan 2002–2006 og Politidirektoratets tiltaksplan for bekjempelse av miljøkriminalitet følges opp.

Det faglige og det administrative ansvaret for Reinpolitiet i Finnmark og Nord-Troms overføres fra politimesteren i Troms til politimesteren i Vestfinnmark fra 01.01.2006. Departementet forutsetter at overføringen medfører styrket fokus på enheten som sentral aktør innenfor fagområder som oppsyn, miljøkriminalitet og straffesaksbehandling i Reinpolitiets naturlige aktivitetsområder.

Datakriminalitet

Straffbare handlinger begås ved utnyttelse av informasjons- og kommunikasjonsteknologi. Politiets arbeid på området videreføres, og det satses på metodeutvikling, forskning og utvikling av internasjonalt samarbeid. Datakrimsenteret ved Nye Kripos står sentralt i dette arbeidet.

Grensenære kontrolltiltak

Som ledd i politiets arbeid med å forebygge grenseoverskridende kriminalitet vil man videreføre strategien med såkalt informasjonsstyrt kontrollaktivitet på territoriet, særlig i områdene rundt de indre grenser. Kriminalitet som narkotikatrafikk, menneskesmugling, ulovlig opphold og ulovlig innføring av sprit m.m. skal møtes med intensivt

kontrollaktivitet. Politiet vil ha et nært samarbeid med tollmyndighetene om dette arbeidet, og innsatsen til berørte politidistrikt og sentrale politiinstanser som Nye Kripos, Politiets utlendingsenhet og Økokrim skal samordnes.

4.1.5 Styrke innsatsen mot økonomisk kriminalitet

Antall anmeldelser av økonomisk kriminalitet har de siste fem årene ligget relativt stabilt på rundt 8 000 anmeldelser i året. Unntaket var i 2003, da det ble anmeldt nær dobbelt så mange tilfeller av økonomisk kriminalitet. Det økte omfanget dette året kom som en følge av at et særtilfelle av bedrageri ble avdekket. Halvparten av nedgangen i det totale antall anmeldte forbrytelser fra 2003 til 2004 skyldes dette forholdet. Det er grunn til å tro at omfanget av økonomisk kriminalitet er langt høyere enn anmeldelsestallene indikerer.

Statistisk sentralbyrå finner i en utvalgsundersøkelse om virksomheter som er ofre for økonomisk kriminalitet at drøyt hver femte sak bli anmeldt til politiet.

Den økonomiske kriminaliteten utgjør et alvorlig og tiltakende samfunnsproblem. Regjeringen prioriterer arbeidet med å bekjempe denne kriminaliteten høyt. I 2004 fremmet Justisdepartementet og Finansdepartementet på vegne av Regjeringen en ny handlingsplan mot økonomisk kriminalitet. Planen inneholder et bredt spekter av tiltak som berører flere departementers forvaltningsområder. For justissektorens vedkommende inneholder planen blant annet tiltak for å styrke politidistriktenes arbeid med økonomisk kriminalitet gjennom opprettelsen av distriktstvisse tverrfaglige team. Dette anses helt avgjørende for å sette politi og påtalemyndighet i stand til å behandle et større antall økonomiske straffesaker på en forsvarlig måte. Det er opprettet øko-team i samtlige politidistrikter. For å heve kompetansen på området skal finansiell etterforskning være et eget fag på grunnutdanningen ved Politihøgskolen fra og med skoleåret 2005/2006. Kompetansehevende tiltak for påtalemyndigheten skal også iverksettes.

EMØK (Embetsmannsutvalget mot økonomisk kriminalitet) skal koordinere gjennomføringen av tiltakene i planen og har rapporteringsansvar overfor justisministeren og finansministeren. Primæransvaret for gjennomføringen av tiltakene ligger i de respektive departementer. Planen skal gjennomføres over en periode på tre år.

I det internasjonale samarbeidet ønsker regjeringen at Norge fortsatt skal ha en aktiv rolle, særlig med sikte på oppslutning om og oppfølging av internasjonale instrumenter på området.

FATF, som er en ad hoc organisasjon etablert av G-7 landene i 1989, evaluerte Norges tiltak mot hvitvasking sommeren 2005. Evalueringen er relatert til FATFs 40 anbefalinger, som ble revidert i 2003 og er anerkjent som den gjeldende internasjonale standard på området. I tillegg har FATF gitt ni anbefalinger mot terrorfinansiering. Norge har gitt sin tilslutning til anbefalingene og er gjennom sitt medlemskap i FATF forpliktet til å implementere dem.

Belgia og Norge var de første land som ble evaluert av FATF etter de nye anbefalingene. Rapporten peker på en del områder hvor det er nødvendig med forbedringer og utgjør et viktig grunnlag for en videre utvikling av Norges tiltak på dette området. FATF-rapporten peker også på forhold ved hvitvaskingsenheten ved ØKOKRIM. Utviklingen i antall meldinger om mistenkelige transaksjoner (hvitvaskingsmeldinger) har de senere år vært dramatisk (76 % økning fra 2003 til 2004). Dette stiller krav til både bemanning og tidsmessige teknologiske løsninger, og ØKOKRIM er nå i ferd med å oppgradere meldings- og analyseverktøyene. Det videre arbeid med å utvikle gode verktøy, sikre stabil bemanning og kompetanse og utvikle en hvitvaskingsenhet som er ledende innen sitt område er også målsettinger i Regjeringens handlingsplan mot økonomisk kriminalitet. Det tas sikte på en gradvis styrking av kapasiteten ved hvitvaskingsenheten. I 2006 er det lagt inn midler til nytt data-verktøy til dette formålet.

En organisasjonsgjennomgang av ØKOKRIM vil bli gjennomført i 2006 som ledd i gjennomgangen av politiets særorganer i forbindelse med politireformen, jf. St.meld. nr. 22 (2000-2001) Politireform 2000 – et tryggere samfunn.

4.2 God og effektiv konfliktløsning og -forebygging

4.2.1 Styrke og utvikle alternative konfliktløsningsordninger

Konfliktråd

Økt bruk av megling i konfliktråd skal prioriteres også i 2006. Politiet, påtalemyndigheten og konfliktrådene skal samarbeide om å tilby megling i alle straffesaker som er egnet for det. Megling kan bidra til at konflikter løses lokalt, at gjerningspersonen får innsikt i konsekvensen av egen adferd og at offeret ivaretas. Konfliktrådsmegling kan benyttes som alternativ til straff, som særvilkår i betinget dom eller som tiltak i samfunnsstraffen. I tillegg kan politiet anbefale megling i saker med gjerningspersoner under 15 år, og i andre henlagte saker som er preget av underliggende konflikt.

Antall straffesaker overført til konfliktråd har økt betydelig de siste år, fra 1 890 i 2002 til 3 937 i 2004. Regjeringens mål er at denne utviklingen skal fortsette, særlig for unge lovbrystere.

«Restorative justice»

Justisdepartementet, Politidirektoratet og Konfliktrådssekretariatet skal sammen se på mulighetene for å kombinere problemorientert politiarbeid og «restorative justice»-tilnærming (aktiv konfliktløsnings- og gjenopprettingsjustis). Forsøk med restorative justice som en del av metoden problemorientert politiarbeid, vil bli stimulert.

4.3 Ivareta rettssikkerhet for individer og grupper

4.3.1 Styrke kriminalitetsofferets stilling

Justisdepartementet har som mål å bygge ut hjelpen og støtten til ofre for kriminalitet i samarbeid med andre sentrale og lokale myndigheter.

I arbeidet for å utvikle en helhetlig og koordinert offeromsorg jf. Stortingets anmodningsvedtak nr. 58, 25.11. 2004, er det iverksatt flere tiltak. Det er nedsatt et utvalg (Fornærmedeutvalget), som vurderer fornærmedes rettigheter i straffeprosessen, herunder spørsmålet om fornærmede generelt, eller om enkelte grupper fornærmede og pårørende bør gis partsstilling i straffeprosessen. Utvalget skal levere sin innstilling medio januar 2006. Justisdepartementet har etablert en arbeidsgruppe som har vurdert praktiske, ikke rettslige aspekter ved fornærmede og pårørendes møte med aktørene i straffesakskjeden. Arbeidsgruppen ble særlig bedt om å vurdere situasjonen ved rådgivningskontorene for kriminalitetsofre, deres faglige og administrative tilknytningsform og deres fremtidige rolle i arbeidet for å styrke ofrenes stilling. Arbeidsgruppen overleverte sin rapport i august 2005. I rapporten foreslås det blant annet å styrke kompetansen om alminnelige offerreaksjoner hos aktørene i straffesakskjeden. Det foreslås også å utvikle en ordning med vitnestøtter, samt legge bedre til rette for skjerming av vitner ved å tilby separate venterom der det anses nødvendig. Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre har vært organisert som et prosjekt siden 1996. Arbeidsgruppen foreslår å gjøre ordningen permanent, samt utvide ordningen til å gjelde flere steder i landet. I tillegg foreslås det å flytte det økonomiske, administrative og faglige ansvaret for kontorene til Kontoret for voldsoffererstatning i Vardø. Justisdepartementet har også sendt på høring et forslag om enkelte endringer i voldsoffererstatningsloven for å styrke voldsorefnes stilling ytterligere.

4.3.2 Sikre rettssikkerheten under etterforskning og i straffesaker

Bruk av politiarrest

Departementet arbeider med ny forskrift om bruk av politiarrest, som vil innebære en betydelig styrking av de innsattes rettssikkerhet. Forskriften vil inneholde detaljerte regler om tilsyn med de innsatte, med særlig fokus på helsetilsyn. Videre vil det bli gitt regler om utstyr i politiarrest, politiets informasjonsplikt overfor den innsatte og de pårørende og overføring fra politiarrest til varetekt. Endelig vil det bli innført en sentral tilsynsordning i tillegg til lokale tilsynsordninger. Særlig den sentrale tilsynsordningen skal sikre at forskriften og annet aktuelt regelverk blir overholdt.

Intensjonen er at forskriftene blir vedtatt våren 2006.

Lydopptak

Lydopptak av politiavhør er tatt i bruk flere steder i politiet, og Politihøgskolen har innarbeidet bruk av lydopptak ved politiavhør i undervisningen. En arbeidsgruppe nedsatt av Politidirektoratet vil legge frem forslag til kravspesifikasjon for teknisk utstyr, avhørsrom, rutiner for opptak og lagring med videre, som vil gi bruken av lydopptak trygge og gode rammer. Regjeringen legger vekt på å videreutvikle det potensialet som ligger i lydopptak for å styrke rettssikkerheten og øke kvaliteten på politiarbeidet.

DNA-analyser

DNA-analyser anses som et av de beste kriminaltekniske hjelpemidler, og spiller en avgjørende rolle for oppklaring av mange saker. Hensynet til en effektiv kriminalitetsbekjempelse kan tilsi at det bør være en videre adgang til registrering i det sentrale registret over DNA-profiler enn dagens regler tillater. Samtidig må det tas hensyn til personvernet og rettssikkerheten til dem det blir tatt DNA-prøve av. Regjeringen har nedsatt et bredt sammensatt utvalg for å vurdere en endring av reglene for å ta DNA-prøver og til å registrere og søke etter DNA-profiler. Utvalget vil avgi sin innstilling i løpet av desember 2005. DNA-analyser utføres i dag av Rettsmedisinsk institutt (RMI) og Nye Kripos fører DNA-registret. En vesentlig del av tjenestene hos RMI finansieres av Justisdepartementet. Det forventes en kraftig økning i behovet for DNA-analyser.

På oppdrag fra Justisdepartementet har Politidirektoratet nedsatt en arbeidsgruppe som skal vurdere ulike forhold knyttet til kriminaltekniske undersøkelser. Behovet for, og organisering av

rettsgenetiske analyser inngår i dette arbeidet. Inn-til arbeidsgruppen har ferdigstilt sitt arbeid er Justisdepartementet i dialog med bl.a. Helse- og omsorgsdepartementet og Utdannings- og forskningsdepartementet for å gi bruken av DNA i politiet en hensiktsmessig finansiering.

Oppfølging av vitner i straffesaker

Politiet opplever i økende grad at potensielle vitner ikke melder fra om akutte straffbare handlinger som finner sted, eller er tilbakeholdne med å melde seg i etterkant av slike hendelser. Videre kan det være en utfordring å få stevnet navngitte vitner på tidspunkt for hovedforhandling, og ved flere anledninger har vitner unnlatt å møte opp til rettsmøtene. Dette er en bekymringsfull utvikling for rettssikkerheten og rettsstaten. Justisdepartementet har derfor nedsatt en arbeidsgruppe bestående av representanter blant annet fra påtalemyndigheten, Politidirektoratet, domstolene, og Advokatforeningen. Gruppen skal vurdere problemstillingene og fremme forslag om mulige tiltak for å snu utviklingen samt sikre bedre ivaretagelse av vitner gjennom straffesakskjeden.

4.3.3 Bekjempe rasisme og etnisk diskriminering

Rasistisk motivert vold skal prioriteres høyt av politiet og påtalemyndigheten. Riksadvokaten har bestemt at visse saker skal forelegges statsadvokaten selv om påtalekompetansen etter lovendringen fra 01.04.2004 er lagt til påtalemyndigheten i politiet. Dette gjelder blant annet rasistisk motiverte legemskrenkelser og skadeverk. Politiet og påtalemyndigheten må sikre god kompetanse og rask oppfølging på saksfeltet, og det må legges til rette for nær og aktiv påtalemessig ledelse av straffesakene.

Regjeringen er opptatt av å sikre trygghet og rettssikkerhet for alle som bor i Norge. Politiet, påtalemyndigheten og kriminalomsorgen har som oppgave å beskytte borgerne mot kriminalitet og sørge for alle borgeres rettssikkerhet. Det er derfor svært viktig at hele befolkningen har tillit til disse instansene. De som utsettes for diskriminering, rasistisk motivert vold eller trakassering, skal møtes med den samme respekt som andre som utsettes for kriminelle handlinger. Politiet må øke sin bevissthet og kunnskap om minoriteter sett i forhold til endringer i befolkningssammensetningen, og minoritetsgruppers behov.

Politiet har som mål at etaten skal reflektere mangfoldet i befolkningen, og arbeidet med å øke andelen personer med innvandrerbakgrunn skal fortsette.

I årene 1993 – 2005 var det 691 søkere med innvandrerbakgrunn til Politihøgskolen. 100 ble tilbudt studieplass. 25 er under utdanning. Før 1993 har seks personer med innvandrerbakgrunn fullført studiet.

En gruppe oppnevnt av Politidirektoratet har levert en rapport med forslag til tiltak for å rekruttere og beholde ansatte med innvandrerbakgrunn. Rapporten er til vurdering i direktoratet, og det vil bli lansert forslag til oppfølging.

I forbindelse med oppfølging av St.meld. nr. 49 (2003-2004) «Mangfold gjennom inkludering og deltakelse: ansvar og frihet» har Kommunal- og regionaldepartementet tatt initiativ til å styrke fagdepartementenes ansvar når det gjelder politikk for mangfold og inkludering. I denne sammenhengen er det formulert følgende mål: «For å gjenspeile mangfoldet i befolkningen, skal en tilstrebe en økning i andelen tilsatte med innvandrerbakgrunn innenfor politiet og påtalemyndigheten.» To prosent av ansatte i politi- og lensmannsetaten i 2004 hadde innvandrerbakgrunn. Dette utgjør 295 personer, hvorav 129 menn og 166 kvinner. 107 av disse har bakgrunn fra Asia, mens 70 har bakgrunn fra Øst-Europa.

4.3.4 Klageordning i politiet

Det vises til St.prp. nr. 65 (2004-2005), der utredning om etablering av en klagordning i politiet er omtalt. Utredningen har vært på høring, og det er på grunnlag av en enstemmig oppfatning blant høringsinstansene foreslått å etablere en klageordning, som følger linjen i politiets organisasjon. Politidistriktene og særorganene skal rapportere til Politidirektoratet om klagebehandlingen, bl.a. om antall klager, hva som var gjenstand for klagen, utfallet av klagebehandlingen og hvilke tiltak som kan hindre de kritikkverdige forholdene. Politidirektoratet skal årlig avgi tilsvarende rapport til Justisdepartementet. Det tas sikte på å ferdigstille en sentral instruks i løpet av annet halvår 2005.

4.4 Økt samfunnssikkerhet

4.4.1 Øke samfunnets evne til å forebygge kriser og ulykker samt alvorlig svikt i samfunnskritiske funksjoner

Politi- og lensmannsetaten er en sentral aktør i det sivile samfunnets beredskap under kritiske og ekstraordinære situasjoner. Den lokale ledelse utøves av politiet (LRS).

Politiet skal være forberedt på et bredt spekter av hendelser som også kan kreve en større velorganisert politiinnsats, herunder bevæpning. Ekstraordinære hendelser vil ofte også kreve tiltak

fra andre etater enn politiet. Skal politiets beredskapsoppgaver kunne ivaretas, er det avgjørende at etaten har rolleforståelse og øvelsesmønster som i slike situasjoner baserer seg på samvirke med andre nød- og beredskapssetater, kommuneledelse, lokalt næringsliv, frivillige organisasjoner og publikum. Politiet har utarbeidet flere plan- og instruksverk for forskjellige typer av innsats ved ekstraordinære situasjoner. En rekke politidistrikter har i de senere år opplevd en økning i hendelser av ekstraordinær karakter. Dette har ført til økt fokus og ressursbruk til øving og vedlikehold av planer og kompetanse. Alle polititjenestemenn som skal være operative må hvert år gjennomføre obligatoriske øvingsprogram på 40 timer i operative disipliner, og bestå skyteprøve.

Det følger av Stortingets behandling av St.meld. nr. 37 (2004-2005), jf. Innst. S. nr. 265 (2004-2005), at Justisdepartementet til enhver tid skal være forberedt på å være lederdepartement ved større sivile kriser, også om disse finner sted i utlandet. I denne forbindelse er det blant annet iverksatt et arbeid under ledelse av Politidirektoratet i samarbeid med bl.a. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) og hovedredningssentralene for å utarbeide forslag til et operativt planverk og beredskap for slike komplekse situasjoner i utlandet, og tiltak her hjemme som oppstår i tilknytning til tiltakene ute på katastrofestedet. Når Justisdepartementet er lederdepartement ved katastrofer i utlandet, vil den koordinerende operative ledelsen på stedet ligge hos politiet, og det operative koordineringsansvaret nasjonalt være tillagt Politidirektoratet.

4.4.2 Øke samfunnets evne til å kunne håndtere ekstraordinære situasjoner som medfører fare for liv, helse, miljø og materielle verdier

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) forbereder gjennomføring av en sivil ledet terror/sabotasjøvelse i 2006, «Øvelse Oslo». Politiet vil ha en særskilt sentral rolle. Øvelsen er planlagt med utgangspunkt i de erfaringer som ble gjort under terrorhendelsen i Madrid i 2004, hvor DSB utarbeidet en egen erfaringsrapport. Øvelse Oslo skal øve samfunnets evne til å håndtere truselen om og konsekvensen av et omfattende terror/sabotasjeanslag. Det vises til ytterligere omtale av øvelsen under kat. 06.50.

Samvirkerelasjonene og ansvarsforholdene mellom politiet og Forsvaret ble behandlet i St.meld. nr. 39 (2003-2004) Samfunnssikkerhet og sivilt militært samarbeid, jf. Innst. S. nr. 49 (2004-2005). Det er særdeles viktig at det både i politiet og Forsvaret er tilstrekkelig klare oppfatninger om

etatenes rolle. I samarbeid mellom Forsvarsdepartementet og Justisdepartementet er det etablert en arbeidsgruppe for å utvikle gode rutiner for samordnede øvelsesaktiviteter særlig relatert til terrorisme. En sentral side ved arbeidet er å sørge for at sivil sides øvelsesmomenter blir tilstrekkelig ivare tatt.

4.4.3 Ivareta rikets sikkerhet og selvstendighet, og verne om betydelige samfunnsinteresser

I løpet av de siste årene har det skjedd betydelige endringer i trusselbildet. Internasjonal terrorisme er en trussel mot vår samfunnssikkerhet. Trusselen må møtes med forebyggende nasjonale tiltak og et styrket internasjonalt samarbeid. Fokus må først og fremst være å avverge terroranslag og styrke terrorberedskapen. Terroraksjonene i London og Sharm el Sheik sommeren 2005, med anslag mot store menneskegrupper, er en alvorlig påminnelse om den nye trusselsituasjonen.

De siste årene er det innført omfattende sikkerhetstiltak i deler av vår infrastruktur for å redusere sårbarheten mot terror. Det er et nært samarbeid mellom sentrale myndighetsorganer i terrorbekjempelsen, men det har manglet en møteplass med bred deltakelse for å styrke utvekslingen av kunnskap om terrortrusselen og forebygging av denne. På denne bakgrunn er det etablert en fast og bredt sammensatt kontaktgruppe mellom berørte myndighetsorganer og utvalgte næringslivsorganisasjoner som er involvert i terrorforebyggende tiltak. Gruppen ledes av Politiets sikkerhetstjeneste. Den skal bidra til å styrke den gjensidige informasjonsutvekslingen og kontakten mellom deltakerne ved blant annet å informere om og utveksle synspunkter på aktuelle tiltak for å forebygge terror, samt informere om og drøfte endringer i trusselbildet i et lengre perspektiv. Kontaktgruppen skal ikke ha beslutningsmyndighet. De ulike myndigheters ansvarsområder, fullmakter og rapporteringsrutiner til overordnet myndighet påvirkes ikke av gruppens virksomhet. Kontaktgruppen skal heller ikke ha noen operativ rolle ved terrorhandlinger eller i forbindelse med akutte situasjoner.

Politiets sikkerhetstjeneste ble omorganisert i 2002. Omorganiseringen ble evaluert høsten 2004 av Statskonsult. Som følge av evalueringen er det fra 01.06.2005 foretatt organisatoriske tilpasninger ved Politiets sikkerhetstjeneste sentralt. Oppfølging av evalueringen for Politiets sikkerhetstjenestes lokale enheter gjennomføres høsten 2005. Siden 2001 har Politiets sikkerhetstjenestes sentrale ledelse – Den sentrale enhet (DSE) som også har det operative ansvar i Oslo – blitt betydelig

styrket. DSE flyttet i juni 2005 inn i nye lokaler i Nydalen i Oslo. Fra 01.01.2006 tilbakeføres livvakt-tjenesten fra Oslo politidistrikt til DSE. Politiets sikkerhetstjenestes lokale enheter i politidistriktene utenom Oslo er styrket bl.a. for å møte den økte terrortrusselen.

De prioriterte utfordringene for Politiets sikkerhetstjeneste er knyttet til bekjempelse av terrorisme, politisk motivert vold, ulovlig etterretning samt tiltak mot produksjon og spredning av masseødelegelsesvåpen. Ved kgl.res. 5. august 2005 ble lov 17. juni 2005 nr. 87 om endringer i straffeprosessloven og politiloven (romavlytting og bruk av tvangsmidler for å forhindre alvorlig kriminalitet) satt i kraft. Lovendringen innebærer en utvidet mulighet for Politiets sikkerhetstjeneste til å ta i bruk virkemidler gjennom metoder for å forebygge og avverge bl.a. terrorangrep. Tjenesten skal også bistå ved gjennomføringen av forebyggende sikkerhetstiltak i statsadministrasjonen, offentlig og privat virksomhet samt utarbeide trusselvurderinger, og gi råd om tiltak av betydning for norske interesser, virksomheter og enkeltpersoners sikkerhet. Ved kgl. res. 19. august 2005 ble det fastsatt ny instruks for Politiets sikkerhetstjeneste. Det forelå et behov for en generell modernisering av tidligere instruks for overvåkingstjenesten, i tillegg til at det var nødvendig å innarbeide bestemmelser i instruks knyttet til ny § 17 d i politiloven om bruk av tvangsmidler i forebyggende øyemed. I den nye instruks gis det for øvrig overordnede rammer og retningslinjer for Politiets sikkerhetstjenestes politifaglige og administrative virksomhet.

Politiets sikkerhetstjeneste skal i samarbeid med øvrig politi og myndigheter (utlendings- og helsemyndigheter) forebygge at farlige personer kan utøve vold mot statsledelsen (bl.a. kongehus, Storting og regjering) og andre myndighetspersoner. Dette omfatter også mentalt ustabile og farlige personer som kan true myndighetspersoner.

Politiets sikkerhetstjeneste er politifaglig og administrativt underlagt Justisdepartementet. Det har vært bred politisk enighet om behovet for en nær politisk oppfølging av Politiets sikkerhetstjeneste. Politiske styringssignaler utgjør et vesentlig element i styringen av tjenesten. Kontakten mellom Politiets sikkerhetstjeneste og Politidirektoratet blir ivare tatt ved at det er etablert et godt samarbeid.

Fra mars 2004 har Norge deltatt i det såkalte Initiativet for spredningssikkerhet, forkortet PSI (Proliferation Security Initiative). En rekke land deltar i arbeidet, herunder USA, Russland, Frankrike og Storbritannia. Siktemålet er å hindre at bl.a. skip og fly benyttes for å spre masseødelegelses-

våpen. Arbeidet er særlig rettet mot å videreutvikle det juridiske rammeverket for samarbeid, utveksle etterretningsinformasjon og å gjennomføre samhandlingsøvelser hvor nasjonale beslutningsprosesser blir prøvd i en internasjonal kontekst. Justisdepartementet er en sentral aktør for å ivareta Norges nasjonale forpliktelser sammen med Utenriksdepartementet og Forsvarsdepartementet.

4.5 Ivareta Norges forpliktelser og interesser internasjonalt innenfor Justisdepartementets ansvarsområder

4.5.1 Bidra til demokratisering og institusjonsutvikling

Den overordnede målsettingen for det internasjonale samarbeidet er å forebygge og forfølge kriminalitet og andre alvorlige forstyrrelser av offentlig orden og sikkerhet over landegrensene. I stigende grad gjør dessuten bistandsaspektet seg gjeldende ved internasjonalt politisamarbeid, ved at mange land som er på vei mot moderne og demokratiske samfunnsformer søker bistand til utvikling av landets politi. Norge har gitt slik bistand i flere land. Norsk politi deltar også i internasjonalt fredsbevarende arbeid. Både FN, OSSE og EU etterspør bidrag til fredsbevarende operasjoner, sivil krisehåndtering og til oppbygging, opplæring og veiledning av politiet i land hvor det har vært konflikter.

Pr. september 2005 er det 58 tjenestemenn/-kvinner i aktivitet rundt om i verden for de nevnte organisasjonene. Den største konsentrasjonen er på Balkan der norsk politi er til stede både i Kosovo, Bosnia, Serbia og Makedonia. På det afrikanske kontinentet tjenestegjør norsk politi i Sudan, Sierra Leone og Liberia. Det er også en styrke i Hebron i Midt Østen. Både i FN-hovedkvarteret i New York og i OSSE-sekretariatet i Wien har Norge utplassert politirådgivere. Oppgavene går nå oftest ut på opplæring og veiledning av nasjonale politistyrker for å viderebringe kunnskaper og erfaring i moderne og demokratisk utøvelse av polititjenesten. Bilateralt har Norge en politikontingent i Afghanistan for å lære opp det nye afghanske politiet i viktige temaer som menneskerettigheter og politiledelse. Her satses det også på opplæring av kvinner i politiet. Fra Irak har det kommet politioffiserer til Norge som gis trening og undervisning i sentrale temaer for politiledere.

Politiet deltar også i det såkalte Styrkebrønnsprosjektet, jf. nærmere omtale under kat. 06.10.

Annet internasjonalt samarbeid

Det nordiske politisamarbeidet er viktig. Det har lange tradisjoner, er velutviklet og praktisk innrettet. Som en del av det nordiske politisamarbeidet deltar Norge i PTN – Politi og Tollsamarbeidet i Norden. Ordningen ivaretar utstasjonering av nordiske politi- og tolltjenestemenn i sentrale land i Europa, Afrika og Asia. Sambandsmennene skal bistå politi og påtalemyndighet i Norden, og lette samarbeidet mellom landene hvor de er utstasjonert og Norden, samt formidle informasjon innen kriminalitetsbekjempelse. Nettverket av sambandsmenn er et velfungerende verktøy i kampen mot grenseoverskridende kriminalitet. Det administrative ansvaret for sambandsmennene ble overført til Utenriksdepartementet fra 01.01.2005. Politidirektoratet har det faglige ansvaret for sambandsmennene.

Det viktigste politisamarbeidet med EU er Schengen-samarbeidet. Ved opphevelse av personkontroll på indre grense, ble det lagt til rette for en styrking av bl.a. politisamarbeidet innen Schengenområdet, slik at økt reisefrihet ble kombinert med økt sikkerhet. Formålet med samarbeidet er at medlemslandene skal yte hverandre gjensidig bistand for å forebygge og oppklare straffbare handlinger. Viktige virkemidler er bl.a. informasjonsutveksling gjennom et felles IKT-basert informasjonssystem Schengen Information System (SIS), og adgang til grenseoverskridende observasjon og forfølgelse på nærmere bestemte vilkår.

Ved avskaffelse av personkontrollen på indre grense har Schengen-landene forpliktet seg til å utføre kontroll og overvåking av de ytre grenser mot tredjeland på vegne av hverandre. Ved utvidelsen av EU fra 01.05.2004 med ti nye medlemsland, ble EUs ytre grenser vesentlig utvidet. Regelverket får full anvendelse i de nye medlemslandene etter en evaluering av det enkelte land. For å effektivisere koordineringen av medlemsstatenes operative arbeid knyttet til kontroll og overvåking av de ytre grenser, ble EUs grensekontrollbyrå «Agency» opprettet i år. Norge har sete i byråets styre med stemmerett i saker som berører våre interesser. I tillegg vil en norsk ekspert være ansatt i byrået.

Norge er med i Europol-samarbeidet gjennom en tredjelandsavtale. Europol skal bidra til å effektivisere EU-medlemslandenes bekjempelse av alvorlig internasjonal kriminalitet, og styrke samarbeidet mellom kompetente myndigheter. En polititjenestemann er utplassert i Haag hvor kontakter mellom landenes nasjonale politistyrker koordineres.

I 2005 inngikk Norge, som første land utenfor EU, avtale med Eurojust. Eurojust ble opprettet i 2002 for å effektivisere etterforskning og påtale i straffesaker som gjelder grenseoverskridende og organisert kriminalitet. Gjennom Eurojust samarbeider representanter fra påtalemyndighetene direkte. Dette innebærer raskere og mer effektiv saksbehandling. Norge har utstasjonert en statsadvokat i kollegiet i Haag.

Gjennom Interpol deltar Norge i det verdensomspennende politisamarbeidet. Nye Kripos har ansvaret for det nasjonale Interpolkontoret. To polititjenestemenn er utstasjonert ved Interpols Generalsekretariat i Lyon.

Norge deltar også i Baltic Sea Task Force on Organised Crime (BSTF) og Baltic Sea Region Border Cooperation (BSRBC). BSTF er et samarbeidsorgan mellom landene som grenser til Østersjøen, samt Island, hvor det arbeides med tiltak innenfor justisområdet.

4.6 En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor

Regjeringens mål om en åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor skal sikres gjennom god tilgjengelighet og service, tydelige ansvarslinjer, god ressursutnyttelse og samarbeid på tvers av ulike virksomheter. Fra 2006 skal det gjennomføres systematiske referansemålinger for å sammenligne oppgaveløsning og måloppnåelse virksomhetene imellom. Publikumsundersøkelser vil være en sentral del av vurderingsgrunnlaget.

4.6.1 Ivareta en god utnyttelse av justissektorens ressurser

Politireformen

Endringene som følge av fase 2 i politireformen ble satt i verk i distriktene fra 01.01.2005. Fase 2 omfatter intern struktur og samarbeidsløsninger i politidistriktene, mer aktiv patruljetjeneste, bedre utnyttelse av fagkompetansen og ressursene. Det er i denne sammenheng lagt vekt på å sikre nærhet og tilgjengelighet til publikum. Gjennomføringen av politireformens fase 2 er samordnet med endringene i den sivile rettspleien på grunnplanet.

Politireformen evalueres i flere trinn. Første trinn var en statusvurdering før reformen ble iverksatt. Andre trinn var en evaluering av reformens fase 1. Hovedtiltaket i denne fasen var å redusere antall politidistrikter fra 54 til 27. I fase 1 ble 414 årsverk frigjort fra administrative gjøremål til publikumsrettet og operativ tjeneste. Totalt 1 260 stillinger er omdisponert i denne prosessen. Tredje

trinn er en evaluering foretatt høsten 2004, som omtales her. Det er fastsatt en ny evaluering i 2007.

Evalueringen høsten 2004 ble utført av et eksternt konsulentfirma og omfatter intervjuer med politimestrene, landsomfattende publikumsundersøkelser og spørreundersøkelser internt i fire politidistrikter og med eksterne samarbeidspartnere. På det tidspunkt denne evalueringen ble gjennomført var det for tidlig å måle alle effekter av reformen. Justisdepartementet og Politidirektoratet har likevel fått et solid materiale gjennom evalueringen som skal brukes til å korrigere, justere og styrke reformen. Respondentene i undersøkelsene, som har til dels ganske forskjellig grunnlag for sine vurderinger, ga til sammen en bred og nyansert tilbakemelding på politireformen så langt. Reformen har bidratt til utvikling av politiets virkemidler – ledelse, organisasjon, systemer, profesjonalitet/kvalitet og bedre arbeidsformer og metoder. Politimestrene i de nye distriktene mener at reformen i stor grad har bedret politiets forutsetninger for å håndtere de store sakene. Befolkningen har tillit til politiet. De som har hatt kontakt med politiet er stort sett fornøyd og de er mer fornøyd enn de som ikke har erfaring fra møte med politiet. Men politiet har misfornøyde brukere når det gjelder håndtering av meldinger om mistenkelige forhold, oppfølging av konkrete anmeldelser og tilgjengelighet ved akutt behov for hjelp.

Tilbakemeldingen fra de ulike gruppene i evalueringen peker mot å vektlegge mer tilgjengelig politi og økt innsats mot kriminaliteten som rammer alle. De økte ressursene på budsjettet for 2005 er brukt til å styrke tjenesten og politinærværet i ytterste ledd, ut mot publikum. Etablering av alle fellesoperative enheter, som operasjonssentraler og lignende, evalueres og følges opp med eventuelle justeringer. I den forbindelse legges vekt på å styrke samhandlingen mellom kommune og politi i mer forpliktende retning. Utvikling og testing av mobile dataløsninger for politiet i 2005 er ytterligere tiltak for gjøre etaten mer tilgjengelig, slik at politiet kan komme nærmere publikum. Det tas sikte på å gjennomføre en ny evalueringen av politireformen i 2007. Formålet ved en slik evaluering er særlig å beskrive den eller de organisasjonsmodeller og samarbeidsformer som gir de mest kostnads- og formålseffektive løsninger. Evalueringen vil også innebære en større publikumsundersøkelse. Reformen har lagt grunnlaget for en positiv utvikling i politidistriktene, og man ser allerede gode resultater flere steder. Det vises i denne sammenheng bl.a. til forbedringen av resultatene i straffesaksbehandlingen.

Dagens organisering av politi- og lensmannsetaten med 27 politidistrikter og ca. 400 tjeneste-

heter, gir god tilgjengelighet og lokal tilstedeværelse. Overføring av den sivile rettspleie på grunnplanet har bidratt til å konsolidere både tjenestestruktur og kontaktflate.

Målekriterier for det totale politiprodukt og referansemålinger

Politidirektoratet vil gjennomføre referansemålinger for å sammenligne tjenestene i de enkelte politidistriktene og for å avdekke om resultater skyldes reelle forbedringer, og ikke andre forhold, som for eksempel endret sammensetning av saker. For å sammenligne oppgaveløsning og måloppnåelse virksomhetene imellom brukes nøkkeltall. Nøkkeltallene må være relevante, pålitelige, objektive og aggregerbare.

Kravet til kvalitet i kommunikasjons- og beslutningsprosessene har gjort det nødvendig å se nærmere på de målekriterier som bør legges til grunn for virksomheten. I tillegg til målinger av for eksempel saksbehandlingstid og oppklaringsprosent, skal det utvikles nøkkeltall for trygghet for borgerne. Tall for omfang av voldsforbrytelser og annen kriminalitet vil bli supplert med publikumsundersøkelser av befolkningens tilfredshet med politiet og opplevelsen av trygghet. Et databasert ledelses- og informasjonssystem, med nøkkeltall fra prosess og tjenesteprodukt, vil bli etablert i alle politidistrikter i 2006. Det legges opp til at systematiske referansemålinger, i form av medarbeider- og publikumsundersøkelser, skal utgjøre en del av informasjonssystemet. Representative verdier (nøkkeltall) fra undersøkelsene vil bli fremstilt på en slik måte at de kan vurderes i sammenheng med de øvrige nøkkeltall. Nøkkeltallene har relevans til mål- og resultatvurderingene og vil gjøre det lettere å sammenligne politidistriktene. I løpet av første kvartal 2006 vil det bli gjennomført nødvendig opplæring og kompetanseutvikling for ledere som skal bruke systemet i daglig drift.

Referansemålinger skal utgjøre en del av styringssystemet i politiet og skal benyttes på flere nivå. Dette representerer relativt store utfordringer. Politiets ansvar, rolle og oppgaver favner så vidt at tjenesteproduksjonen påvirkes av en rekke ulike og til dels uforutsigbare forhold.

Arbeidet med å velge ut og kvalitetssikre nøkkeltallene vil slutføres i løpet av 2005. Det legges til grunn at det vil være mulig å implementere nøkkeltallene og innføre et system for referansemåling i samtlige politidistrikter i 2006.

Informasjons og kommunikasjonsteknologi (IKT)

Hensiktsmessige og effektive IKT-løsninger skal understøtte politiets innsats for å nå kriminalpolitiske mål. Politiets planer for og satsning på IKT skal innrettes i forhold til de justispolitiske målene for politiets verdiskaping, og vil bidra til bedre arbeidsprosesser og høyere tjenesteproduksjon. Politiets IKT-strategi skal revideres i tråd med Justisdepartementets IKT-strategi for justissektoren, jf omtale under hovedinnledningen pkt 1.4.7.

Arbeidet med informasjonssikkerhet vil være et sentralt satsningsområde også for 2006. Her nevnes blant annet pågående modernisering av politiets sentrale systemer (politioperative, straffesaksrelaterte og forvaltningsmessige), større fokus på anvendelse av mobil datakommunikasjon i politiet samt innføring av internettbaserte tjenester for publikum. Andre satsningsområder er å videreføre forberedelsene til innføring av den nye digitale sambandsløsningen (Nødnett) og gjennomføre nasjonal tilpasning til SIS-II (Schengen Information System) i løpet av 2007, som er fristen EU har satt. Moderniseringen av sentrale systemer er en realisering av arkitektur og sektorstrategien.

Arbeidet med nytt lønns- og personalsystem i politi- og lensmannsetaten er startet opp. De fleste politidistrikter vil ta i bruk systemet i løpet av 2006. Implementeringen av nytt lønns- og personalsystem avsluttes innen 01.07.2007.

Videokonferanseløsninger benyttes i økende grad til å understøtte samhandling mellom politi, domstol og kriminalomsorgen. Videokonferanse er hensiktsmessig i forhold til fjernavhør av vitner, fremstilling av siktede, bevisopptak, forklaring/eksaminasjon av sakkyndige og administrative funksjoner.

Fangetransport

Det er i løpet 2005 gjennomført ulike tiltak for å se på effektiviseringsmuligheter når det gjelder politiets oppgaver med transport og fremstillinger av fanger under politiets varetekt. Det fleste av disse tiltakene videreføres i 2006, og tiltakene evalueres med tanke på en mer permanent innføring i etaten. Pilotprosjektet i Søndre Buskerud, Vestfold og Telemark, hvor transporter og fremstillinger utføres av en privat aktør, skal evalueres i slutten av 2005.

På Østlandet er det initiert et samarbeidsprosjekt mellom kriminalomsorgen og politiet, for å kunne utnytte etatenes samlede ressurser på en mer effektiv måte når det gjelder fangetransporter. Arbeidet har vist at det er et sentralt suksesskriterium å ha et felles planleggingsverktøy. Det tas

sikte på at dette er etablert ved årsskiftet 2005/2006. Oslo politidistrikt har ansatt 20 nye arrestforvarere fra 01.09.2005 til fangetransporter. Tiltaket frigjør politiressurser til patruljering i Oslo.

Vestfold politidistrikt har i samarbeid med Kriminalomsorgen region sør og Tønsberg tingrett, iverksatt et tettere samarbeid om fremstilling av personer for varetektsfengsling. Politidistriktets fremstillinger for varetektsfengsling foretas i Tønsberg tingrett, og Sem fengsel benyttes tilsvarende som varetektsfengsel for politidistriktet. Allerede nå ser man at tiltaket har medført mindre ressursbruk for politiet.

Lokalsaker under politi- og lensmannsetaten

Bygging av ny sentralarrest ved Oslo politidistrikt er i gjennomføringsfasen. På grunn av lokale og reguleringsmessige forhold er prosjektet forsinket. Ferdigstillelse av arresten vil kunne skje tidligst høsten 2007, senest 2008. Det er inngått avtale med Oslo kommune om at frigitte arealer vil bli opparbeidet til fullverdige parkarealer.

Politimesteren i Oslo har foretatt en ny vurdering av behovet for politistasjoner i Oslo og grensene mellom stasjonene. Ut fra dette anbefaler politimesteren at Grønland politistasjon opprettholdes og at grensene mellom Sentrum og Grønland politistasjoner justeres. Dette vil medføre at Grønland politistasjon får frigjort ressurser til å yte mer polititjeneste i bydel Grünerløkka. Politimesteren anbefaler derfor at det ikke bygges egen politistasjon på Grünerløkka. Det er viktig at politiets tilstedeværelse sikres, og departementet vil etter dette gå inn for at det etableres en forsterket politipost på Grünerløkka.

Politihelikopter

Helikopterbasen ligger fortsatt på Oslo lufthavn, Gardermoen. I tråd med B.innst. S. nr. 4 (2004-2005) arbeides det videre med sikte på lokalisering av helikopterbasen i, eller nærmere, Oslo.

Personalpolitikk – utvikling og bruk av de menneskelige ressursene

Etatens overordnede personalpolitikk (2002-2007) danner rammen for etatens personalarbeid. Kompetente ledere er et viktig suksesskriterium for å bruke de menneskelige ressursene og for å lykkes med oppgaveløsning, fornyelse og faglig utvikling. Politidirektoratet har siden 2002 arbeidet med lederutvikling. Dette arbeidet videreføres.

Større grad av mangfold i etaten er nødvendig for få et dynamisk kompetansespenn som kan

bidra til fornyelse og utvikling. I et slikt perspektiv er arbeidet med likestilling og arbeidet med å rekruttere og integrere personer med flerkulturell bakgrunn viktig. Arbeide for å øke rekrutteringen av personer med flerkulturell bakgrunn vil videreføres i 2006.

Personal- og lønnspolitikk for Den høyere påtalemyndighet er utarbeidet i samarbeid mellom riksadvokaten og organisasjonene. Hensynet til et høyt og stabilt kompetansenivå, likestilling, eldre medarbeidere og et godt arbeidsmiljø er sentrale momenter i personalpolitikken.

Stortinget har bedt om at det foretas nødvendige tiltak for bedre å utnytte kompetansen og arbeidskraften til de politimestrene som ble overflødige i forbindelse med politireformen og som fortsatt er ansatt i politiet, slik at de kan gjøre tjeneste hos statsadvokatene og riksadvokaten. Etter avtale med Riksadvokatembetet tjenestegjør noen politimestere i stillinger ved statsadvokatembetene. De er tillagt påtalemyndighet, jf. straffeprosessloven § 55 første ledd nr. 3. Dette innebærer at politimestrene har kompetanse til å utøve påtalemyndighet på politimesternivå. De øvrige «fristilte» politimestrene utfører oppdrag for Politidirektoratet og tidvis for Justisdepartementet.

Likestilling

Likestilling er en prioritert oppgave i politi- og lensmannsetatens personalpolitikk. Utfordringen er særlig å rekruttere flere kvinner til lederstillinger. Målet er 40 % kvinnelige ledere i politidistriktene og særorganene. For å øke andelen kvinnelige ledere er det satt i gang tiltak som nettbasert lederutviklingsprogram for kvinner, lederkandidatprogram (for begge kjønn) og nettverk for kvinnelige ledere. I tillegg er det satt i verk flere tiltak for å øke likestillingen i etaten, blant annet lokale kvinnettverk i politidistriktene, lokale planer for likestilling og opprettelse av likestillingskontakter i alle politidistriktene. Lederutvikling for kvinner synes å ha en motiverende effekt m.h.t. å skape et større søkergrunnlag til lederstillinger. Tilbudet vil videreføres i 2006 ved at kapasiteten ved PHS doubles (fra 25 –50 deltakere) og ved at halvparten av deltakerne skal være kvinner.

I 2004 var kvinneandelen i lederstillinger 19,3 % for påtalejurister, 43,9 % for sivilt ansatte og 8,7 % for polititjenestemenn. Kvinneandelen for heltidsansatte i polititjenestemannsstillinger økte fra 15,7 % i 2003 til 17 % i 2004. For påtalejurister var prosentandelen kvinner på ca. 36 % både i 2003 og 2004. For sivilt ansatte gikk kvinneandelen tilbake til fra 77,1 % i 2003 til 71,4 % i 2004. For deltidsansatte var kvinneandelen 88,7 % i 2004, mens den var

90,6 % i 2003. Totalt antall ansatte i politi- og lensmannsetaten i 2004 viste en fordelingen med 35,4 % kvinner og 64,6 % menn. Sommeren 2005 ble det ansatt to nye kvinnelige politimestere, slik at fire av 27 politimestere nå er kvinner.

De fleste politidistriktene har eller er i ferd med å utarbeide planer for likestillingsarbeidet lokalt. Det er aktive kvinnenettverk i 16 politidistrikter. Aktiviteter i 2004 har vært møter og tema-dager. Likestilling er tema i styringsdialogen mellom Politidirektoratet og politidistriktene/særorganene, og likestillingsperspektivet er implementert i tjenestereglement for operativt personell i politiet.

Det sentrale likestillingsarbeidet er basert på langsiktig planlegging og Politidirektoratets strategiske plan for likestilling for perioden 2003 – 2007. Nettbasert lederutvikling og lederkandidatprogram videreføres i 2006. Det vil bli lagt til rette for å overføre de gode erfaringene mellom politidistriktene/særorganene. Videre vil politidistriktene/særorganene følge opp de lokale planene for likestilling.

Departementet og riksadvokaten vil videreføre arbeidet med å få en mer balansert kjønnsfordeling i den høyere påtalemyndighet. To embetsledere er kvinner (av disse er én konstituert). Kvinneandelen for øvrige embetsstillinger er 27 %. For kontoransatte er kvinneandelen 95 %. Fordi staben ved de fleste embeter er stabil er det nødvendig med et langsiktig perspektiv i likestillingsarbeidet.

Helse, miljø og sikkerhet (HMS)

Det skal være trygt å arbeide i politi- og lensmannsetaten. Etaten skal tilrettelegge og drive sin virksomhet på en slik måte at det ikke oppstår skade på personell, miljø eller materiell. Det er derfor viktig å utvikle en sikkerhetskultur med ansvarliggjøring i alle ledd og aktiv medvirkning for alle involverte. De daglige utfordringene med rå og brutal kriminalitet og kriminelle som er innstilt på å bruke vold mot polititjenestemenn, forsterker belastningen på den enkelte. Ved bevæpnede oppdrag er det en grunnleggende forutsetning at tjenestemennene har nødvendig verneutstyr og kompetanse.

Politiets våpenbruk må hele tiden være gjenstand for en vurdering der både valg av våpen, ammunisjon, taktikk og alternative maktmidler inngår. Dette har betydning både for sikkerheten til de ansatte og andre involverte, og for effektiviteten til politiets oppgaveløsning. Justisdepartementet har ikke ønsket å utvide bruken av ekspanderende ammunisjon. Departementet er imidlertid opptatt av at det etableres en løpende evaluering av politiets våpenbruk, blant annet for å vurdere i hvil-

ken utstrekning andre typer ammunisjon kan hindre unødig fare for skade på personer. Samtidig må evnen til sikker gjennomføring av politiets oppgaver opprettholdes. Politidirektoratet arbeider nå med nye retningslinjer for operativ håndtering av skarpe oppdrag. Ett av formålene med strategien er å sikre at godt trente mannskaper med tilstrekkelig utstyr blir satt til å løse de mest krevende situasjonene. Etter tilråding fra Politidirektoratet har departementet gitt muligheter for utvidet bruk av fremskutt lagring av skytevåpen. Departementet har videre besluttet å innføre avlyttingssikkert samband, som også er viktig for tryggheten til den enkelte tjenestemann og -kvinne.

Etatens brede oppgavespenn og døgkontinuerlige tjeneste forutsetter systematisk HMS-oppfølgning på alle nivåer i etaten. Ledere og ansatte må i fellesskap bidra både med sine menneskelige og sine faglige sider i det daglige for å skape et trygt og inkluderende arbeidsmiljø. Ledere på alle nivåer må arbeide for å skape et sterkt fellesskap og en positiv kultur som setter krav til kvalitet og ytelse, men også til omsorg og respekt for den enkelte.

I politi- og lensmannsetaten har alle politidistriktene og særorganene inngått IA-avtale (inkluderende arbeidsliv).

Riksadvokatembetet og statsadvokatembetene skal ha et psykisk og fysisk sunt arbeidsmiljø, og HMS-arbeidet skal være en del av den daglige utøvelsen av lederskap. Arbeidsmiljøutvalget for den høyere påtalemyndighet har normalt fire møter pr. år. Riksadvokatembetet og fem statsadvokatembeter har inngått IA-avtale (inkluderende arbeidsliv). Det er en målsetting at samtlige statsadvokatembeter inngår IA-avtale.

Politireserven

Det administrative ansvaret for politireserven er overført fra Oslo politidistrikt til Utrykningspolitiet, som også skal ha et nasjonalt opplæringsansvar. Det planlegges med sikte på å videreføre en fremtidig politireservestyrke og oppjustere antallet til 2 000 personer. Den fremtidige bruk av politireserven vil bli vurdert av Justisdepartementet.

Utdanning – Politihøgskolen

Den treårige grunnutdanningen ved Politihøgskolen skal gi et bredt og godt grunnlag for generalistens tjeneste i politi- og lensmannsetaten, mens etter- og videreutdanningstilbud skal gi ansatte muligheter for å ajourføre, videreutvikle og utvide sin kompetanse innenfor politifag, juridiske fag, administrasjon og ledelse. Politihøgskolen skal

drive selvstendig forsknings- og utviklingsarbeid og sørge for at relevante forskningsresultater blir kjent i etaten og samfunnet for øvrig.

De komplekse utfordringene politiet i dag står overfor, må møtes med kompetanseplanlegging, kompetanseutvikling og god forvaltning av kunnskap. Politihøgskolen skal tilby utdanning som gir oppdatert og relevant kompetanse til ansatte i etaten. Høgskolens faglige virksomhet må forankres i etatens behov, så vel kvalitativt som kvantitativt.

Det er lagt til grunn at studentopptaket høsten 2006 videreføres med 360 studenter. Høgskolen utvikler nettbaserte undervisningstilbud, implementerer kvalitetssystemer og iverksetter tiltak for kompetanseheving av fagpersonalet. Kortere etterutdanning vil i større grad måtte gjennomføres i distriktene, mens Politihøgskolen med unntak av enkelte operative etterutdanninger vil tilby formell videreutdanning, utvikling av fagplaner og utdanning av instruktører og veiledere for den lokale opplæringen.

Politihøgskolen skal arbeide for å heve kunnskapen i politietaten om bruk av og gevinstene ved «restorative justice». Forebyggende og problemorientert politiarbeid er uttalte satsingsområder for politi- og lensmannsetaten, og dette temaet skal behandles i alle utdanningstilbud der det har relevans. Det er viktig å opprettholde gode utdanningsstilbud innenfor det politioperative området. Den generelle ordenstjenesten omfatter en stor og vesentlig gruppe i etaten, og kommunikasjon og konflikthåndtering er sentrale ferdigheter i yrkesutøvelsen. Det samme gjelder bevisstheten om likeverd og likebehandling. Utdanning som styrker denne kompetansen skal prioriteres. Det er også en prioritert oppgave å tilby utdanning som sikrer at politi- og lensmannsetaten er forberedt på å iverksette nødvendige tiltak for å redusere samfunnets sårbarhet på samfunnskritiske områder. Politihøgskolen står i dag overfor store utfordringer når det gjelder å dekke nye og utvidede behov innen etter- og videreutdanningsfeltet.

Etablering av et masterstudium skal tilføre politietaten faglig spisskompetanse på sentrale områder som organisert kriminalitet og kriminalitetsforebyggende politiarbeid, og gi forsknings- og analysekompetanse. Godkjenning og akkreditering av masterstudiet stiller høye og ufravelige krav til kompetansenivået og størrelsen på det fagmiljøet som har ansvar for studiet. Det er av denne grunn en prioritert oppgave å styrke politiforskningsmiljøet ved høgskolen.

Politihøgskolens akkreditering som høgskole er avhengig av at det drives forskning og utviklingsarbeid på et høyt akademisk nivå. Forskningsen skal rettes mot problemstillinger av betydning

for de justispolitiske målene for politiets virksomhet. Det skal legges vekt på nasjonalt og internasjonalt samarbeid mot relevante forskningsmiljøer. Den forskningsbaserte kunnskapen bør benyttes for å styrke politiets virke og effektivitet, men også for å sette politiets oppgaver inn i et bredere samfunnsmessig perspektiv.

Politihøgskolen vil kunne tilby tjenester også for andre yrkesgrupper enn politiet og for offentlige etater, både ut fra personalets fagkompetanse og ut fra kapasiteten på en del lokaler, utstyr og øvingsfasiliteter. Oppdragsvirksomhet fordrer en ressursinnsats som løpende må avveies og prioriteres opp mot de øvrige aktiviteter som høgskolen pålegges.

Politihøgskolen driver Justissektorens kurs- og øvingssenter i Stavern (JKØ). I tillegg driver Politihøgskolen et utdanningssenter i Kongsvinger. Disse utdanningssentrene skal tilfredsstille høgskolens behov for kurs- og øvingsfasiliteter.

JKØ er inne i en meget positiv utvikling. Aktiviteten øker og antall overnattingsdøgn vil inneværende år overstige 30 000, som er en fordobling i forhold til for bare et år siden. Senteret benyttes av hele justissektoren.

4.6.2 Tilrettelegge for en serviceorientert og utadrettet justisforvaltning

Politi- og lensmannsetatens felles internettportal, www.politi.no, ble lansert i mai 2005. Borgerne får gjennom denne internettportalen lett tilgang til nyttig informasjon fra etaten. De får blant annet mulighet til å lese nyheter fra sitt distrikt, laste ned skjemaer og sende inn tips til politiet. Internettportalen vil i tillegg inneholde sentral informasjon om fire temaer; narkotika, familievold, trafikk, samt rasisme og diskriminering. Internettportalen vil senere utvikles til å inneholde flere publikumstjenester.

Det er utarbeidet en overordnet kommunikasjons- og informasjonspolitik for politi- og lensmannsetaten. Hovedprinsippene er at den interne og eksterne informasjonen fra politi- og lensmannsetaten skal være aktivt koordinerende og helhetlig.

Et felles intranett for politi- og lensmannsetaten ble tatt i bruk av alle politidistrikt og særorgan i 2004. Intranettet er ett raskt, sikkert og effektivt kommunikasjonsmiddel for distriktene for felles forebygging og bekjempelse av kriminalitet.

Forvaltningssaker

Politiets arbeid med forvaltningssaker innebærer en rekke sakstyper. Her nevnes behandling av våpen, pass, førerkortsaker, kontroll med vaktse-

skaper, vedtak om å holde godkjent ordensvakt iht serveringsloven, bevilling til å drive brukthandel, vedtak etter hundeloven om å omplassere eventuelt avlive hund, politiattester, tvangssaker, utlendingssaker med mer.

Våpen

Antall våpensaker i 2004 antas i det vesentligste å gjenspeile at det i anledning våpenamnestiet, som ble avsluttet 31.08.2004 ble etterregistrert tidligere lovlig ervervede hagler. I 2004 kom det inn ca. 75 000 ervervssøknader/etterregistrering av hagler. Det er derfor ikke grunn til å tro at økningen i antallet søknader gir uttrykk for en økning i antall nyerverv i forhold til tidligere år. I forbindelse med arbeidet med ny våpenforskrift, har en arbeidsgruppe foreslått at våpenamnestiet bør gjentas, da det antas at man i amnestiet som ble avsluttet i 2004 ikke lykkes i å nå alle som hadde uregistrerte våpen. Regjeringen kommer tilbake til utredningen på egnet måte.

Tabell 2.14 Statistikk for våpensaker

	2002	2003	2004
Våpen	43 154	51 009	100 920 ¹

¹ Se forklaring under omtale av våpen.

Pass

Det er vedtatt endring i passloven for å gi bruken av biometri i pass en rettslig forankring, jf. Ot.prp.nr. 86 (2004-2005) og Innst.O. nr. 119 (2004-2005). Det er inngått avtale om levering av maskinlesbare pass med biometri fra 01.10.2005. Avtalen omfatter produksjon av passblankettene som personalisering av passene, men også pass utstedt av politiet, pass utstedt av Utenriksdepartementet, og utlendings- og fremmedpass.

Fører-kortsaker

Etter endringen i vegtrafikkloven med virkning fra 01.01.2004 blir tap av førerett nå fastsatt i forbindelse med straffesaken. Politiet tar likevel fortsatt stilling til om en person skal gis samtykke til å erverve fører-kort eller kjøreseddel (som kreves ved personbefordring mot vederlag), eller om dette skal nektes på grunn av vandel eller manglende edruelighet.

Kontroll av vaktelskaper

Etter lov om vaktvirksomhet av 5. januar 2001 og forskrift av 25. mai 2004 om vaktvirksomhet skal politiet godkjenne og drive kontroll med vaktelskaper. Pr. juni 2005 er det i overkant av 250 godkjente vaktelskaper i Norge med samlet totalt i overkant av 15 000 vektere.

Godkjenning av ordensvakter etter serveringsloven

Etter serveringsloven § 16 kan politiet når de finner det påkrevet kreve at det ved serveringssteder skal holdes godkjente ordensvakter. Det er også politiet som godkjenner ordensvaktene. Politiet kan som grunnlag for godkjenningen kreve gjennomført kurs. Slike vedtak kan ha stor betydning for å opprettholde ro og orden ved serveringssteder.

Brukthandelloven

Etter brukthandelloven av 22. desember 1999 er det politiet som gir bevilling for handel med brukte og kasserte ting. God kontroll med brukthandelvirksomheten er viktig for å forhindre at slik virksomhet blir benyttet som ledd i omsetning av stjålet gods.

Hundeloven

Etter hundeloven av 4. juli 2003 og forskrift om hunder av 20. august 2004 er det politiet som trefter vedtak om avlivning av farlig/ulovlig hund, eventuelt vedtak om omplassering av lovlige hunder. Departementet arbeider med en ny forskrift om tvungen merking av hunder.

Politiattester

Etter lov om strafferegistrering av 11. juni 1971 nr. 52 og forskrift om strafferegistrering av 20. desember 1974 kan politiet utstede politiattest når det i lov eller med klar hjemmel i lov er fastsatt at en person må godtgjøre at vedkommende har ført en hederlig vandel, er ustraffet eller lignende. Det er bl.a. krav om politiattest for ansettelse i en rekke forskjellige yrker.

Endringene i den sivile rettspleie på grunnplanet

Med bakgrunn i lovendring sommeren 2004, jf. Ot.prp. nr. 43 (2003-2004) og Innst. O. nr 90 (2003-2004), vil de sivile rettspleieoppgavene fra 01.01.2006 bli samlet i politi- og lensmannsetaten i hele landet. Sekretariatsfunksjonen til forliksrådene i kommunene overføres og inngår fra samme tids-

punkt i etatens sivile rettspleieoppgaver. I de sytten stedene der kommunen ivaretar stevnevitnefunksjonen og de tre stedene der kommunen ivaretar den alminnelige namsmannsfunksjonen, skal også disse funksjonene overføres til politi- og lensmannsetaten. De ni stedene der namsmannsfunksjonen ivaretas av namsmannsavdelinger på tingrettsnivå, skal denne funksjonen også overføres til politi- og lensmannsetaten.

Hovedmålene for reformen er å sørge for en enhetlig og mer rasjonell organisering av rettspleiegjøremålene og en forenkling for publikum. Oppgavene skal utføres lokalt nær publikum og vil styrke grunnlaget for en fortsatt desentralisert politi- og lensmannsetat. Endringene i den sivile rettspleien ses i sammenheng med politireformen.

I forbindelse med reformen av den sivile rettspleie på grunnplanet ble det vedtatt en enhetlig tjenesteenhetsstruktur for politi- og lensmannsetaten. Lokalt skal politi- og lensmannsetaten være organisert enten i en tjenesteenhet som både utfører polititjenesten og de sivile rettspleieoppgavene i det samme området, eller i forskjellige tjenesteenheter for de to typene gjøremål. Enheter som har sivile rettspleieoppgaver skal dekke en eller flere hele kommuner. I 2005 ble det vedtatt en oppmykning i terminologien knyttet til denne strukturen.

For Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger opprettes det namsfogdkontorer som i samsvar med justiskomiteens forutsetninger i Innst. O. nr. 90 (2003-2004) legges direkte under Politidirektoratet. I tillegg opprettes det namsfogdkontorer under politidistriktet for Skedsmo, Tønsberg og Nøtterøy, Kristiansand, Sandnes, Tromsø og Karlsøy kommuner.

Omorganiseringen av den sivile rettspleien på grunnplanet omfatter sekretariatsfunksjonen for forliksrådene, de alminnelige namsmennene, hovedstevnevitnene, skjønn og takster som i dag holdes av lensmannen i lensmannsdistriktene, enkelte oppgaver i forbindelse med arv, skifte og konkurs samt vekselprotester.

Ansvar for gjennomføringen av de utviklingsoppgaver og omstillinger som er påkrevd innen politi- og lensmannsetaten, ligger hos Politidirektoratet. Politidirektoratet har organisert gjennomføringen av reformen som et prosjekt med deltakelse av organisasjonene for de berørte arbeidstakere.

Det skal overføres nær 130 tilsatte fra namsmannsenhetene ved domstolene og i kommunene og omlag 100 kommunalt tilsatte forlikssekretærer og hovedstevnevitner. Justisdepartementet har inngått overføringsavtale/omstillingsavtale med berørte tjenestemannsorganisasjoner. Utfordringer er også knyttet til etableringen av nye nams-

fogdkontor i de store byene og tilrettelegging av datastøtte for gjøremålene.

I samråd med Finansdepartementet har Justisdepartementet igangsatt arbeid med å tilpasse saksbehandlerløsningen til Statens innkrevingssentral for de ordinære namsmenn. Systemet vil være i drift fra årsskiftet 2005/2006. Innkreving av gebyr i forbindelse med den sivile rettspleien på grunnplanet vil etter dette overføres fra Brønnøysundregistrene til Statens innkrevingssentral. Departementet vil komme tilbake i revidert nasjonalbudsjett med de nødvendige budsjettmessige justeringer mellom Brønnøysundregistrene og Statens innkrevingssentral. I løpet av 2006 skal det også utredes hvordan sideutgifter skal behandles.

Utlendingsforvaltningen

Politiets utlendingsenhet (PU) har et nasjonalt ansvar for ankomstregistrering av asylsøkere, fastsetting av identitet, uttransportering av personer som har fått endelig avslag på asylsøknaden og koordinering av uttransporteringer av andre uten lovlig opphold i landet. Oppgavene stiller store krav til samordning, fleksibilitet og effektiv ressursbruk. For å ha et godt planleggingsgrunnlag er det av stor betydning at det foretas en systematisk innsamling, bearbeidelse og analyse av informasjon innen enhetens ansvarsområde. Det anses som viktig at ankomstregistreringen kan foretas på en effektiv og verdig måte, og at mottakslokalene er av en slik standard at dette er mulig.

Det har vært en betydelig nedgang i antall asylsøknader. I 2004 mottok Norge i overkant av 7 900 asylsøknader. Dette var en nedgang på nærmere 7 700 søknader sammenlignet med året før, og det laveste tallet siden 1997. Reduksjonen av søknader fra de nye medlemslandene i EU var på 76 prosent i 2004 sammenlignet med 2003. Reduksjonen i antall asylsøknader har fortsatt i 2005. I første halvår har politiet registrert i overkant av 2 300 asylsøkere. I forhold til første halvår 2004 er dette en nedgang på ca. 1 600 søkere. Kommunal- og regionaldepartementet forventer en reduksjon i antall asylsøkere i 2006.

Utlendingsdirektoratet antar at den kraftige nedgangen i antall asylsøknader blant annet har sammenheng med en effektivisert og differensiert saksbehandling og en generell reduksjon i antall asylsøkere i Europa, som igjen har medført en reduksjon i antall åpenbart grunnløse søknader i Norge. Denne endringen av asylsøkergruppen har hatt konsekvenser for bl.a. ressursbruken til identifisering og uttransportering av asylsøkere med endelig avslag på søknaden. Mange saker krever en større ressursinnsats knyttet til fengs-

ling, identifisering i forkant av en uttransportering samtidig som selve uttransporteringen blir dyrere pga. reiselengde og økte krav til ledsagelse. Det er viktig med høyt aktivitetsnivå innenfor utlendingsforvaltningen. Utlendinger med ukjent bakgrunn og identitet kan være en sikkerhetsrisiko og innsatsen for å avklare asylsøkernes identitet bør derfor styrkes. Arbeidet med å avklare identitet bør starte raskt etter ankomst. Dette er viktig både ut fra sikkerhetsperspektivet, men også av effektiviseringshensyn.

Hvert år forsvinner flere tusen personer som har fått avslag på søknad om opphold eller som får trukket tilbake tillatelser. Det må antas en at en del av disse fortsatt oppholder seg ulovlig i landet. Skjerpet innsats for å avdekke ulovlig opphold i Norge er viktig. Utlendingsdirektoratet og PU inngikk i juli 2005 en treårig avtale med International Organization for Migration (IOM) om et program om frivillig retur til hjemlandet for asylsøkere og andre utlendinger uten lovlig opphold. Politiets utlendingsenhet skal ivareta det operative og administrative ansvaret for politiets oppgaver knyttet til ordningen. Frivillig retur gir reduserte kostnader for staten og PU skal ha et nært samarbeid med IOM og UDI slik at flest mulig benytter seg av dette programmet.

Justisdepartementet legger stor vekt på at det gjennomføres kontrolltiltak og indre utlendings-

kontroll som et ledd i bekjempelsen av grensekryssende kriminalitet og ulovlig opphold. Det vises til et kontrollprosjekt i Østfold fylke der en har erfart at ca. 60 % av asylsøkerne har identifikasjonspapirer når de blir kontrollert nær grensen. Det er ønskelig med en intensivering av dette prosjektet, og at det blir tatt høyde for erfaringene fra prosjektet i resten av landet.

En aktiv og målrettet innsats mot illegal innvandring og avdekking av ulovlig opphold er et viktig satsningsområde for politiet. Økt bistand fra PU til politidistriktene ved kontrollvirksomhet og identitetsundersøkelser i utlendingssaker, vil være et viktig bidrag for å hindre ulovlig opphold og til å forebygge og avdekke grenseoverskridende kriminalitet.

Arbeidsinnvandring fra de nye EU-landene og overgangsreglene i forbindelse med dette, har gitt politiet nye arbeidsoppgaver. Det var en stor økning i arbeidsinnvandringen i 2004 sammenlignet med 2003. Denne økningen synes å fortsette i 2005, hvor det i juni var en økning på 5 614 arbeidstillatelser i forhold til juni i 2004. Familieinnvandring er også et område hvor det har vært en økning i forhold til 2003.

Justisdepartementet legger stor vekt på at utlendinger i sitt møte med politiet blir tatt imot på en god måte og at de praktiske forholdene i form av lokaler mv. ligger til rette for dette.

Kap. 440 Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten (jf. kap. 3440)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 441, post 01</i>	6 341 750	6 389 363	6 582 857
21	Spesielle driftsutgifter	91 244	99 341	81 889
22	Søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag, <i>kan overføres</i>	8 272	8 644	8 877
23	Sideutgifter i forbindelse med sivile gjøremål			59 744
70	Tilskudd	6 260	7 484	6 723
71	Tilskudd Norsk rettsmuseum	2 000	2 168	2 237
	Sum kap. 440	6 449 526	6 507 000	6 742 327

1 Innledning

Kapitlet omfatter all ordinær tjeneste i politi- og lensmannsetaten (unntatt Oslo politidistrikt), samt Politidirektoratet, Nye Kripos, Utrykningspolitiet, Politiets utlendingsenhet, Politiets data- og materi-

elltjeneste, ØKOKRIM og Politiets sikkerhetstjeneste.

Gjennomføringen av spesielle utviklingstiltak innen kriminalitetsbekjempelse, forebygging og administrative formål, samt sentrale utredningsoppgaver, blir også budsjettert på kap. 440.

Politidirektoratet

Politidirektoratet er en del av den sentrale politilelsen, og er et forvaltningsorgan underlagt Justisdepartementet. Med unntak for Politiets sikkerhetstjeneste har Politidirektoratet ansvar for ledelse og oppfølging av politidistriktene og særorganene. Direktoratet er ansvarlig for å sette regjeringens kriminalpolitikk ut i praksis, og har det utøvende ansvar for faglig ledelse og styring av etaten.

Direktoratet har 120 ansatte samt prosjekterte medarbeidere for tidsavgrensede perioder. Direktoratet er klageinstans for forvaltningsavgjørelser truffet av politimestrene eller andre underliggende særorgan.

Direktoratet deltar aktivt i det kriminalitetsbejempende arbeid ved å koordinere og styre den samlede politiinnsatsen. Gjennom aktiv bistand til kriminalitetsanalyse, samordning av ressurser, metodeutvikling, samt ledelses- og kompetanseutvikling gir direktoratet kvalifisert støtte og service til politi- og lensmannsetaten. Direktoratet er ansvarlig for å utvikle gode styringsformer for alle ledd i etaten, og sikre høy kompetanse innenfor det politifaglige området.

Politidirektoratet samordner og koordinerer virksomheten i politiets særorganer.

Politidirektoratet koordinerer og følger opp Norges engasjement som deltaker i internasjonale politistyrker, og har en sentral rolle når det gjelder Norges deltakelse i internasjonalt politiarbeid.

Direktoratet utvikler informasjonsfaglige strategier for etaten. Det er også direktoratets oppgave å etablere gode samarbeidsrelasjoner med andre sentrale aktører, og fremme politifaglige synspunkter og råd overfor Justisdepartementet, direktorater, organisasjoner og institusjoner.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under kap. 441, post 01

Bemanningen i politi- og lensmannsetaten (unntatt Oslo politidistrikt, jf. eget kapittel) utgjorde 9 606 årsverk pr. 01.03.2005. Posten dekker alle ordinære driftsutgifter ved Politidirektoratet, politidistriktene unntatt Oslo politidistrikt, politireserven og politiets særorganer (unntatt Politihøgskolen, jf. kap. 442). Justisdepartementet reserverer sentralt en mindre del av bevilgningen til oppfølging av handlingsplaner, dekning av sentralt inngått avtale om registerutgifter for hele justissektoren med mer.

Våpen, kjøretøy, verneutstyr, uniformer, IKT m.m. er driftsrelaterte innsatsfaktorer, og budsjetteres også under post 01.

Endringene i bevilgningen skyldes bl.a. pris- og lønnskompensasjon, økning som følge av overføring av ansvaret for livvaktjenesten fra Oslo politidistrikt til Politiets sikkerhetstjeneste, og reduksjon som følge av endring av budsjettering av merverdiavgift. Posten er økt med om lag 275 mill. kr som følge av omorganiseringen av den sivile rettsspleie på grunnplanet. Videre er bevilgningen på posten bl.a. økt med 77 mill. kr, som skal gå til økt IKT-satsing (utvikling av nytt visumsystem (NORVIS), tilpasninger til nytt nødnett og utvikling av nettverk, infrastruktur og systemer i politiet og justissektoren som bl.a. gir Økokrims datasystem bedre mulighet til å følge opp hvitvaskingsmeldinger), innføring av biometriske kjennetegn i pass, styrking av regjeringens sikkerhet, samt styrking av politiets krisehåndteringsevne i forbindelse med oppfølging av flodbølgekatastrofemeldingen. Bevilgningen på posten er også nedjustert noe for å sikre sammenhengen og flyten i straffesakskjeden, spesielt for å styrke kriminalomsorgen, og for bl.a. å sikre videreføring av klasseopptaket ved Politihøgskolen (360 studenter) i 2006. Departementet legger til grunn at aktivitetsnivået i politi- og lensmannsetaten i 2006 videreføres på tilnærmet samlet nivå som i 2005.

For å opprettholde fleksibiliteten i budsjettet, er det nødvendig at midler bevilget under kap. 440, post 01 kan nyttes under kap. 441, post 01, og motsatt, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås at Justisdepartementet gis en bestillingsfullmakt på 40 mill. kr, jf. forslag til vedtak. Det foreslås videre at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 440, post 01 mot tilsvarende merinntekter under hhv. kap. 3440, postene 02, 03 og 06, jf. forslag til vedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten dekker politi- og lensmannsetatens sideutgifter i forbindelse med asylsaker, herunder utgifter til uttransportering i asylsaker og andre utlendingssaker. Reduksjonen i bevilgningsforslaget skyldes en forventet reduksjon i antall asylankomster og antall uttransporteringer i 2006.

Post 22 Søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag, kan overføres

Posten skal dekke utgifter til søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag. Posten skal også dekke noen personellutgifter og eventuelt utgifter til å bedre søkemetodene.

Post 23 Sideutgifter ifm de sivile gjøremål

Posten er ny og skal dekke sideutgifter ifm de sivile gjøremålene. Dette gjelder i hovedsak sideutgifter ifm tvangsforretninger som tidligere ble postert under kap 410 post 21 og utgifter ifm gjeldsordningssakene som tidligere ble postert under kap 440 post 01 og kap 410 post 01.

Post 70 Tilskudd

Post 70 dekker tilskudd til Politiidrett, Politihistorisk selskap og Politiets pensjonistforbund, samt at

den dekker støtte til enkelte kriminalitetsforebyggende tiltak. Midlene kunngjøres ikke særskilt.

Post 71 Tilskudd til Norsk rettsmuseum

Posten dekker driftstilskudd til Norsk rettsmuseum. Norsk rettsmuseum (NRM) er en stiftelse lokalisert i Trondheim. Det er satt i gang et forprosjekt med tanke på arealutvidelse for NRM.

Kap. 3440 Politidirektoratet – Politi- og lensmannsetaten (jf. kap. 440)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Gebyrer	369 212	410 040	470 040
02	Refusjoner m.v.	223 042	155 100	160 063
03	Salgsinntekter	36 777		
04	Gebyrer – vaktelskap	1 111	707	1 007
06	Gebyrer – utlendingssaker	42 511	57 200	54 700
07	Gebyr – sivile gjøremål			776 921
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	8 562		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	55 221		
17	Refusjon lærlinger	126		
18	Refusjon av sykepenger	98 153		
	Sum kap. 3440	834 715	623 047	1 462 731

1 Innledning

Gebyrene utgjør den største andelen av inntektene på kapitlet, og består hovedsakelig av inntekter fra gebyr for tvangssaker, forliksrådssaker, pass og våpentillatelser.

2 Postomtale**Post 01 Gebyrer**

Posten dekker inntekter fra behandlingsgebyr for pass, våpentillatelser og lotteritillatelser. Ca. 90 % av inntektene gjelder passgebyr. Budsjettet baserer seg på at det utstedes 363 000 pass til voksne og 187 000 pass til barn. Gebyret for pass er kr 990 for voksne over 16 år og kr 420 for barn under 16 år. Posten dekker også gebyrer for Oslo politidistrikt.

Post 02 Refusjoner

Politi- og lensmannsetaten får refundert utgifter for politioppdrag utført for organisasjoner, lag, entreprenører og offentlige etater i samsvar med særskilt hjemmel. Refusjonene gjelder i all hovedsak utgifter til overtid og reiser i forbindelse med led-sagelse av tunge og brede transporter, asfaltering, riving, ekstraordinært politioppsyn under konserter og festivaler mv. Omfanget av slike oppdrag er sterkt varierende fra år til år, og et inntektsanslag vil derfor være høyst usikkert.

Posten omfatter også diverse andre refusjoner, for eksempel husleieinntekter ved fremleie av lokaler og Politihøgskolens refusjoner i forbindelse med kjøp av instruktørbistand fra politidistriktene.

Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 440, post

01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3440, post 02, jf. forslag til vedtak.

Post 03 Salgsinntekter

På posten regnskapsføres inntekter fra innbytte og salg av utskiftede kjøretøy m.m., samt inntekter fra salg av spesialutstyr til politidistriktene, fengselsvesenet, tollvesenet m.v.

Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 440, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3440, post 03, jf. forslag til vedtak.

Post 04 Gebyrer – vaktelskap

Posten omfatter engangsgebyr til dekning av utgifter ved behandling av søknader og gebyr ved feilalarmer der politi- og lensmannsetaten rykker ut. Posten dekker også gebyrer for Oslo politidistrikt.

Post 06 Gebyrer – utlendingssaker

I 2003 ble det innført gebyr på søknader om statsborgerskap og oppholds-, arbeids- og bosettingstilatelse. Politiet behandler slike saker, og det foreslås at Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 440, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3440, post 06, jf. forslag til vedtak. Posten dekker også gebyrer Oslo politidistrikt krever inn. Kommunal- og regionaldepartementet foreslår å øke gebyret for søknad om statsborgerskap med kr. 500 til kr. 2 500 fra 01.01.2006.

Post 07 Gebyr – sivile gjøremål

Posten er nyopprettet og skal dekke gebyrinntekter ifm den sivile rettspleie på grunnplanet – dvs gebyr for tvangsforretninger og forlikrårsbehandling.

Kap. 441 Oslo politidistrikt (jf. kap. 3441):

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 440, post 01</i>	1 313 206	1 374 918	1 305 988
	Sum kap. 441	1 313 206	1 374 918	1 305 988

1 Innledning

Overordnede prioriteringer og føringer for politi og påtalemyndighet framgår av omtalen under kategori 06.40 og kap. 440, og gjelder også for Oslo politidistrikt.

Ved siden av de tradisjonelle politioppgavene har Oslo politidistrikt hatt ansvaret for landsomfattende oppgaver innen etterretning, narkotika- og antiterrorbekjempelse, kommunikasjonskontroll og hemmelig ransaking. Etter opprettelsen av Nye Kripos ble det nasjonale bistandsansvaret for etterforskning av narkotikaforbrytelser og etterforskning av MC-kriminalitet overført dit.

Som hovedstad er Oslo sete for kongehus, Storting og regjering. Her er også departementene og hovedtyngden av direktoratene, de politiske sentralorganisasjonene, de kulturelle institusjonene og finansieringsinstitusjonene plassert. Dette reiser spesielle utfordringer for politidistriktets oppgaveutførelse, ikke minst av sikkerhetsmessig art. Oslo politidistrikt har videre et særskilt ansvar for å ivareta kongefamiliens sikkerhet, sikring av ambassader samt sikkerhet under statsbesøk og

andre større arrangementer som naturlig legges til landets hovedstad.

Som følge av økt alvorlig organisert kriminalitet er politidistriktet omorganisert for å styrke bekjempelsen av denne kriminalitetstypen.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under kap. 440, post 01

Bevilgningen er redusert med ca. 32 mill kr som følge av endringer i budsjettering av merverdiavgift. I tillegg overføres ansvaret for livvaktjenesten fra Oslo politidistrikt til Politiets sikkerhetstjeneste fra 2006. I denne sammenheng er bevilgningene overført fra kap. 441 til kap. 440. Når en tar hensyn til disse endringene og enkelte andre mindre endringer, er bevilgningene til Oslo politidistrikt nominelt om lag på samme nivå som i 2005.

Bemanningen ved Oslo politidistrikt utgjorde 2 341 årsverk pr. 01.03.2005. Posten dekker alle ordinære driftsutgifter (lønn, varer og tjenester) ved politidistriktet.

For fortsatt å opprettholde fleksibiliteten i budsjettet, er det nødvendig at bevilgninger på posten skal kunne nyttes under kap. 440, post 01, jf. forslag til vedtak. Det foreslås at Justisdepartementet får

fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 441, post 01 tilsvarende merinntekter under kap. 3441, postene 02, 03 og 05, jf. forslag til vedtak.

Kap. 3441 Oslo politidistrikt (jf. kap. 441):

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
02	Refusjoner	38 266	15 510	16 006
03	Salgsinntekter	321	170	175
05	Personalbarnehage	2 824	2 362	2 438
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	809		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	20 352		
17	Refusjon lærlinger	20		
18	Refusjon av sykepenger	28 127		
Sum kap. 3441		90 719	18 042	18 619

Postomtale

Post 02 Refusjoner

Posten gjelder hovedsakelig refusjoner av utgifter for politioppdrag som enhetene i politidistriktet har utført for organisasjoner, lag, entreprenører og offentlige etater i samsvar med særskilt hjemmel.

Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 441, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3441, post 02, jf. forslag til vedtak.

Post 03 Salgsinntekter

Posten omfatter inntekter fra Oslo politidistrikts innbytte og salg av utskiftede kjøretøy m.m. Det

foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 441, post 01, mot tilsvarende merinntekt under kap. 3441, post 03, jf. forslag til vedtak.

Post 05 Personalbarnehage

Posten omfatter foreldreinnbetaling og statstilskudd til personalbarnehage. Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 441, post 01, mot tilsvarende merinntekt under kap. 3441, post 05, jf. forslag til vedtak.

Kap. 442 Politihøgskolen (jf. kap. 3442):

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	212 961	221 662	231 085
Sum kap. 442		212 961	221 662	231 085

1 Innledning

Politihøgskolen er den sentrale utdanningsinstitusjonen for politi- og lensmannsetaten i Norge og har som hovedoppgave å drive utdanning, forskning og formidling. Politihøgskolen skal være en

høgskole for et reflektert, handlekraftig og trygghetskapende politi. Den skal være en profesjonsrettet utdanningsinstitusjon på høyt nivå som utvikler og formidler de kunnskaper, ferdigheter og holdninger som politiet må ha for å sikre trygghet, lovlighet og orden.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Bemanningen ved Politihøgskolen utgjorde pr. 01.03.2005 172 årsverk. Posten dekker lønnsutgifter og andre driftsutgifter ved Politihøgskolen. Endringene i bevilgningen skyldes i hovedsak pris- og lønnskompensasjon, økning som følge av fort-

satt høyt studentopptak, økte husleieutgifter, økt investeringsbehov og reduksjoner som følge av endring av budsjettering av merverdiavgift. Det foreslås at Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 442, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3442, postene 02 og 03, jf. forslag til vedtak.

Kap. 3442 Politihøgskolen (jf. kap. 442):

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
02	Diverse inntekter	13 738	4 906	5 063
03	Inntekter fra Justissektorens kurs- og øvingssenter		9 500	9 804
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	110		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 279		
18	Refusjon av sykepenger	2 496		
	Sum kap. 3442	17 623	14 406	14 867

1 Postomtale**Post 02 Diverse inntekter**

Politihøgskolens inntekter kommer fra kursvirksomhet, utleie, kantinesalg og salg av bøker, samt mulige inntekter fra oppdragsvirksomhet. Det foreslås at Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 442, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3442, post 02, jf. forslag til vedtak.

Post 03 Inntekter fra Justissektorens kurs- og øvingssenter

Inntekter fra driften av Justissektorens kurs- og øvingssenter i Stavern føres på posten. Det foreslås at Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 442, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3442, post 03, jf. forslag til vedtak.

Kap. 443 Oppfølging av innsynsloven:

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	6 389	7 366	7 261
70	Erstatninger, <i>overslagsbevilgning</i>	1 880	2 585	2 668
	Sum kap. 443	8 269	9 951	9 929

1 Innledning

Ved behandlingen av St.prp. nr. 67 (1998 – 99) ble det opprettet et eget midlertidig budsjettkapittel for oppfølging av innsynsloven. Loven trådte i kraft 01.01.2000. Til å behandle søknadene om innsyn og erstatning er det oppnevnt et utvalg og en klage-

nemnd, med til sammen tolv personer. Til å forberede sakene for og effektivere vedtak truffet av henholdsvis utvalg og klagenemnd, er det etablert et sekretariat på ti personer.

Fristen for å søke om innsyn utløp 31.12.2002. Det var tidligere forventet at ca. 4 000 personer ville søke om innsyn, men det er i alt innkommet 12 794

søknader. Pr. 01.07.2005 er 8 099 innsynssaker ferdigbehandlet, og det er gitt rett til innsyn i 2 582 saker. I 4 653 saker er det ikke gjort funn. I tillegg foreligger det pr. samme dato 578 søknader om erstatning. Av disse er 505 saker ferdigbehandlet, og det er gitt erstatning i 266 saker. Samlede erstatningsutbetalinger fra 01.01.2000 til 31.08.2005 utgjør ca. 9,1 mill. kr.

Det må forventes at arbeidet med å ferdigbehandle innsynssøknader i behandlingsorganet vil pågå fram til sent 2006. I tillegg må påregnes 6 – 8 måneder for behandling av klage- og erstatningssaker, samt for administrativ avvikling av innsynsordningen. Tidsanslaget for behandling av klage- og erstatningssaker henger i det alt vesentlige

sammen med hvilke frister som innsynsloven setter for å klage eller søke erstatning.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningene på kapitlet skal dekke driftsutgifter til sekretariatet og til klagenemnda.

Post 70 Erstatninger, overslagsbevilgning

Posten skal dekke tilkjente erstatninger. Budsjettert beløp er et anslag, og foreslås videreført som overslagsbevilgning.

Kap. 445 Den høyere påtalemyndighet (jf. kap. 3445):

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	93 926	100 045	96 719
	Sum kap. 445	93 926	100 045	96 719

1 Innledning

Den høyere påtalemyndighet består av Riksadvokatembetet, 10 regionale statsadvokatembeter og Det nasjonale statsadvokatembetet for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet. Høyere påtalemyndighet blir ledet faglig og administrativt av riksadvokaten. Riksadvokaten har videre den overordnede påtalefaglige ledelse av etterforskningen i politidistriktene og politiets særorganer. ØKOKRIM er både et statsadvokatembete og en sentral politienhet. Riksadvokaten er således den faglig overordnede for ØKOKRIMS påtalemessige virksomhet, mens Politidirektoratet har det overordnede ansvaret for ØKOKRIMS øvrige virksomhet og administrative forhold. De regionale statsadvokatembetene har det påtalefaglige ansvaret for etterforskningen i politidistriktene i de respektive regionene. Det nye nasjonale statsadvokatembetet har påtaleansvaret på statsad-

vokatnivå for saker som Nye Kripos selv behandler. Videre har det også den overordnede faglige ledelse av etterforskningen ved Nye Kripos.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker i hovedsak driftsutgifter for den høyere påtalemyndighet. Bemanningen utgjorde pr. 01.03.2005 om lag 128 årsverk. Endringene i bevilgningen skyldes pris- og lønnskompensasjon, økning som følge av etablering av Det nasjonale statsadvokatembetet for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet. Videre er bevilgningen redusert som følge av rammeoverføring til Utenriksdepartementet i forbindelse med Eurojust-avtalen og endring av budsjettering av merverdiavgift.

Kap. 3445 Den høyere påtalemyndighet (jf. kap. 445):

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	967		
18	Refusjon av sykepenger	2 414		
	Sum kap. 3445	3 381		

Kap. 446 Den militære påtalemyndighet (jf. kap. 3446):

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	4 709	4 734	4 642
	Sum kap. 446	4 709	4 734	4 642

1 Innledning

Generaladvokaten leder den militære påtalemyndighet og er overordnet krigsadvokatene. Han er underlagt riksadvokaten i påtalemessige spørsmål, men er administrativt underlagt Justisdepartementet. Generaladvokaten og krigsadvokatene tilhører påtalemyndigheten, og har ansvar for militære straffesaker. De har i tillegg som oppgave å bistå militære sjefer i kontroll med disiplinærutøvelsen og avgi uttalelser i klagesaker og visse andre disiplinærsaker. I tillegg til de løpende oppgaver har generaladvokaten ansvaret for å forbedre rettergang i krigstid. Embetet har også oppgaver av folkerettslig art innenfor sitt fagområde. Videre vil embetet fortsatt legge vekt på å inneha kompetanse på militær folkerett og irettføring av

krigsforbrytelser, da dette er noe norske styrker direkte eller indirekte kan komme i berøring med.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Posten dekker alle driftsutgifter for Generaladvokatembetet, herunder krigsadvokatene for Sør- og Nord-Norge. Bemanningen ved embetet utgjorde seks årsverk pr 01.03.2005. I tillegg får embetet bistand av vernepliktige jurister, til sammen seks årsverk. Med virkning fra desember 2004 er vernepliktige jurister blitt beskikket som krigsadvokatfullmektiger og møter som aktor i retten. Det er i 2005 blitt innført en ordning med opplæring av tilgående vernepliktige jurister ved Militærpolitiskolen.

Kap. 448 Grensekommissæren (jf. kap. 3448):

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	4 319	4 688	4 498
	Sum kap. 448	4 319	4 688	4 498

1 Innledning

Norges grensekommissær for den norsk-russiske grense leder Grensekommissariatet, som har fem

faste stillinger. Sjefen for Garnisonen i Sør-Varanger er stedfortredende grensekommissær.

Grensekommissariatet for den norsk-russiske grense har følgende hovedoppgaver:

- Å føre tilsyn med at Grenseavtalen, samt at andre avtaler mellom Norge og Russland som regulerer forholdene på grensen, blir overholdt av begge parter
- Å føre forhandlinger med russiske grensemyndigheter for å løse og forebygge eventuelle konflikter
- I samarbeid med politiet og forsvaret forebygge og avgrense omfanget av hendelser som er i strid med inngåtte avtaler.

Stillingen som grensekommissær er en åremålsstilling for tre år, med mulighet for tre års forlengelse.

Garnisonen i Sør-Varanger er av de militære myndigheter pålagt å utføre og støtte Grensekommissariatet i oppgaven med å overholde grenseavtalen. Dette skjer i praksis ved at militært personell har kontinuerlig oppsyn med hele grensestrekningen mellom Norge og Russland. Grensekrenkelser rapporteres til Grensekommissariatet og politiet.

Det gjennomføres årlig felles forhandlingsmøter og sammenkomster mellom grensekommissærene når partene anmoder om det. I tillegg gjen-

nomføres det møter mellom partenes assistenter for å håndtere eventuelle konflikter og hendelser på grensen. Assistentene møtes også i forbindelse med restaurering av grensemerker, tilbakeføring av reinsdyr, miljøsamarbeid og inspeksjon og kontroll av kraftverkene.

Nåværende organisering av Grensekommissariatet som egen etat ble evaluert i januar 2005. Evalueringen konkluderer med at ordningen består inntil videre som i dag, men det vil blir foretatt en ny evaluering i løpet av en femårs periode.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bemanningen ved grensekommissariatet utgjorde fem årsverk pr. 01.03.2005. Posten dekker utgifter til lønn og andre driftsutgifter. Posten skal dessuten dekke utgifter til grensemerking mellom Norge og Russland, og utgifter i forbindelse med møter med finske og russiske grensemyndigheter.

En revisjon av den norsk-russiske grense planlegges påbegynt i 2007 med avslutning i 2008. Forberedelsene til dette starter i 2006.

Programkategori 06.50 Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap

Utgifter under programkategori 06.50 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
01-23	Driftsutgifter	1 081 794	1 038 859	978 414	-5,8
30-49	Nybygg, anlegg mv.	9 045	4 220	283 445	6 616,7
70-89	Overføringer til private	84 728	87 878	90 395	2,9
	Sum kategori 06.50	1 175 567	1 130 957	1 352 254	19,6

Utgifter under programkategori 06.50 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
450	Sivile vernepliktige (jf. kap. 3450)	179 406	133 391	103 045	-22,7
451	Samfunnssikkerhet og beredskap (jf. kap. 3451)	533 520	516 524	486 842	-5,7
452	Sentral krisehåndtering (jf. kap. 3452)			9 400	
455	Redningstjenesten (jf. kap. 3455)	432 245	440 676	421 274	-4,4
456	Nødnett – felles radiosamband for nødetatene (jf. kap. 3456)	30 396	40 366	331 693	721,7
	Sum kategori 06.50	1 175 567	1 130 957	1 352 254	19,6

Som følge av innføring av nettoordning for budsjettering av mva. i staten, er bevilgningen for kategorien foreslått redusert med ca. 168,9 mill. kr, jf. omtale under pkt. 1.9 i hovedinnledningen.

I 2006 starter utbyggingen av første utbyggingsområde i nytt felles radiosamband for nødetatene (Nødnett). Bevilgningen på kap. 456 er derfor foreslått økt med om lag 284 mill. kr ekskl. mva. (ca. 360 mill. kr. inkl. mva.).

I tråd med Innst. S. nr. 265 (2004-2005), jf. St.meld. nr. 37 (2004-2005) Flodbølgekatastrofen i Sør-Asia og sentral krisehåndtering, etableres en sentral krisestøtteenhet under Justisdepartementet. Bevilgningen under nytt kap. 452 foreslås satt til 10,9 mill. kr inkl. mva. til dette formål.

Siviltjenesteforvaltningens kapasitet for 2006 og bevilgning er tilpasset måltallet som representerer behovet for vernepliktige mannskaper i Forsvaret i 2006 og den innkallingspraksis som gjennomføres i henhold til dette. Tilpasningen medfører en nedgang i kapasiteten fra om lag 1 000 årsverk i 2005 til om lag 800 årsverk i 2006.

Bevilgningen under kap. 455 Redningstjenesten foreslås styrket med i alt 15,6 mill. kr til sluttfinansiering av døgnkontinuerlig tilstedevakt på Sola og til samlokaliseringen av Hovedredningssentralen Nord-Norge og Bodø radio.

1 Innledning

Kategorien omfatter kap. 451/3451 Samfunnssikkerhet og beredskap, kap. 452 Sentral krisehåndtering, kap. 455/3455 Redningstjenesten og kap. 456/3456 Nødnett – felles radiosamband for nødetatene. Tiltakene under disse kapitlene skal bidra til å sikre innbyggernes trygghet ved at samfunnet på best mulig måte settes i stand til å så vel forebygge at ulykker, kriser og svikt i samfunnskritiske funksjoner inntreffer, som å kunne håndtere ekstraordinære situasjoner som for eksempel store ulykker, naturskapte hendelser og terroranslag. Arbeidet krever utstrakt samordning og kommunikasjon mellom de ulike aktører både på lokalt, regionalt og sentralt nivå. Kategorien omhandler også kap. 450/3450 Sivile vernepliktige. Den sivile verneplikt støtter opp under rekrutteringen til den allmenne verneplikt i landet.

1.1 Samfunnssikkerhet og beredskap

Trygghet og sikkerhet for innbyggerne er betinget av at samfunnssikkerhetsarbeidet er prioritert både i offentlig og privat sektor. Enhver offentlig og privat virksomhet er ansvarlig for at den har en sikkerhetsmessig forsvarlig drift, og at virksomheten har systemer som både forebygger at uønskede hendelser inntreffer og som gjør den i stand til å håndtere ulike hendelser på en best mulig måte. Samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet er basert på prinsippene om ansvar, nærhet og likhet. Ansvarsprinsippet innebærer at den etat som har ansvar for et fagområde i en normalsituasjon også har ansvaret for å håndtere ekstraordinære hendelser på området. Nærhetsprinsippet innebærer at kriser organisatorisk skal håndteres på lavest mulig nivå. Likhetsprinsippet betyr at den organisasjon man opererer med til daglig skal være mest mulig lik den organisasjon man har under kriser. Dette betyr at hver sektor har ansvar for beredskap på sitt område. For å følge opp de signal forsvarskomiteen ga i Innst. S. nr. 49 (2004–2005), arbeides det for at departementene gir en tekstlig omtale av sitt arbeid innen samfunnssikkerhet og beredskap i sine budsjettproposisjoner.

Arbeidet med forebyggende samfunnssikkerhet og beredskap tar utgangspunkt i de mål, oppgaver og prioriteringer som er gitt i St.meld. nr. 37 (2004–2005) Flodbølgekatastrofen i Sør-Asia og sentral krisehåndtering, jf. Innst. S. nr. 265 (2004–2005), St.meld. nr. 39 (2003–2004), Samfunnssikkerhet og sivilt-militært samarbeid, jf. Innst. S. nr. 49 (2004–2005) og St.meld. nr. 17 (2001–2002) Samfunnssikkerhet, jf. Innst. S. nr. 9 (2002–2003). Kap. 451 omfatter Justisdepartementets samord-

nings- og tilsynsrolle på samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet og det ansvar og de oppgaver som er tillagt Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB). Under kapitlet omtales også Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM).

Av St.meld. nr. 37 (2004–2005) Flodbølgekatastrofen i Sør-Asia og sentral krisehåndtering fremgår det at det skal opprettes en krisestøtteenhet. Enheten skal øke de ressurser departementene kan trekke på i krisesituasjoner. For øvrig vises det til omtalen under pkt. 4.1.2.

Justisdepartementets ansvar for samfunnets sivile sikkerhet er etter St.meld. nr. 17 (2001–2002) Samfunnssikkerhet, jf. Innst. S. nr. 9 (2002–2003) tydeliggjort og styrket, blant annet ved etableringen av et nytt direktorat for samfunnssikkerhet og beredskap, og ved å gi NSM en faglig rapporteringslinje til Justisdepartementet.

DSB er på vegne av Justisdepartementet fag- og tilsynsorgan på det sivile samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet. Direktoratet understøtter Justisdepartementets samordnings- og tilsynsrolle. DSBs koordinerende roller er styrket gjennom kgl.res. 24.06.2005 om Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap – det generelle koordineringsansvaret og ansvaret for koordinering av tilsyn med aktiviteter, objekter og virksomheter med potensial for store ulykker.

Sivilforsvaret er underlagt DSB. Sivilforsvaret er en statlig forsterkningsressurs som bistår nød- og redningsetatene ved større ulykker og hendelser. Staten er også tillagt viktige oppgaver med å ivareta befolkningens behov i tilfelle krig. Sivilforsvaret har de senere år gjennomgått omfattende organisatoriske endringer. Mens Sivilforsvarets viktigste oppgave tidligere var å beskytte sivilbefolkningen mot krigsfarer, er aktivitetene i dag særlig rettet inn mot større branner, flom, ras, oljeutslipp og søk etter savnende personer. Sivilforsvaret er inndelt i 20 distrikter som dekker hele landet. Den operative styrken til støtte for brannvesen, politi og helsetjeneste er på ca. 10 000 personer, av disse ca. 3 000 fordelt på 119 fredsinn-satsgrupper fordelt over hele landet. Fredsinnsatsgruppene kan raskt kalles ut og deltar årlig i omkring 300 oppdrag. Sivilforsvaret driver opplæringsvirksomhet innen redningstjeneste og sivil beredskap, måler radioaktivt nedfall, forvalter regelverk for tilfluktsrom og har ansvar for varsling av befolkningen ved overhengende fare både i fred og krig. Staten er ressursleverandør til internasjonale, humanitære operasjoner.

På samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet er Fylkesmannen faglig underlagt Justisdepartementet og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. Fylkesmannen samordner og fører

tilsyn med alt beredskapsarbeid i fylket, jf. kgl.res. 21.09.1979; instruks for fylkesmannens beredskapsarbeid. Fylkesmannen skal være pådriver og veileder overfor kommunene innen samfunnssikkerhet og beredskap, og søke å bidra til det interkommunale samarbeidet. Det vises til St.prp. nr. 1 (2005–2006) for Moderniseringsdepartementet, kat. 01.10 Fylkesmennene.

Ved kronprinsregentens resolusjon 04.07.2003 ble ansvaret for forebyggende sikkerhetstjeneste og Nasjonal sikkerhetsmyndighet fordelt mellom Justisdepartementet og Forsvarsdepartementet. NSM skal på vegne av Justisdepartementet og Forsvarsdepartementet ivareta et overordnet og sektorovergripende ansvar for forebyggende sikkerhetstjeneste i hht. sikkerhetsloven. Forsvarsdepartementet er etatsstyrende departement for NSM. NSM skal rapportere til Justisdepartementet om enkelthendelser og sikkerhetsinspeksjoner i sivil sektor.

1.2 Redningstjenesten

Med redningstjeneste forstås den offentlig organiserte virksomhet som utøves i forbindelse med øyeblikkelig innsats for å redde mennesker fra død eller skade som følge av akutte ulykkes- eller faresituasjoner som krever koordinering og som ikke blir ivaretatt av andre. Oppgaven inkluderer optimal samordning av redningstjenestens mange ressurser for å redde liv og begrense helseskader ved ulykker. De lokale redningssentralene i det enkelte politidistrikt forestår normalt tilsvarende ledelse innen det enkelte politidistrikt. Sysselmannen på Svalbard er lokal redningssentral innen sitt myndighetsdistrikt.

Justisdepartementet har det administrative samordningsansvaret for redningstjenesten. Innenfor det norske redningsansvarsområdet har de to hovedredningssentralene, Sola og Bodø, den øverste operative ledelse. Justisdepartementet forestår etatsstyringen av disse. Hovedredningssentralene består av en kollektiv ledelse med representanter for aktuelle offentlige etater, utpekt av de respektive departementer. Avinor, Forsvaret, politiet, Telenor, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, Kystverket og Helsevesenet er representert i redningsledelsen. Politimestrene i hhv. Salten og Rogaland politidistrikt er leder av redningsledelsen. Ved hovedredningssentralen er det fast ansatt sivilt personell, som etter fullmakt fra redningsledelsen, ivaretar den daglige ledelse og koordinering av søks- og redningsaksjoner. I tillegg kan det kalles inn rådgivere fra offentlige og private organisasjoner avhengig av situasjonen.

Alle redningsressurser i vårt land, statlige, fylkeskommunale, kommunale, private og frivillige som er egnet for akuttinnsats for å redde liv, skal kunne mobiliseres for innsats i den offentlig koordinerte og organiserte redningstjenesten. Redningstjenesten er således organisert som et samvirke mellom en rekke offentlige etater, frivillige organisasjoner og private selskaper.

De offentlige etatene som har ressurser egnet for redningsformål plikter å delta i redningstjenesten. De utgifter som påløper til personell, materiell, planlegging, øvelser mv. dekker de enkelte etater over eget budsjett. Kjernen i redningstjenesten til lands utgjøres av de tre nødetatene politi, brann og helse. Sammen med frivillige organisasjoner og andre offentlige og private aktører, herunder Sivilforsvaret, står disse for innsatsen på skadestedet. De frivillige redningsorganisasjonene utgjør en meget viktig del av redningsapparatet. En stor og betydningsfull innsats utføres hvert år. Hovedredningssentralene og de lokale redningssentralene gir uttrykk for at samarbeidet er godt og at oppdragene utføres på en tilfredsstillende måte.

Det legges stor vekt på å tilby en kvalitativt god redningshelikopterberedskap. Justisdepartementet har igangsatt flere tiltak og arbeider fortløpende med å videreutvikle redningshelikoptertjenesten i tråd med komiteens forutsetninger, jf. Innst. S. nr. 156 (2001-2002).

1.3 Felles radiosamband for nødetatene; politi, brann og helse

Stortinget har vedtatt, jf. Budsjett-innst. S. nr. 4 (2004-2005), et første utbyggingsområde av et nytt felles radiosamband for nødetatene; Nødnett. Første utbyggingsområde planlegges ferdig utbygget og testet sommeren 2007. Nødnettet skal eies og drives av et eget forvaltningsorgan under Justisdepartementet.

1.4 Sivil verneplikt

Kategorien omfatter forvaltningen av vernepliktige mannskaper som av overbevisningsgrunner er fritatt for militærtjeneste (sivile vernepliktige). Den sivile verneplikt er opprettet ut fra generelle rettferdighetshensyn, og for å støtte opp under rekrutteringen til den allmenne verneplikt i landet. De sivile vernepliktige administreres av Siviltjenesten som er lokalisert på Dillingøy. Det legges vekt på at tjenestens innhold er mest mulig samfunnsnyttig.

2 Hoved- og delmål

Hovedmål	Delmål
Økt samfunnssikkerhet	Øke samfunnets evne til å forebygge kriser og ulykker, samt alvorlig svikt i samfunnsskriske funksjoner Øke samfunnets evne til å kunne håndtere ekstraordinære situasjoner som medfører fare for liv og helse, miljø og materielle verdier
En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor	Ivareta en god utnyttelse av justissektorens ressurser
Trygghet og redusert kriminalitet	Styrke det kriminalitetsforebyggende og trygghetsskapende arbeidet
Ivareta Norges forpliktelser og interesser internasjonalt innenfor Justisdepartementets ansvarsområder	Bidra til internasjonal krisehåndtering

3 Hovedutfordringer

Samfunnet står overfor et bredt og sammensatt risiko- og trusselbilde som må møtes med et like bredt og sammensatt register av virkemidler og tiltak. Samfunnssikkerhetsarbeidet skal forebygge mot de farer individ og samfunn står overfor i form av ulykker, kriser eller katastrofer, samt sikre en god konsekvenshåndtering i tilfelle slike hendelser likevel skulle inntreffe. De tiltak som iverksettes med dette formål skal være kostnadseffektive og godt tilpasset de utfordringer samfunnet står overfor.

3.1 Forebygging og håndtering

Et godt helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid gir god grunnberedskap i samfunnet. En hovedutfordring er derfor å sikre et effektivt helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid gjennom oppfølging av internasjonale direktiver, regelverksutvikling og effektivisering av tilsyn innenfor en rekke områder, slik som el-sikkerhet, produktkontroll, og på brann- og eksplosjonsvernområdet. En hovedutfordring ligger i å videreutvikle og forenkle regelverket slik at det blir brukervennlig og effektivt å håndheve. Det er videre en utfordring å bidra til at brannvesenet videreutvikler sitt forebyggende arbeid.

Kampen mot internasjonal terrorisme og tiltak for å redusere konsekvensene av naturskapt hendelser som følge av blant annet klimaendringer, får en stadig mer fremtredende plass i samfunnssikkerhetsarbeidet.

Samfunnet må også forebygge mot tilsiktede hendelser, som spionasje, sabotasje og terrorisme. NSMs virksomhet og regelverk tilpasses det sivile samfunns behov for forebyggende sikkerhet.

Gjennom et effektivt sikkerhetssamarbeid mellom etterretnings- og sikkerhetstjenestene ønsker

Justisdepartementet å legge til rette for at truslene mot samfunnet kan møtes med grunnlag i et felles og kommunisert risiko- og trusselbilde. Økt kunnskap om sikkerhet og sårbarhet søkes sikret gjennom fortsatt forsknings- og utredningsarbeid.

Det kan ikke forebygges mot enhver tilsiktet hendelse. Samfunnet må derfor være forberedt på å håndtere kriser og katastrofer. Dette stiller store krav til så vel planverk, som øvelser og utstyr.

DSB skal arbeide systematisk med å forbedre offentlige myndigheters evne til å håndtere større hendelser og kriser. For å sette den enkelte i stand til å ivareta sitt ansvar best mulig, må ulike risiki og trusler kartlegges, beredskapsplaner utarbeides og øvelser, opplæring og samarbeid gjennomføres. Etableringen av en krisestøtteenhet vil gi et viktig bidrag i så måte.

Riktig organiserte, dimensjonerte og øvede rednings- og beredskapsorganisasjoner er viktige forutsetninger for god ulykkes- og krisehåndtering. Det er en utfordring å videreutvikle samhandlingen mellom de ulike aktørene på alle nivåer i samfunnet.

Alle kommuner har plikt til å ha et brannvesen som er i stand til å gjennomføre lovpålagte forebyggende, kontrollerende og beredskapsmessige oppgaver på en effektiv og sikker måte. DSB er nasjonal fagmyndighet på brannvernområdet, og påser ut i fra hensynet til forebygging av branner og landets samlede redningsberedskap, at brannvesenet utfører de lovpålagte oppgavene fullt ut.

Det skal arbeides for at Sivilforsvaret videreutvikles slik at organisasjonen og styrkene står best mulig rustet i forhold til de utfordringer etaten kan stå overfor. Det skal arbeides for at Sivilforsvaret kan drive sin virksomhet ut fra et moderne og godt tilpasset lovgrunnlag. Det vil herunder bli arbeidet

for at en på best mulig vis kan bidra til å styrke den generelle beredskapen i kommunene. Lovmessige tiltak på dette området vil bli vurdert i sammenheng med arbeidet med ny lov om Siviltforsvaret.

Det skal arbeides videre for å legge til rette for et nært sivilt-militært samarbeid. Et helhetlig og moderne totalforsvar bygger på gjensidig støtte og optimal ressursbruk mellom Forsvaret og det sivile samfunn.

NATO har de senere år særlig rettet oppmerksomheten mot beskyttelse av sivilbefolkningen mot terrorhandlinger og bruk av masseødeleggesmidler. EU har i flere år arbeidet for å utvikle sin evne til krisehåndtering. Norge er med i dette arbeidet blant annet gjennom EUs samordningsmekanisme og ved innmeldte ressurser fra Siviltforsvaret. Norge understøtter FN med blant annet sivilforsvarspersonell.

De internasjonale aspekter ved samfunnssikkerhetsarbeidet skal videreutvikles. Evnen til å gi konkrete sivile styrkebidrag til krisehåndtering internasjonalt på dette området skal søkes effektivisert.

Det skal arbeides for at sårbarheten i samfunnskritisk virksomhet reduseres. Regjeringen har etablert et utvalg som skal kartlegge hvilke virkemidler som kan brukes for å sikre rikets sikkerhet i forbindelse med vital infrastruktur og hvordan nasjonale interesser kan ivaretas overfor virksomheter som ikke er offentlige.

Samvirkeprinsippet og dagens redningstjeneste utfordres i dag på flere viktige punkter. Det er viktig at alle offentlige virksomheter uavhengig av sin tilknytningsform fortsatt bidrar i henhold til samvirkeprinsippet med sine ressurser, herunder teknisk utstyr og diverse data. Det kan sees tendenser til at fristilling, nedlegging av virksomheter og kommersialisering av tidligere offentlige tjenester gjør at eiere av ressurser som tidligere dekket egne utgifter nå ønsker å fakturere for sin innsats. Justisdepartementet ønsker å videreføre dagens organisering og ser det som en hovedutfordring å videreutvikle og effektivisere redningstjenesten under samvirkekonseptet.

Som en modernisering og effektivisering av redningstjenesten er det store operative gevinster i samordning og samlokalisering av Kystradioen og Hovedredningssentralene. En slik samlokalisering ble gjennomført i 2003 da Rogaland Radio flyttet inn i Hovedredningssentralen Sør-Norges nye lokaler på Sola. En tilsvarende prosess er igangsatt for Hovedredningssentralen Nord-Norge og Bodø Radio, som skal samlokaliseres primo 2006.

I 2006 skal et nytt digitalt radiosamband for nød- og beredskapsstatene (Nødnett) bygges ut i

et første utbyggingsområde. Dette krever en vesentlig innsats fra de berørte etater.

3.2 Sivilt verneplikt

Siviltjenestens hovedutfordring er å dimensjonere innkallingen av sivile vernepliktige i forvaltningen i forhold til innkallingene i Forsvaret for å realisere understøttelse av rekrutteringen til Forsvaret. De sivile vernepliktige mannskapene skal nyttiggjøres på en mest mulig samfunnsnyttig måte.

4 Tilstandsvurdering og mål

4.1 Økt samfunnssikkerhet

4.1.1 Øke samfunnets evne til å forebygge kriser og ulykker, samt alvorlig svikt i samfunnskritiske funksjoner

Hensikten med arbeidet er å sikre innbyggernes trygghet ved at samfunnet på best mulig måte settes i stand til å forebygge at kriser, ulykker og svikt i samfunnskritiske funksjoner inntreffer.

Forsknings- og utviklingsprosjekter på samfunnssikkerhetsområdet

Justisdepartementet og DSB deltar i flere forskningsprosjekter på en rekke ulike områder. DSB har hatt et langvarig samarbeid med Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) om sektorovergripende og sektorvise studier av sårbarheten i samfunnet, de såkalte BAS prosjektene (Beskyttelse av samfunnet). Disse prosjektene er omfattende og helhetlige arbeider om sårbarhet i kritisk infrastruktur og samfunnskritiske funksjoner. Prosjektene har omfattet organisering av beredskap, offentlig telekommunikasjon, kraftforsyning og transport. For 2005-2006 er temaet i prosjektserien kritisk IKT-infrastruktur.

Norges forskningsråd har avgitt en rapport om forskningsprogrammet Samfunnssikkerhet og risiko (SAMRISK). En rekke myndigheter har deltatt i Forskningsrådets utredningsgruppe for programforslaget, deriblant Justisdepartementet. Justisdepartementet vurderer deltakelse i programmet.

Som et ledd i oppfølging av St.meld. nr. 17 (2001-2002) tok Justisdepartementet initiativet til en vurdering av sårbarheten i norsk vannforsyning i samarbeid med Helsedepartementet, DSB og vannverksbransjen. Dette arbeidet videreføres i de to oppfølgingsprosjektene Veiledningsmateriell for økt sikkerhet og beredskap i vannforsyningen og Akuttstøttjeneste og analysekapasitet for vannbransjen. Oppfølgingsprosjektene er i regi av Helse- og omsorgsdepartementet, men gjennomfø-

res av Mattilsynet. DSB bidrar med fagkompetanse i prosjektet.

DSB arbeider for å finne fram til mulige konsekvenser, foreslå forskningsområder, samt forslag til tiltak for å bedre kunnskapen og kartlegge mulige tilpasningsstrategier på klimaområdet.

Justisdepartementet vil i 2006 avslutte arbeidet med en strategi for det forebyggende samfunnssikkerhetsarbeidet. Dette arbeidet vil blant annet være en videreutvikling av de mål og prioriteringer som er gitt i St.meld. nr. 41 (2000-2001) Brann og eksplosjonsvern samt en rapportering på måloppnåelse.

Samordning

Justisdepartementets samordningsrolle tar utgangspunkt i kgl.res. 16.09.1994 om Justisdepartementets samordningsfunksjon på beredskapsområdet og om Rådet for sivilt beredskap. Justisdepartementets samordningsfunksjon innebærer ansvar for å utarbeide overordnede retningslinjer, koordinere og fremme proposisjoner og meldinger til Stortinget, tilrettelegge rammebetingelser, ta initiativ, være pådriver, avklare ansvarsforhold i gråsoner og treffe prinsipielle avgjørelser på samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet. Justisdepartementets ansvar på dette området er de senere år tydeliggjort og styrket, blant annet gjennom etableringen av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, ved å gi Nasjonal sikkerhetsmyndighet en rapporteringslinje til Justisdepartementet og ved å gi Justisdepartementet ansvaret for en krise-støtteenhet.

Rådet for sivilt beredskap skal støtte Justisdepartementet med å samordne den sivile beredskapen gjennom å avgi uttalelser til departementet om saker som forelegges rådet. Rådets funksjon og sammensetning er til vurdering.

Kongelig resolusjon om Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap – det generelle koordineringsansvaret og ansvar for koordinering av tilsyn med aktiviteter, objekter og virksomheter med potensial for store ulykker ble fastsatt 24.06.2005. Direktoratets koordinering skal legge grunnlaget for et godt og helhetlig arbeid og gode beredskapsforberedelser innenfor offentlig forvaltning og samfunnskritisk virksomhet. Resolusjonen skal legge grunnlag for et godt forebyggende arbeid og beredskapsforberedelser innenfor offentlig forvaltning, næringsliv og annen samfunnskritisk virksomhet. Et viktig formål med direktoratets forvaltning er å skaffe seg oversikt over det sivile samfunns forebyggende sikkerhets- og beredskapssarbeid på tvers av sektorer. Dette vil gi viktige premisser for Justis- og politidepartementets sam-

ordningsansvar. Et annet formål er erfaringsutveksling og mulige samfunnsmessige gevinster ved at ulike tilsyn gjennom dialog og avklaringer i størst mulig grad er samordnet med tanke på regelverk, opplæring og metodebruk ved tilsyn.

DSBs tilsyn etter tilsynsloven, produktkontrollloven og brann- og eksplosjonsvernloven

DSB kontrollerer termiske og brannmessige egenskaper ved produkter. DSB fører også tilsyn med at de elektriske produkter som tilbys på markedet er sikre, samt fører direkte tilsyn med elektromedisinsk utstyr og hjelpemidler ved norske sykehus og helseinstitusjoner. DSB har ansvaret for å koordinere tilsynsmyndighetenes oppfølging av virksomheter som er underlagt storulykkesforskriften. Videre fører DSB tilsyn med mindre virksomheter som behandler eller oppbevarer brannfarlige væsker og gasser, gassanlegg og utsalgssteder for fyrverkeri. DSB fører tilsyn med eksplosive varer og importørene av eksplosivene. Videre fører DSB tilsyn med kommunale brannvesen og nødalarmsentraler.

DSBs tilsyn i 2004 er fordelt på ca. 1 240 tilsyn og markedskontroller. Antall tilsyn har gått noe ned siden 2003, mens antall markedskontroller har gått litt opp. Direktoratet har i hovedsak positive erfaringer med tilsyn i virksomhetene.

Oppfølging og bearbeiding av resultatene fra tilsyn gir god oversikt og innsikt i tilstanden på de forvaltningsområdene hvor det gjennomføres tilsyn. Tilsvarende gir statistikken et bilde av den faktiske utviklingen på flere av DSBs forvaltningsområder. Disse faktaopplysningene gir mulighet til å justere innsatsen etter de erfaringene som er gjort og etter den utviklingen som fremkommer.

Rapporterte tapstall for 2004 viser at 66 personer omkom ved ulykker innenfor DSBs forvaltningsområde. I 2004 mistet 56 livet i branner, åtte ved bruk av elektromedisinsk utstyr, én i el-ulykke og én omkom i forbindelse med bruk av fyrverkerier. Til sammenlikning omkom 83 personer i 2003.

Tilsyn med brannvesenet

I 2004 ble det gjennomført tilsyn med 71 brannvesen som representerer 89 kommuner, og med 13 alarmsentraler (110-sentraler) som samlet dekker ca. tre millioner innbyggere. Tilsynene viste at de fleste kommunene har et brannvesen som tilfredsstillende lovens minstekrav. En del brannvesen hadde fremdeles noen mangler, men viste forbedring i forhold til tidligere tilsyn. Tilsyn med alarmsentralene viste at sentralene i all hovedsak fungerte tilfredsstillende.

Det systematiske tilsynsarbeidet videreføres med vekt på å sikre ressurser til forebyggende arbeid og til å håndtere store uønskede hendelser. Behov for bedre kompetanse for brannvesenets personell vil også gjenspeiles i arbeidet med utviklingen av brannvesenets kompetanse bl.a. gjennom å utrede mulighetene for yrkesutdanning for brann- og redningsarbeidere med utgangspunkt i fagskoleloven.

I 2004 var det til sammen om lag 12 700 ansatte i landets brannvesen, hvorav 9 200 var deltidsstillinger og 3 500 heltidsstillinger. Nærmere 11 000 var knyttet til brannvesenets beredskap, og det ble totalt benyttet 520 årsverk til tilsyn, informasjons- og motivasjonstiltak og annet forebyggende arbeid.

El-tilsyn

Tilsyn med nettselskaper og maritime anlegg er intensivert. Det legges særlig vekt på virksomhetenes vedlikehold av anlegget under tilsynene. Stor grad av omstillinger har ført til at tilsyn med bruk og vedlikehold av elektromedisinsk utstyr samt pålitelig strømforsyning i helseforetakene fortsatt vil prioriteres.

Alle nettselskap i Norge er pålagt å føre tilsyn med blant annet elektriske installasjoner tilknyttet næringsvirksomhet og boliger. Denne tilsynsvirksomheten er kalt de lokale el-tilsyn (DLE). Organiseringen av DLE har vært til vurdering i departementet. Det er besluttet at dagens ordning og dagens finansiering gjennom nettarriffene videreføres. Justisdepartementet ønsker en styrking av DSBs kontroll av de lokale el-tilsynene, og vil foreslå forskriftsendringer for å sikre at nettselskapene følger opp sine forpliktelser i forhold til DLE.

Brannvern og el-sikkerhet

Reduksjon av antall boligbranner er fortsatt prioritert. Arbeidet med å redusere antall branner som følge av feil bruk av elektrisk utstyr og branner med elektrisk årsak videreføres. Måltrettet og systematisk arbeid med forebyggende brannvern har gitt positive resultater.

På bakgrunn av fortsatt høy andel eldre blant personer som omkommer i branner i Norge, er det foretatt en nasjonal kartlegging for å få oversikt over om kommunene har gjennomført tiltak for å heve brannsikkerheten i boliger for personer med pleie- og omsorgsbehov. Statistikken viser nå en positiv utvikling. For å videreføre den positive utviklingen, blir det derfor viktig å videreføre arbeidet gjennom bl.a. å heve brannvernkompetansen hos personell som arbeider i pleie- og omsorgstjenesten.

Riksantikvaren og DSB samarbeider tett for å

sikre uerstattelige nasjonale kulturverdier. Det er utarbeidet en plan med en rekke prioriterte aktiviteter på området. Det er gjennomført en brannteknisk kartlegging av tette trehusmiljøer der det vil kunne være fare for områdebrann. Rapport fra kartlegging vil bli ferdig i løpet av høsten 2005. Kartleggingen skal danne grunnlaget for tilsyn og videreutvikling av tilsyn. Det skal også ferdigstilles en veileder om brannsikring av fredede bygninger. Videre tiltak på området vil bli fortløpende diskutert mellom DSB og Riksantikvaren.

Det er viktig å arbeide for at kommende endringer i bygningsdelen i Plan- og bygningsloven sikrer god sammenheng mellom plan- og bygningsregelverket og brannregelverket.

Forventet økning i bruk av alternative energiformer stiller økt krav til sikker håndtering av brannfarlig gass. Ny forskrift om brannfarlig eller trykksatt stoff inkluderer blant annet bruk av gass. Det er satt spesiell fokus på virksomheter som oppbevarer/bruker farlige stoffer der lekkasjer kan påvirke sikkerheten til befolkningen.

Produktkontroll

Det omsettes stadig flere produkter i det norske markedet fra land utenfor EØS-området. Det er en prioritert oppgave å forebygge at dette medfører en økning i antall farlige produkter på markedet. Økt oppmerksomhet og samarbeid nasjonalt, i Norden og EU om markedsovervåking og -kontroll av produkter, informasjon til produsenter, importører og publikum, samt gjensidig informasjonsutveksling mellom ansvarlige myndigheter, er viktige elementer i dette arbeidet.

Endringer i lov 11. juni 1976 nr. 79 om kontroll med produkter og forbrukertjenester (produktkontrollloven) trådte i kraft 01.05.2005, jf. Ot.prp. nr. 32 (2004-2005) og Innst. O. nr. 65 (2004-2005). Her pålegges produsenter, importører, leverandører og tilbydere et større ansvar for å vurdere sikkerheten ved produkter og tjenester til forbrukere. De nye kravene til forbrukerprodukter gjennomfører Europaparlamentets og Rådets direktiv 2001/95/EF om alminnelig produktsikkerhet i norsk rett. For disse produktene vil endringene sikre norske næringsaktører og forbrukere tilsvarende rammebetingelser og beskyttelse som i resten av EØS-området.

Risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS-analyser) i kommunene

DSB skal gjennom forebyggende arbeid redusere risikoen for tap av liv, skade på helse, miljø, viktige samfunnsfunksjoner og materielle verdier. ROS-

analyser er et viktig verktøy for kommunene både for å forebygge og håndtere kriser og større ulykker, og for å sørge for at det ikke blir bygd inn ny eller økt sårbarhet i samfunnet. DSB bistår med informasjon og veiledning innen gjennomføring av ROS-analyser.

ROS-analyser skal avdekke farer i kommunen, vurdere hvor alvorlige disse ev. er og foreslå tiltak for å forebygge uønskede hendelser og redusere konsekvensene av dem dersom de inntreffer.

Fylkesmannen har ansvar for at kommunene tar sikkerhets- og beredskapsmessige hensyn i betraktning under planlegging, bl.a. gjennom innsigelsesrett overfor kommunene, jf. plan- og bygningsloven.

Direktoratet arbeider for at kommuner og andre skal ta i bruk geografiske informasjonssystemer (GIS) som hjelpemiddel i planlegging for bedre samfunnssikkerhet. DSB deltar i Arealis, som gjennom et bredt samarbeid mellom offentlige etater arbeider for å gjøre areal- og planinformasjon tilgjengelig i kommuner og fylker. Det er definert et eget hovedtema om samfunnssikkerhet, som er under utvikling.

Fylkesmennene i Sogn og Fjordane, Hordaland og Rogaland har startet et prosjekt med hovedmål å få integrert risiko- og sårbarhetstankegangen i kommunale arealplanprosesser. Prosjektet skal utvikle en veileder som viser hvordan kommunene kan bruke geografiske informasjonssystemer (GIS) og Arealis-data som hjelpemiddel.

Regelverksforenkling

Det har siden 2002 vært arbeidet med forenkling av forskriftene til Arbeidstilsynet og DSB. Målet for prosjektet har vært økt brukerorientering og forenkling i form av enklere regelverksstruktur og færre forskrifter på arbeidslivsområdet. Justisdepartementet er etter en nærmere vurdering, kommet til at direktoratets regelverk vil være vanskelig å innlemme i et felles forskriftsverk og samtidig nå målet om økt brukervennlighet. Arbeidet med enklere forskriftsstruktur og færre forskrifter vil derfor bli videreført som et eget prosjekt i DSB.

Vital infrastruktur og forebyggende sikkerhet

NSM skal på vegne av Justisdepartementet ivareta de utøvende funksjoner for den forebyggende sivile sikkerhetstjeneste, og rapportere om sikkerhetstilstanden på sivil side til Justisdepartementet. NSM er administrativt underlagt Forsvarsdepartementet. Den forebyggende sikkerhetstjeneste omfatter i Norge alle tiltak for å sikre skjermingsverdig informasjon og objekter mot sikkerhetstru-

ende virksomhet. Dette omfatter så vel den offentlige forvaltning som de deler av privat sektor som gjennom sin virksomhet må håndtere sikkerhetsgradert informasjon. NSM er også sertifiseringsmyndighet for sikkerhet i IT-produkter og IT-systemer og er sekretariat for Koordineringsutvalget for informasjonssikkerhet, der også Justisdepartementet er medlem.

NSM opparbeider og vedlikeholder et løpende bilde av sikkerhetstilstanden. Sikkerhetstilstanden formidles gjennom NSMs sikkerhets- og risikovurderinger. NSM gir anbefalinger om forebyggende sikkerhetstiltak i militær og sivil sektor. NSM skal føre et effektivt tilsyn med sektorene slik at disse settes bedre i stand til å ivareta sitt ansvar innenfor forebyggende sikkerhet.

Regjeringen opprettet ved kgl.res. 29.10.2004 et eget utvalg for sikring av landets kritiske infrastruktur. Utvalget er blant annet gitt i mandat å kartlegge de virkemidler som brukes for å sikre rikets sikkerhet og vitale nasjonale interesser når offentlige virksomheter privatiseres. Utvalgets endelige rapport vil foreligge januar 2006.

Informasjons- og objektsikkerhet

NSM er tillagt ansvaret for Varslingssystem for digital infrastruktur (VDI), som er basert på samarbeid mellom offentlige og private aktører og som skal kartlegge trusler og sårbarheter mot samfunnskritisk digital infrastruktur. Fra 2006 vil VDI bli utvidet til å også inneholde en nasjonal koordinerende enhet for håndtering av IT-angrep, en såkalt Computer Emergency Response Team (CERT). Denne enheten vil bidra til koordinert respons og bistand til gjenoppretting ved et eventuelt angrep på samfunns viktig IT-infrastruktur.

I perioden frem til og med 2006 vil DSB og NSM også fortsette arbeidet med å følge opp aktuelle tiltak i Nasjonal strategi for informasjonssikkerhet som gjelder for perioden 2003–2006. Strategien vil bli revidert i løpet av 2006.

Behovet for å utarbeide endringer i regelverket om objekt- og informasjonssikkerhet for å bedre objektsikkerheten er under vurdering. Dette vil bli gjort i tett samarbeid mellom Justisdepartementet og Forsvarsdepartementet.

Forebygging av storulykker

Forskrift om tiltak for å forebygge og begrense konsekvensene av storulykker i virksomheter der farlige kjemikalier forekommer (storulykkesforskriften) trådte i kraft 01.07.2005. Forskriften avløste forskrift av 08.10.1999 nr. 1 082 og viderefører i hovedsak denne. Den nye forskriften gjen-

nomfører de endringer som ble foretatt i Rådskdirektiv 96/82/EF (Seveso II-direktivet). Dette innebærer at direktivets anvendelsesområde utvides, til blant annet å omfatte gruvedrift. Det er også visse skjerpelser i kravene til virksomhetenes informasjonsplikt i forhold til allmennheten og til virksomhetens plikt til å gi sikkerhetsopplæring til kon-traktører og lignende.

4.1.2. Øke samfunnets evne til å kunne håndtere ekstraordinære situasjoner som medfører fare for liv, helse, miljø og materielle verdier

Alle hendelser kan ikke forebygges. Når og der-som ulykker og katastrofer inntreffer, er målset-ningen i størst mulig grad å redusere konsekven-sen av slike uønskede hendelser. Dette gjøres ved å legge til rette for en best mulig koordinert inn-sats ved ekstraordinære situasjoner som medfører fare for liv, helse, eller fare for omfattende skader på miljø eller materielle verdier.

Oppfølging av St.meld. nr. 37 (2004-2005) om flodbølgekatastrofen i Sør-Asia og sentral krisehåndtering

Erfaringene fra flodbølgekatastrofen i Sør-Asia ret-tet særlig oppmerksomhet mot behovet for å styrke den sentrale krisehåndteringsevnen. I St.meld. nr. 37 (2004-2005) om flodbølgekatastro-fen i Sør-Asia og sentral krisehåndtering fremgår det at regjeringen vil styrke apparatet for krise-håndtering i utlandet og styrke den generelle kri-sehåndteringsevnen i departementene. Arbeidet med å utarbeide operative planer for situasjoner i utlandet der mange nordmenn er berørt, er igang-satt, jf. omtale under kat. 06.40.

I meldingen redegjøres det for følgende tiltak:

- Forsterket krisekoordinering gjennom oppret-telsen av Regjeringens kriseråd
- Presisering og klargjøring av ansvaret for krise-styring i lederdepartementet (det departement som er mest berørt av krisen)
- Etablering av ny krisestøtteenhet som skal bidra med støttefunksjoner til lederdepartementet og Regjeringens kriseråd i deres krisehåndtering. Enheten skal øke de ressurser departementene kan trekke på i krisesituasjoner.

Arbeidet med å etablere krisestøtteenheten er igangsatt. Den nødvendige konkretisering av støt-tefunksjoner, lokaler og personell etc. skal ferdig-stilles innen 01.01.2006. Krisestøtteenheten skal være i drift så snart det er praktisk mulig.

Regjeringen foreslår bevilget 40 mill. kr til opp-følgning av tiltak beskrevet i St.meld. nr. 37 (2004-

2005) Flodbølgekatastrofen i Sør-Asia og sentral krisehåndtering. Økningen fordeler seg med 20 mill. kr til tiltak under Justisdepartementet, 17 mill. kr under Utenriksdepartementet og tre mill. kr under Helse- og omsorgsdepartementet, jf. omtale i St.prp. nr. 1 (2005-2006) for Utenriks- og Helse- og omsorgsdepartementet. Bevilgningen under kap. 400 er foreslått styrket med 4,6 mill. kr, jf. omtale under kat. 06.10. Bevilgningen er også foreslått styrket med tre mill. kr under kap. 440, jf. omtale under kat. 06.40. I tråd med Innst. S. nr. 265 (2004-2005), jf. St.meld. nr. 37 (2004-2005) Flodbølgekatastrofen i Sør Asia og sentral krisehåndtering, eta-bleres en sentral krisestøtteenhet under Justisde-partementet. Bevilgningen under nytt kap. 452 forelås satt til 10,9 mill. kr til dette formål. I tillegg foreslås kap. 451 økt med 1,5 mill. kr til økt innsats mht. tilsyn med departementene. Regjeringen viser til St.prp. nr. 76 (2004-2005) om bl.a. styrket beredskapsevne, der kap. 400 ble foreslått styrket med 3,5 mill. kr i 2005 for å raskt kunne komme i gang med de tiltak som følger av St.meld. nr. 37 (2004-2005). Det er igangsatt utredninger og vur-deringer av ytterligere oppfølging av meldingen. Det tas sikte på å komme tilbake til dette i forbin-delse med revidert nasjonalbudsjett 2006.

Nytt nødnett

Dagens separate radiosamband for politiet, brann-vesenet og helsevesenet bygger på gammel analog teknologi som i liten grad tilfredsstiller operative og sikkerhetsmessige krav. Brudd i radiosamban-det kan føre til farlige misforståelser og er sammen med manglende avlyttingssikkerhet et alvorlig hin-der for det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Behovet for nytt radiosamband er begrunnet i dag-lige operative hensyn i nød- og beredskapsetatene, nødvendig utskifting av gammelt utstyr og ønske om å styrke samfunnets sikkerhet og beredskap. Utskifting er nødvendig for å kunne møte stadig tyngre, organisert kriminalitet og mulige ter-roranslag, samt håndtere større komplekse ulyk-ker og naturkatastrofer.

I forbindelse med behandlingen av Budsjett-innst. S. nr. 4 (2004-2005), jf. St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 3 (2004-2005), samtykket Stortinget i at Justis- og politidepartementet i 2005 kunne:

1. Innhente tilbud på etablering av et felles digitalt radiosamband (nødnett) for nød- og beredskap-setatene og inngå kontrakt om første utbyg-gingsområde. Dette området utgjøres av politi-distriktene Follo, Romerike, Oslo, Asker og Bærum, Søndre Buskerud og Østfold
2. Innhente tilbud fra leverandør på utbygging i resten av landet.

På bakgrunn av Stortingets vedtak igangsatte Justis- og politidepartementet arbeidet med å innhente tilbud på etablering av nødnett. Konkurransen ble kunngjort 15.12.2004, og 03.05.2005 ble tilbudsgrunnlaget for radionettet og tilhørende utstyr til etatenes kommunikasjonssentraler sendt til de pre-kvalifiserte tilbyderne. Tilbudsfristen for denne del av anskaffelsen er 17.10.2005 og forhandlingene vil bli gjennomført vinteren 2005/2006.

Det arbeides med å etablere avtaler mellom Justis- og politidepartementet ved nødnettprosjektet og de statlige etater og kommuner som skal motta systemet slik at oppfølgingsansvaret i forhold til leverandørene er klart definert. Dette er avgjørende for en vellykket innføring av nødnett. Det er etablert et godt samarbeid med Kommunenes Sentralforbund (KS) med tanke på informasjonsspredning, avtaleinngåelse og innhenting av fullmakter. Statens vegvesen og Jernbaneverket spiller sentrale roller i forhold til radiodekning i tunneler. Det samarbeides tett med andre statlige organer vedrørende utnyttelse av statlig eid infrastruktur for å sikre mest mulig synergi med eksisterende virksomhet.

Som ved utbyggingen av annen samfunnsviktig infrastruktur, legges det vekt på en miljømessig god, hurtig og effektiv utbygging. Det er svært viktig at alle offentlige statlige og kommunale etater bidrar til dette gjennom en rask og aktiv saksbehandling av saker knyttet til nødnett.

Justis- og politidepartementets forespørsel på radionettet er teknologinøytral. Det legges opp til inngåelse av rammeavtaler med flere leverandører for anskaffelse av brukerutstyr. Innkjøp kan så gjøres over avtalene etter hvert som landet bygges ut. Det arbeides med å innhente fullmakter fra samtlige kommuner med henblikk på at kommunesektoren skal kunne benytte seg av avtalene.

Kontrakt for bygging og drift planlegges å foreligge tidligst mulig første halvår 2006, med sikte på at det første utbyggingsområdet skal være ferdig utbygget og testet sommeren 2007. Evaluering av første utbyggingstrinn og spørsmålet om igangsetting av utbygging av resten av landet kan dermed behandles i forbindelse med budsjettbehandlingen for 2008. Det arbeides med å definere hvilke kriterier som skal ligge til grunn for evaluering av første trinn. Evalueringen vil medføre et opphold i utbyggingen.

Flere virksomheter og organisasjoner med beredskapsoppgaver har uttrykt interesse for å bli brukere av nødnett, og arbeidet med å legge premisene for eksterne brukere i nettet vil bli intensivert. Som ledd i dette arbeidet vil det bli utviklet retningslinjer for tilgang til nettet for disse gruppene, inkludert en brukerbetalingsordning som

sikrer inndekning av de årlige driftskostnadene. Justis- og politidepartementet har tatt kontakt med de frivillige hjelpeorganisasjoner for å avklare deres behov. Det vurderes å gi enkelte andre brukere med beredskapsansvar anledning til å prøve ut nødnett som en del av stabilitetstesting, forutsatt at alle planlagte tester er gjennomført for kjernebrukerne (nødetatene brann, politi og helse). Evaluering av første utbyggingstrinn må imidlertid være gjennomført før tilleggssbrukere vil bli gitt mulighet til å knytte seg til nødnett på permanent basis.

Det er besluttet at prosjektet skal omgjøres til et nytt forvaltningsorgan under Justis- og politidepartementet, som vil få i oppgave å følge opp utbyggingen og administrere driften av landets nye nødnett på statens vegne. Arbeidet med å avklare tilknytningsform er igangsatt og forventes avklart høsten 2005 med henblikk på at organet kan opprettes i løpet av første halvår av 2006.

Redningshelikoptertjenesten

Hovedoppgaven til redningshelikoptrene er å utføre søks- og redningsoppgaver så hurtig og sikkert som mulig i forbindelse med hendelser til sjøs og til lands, spesielt ved fare for tap av liv. I tillegg utfører redningshelikoptrene et betydelig antall av luftambulanseoppdragene. Søks-, rednings- og luftambulanseoppdrag innenfor norsk redningsansvarsområde utføres etter oppdrag fra hovedredningssentralene. Det legges stor vekt på å tilby en kvalitativt god redningshelikopterberedskap, og Justisdepartementet har igangsatt flere tiltak for at de forbedringer som Stortinget sluttet seg til i Innst. S. nr. 156 (2001–2002) skal kunne gjennomføres.

Budsjettansvaret for den offentlige redningshelikoptertjenesten ble med virkning fra 2004 overført fra Forsvarsdepartementet til Justisdepartementet. Fag- og budsjettansvaret for den offentlige redningshelikoptertjenesten er nå samlet i Justisdepartementet. Justisdepartementet betaler for den del av redningshelikoptertjenesten som Forsvaret leverer. Helse- og omsorgsdepartementet refunderer Justisdepartementet kostnader forbundet med uttak av flytimer til bruk i Luftambulanse-tjenesten etter egen avtale.

Redningshelikoptertjenesten utføres i dag i hovedsak av Luftforsvarets skvadron 330. I tillegg fungerer Sysselmannens helikopter som redningshelikopter i Svalbard-regionen.

Justisdepartementet opprettet Brukerforum for redningshelikoptertjenesten i 2004. Brukerforum skal på grunnlag av de overordnede prinsipper og rammer for redningshelikoptertjenesten

fastlagt av Stortinget og Regjeringen bidra til og være en støtte for Justisdepartementets arbeid for en sikker og formålstjenlig redningshelikoptertjeneste og bidra til å utvikle redningshelikoptertjenesten i tråd med samfunnsutviklingen for øvrig. I Brukerforum sitter representanter for brukergrupper samt operative og styrende ledd i redningshelikoptertjenesten.

Sivil redningshelikopterbase i Florø

Det skal opprettes en sivil redningshelikopterbase i Florø. Ved utarbeidelse av konkurransegrunnlaget er det lagt vekt på at kravene til den sivile redningshelikoptertjenesten ved basen i Florø, skal være sammenlignbar med den tjenesten som utføres av Luftforsvarets 330-skvadron på de øvrige redningshelikopterbasene. Justisdepartementet ser videre på mulighetene for å samordne helikoptertjenester i området. Drift av basen planlegges utlyst i markedet høsten 2005, med oppstart i 2007.

Døgnskiftet tilstedevakt (15-minutters beredskap) ved alle redningshelikopterbasene

Det arbeides for å opprette døgnskiftet tilstedevakt (15-minutters beredskap) med lege ved alle redningshelikopterbasene på fastlandet. Døgnskiftet tilstedevakt ble igangsatt ved redningshelikopterbasen på Sola 01.06.2004. Den sivile redningshelikopterbasen i Florø vil få tilstedevakt fra oppstart. Etter en samlet vurdering tas det sikte på å innføre de øvrige basene etter 2006.

Om anskaffelse av nye redningshelikoptre

Det vises til St.prp. nr. 65 (2004–2005) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2005, hvor det ble redegjort for anskaffelse av nye redningshelikoptre. Justisdepartementet har i samarbeid med Forsvarsdepartementet startet en prosess mot leverandøren for å klarlegge løsninger, ytelser og økonomiske vilkår. Resultatet av forhandlingene skal blant annet vurderes opp mot de redningsfaglige krav i henhold til Helikopterfaglig Forums innstilling.

Regjeringen har til hensikt å fremme et beslutningsunderlag til Stortinget i løpet av 2006.

Faggruppen for beredskap mot masseødelegglesesmidler

Den nasjonale beredskapen mot trusler fra masseødelegglesesmidler berører mange aktører, virksomheter og nasjonale myndigheter. Faggruppen

for beredskap mot masseødelegglesesmidler, ledet av DSB, har deltagelse fra POD, PST, Strålevernet, Mattilsynet, Sosial- og Helsedirektoratet, Statens Forurensningstilsyn, Folkehelseinstituttet, Veterinærinstituttet og Forsvarets Mikrobiologiske Laboratorium og Forsvarets ABC-skole. Målsettingen med faggruppen er å tilrettelegge for gode rutiner og kommunikasjon mellom ulike faglige aktører, og ta opp spørsmål som gjelder ansvarsforhold og samhandling i grenseflatene mellom ulike fagmyndigheter, samt sikre god bruk av felles ressurser.

Faggruppen har gitt forslag til prosjekter som kan bidra til å styrke landets beredskap mot masseødelegglesesmidler. Forslaget er til vurdering.

Sentralt totalforsvarsforum

Regjeringen har besluttet å opprette et Sentralt totalforsvarsforum. For ytterligere omtale vises det til pkt. 3.5.9 i St.prp. nr. 1 (2005–2006) for Forsvarsdepartementet.

Beredskapsplanverket

Videreutvikling og vedlikehold av det nasjonale beredskapsplanverket er en sentral oppgave for DSB. DSB er gitt ansvaret for å samordne beredskapssystemet og gir retningslinjer for ajourhold og utvidelse. DSB skal bidra til at ansvarlige myndigheter på lokalt, regionalt og sentralt nivå har tilstrekkelig planverk i sine organisasjoner basert på det nasjonale planverket.

Øvelser

De siste tids hendelser, som terroranslagene i Madrid og London og flodbølgekatastrofen i Sør-Asia, har synliggjort behovet for planlegging og gjennomføring av øvelser i krisehåndtering på lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt nivå. Slike øvelser kan være rene scenariobaserte øvelser, hvor ulike aktører drøfter hvilke tiltak som ville være naturlige å gjennomføre ut fra ulike scenarier. Det gjennomføres også stabsøvelser hvor ekstraordinær belastning på en organisasjon øves. Videre innebærer også øvelser fullskala redningsøvelser, hvor det operative apparatet trenes i å kunne takle ekstraordinære situasjoner.

DSB koordinerer blant annet den sivile deltakelse i den årlige NATO-øvelsen Crisis Management Exercise (CMX) og den Sivile nasjonale øvelsen (SNØ). Utover dette bistår DSB blant annet departementer, fylkesberedskapsråd, helseforetak, bedrifter og kommuner med å avholde øvelser i egen organisasjon.

I 2005 ble det gjennomført en rekke øvelser for lokal redningssentral og samvirkeøvelser. Flere steder er det etablert samarbeids-/øvelsesutvalg med representanter fra nødetatene, sivilforsvaret, frivillige organisasjoner og andre aktører. Gjennom disse utvalgene initieres og planlegges ulike typer øvelsesaktiviteter.

Den største sivilt ledede redningsøvelse noen sinne i Norden, «Barents Rescue» ble gjennomført på Finnmarks-kysten i september 2005. DBS ledet planleggingen. Øvelsen ble gjennomført i Porsanger og Nordkapp kommune med etablering av en lokal redningssentral ledet av politiet på ordinær måte. En masseskadesituasjon om bord på et cruiseskip, utslipp fra en oljetanker og et kjemisk utslipp på land var blant hendelsene som oppstod. En øvde avtalte varslings- og støttesystemer landene imellom, samt redningsoperasjon og regional og sentral krisehåndtering. En rekke etater deltok. Betydelig militær støtte inngikk i øvelsen, med deltakelse fra Russland, Sverige, Finland, Danmark, Storbritannia og Norge, mens en rekke andre land var med som observatører.

I tilknytning til Barents Rescue ble en egen stabs- og varslingsøvelse i sentraladministrasjonen gjennomført (ALARMEX). Flere departementer, direktorater, hovedredningssentralene og andre etater deltok.

DSB er gitt i oppdrag å lede planleggingen og gjennomføringen av en sivilt ledet terror-/sabotasje- og redningsøvelse som etter planen skal finne sted våren 2006, Øvelse Oslo. Øvelsen er planlagt med utgangspunkt i en rapport utarbeidet av DBS som vurderte det norske systemet i lys av erfaringene fra terrorhendelsen i Madrid våren 2004. Politiet vil ha en særskilt sentral rolle i øvelsen. Det legges videre til grunn et samarbeid med Politidirektoratet, Fylkesmannen, Oslo politidistrikt, Oslo kommune, helsemyndighetene og andre offentlige og private deltakere. Øvelse Oslo skal øve samfunnets evne til å håndtere trussel om et omfattende terror-/sabotasjeanslag, ledelse, håndtering i en kompleks skadesituasjon som involverer terrorisme, herunder prioritering og samspill mellom nød-, rednings- og beredskapssetater.

På beredskapsområdet er samarbeid mellom myndigheter og næringsliv sentralt. I henhold til lov 17. juli 1953 nr. 9 om Sivilforsvaret § 41, er næringslivet pålagt å ha egenbeskyttelse (industrivern). Egenbeskyttelsen utgjør en betydelig ressurs i bedriftenes daglige sikkerhetsarbeid og i deres lokalsamfunn. DSB samarbeider med NSO for å ivareta næringslivets egenbeskyttelse. Industrivernet er bedriftens egen beredskap mot uønskede hendelser. Det består av mannskaper og støttepersonell som er utstyrt, opplært og øvet til å

håndtere de ulykker som kan skje ved bedriften. I de om lag 1 020 industrivernpliktige bedriftene i landet, deltar tilnærmet 18 000 personer i industrivernarbeid.

Tilsyn med departementene

Justisdepartementet er gjennom kgl.res. 16.09.1994 gitt et samordningsansvar på beredskapssektoren. For å bidra til ivaretagelsen av dette ansvaret ble det ved kgl.res. 03.11.2000, fastsatt en instruks om innføring av internkontroll og systemrettet tilsyn med det sivile beredskapsarbeidet i departementene.

Det enkelte departement er ansvarlig for egne beredskapsforberedelser for kriser og katastrofer i fred, sikkerhetspolitiske kriser og krig. Justisdepartementets tilsynsrolle rokker ikke ved dette prinsippet. Hovedformålet med internkontroll og tilsyn er å sikre målrettet og effektivt beredskapsarbeid under det enkelte departements ansvarsområde gjennom å innføre en systematisk metode for departementenes eget arbeid. Departementene skal avgi jevnlige rapporter til Justisdepartementet. Det ble gjennomført slik rapportering i 2002 og 2004. Rapportene inngår som grunnlagsdokumentasjon for de tilsyn som gjennomføres og i det generelle samarbeidet mellom Justisdepartementet og øvrige departementer i beredskapsspørsmål.

Antallet tilsyn er trappet opp fra 2005. Det skal nå gjennomføres seks tilsyn i året. På bakgrunn av erfaringene fra flodbølgekatastrofen vil de planlagte tilsyn være mer omfattende. Etter gjennomført tilsyn utarbeider departementene plan for oppfølging i forhold til de funn som er gjort under tilsynet.

Tilsyn med Lokale redningssentraler (LRS)

LRS ved det enkelte politidistrikt har et sentralt ansvar i forbindelse med håndtering av ulike typer hendelser. Hovedredningssentralene gjennomfører tilsyn med LRS i henhold til kgl.res. 04.04.1980. Hensikten er å ha tilsyn med prinsippene omkring samvirke og koordinering. Det omfatter blant annet deltakernes oppfatning av eget ansvar og rolle, innenfor redningstjenesten. Tilsynet skal undersøke hvordan samvirkepartene har forberedt sin forståelse og grunnlag for innsats bl.a. gjennom planverk, utdanning, ressurser og øvelser. Eventuelle forbedringer kommuniseres tilbake til den enkelte. Tilsyn med LRS ble intensivert i 2004. Erfaringene med gjennomføring av tilsyn med LRS er positive. De lokale redningssentraler viser at de er klar over sitt ansvar og oppgaver. Det er dog behov for flere øvelser med den kollektive redningsledelse, og bedre rutiner i forbindelse med

oppdatering av planverket. Det er videre behov for mer opplæring om skadestedsledelse og samvirke-systemet. LRS og Politidirektoratet er ansvarlig for den videre oppfølging. Det er planlagt tilsyn med alle LRS over en periode på tre år.

Samhandling mellom nødetatene

Det er en forutsetning å ha en effektiv nødmeldetjeneste for raskt og effektivt kunne melde fra når uønskede hendelser inntreffer.

Som ansvarlig for samordning mellom nødetatene politi, brann og helse, igangsatte Justisdepartementet i 2001 en utredning som bl.a. omfattet dagens organisering av nødmeldetjenesten, overgang til ett nødnummer og tiltak for å bedre sikkerheten for nødkommunikasjonsformidlingen i telenettet.

Utredningen presenterer tre hovedtrekk ved dagens løsning: Fagspesialisering rundt de tre nødetatene med tilhørende separate numre, mange nødmeldesentraler (27 i politiet, 24 i brann og 21 i helse, totalt 72 sentraler og til sammenligning har Sverige 19, Danmark 8 og Finland 13 felles sentraler) og for mange sentraler pr. befolkningsgrunnlag gir for få reelle hendelser – både etatsspesifikke og sammensatte – og dermed for lite trening pr. sentral.

Utredningen har vært på en bred høring. Etter høringen har Regjeringen fattet vedtak om å igangsette et pilotprosjekt i løpet av 2006 for en felles nødmeldesentral, herunder ett felles nødnummer (112) innenfor Helse Nord-Trøndelag, Nord-Trøndelag politidistrikt og Namsdals 110 sentral (brann), lokalisert til Namsos. Piloten skal evalueres innen to år etter faktisk oppstart. Sentralen bemannes av personell fra de tre nødetatene politi, brann og helse.

Samordning og samlokalisering av nød- og sikkerhetstjenesten (kystradioen) og hovedredningssentralene

Det er gode erfaringer med samordning og samlokalisering av Kystradioen og Hovedredningssentralen i Sør-Norge. Den fysiske nærheten mellom Hovedredningssentralen og Kystradioen medfører at disse kan gi samtidig respons når en hendelse inntreffer. En tilsvarende prosess ble igangsatt i 2005 for Hovedredningssentralen Nord-Norge og Bodø Radio (Kystradioen), som skal samlokaliseres primo 2006. Dette arbeidet går som planlagt.

Forsikringsordning for de frivillige

De frivillige er en viktig ressurs i redningstjenesten. De frivillige redningsorganisasjonene kan stille spesialtrent personell innen samband, søk/

redning i bratt lende og grotter, strandsøk, søk med hund og småfly. De frivillige skal derfor være de primære mannskaper som skal benyttes ved slike redningsaksjoner. En forsikringsordning for de frivillige mannskaper i redningstjenesten trådte i kraft fra 01.07.2005. En forsikringsordning vil gi de frivillige en økt trygghet og bidra til å beholde og rekruttere nye frivillige mannskap i redningstjenesten. Forsikringsordningen er et klart signal fra det offentlige om verdien av dette arbeidet.

Fylkesmannen

Justisdepartementet og DSB arbeider gjennom Fylkesmannen for å styrke beredskapen på regionalt nivå og i kommunene. Øvelser og gjennomføring av tilsyn er sentralt i dette arbeidet. Fylkesmannens beredskapsoppgaver er beskrevet i Fylkesmannens beredskapsinstruks, jf. kgl.res. 21.09.1979. Det ble i 2004 igangsatt et arbeid for å utrede Fylkesmannens ansvar for samfunnssikkerhet og beredskap. DSB leverte i desember 2004 en rapport fra dette arbeidet. På bakgrunn av denne rapporten er det satt i gang et arbeid med å revidere Fylkesmannens beredskapsinstruks. Gjennom den årlige kommuneundersøkelsen, en omfattende spørreundersøkelse blant norske kommuner, skaffer DSB seg god kunnskap om beredskapen i kommunene. Denne undersøkelsen er verdifull når DSB og fylkesmennene skal legge opp beredskapsarbeidet overfor kommunene.

Klimaendringer

Miljøverndepartementet har i samarbeid med de øvrige departementene, startet arbeidet med en strategi for tilpasning til klimaendringer. Samfunnssikkerhet og beredskap er sentrale elementer i dette arbeidet. Justisdepartementet samarbeider derfor nært med Miljødepartementet på dette området.

Skred

Det er flere aktører og myndigheter som har et ansvar for beredskap i forhold til ulike typer ras og skred. Ansvarsforholdene på området er klarlagt i tråd med ansvarsprinsippet. Kommuner har et ansvar for sikring mot naturskader gjennom naturskadeloven og plan- og bygningsloven. Landbruks- og matdepartementet ved Statens naturskadefond kan gi tilskudd i forbindelse med kartlegging av fareområder ved skred, inkludert store fjellskred. Statlige tilskudd til sikringstiltak mot naturskader og kommunalt finansierte sikringstiltak forutsettes å supplere hverandre. Norges geologiske undersø-

kelse (NGU) har ansvaret for koordinering av det nasjonale programmet for skredkartlegging. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap tilrettelegger for og stimulerer nasjonal, regional og kommunal beredskapsplanlegging og deltar i samarbeid med flere andre virksomheter i utviklingen av NGUs nasjonale skreddatabase. Justisdepartementet deltar i en arbeidsgruppe nedsatt av Landbruks- og matdepartementet, som vil vurdere det videre arbeidet med fjellskredutsatte områder.

4.2 En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor

4.2.1 *Ivareta en god utnyttelse av justissektorens ressurser*

Det er et mål å sikre god organisering og god kvalitet på det arbeidet som gjennomføres innen samfunnssikkerhetsområdet, redningstjenesten og innen siviltjenesteforvaltningen.

DSB skal gi faglige råd og beslutningsgrunnlag for å støtte opp under Justisdepartementets samordnings- og tilsynsrolle. DSB skal bidra til kostnadseffektiv forebygging og nødvendige beredskapsmessige tiltak for å styrke samfunnssikkerheten og krisehåndteringsevnen på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå. Samarbeid med kompetansesentre, nasjonalt og internasjonalt, skal sikre utvikling av ny og nødvendig kunnskap om samfunnssårbarhet, forebyggende sikkerhetsarbeid og beredskap.

Videre organisering av Sivilforsvaret og Sivilforsvarets skoler

DSB har gjennomgått Sivilforsvarets styrkestruktur og dimensjonering og laget en rapport som nå er på høring. Rapporten vil bli oversendt Justisdepartementet høsten 2005.

Sivilforsvarets styrkestruktur vil bli sett i sammenheng med ny lov om Sivilforsvaret. Kommunal beredskapsplikt vurderes som ledd i dette arbeidet.

Direktoratets skolevirksomhet skal organiseres og innrettes slik at de utdannings- og øvingskonsepter som tilbys er relevante, attraktive og tilfredsstillende det behov som brann- og redningsvesen, Sivilforsvaret og andre beredskapsorganisasjoner har. Koordinering av basiskompetansen til personell i Sivilforsvaret og brannvesenet sikres gjennom at fag og prosedyrer innpasses i aktuelle læreplaner. Det er for tiden overkapasitet innen Sivilforsvarets skolevirksomhet.

Skoledistriktsmodellen for Sivilforsvarets skoler ble innført 01.01.2004. Evalueringen av modellen gjennomføres høsten 2005. Erfaringene fra evalueringen vil danne grunnlaget for videre organisering og drift.

Arbeidet med oppgradering eller utrangering av gamle varslingsanlegg for Sivilforsvaret gjøres fortløpende, og er nærmest sluttført. I tillegg til oppgradering og utrangering skal også alternative varslingsmetoder vurderes.

Videreføring av samvirkekonseptet i redningstjenesten

Det er et mål for redningstjenesten å samordne og utnytte tilgjengelige ressurser for i størst mulig utstrekning å redde liv og begrense helseskade ved ulykker. Oppgaven inkluderer optimal samordning og organisering av redningstjenestens mange ressurser. For å ha en mest mulig samhandling mellom nødetatene, skal det utredes hvordan et nasjonalt ressursregister for redning og beredskap (NARRE) kan etableres. Dette arbeidet vil bli sett i sammenheng med det behov for ressursoversikter som vil foreligge sentralt ved etableringen av en krisestøtteenhet.

Hovedredningssentralene registrerte til sammen 6 383 hendelser i 2004, en økning på ca. 11 % i forhold til året før.

Redningstjenesten er organisert som et samvirke mellom en rekke offentlige etater, frivillige organisasjoner og private selskaper. De offentlige etatene som har ressurser egnet for redningsformål, plikter å delta i redningstjenesten. De utgifter som påløper til personell, materiell, planlegging, øvelser mv. dekker de enkelte etater over eget budsjett. Dette prinsippet utfordres ved at stadig flere offentlige aktører konkurransutsetter denne type tjenester hvor de private aktører fakturerer Hovedredningssentralene for utførte tjenester.

Hovedredningssentralene arbeider med å utvikle samvirkekonseptet ytterligere, gjennom blant annet nærmere tilknytning mot sentrale samvirkeparter. Et nært samarbeid mellom HRS og DSB, viser muligheten for betydelige samordningsgevinster ved ev. innføring av felles beslutningsstøtteverktøy i redningstjenesten og samfunnssikkerhetsarbeidet for øvrig. DSB deltar i den kollektive redningsledelse i redningstjenesten. Hovedredningssentralene vurderer tilsvarende operativ tilnærming mot viktige aktører som Kystradio, Kystverket, Forsvaret og andre aktører med oppgaver innen redning og beredskap.

Effektivisering av driften ved Hovedredningssentralene

Det vektlegges at driften på Hovedredningssentralene er mest mulig effektiv for å opprettholde og videreutvikle den gode kvalitet på norsk redningstjeneste. En moderne redningsledelse har behov

for å være à jour innen IKT og sambandsløsninger. Det er et mål at de til enhver tid tilgjengelige ressurser brukes på den mest mulig hensiktsmessige måte. Bruk av ny teknologi åpner for mulighetene av å videreutvikle nye strategier for samordning mellom de to sentralene.

Automatisering av kystradiostasjonene

De siste tiårene har Televerket/Telenor avbemannet og automatisert en del kystradiostasjoner. Fra sommeren 2003 var flere kystradiostasjoner tidvis ubemannet, og informasjonen ble videreformidlet til nabostasjonene. Erfaringene var svært positive, og automatiseringen av stasjonene Farsund, Ørlandet og Bergen ble effektivt våren 2004 etter nærmere et års prøvedrift. Man har nå nærmere tre års erfaringer med automatiseringen av kystradioen. Det har ikke vært noen negative reaksjoner i etterkant av automatiseringene.

Effektiv drift av siviltjenesteforvaltningen

Siviltjenestens hovedfunksjon er å tjene som erstatningstjeneste i forhold til den militære verneplikt. Denne funksjonen kan best fylles dersom tjenestemønsteret i siviltjenesten, med hensyn til mannskapenes alder og antall, er utformet i noenlunde samsvar med tjenestemønsteret i Forsvaret. Rettferdshensyn og samfunnsøkonomiske hensyn tilsier også at tjenesteprofilen innenfor disse to formene for verneplikt bør være utformet slik at de blir tilnærmet like.

Det er registrert en nedgang i antall søknader til Vernepliktsverket fra 1999 til 2004. Tall fra Vernepliktsverket pr. juli 2005 viser en at denne utviklingen fortsetter.

For at Siviltjenesten skal kunne understøtte Forsvaret, etterstrebes det at innkallingene av sivile vernepliktige relativt sett skal ligge på nivå med innkallingene til Forsvaret. Det arbeides med ytterligere harmonisering av innkallingene til sivil verneplikt med innkallingene til Forsvaret, jf. St.meld. nr. 39 (2003–2004).

Hele siviltjenesten administreres nå på siviltjenesteadministrasjonen på Dillingøy. Siviltjenesteadministrasjonen på Hustad ble lagt ned høsten 2004. Det er etablert fengselsplasser på Hustad. I tillegg har Justisdepartementet lagt den nye sentrale enheten for behandling av ATK (automatisk trafikkontroll) til administrasjonsbygget i tidligere Hustad leir. Personellet ved administrasjonen på Hustad ble fordelt på de to virksomhetsområdene. Justisdepartementet vurderer omleggingen som vellykket.

Ordningen med inntil seks ukers førtidsdiminering av mannskaper som har fått arbeid eller opp-taksplass for videregående utdanning oppretthol-des på samme måte som i Forsvaret. Likeså videreføres forvaltningens anledning til å avkorte siviltjenesten med inntil fire uker for mannskaper med 13 md. tjeneste, jf. forslag til vedtak. Ordningen tilsvarer Forsvarets anledning til å førtidsdiminere.

Innenfor de godkjente tjenestesektorer prioriteres først og fremst mannskapsavgivelse til samfunnssektorer som har et særlig stort behov for arbeidskraftressurser. I 2005 har oppdrag knyttet til frivillige organisasjoner og voldsforebyggende arbeid blant unge blitt særlig prioritert. Disse arbeidsområdene vil også bli prioritert i 2006.

Direkte tjenesteutplassering av sivile vernepliktige

Som følge av omleggingen av Siviltjenesten er det nedsatt en arbeidsgruppe som skal vurdere organisering av arbeidet ved administrasjonen og av tjenestetilbudet, herunder utarbeide forslag til organisering av innkalling og fremmøte til tjeneste for de sivile vernepliktige. Det ble i den forbindelse startet et forsøk med direkte tjenesteutplassering av vernepliktige i juni 2005. Forsøket innebærer at den vernepliktige, etter instruksjon gitt av Siviltjenesten, skal innsende nødvendige opplysninger til Siviltjenesten og møte direkte hos oppdragsgiver.

Redusert tjenestetid for sivile vernepliktige mannskap

I Budsjett-innst. S. nr. 4 (2004 – 2005) ble Regjeringen av Justiskomiteen henstilt om å vurdere lengden av siviltjenesten, blant annet sett i forholdet til prinsippet om likebehandling av vernepliktige mannskap. Det samme er uttalt av Forsvarskomiteen i forbindelse med behandlingen av St. meld. nr. 39 (2003– 2004) Om samfunnssikkerhet og sivil-militært samarbeid, jf. Innst. S. nr. 49 (2004 – 2005). Justisdepartementet vurderer denne problemstillingen og vil komme tilbake til saken overfor Stortinget på egnet måte.

Våpenfrihetsgarantien

Det vises til Budsjett-innst. S. nr. 4 (2004 – 2005) hvor komiteen henstiller Justisdepartementet om å vurdere det forhold at det ikke finnes en klar lov-hjemmel som forbyr myndighetene å sette pasifister inn i det militære forsvaret av landet, herunder bevæpning, i en nasjonal krisesituasjon. Justisdepartementet vurderer denne problemstillingen og vil komme tilbake til saken overfor Stortinget på egnet måte.

Likestilling

Likestilling i justissektoren er vektlagt i 2005. Det er en utfordring å få flere kvinnelige søkere på tradisjonelt mannsdominerte områder. Dette gjelder blant annet hovedredningssentralene og DSB. DSB har vektlagt likestillingsarbeidet i 2005, i forbindelse med tilpasning av ny organisasjon. Likestilling har vært et sentralt moment i ansettelse, særlig i forbindelse med rekruttering av nye ledere i virksomheten. Kvinneandelen av ledere i direktoratet (sentralt) er i 2005 på 30 %. Det er et klart ønske å øke kvinneandelen på ledernivå, og man tilstreber lik avlønning mellom mannlige og kvinnelige ledere. Dette har gitt gode resultater. Totalt i hele DSB er det 56 % menn og 44 % kvinner. I 2006 vil DSB fortsette å fokusere på likestilling og mangfold gjennom definert personal- og lønnspolitikk, herunder fleksible arbeidstidsordninger og arbeidsformer.

4.3 Trygghet og redusert kriminalitet

4.3.1 Styrke det kriminalitetsforebyggende og trygghetsskapende arbeidet

Voldsforebyggende arbeid (VOKT)

VOKT består av vernepliktige som arbeider voldsforebyggende og antirasistisk ved skole- og ungdomsmiljøer samt ved institusjoner for kultur og idrett. I tillegg er det opprettet nettverkspatruljer i Oslo, Moss og Porsgrunn som ferdes på offentlige steder der ungdom samles. Det planlegges å utvide nettverksarbeidet til Stavanger, Bergen og Trondheim. Det arbeides videre med å øke antall mannskaper som skal ha VOKT-oppgaver. Det legges bl.a. opp til at skolene skal kunne samarbeide med flere aktører, og dermed bidra til å effektivisere VOKT. Den vernepliktige vil kunne være beskjef-tiget hele året i volds- og konflikthforebyggende tjeneste, også i skolens ferier.

Hensikten med det voldsforebyggende arbeidet er å forebygge og avdekke mobbing, vold og konflikter i skole og ungdomsmiljøer. Nær 320 av de totalt om lag 800 vernepliktige mannskaper i 2006 vil arbeide med forebyggende arbeid. Det er utviklet et undervisningstilbud basert på kurs og seminarer ved oppstart og i løpet av tjenesten. Evalueringer av VOKT-arbeidet viser klart at arbeidsformen har voldshindrende og voldsforebyggende effekter, bedømt ut fra samarbeidspartnerne, de sivile vernepliktige og ungdommens erfaringer.

4.4 Ivareta Norges forpliktelser og interesser internasjonalt innenfor Justisdepartementets ansvarsområder

4.4.1 Bidra til internasjonal krisehåndtering

Forebygging av terroranslag

Det er en økende interesse i EU for sikkerhets- og beredskapsspørsmål, ikke minst knyttet til terrorisme. I forbindelse med EUs sikkerhetsstrategi «A Secure Europe in a Better World» ble det fra EUs side identifisert en rekke potensielle trusler i et tiårsperspektiv. I etterkant av terroranslagene i Madrid 11.03.2004 satte EU sikringshensyn ytterligere på dagsorden. Den 20.10.2004 offentliggjorde kommisjonen fire meddelelser om innsats mot terrorisme. Meddelelsene omfattet forebygging, finansiering, beredskap og konsekvenshåndtering og kritisk infrastruktur. Den 18.07.2005 offentliggjorde kommisjonen en ny meddelelse om tiltak for å oppnå bedre sikring av eksplosiver, detonatorer, våpen m.m. Bruken av eksplosiver for å ramme sivilbefolkningen har vært en av de mest brukte metodene blant terrorister for å skape frykt og ødeleggelse. Meddelelsene fra EU om terror vil påvirke Justis- og politidepartementets arbeid på flere områder, blant annet innen regelverksutvikling og samarbeid på tvers av landegrensene.

På bakgrunn av faren for bruk av farlige stoffer til terrorhandlinger, er det den siste tiden avholdt flere møter i regi av EUs ekspertgruppe for rådsdirektiv 96/82/EF (Seveso II-direktivet) spesielt med fokus på behovet og muligheter for europeisk samarbeid om beskyttelse mot terror, for virksomheter som kommer inn under storulykkesforskriften. Representanter for ulike profesjoner og myndigheter har deltatt på møte. Det har på møtene vært enighet om at kommisjonens meddelelse 2004/702 om beskyttelse av kritisk infrastruktur er et godt utgangspunkt for videre arbeid. DSB har ansvaret for den videre oppfølgingen og ev. å trekke inn andre berørte myndigheter.

Som følge av økt fokus på beredskap mot hendelser med bruk av atom-, kjemiske, biologiske og radiologiske våpen (ABC-våpen), er det på norsk initiativ innenfor NATO-samarbeidet utarbeidet en rapport om generelle retningslinjer innen utstyr, opplæring og prosedyrer for beskyttelse av sivilbefolkningen mot hendelser ved bruk av slike våpen. Rapporten ble lagt fram på en konferanse i 2004. På konferansen ble det trukket frem fire fokusområder for det videre samarbeid. Disse var utarbeidelse av en katalog over gjeldende standarder for beskyttelse mot masseødeleggellesvåpen, utvikling av et ABC-rådgivningsprogram, utarbeidelse av forlag til internasjonalt treningsopplegg og styr-

king av samarbeidet mellom EU og NATO på området. De tre første målsetningene ser ut til å kunne oppfylles i løpet av 2006.

Sivil krisehåndtering

DSB deltar i EUs handlingsprogram for sivil krisehåndtering samt samordningsmekanismen for sivil beredskap. DSB har også en rekke oppgaver som følge av internasjonalt regelverksarbeid vedrørende forskjellige tekniske direktiver, og direktoratet samarbeider med ressursmiljøer i flere land. Videre ivaretar DSB, på vegne av Justisdepartementet, internasjonale spørsmål knyttet til det sivile beredskapsarbeidet i forhold til EU- og NATO-samarbeidet, og koordinerer forespørsler om assistanse fra EU, NATO, FN og ved bilaterale henvendelser på vegne av Justisdepartementet.

Justisdepartementet leder Norges arbeid i NATOs komité for sivil beredskap og krisehåndtering («Senior Civil Emergency Planning Committee»). Arbeidet med sivil krisehåndtering og beredskap i NATO er i dag særlig knyttet til beskyttelse av befolkningen mot masseødeleggelsesmidler, sikring av kritisk infrastruktur og sivilt-militært samarbeid i forbindelse med internasjonale operasjoner. I de siste årene er det etablert et «NATO Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre» for å koordinere hjelpeinnsats mellom medlemslandene i tilfelle av naturkatastrofer. Norge har meldt inn ressurser til senteret, deriblant sivilforsvarsressurser. Senteret har bistått ved rekke hendelser det siste året.

Sivilforsvarets internasjonale virksomhet

DSB og Sivilforsvaret har i samarbeid med Utenriksdepartementet stående beredskap med personell og materiell for humanitær innsats i regi av FN. I løpet av 24 timer kan «Norwegian Support Team» rykke ut for å sette opp og drifte teltleire som base for feltarbeidere ute i ulike oppdrag. I tillegg kommer «Norwegian UDAC support», der primært IKT-spesialister reiser ut enkeltvis for å støtte FN-team ved katastrofevurderinger. Dette er forankret i forpliktende avtaler som FNs høykommissær for flyktninger og «World Food Programme» (WFP) har inngått med DSB. Oppdrag for OCHA i Geneve (FNs kontor for internasjonale hjelpeorganisasjoner) koordineres gjennom «International Humanitarian Partnership» (IHP), som er et samarbeidsforum for de nordiske land, England, Nederland og Belgia. Utenriksdepartementet står

for finansieringen. «Norwegian Support Team» og «Norwegian UNDAC support» har vært ute i oppdrag en rekke ganger, sist etter tsunamien i Sør-Asia og tidligere i Sudan, Iran og på Haiti i 2004.

Redningstjenesten

Den norske redningstjeneste deltar i et omfattende internasjonalt samarbeid. Norge er blant annet part i en rekke internasjonale overenskomster og bi- og multilaterale avtaler, herunder det nordiske redningstjenestesamarbeidet NORDRED.

Det internasjonale redningssamarbeidet dreier seg i stor grad om å viske ut grenser. Redningstjenesten er grensesprengende og skaper kontakt, tilitt og samarbeid over nasjonsgrensene. Hovedredningssentralen har nært samarbeid med en rekke nasjonale og internasjonale organisasjoner/etater når det gjelder sjø- og luftredning. Årlig gjennomføres NATOs sjøredningsøvelse «Bright Eye», hvor Hovedredningssentralen har en sentral rolle. Det gjennomføres også en årlig sjøredningsøvelse sammen med Russland. Norge deltar aktivt når det gjelder utforming og endringer av internasjonale konvensjoner på redningstjenestens område. Det er Luftfartstilsynet og Sjøfartsdirektoratet som koordinerer dette samarbeidet for hhv. fly- og sjøredning i nært samarbeid med aktuelle departementer, herunder Justisdepartementet.

COSPAS-SARSAT

COSPAS-SARSAT er et internasjonalt satellittbasert nødmeldingssystem for deteksjons- og posisjonsbestemmelse av signaler fra nødpeilesendere. Bakkestasjoner for å lese ned signalene er plassert i Longyearbyen, Svalbard og på Fauske. COSPAS-SARSAT-systemet gir en mulighet for betydelig reduksjon av tiden fra en nødpeilesender blir aktivert til signalene blir oppfanget. Dette er av stor betydning for resultatet av redningsaksjoner hvor tiden er avgjørende for å berge liv. HRS Nord-Norge er kontrollsenter for tjenesten, og har ansvaret for å videreføre nedleste meldinger til de nordiske land og Baltikum.

Nytteverdien av COSPAS-SARSAT er vist ved at systemet har reddet/assistert i redningen av til sammen 693 personer i Norge i perioden 1989–2004. I 2006 vil man videreføre deltakelse i den langsiktige utvikling og forbedring av satellittbasert nødvarsling på internasjonalt plan. Deltakelse og påvirkning i utviklingen av navigasjonssystemet Galilei er en viktig oppgave.

6 Postomtale**Kap. 450 Sivile vernepliktige (jf. kap. 3450)**

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	179 406	133 391	103 045
	Sum kap. 450	179 406	133 391	103 045

1 Innledning

Siviltjenesteadministrasjonen på Dillingøy står fra 01.01.2005 for all praktisk og administrativ kontakt med sivile vernepliktige og alle typer utbetalinger til disse mannskapene. Under kap. 450 budsjetteres alle driftsutgifter i forbindelse med forvaltningen av den sivile verneplikt, herunder undervisning til voldsforebyggende tiltak.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen går til dekning av mannskapsrelaterte utgifter som dagpenger, dimisjonsgodtgjø-

ring, forsørgertillegg, botillegg, bekledning, kost og andre stønader. Posten dekker driftsutgiftene ved siviltjenesteadministrasjonen, vedlikehold av leiren og tjenesteboligene. I tillegg dekkes løpende utskifting av kjøretøy/utstyr samt andre investeringer over denne posten. Den samlede bemanningen ved siviltjenesteadministrasjonen utgjorde om lag 27 årsverk pr. 01.03.2005.

Siviltjenesteforvaltningens kapasitet for 2006 er tilpasset måltallet som representerer behovet for vernepliktige mannskaper i Forsvaret 2006 og den innkallingspraksis som gjennomføres i henhold til dette. Tilpasningen medfører en nedgang i kapasiteten til om lag 800 årsverk.

Kap. 3450 Sivile vernepliktige, driftsinntekter (jf. kap. 450)

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Inntekter av arbeid	58 301	39 476	31 308
02	Andre inntekter	494	416	429
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	370		
17	Refusjon lærlinger	4		
18	Refusjon av sykepenger	957		
	Sum kap. 3450	60 126	39 892	31 737

1 Postomtale**Post 01 Inntekter av arbeid**

Oppdragsgivere må betale for bruk av sivile vernepliktige mannskaper. Godtgjørelsen øker i 2006 fra 180 til 200 kr. Departementet kan regulere satsen i løpet av året, og også fastsette vilkår som avviker fra de vanlige for særlige oppdrag og tjenester. Det voldsforebyggende arbeidet gir lavere, redusert

eller ingen godtgjørelse. Det tas sikte på gradvis harmonisering av satsene innenfor de prioriterte tjenesteformer, jf. også pkt. 4.2.1. Inntektene av arbeidet blir stilt til disposisjon for FNs internasjonale barnefond (UNICEF), jf. Utenriksdepartementets St.prp. nr. 1 (2005–2006). Bevilgningen på posten foreslås redusert i 2006 som følge av at mannskapsproduksjonen er redusert til om lag 800 mannskapsårsverk, jf. kap. 450, post 01.

Post 02 Andre inntekter

Posten omfatter blant annet forpaktningsavgift og inntekter fra skogsdriften ved Dillingøy leir. Her

føres også leieinntekter for utleie av fast eiendom og bøter som pålegges mannskapene.

Kap. 451 Samfunnssikkerhet og beredskap (jf. kap. 3451)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	507 587	489 540	463 799
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	1 730	2 094	2 005
22	Flyttekostnader, <i>kan overføres</i>	19 500	20 027	16 019
70	Overføringer til private	4 703	4 863	5 019
	Sum kap. 451	533 520	516 524	486 842

Post 01 Driftsutgifter

Posten skal dekke alle ordinære driftsutgifter som lønn og varer og tjenester for direktoratet med underliggende driftsenheter, herunder Sivildforsvaret, skoler og regionkontorer. Bemanningen utgjorde pr. 01.03.2005 601 årsverk. Dette inkluderer ikke Sivildforsvarets styrker. Større nyanskaffelser mv. betraktes som driftsrelaterte kostnader og dekkes under posten.

Det foreslås å øke bevilgningen på kap. 451 økt med 1,5 mill. kr til økt innsats mht. tilsyn med departementene. I tillegg er det overført 0,7 mill. kr fra Moderniseringsdepartementet som følge av at ansvaret for Regjeringens kriseinformasjon er overført fra Moderniserings- til Justisdepartementet. Bevilgningen er nedjustert som følge av tekniske endringer.

Det foreslås at Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 451 post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3451, post 03 og post 06, jf. forslag til vedtak. Det foreslås videre at posten kan overskrides med inntil 75 % av inntektene under kap. 3451, post 40, jf. forslag til vedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Direktoratet administrerer skogbrannhelikopterberedskapen i Norge. Posten dekker kostnadene knyttet opp til flytimer. Faste utgifter er innarbeid

det under posten 01. Videre dekker posten tilskudd til SINTEF/Norges Brannlaboratorium.

Post 22 Flyttekostnader, kan overføres

Bevilgningen på posten skal dekke resterende kostnader til personalrelaterte virkemidler og supplerende utstyrskjøp etter at Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap flyttet til Tønsberg ved årsskiftet 2004/2005. Det kan gjenstå utgifter etter utløpet av 2006. Det foreslås derfor at stikkordet «kan overføres» knyttes til bevilgningen på posten.

Post 70 Overføringer til private

Posten skal dekke tilskudd til Norsk Brannvern Forenings (NBFs) landsdekkende informasjonskampanjer rettet mot brann i bolig. NBF er en landsforening med forebyggende brannvern som sin viktigste arbeidsoppgave. Foreningen er delvis selvfinansiert. Videre dekker posten tilskudd til Norsk Elektroteknisk komité (NEK) som ivaretar standardiseringsarbeid på elområdet.

Posten skal i tillegg dekke tilskudd til Norges sivildforsvarsforbund, seniorgruppen for sivilt beredskap, samt dekning av samøvelser for Sivildforsvaret og de frivillige organisasjoner som en del av den integrerte rednings- og beredskapsfunksjon i fredstid.

Kap. 3451 Samfunnssikkerhet og beredskap (jf. kap. 451)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Gebyrer	93 537	93 672	96 670
03	Diverse inntekter	30 488	31 797	31 473
06	Refusjoner	4 987		
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	1 057		
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	1 650		
18	Refusjon av sykepenger	7 452		
40	Salg av eiendom	815		
	Sum kap. 3451	139 986	125 469	128 143

Post 01 Gebyrer

DSB krever inn avgift til dekning av utgifter for tilsyn rettet mot risikofylt virksomhet. Avgift kreves for førsteleddsomsetning av petroleumsprodukter og løsningsmidler, for ilandføring av petroleumsprodukter i rørledning fra sjøområder, samt for førsteleddsomsetning av sprengstoff og krutt. Inntektene er avhengig av foregående års omsetnings- og/eller produksjonsnivå. Det kreves videre inn avgift for tilsyn med elektriske anlegg på land, i skip og på flyttbare offshoreinstallasjoner samt for tilsyn med elektromedisinsk utstyr i somatiske sykehus.

Post 03 Diverse inntekter

Posten består av refunderte driftskostnader i forbindelse med utleie av Sivilforsvarets anlegg, refusjoner fra andre statsinstitusjoner m.m. Inntektene omfatter også salg og bortleie av kursplasser, læremateriell m.m. ved skolene. Store deler av inntektene kommer fra utnyttelse av ledig kapasitet ved Sivilforsvarets anlegg. Det foreslås at Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 451, post 01, mot tilsvarende merinntekter under kap. 3451, post 03, jf. forslag til vedtak.

Post 06 Refusjoner

Posten består av inntekter fra direktoratets egen kurs- og seminarvirksomhet, tilskudd fra andre m.m. Det budsjetteres ikke med noe beløp under

denne posten. Det foreslås at Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 451, post 01, mot tilsvarende merinntekt under kap. 3451, post 06, jf. forslag til vedtak.

Post 40 Salg av eiendom

Etter omorganisering i Sivilforsvaret arbeides det med å avhende sivilforsvarsanlegg m.m. Eiendommenes art bidrar generelt til begrenset etterspørsel og på grunn av usikker omsetning foreslås ingen bevilgning på posten. Etter at eiendommene er taksert, vil de bli søkt avhendet i markedet til høyest mulig pris. Erfaringene viser imidlertid at det er vanskelig å avhende gamle sivilforsvarsanlegg mv. mot vederlag i det åpne markedet. Det foreslås derfor at Justisdepartementet får fullmakt i 2006 til å overdra sivilforsvarsanlegg til en verdi av inntil 100 000 kr vederlagsfritt, eller til underpris når særlige grunner foreligger, jf. forslag til vedtak.

I forbindelse med avhending og stenging av sivilforsvarsanlegg, foreslås videre at Justisdepartementet får fullmakt i 2006 til å overskride bevilgningen under kap. 451, post 01, med inntil 75 % av inntektene under denne posten, jf. forslag til vedtak. Ved eventuelt salg i 2006 ønsker departementet å nettobudsjettere salgsomkostnadene ved salg av faste eiendommer. Det foreslås at Justisdepartementet i 2006 får fullmakt til å trekke salgskostnader ved salg av faste eiendommer fra salgsinntekter før overskytende beløp inntektsføres under kap. 3451, post 40, jf. forslag til vedtak.

Kap. 452 Sentral krisehåndtering (jf. kap. 3452)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter			9 400
	Sum kap. 452			9 400

1 Innledning

Stortinget har vedtatt, jf. St.meld. nr. 37 (2004–2005) og Innst. S. nr. 265 (2004–2005) om flodbølgekatastrofen i Sør-Asia og sentral krisehåndtering, at den generelle krisehåndteringsevnen i departementene skal styrkes ved å etablere en krisestøtteenhet lagt til Justisdepartementet. Krisestøtteenhet skal bidra med støttefunksjoner til lederdepartement og Regjeringens kriseråd.

Arbeidet med å etablere krisestøtteenheten er igangsatt. Den nødvendige konkretisering av støttefunksjoner, lokaler og personell etc. skal ferdigstilles innen 01.01.2006. Krisestøtteenheten skal være i drift så snart det er praktisk mulig.

Post 01 Driftsutgifter

Posten skal dekke lønns- og driftsutgifter ved krisestøtteenheten. Posten dekker også investeringskostnader knyttet til opprettelsen av krisestøtteenheten. Investeringsene er en forutsetning for å ivareta oppfølging av St.meld. nr. 37 (2004–2005), jf. Innst. S. nr. 265 (2004–2005). Det er igangsatt utredninger og vurderinger av ytterligere oppfølging av meldingen. Det tas sikte på å komme tilbake til dette i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2006.

Kap. 455 Redningstjenesten (jf. kap. 3455)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	334 668	347 609	326 082
21	Spesielle driftsutgifter	11 712	5 832	5 896
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	5 840	4 220	3 920
71	Tilskudd til frivillige organisasjoner i redningstjenesten	5 475	5 694	5 876
72	Tilskudd til nød- og sikkerhetstjenester	74 550	77 321	79 500
	Sum kap. 455	432 245	440 676	421 274

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekker utgifter til den offentlige redningshelikoptertjenesten.

Posten skal dekke lønns- og driftsutgifter ved hovedredningssentralene. Bemanningen ved hovedredningssentralene utgjorde 36 årsverk pr. 01.03.2005. Posten dekker utgifter forbundet med det internasjonale satellittbaserte nødpeilesystemet COSPAS-SARSAT. Posten skal også dekke utgifter til Justisdepartementets internasjonale forpliktelser og engasjement.

Bevilgningen under kap. 455 Redningstjenesten foreslås styrket med i alt 15,6 mill. kr til sluttfinansiering av døgnkontinuerlig tilstedevakt på Sola og til samlokaliseringen av Hovedredningssentralen Nord-Norge og Bodø radio. Bevilgningen er nedjustert som følge av tekniske endringer.

Det foreslås at Justisdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 455, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3455, post 01, jf. forslag til vedtak.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter utgifter til å engasjere private selskaper, for eksempel helikopterselskaper, og frivillige redningsorganisasjoner i det enkelte redningstilfelle, refusjon til frivillige hjelpere for innsats i redningstjenesten, forbruk og erstatning av tapt materiell m.m. Forbruket på posten er vanskelig å anslå, da utgiftene varierer med antall og omfang av redningsaksjoner.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Posten dekker diverse investeringer til hovedredningssentralene. Posten dekker enkelte investeringskostnader knyttet til COSPAS-SARSAT. Investeringene er en forutsetning for å ivareta de nasjonale og internasjonale forpliktelsene i redningstjenesten.

Post 71 Tilskudd til frivillige organisasjoner i redningstjenesten

Posten dekker tilskudd til frivillige organisasjoner. Målsettingen er å inspirere disse til innsats på det redningsfaglige området gjennom tilskudd til kurs og kompetanseutvikling, utstyr, drift av organisasjonene m.v. Midlene vil hovedsakelig bli gitt til hovedorganisasjoner. Hovedorganisasjonene vil være ansvarlig for fordelingen til de lokale lag og foreninger innen egen organisasjon som har betydning for redningstjenesten.

Post 72 Tilskudd til nød- og sikkerhetstjenesten

Posten skal bl.a. dekke tilskudd til Telenor for den samfunnspålagte tjenesten de utfører i forbindelse med Kystradioens nød- og sikkerhetstjeneste.

Kap. 3455 Redningstjenesten (jf. kap. 455)

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Refusjoner	19 411	18 974	17 499
18	Refusjon av sykepenges	138		
	Sum kap. 3455	19 549	18 974	17 499

Post 01 Refusjoner

Posten dekker refusjoner fra Helse- og omsorgsdepartementet. Helse- og omsorgsdepartementet kjøper ambulansetimer fra Justisdepartementet. Refusjonen føres på kap. 3455, post 01 Refusjoner. Her føres også refusjoner i forbindelse med Barents-

samarbeidet, «Barents Euro Arctic Council». Det foreslås at det gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 455, post 01, mot tilsvarende merinntekt under kap. 3455, post 01, jf. forslag til vedtaket.

Kap. 456 Nødnett – felles radiosamband for nødetatene (jf. kap. 3456)

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	27 191	40 366	52 168
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres	3 205		279 525
	Sum kap. 456	30 396	40 366	331 693

1 Innledning

Stortinget har vedtatt, jf. Budsjett-innst. S. nr. 4 (2004-2005), et første utbyggingsområde av et nytt felles radiosamband for nødetatene, – Nødnett. Første utbyggingsområde planlegges ferdig utbygget og testet sommeren 2007. Nødnett skal eies og drives av et eget forvaltningsorgan under Justisdepartementet.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen gjelder utgifter knyttet til avslutning av anbudsrunder våren 2006, dekning av statens egne prosjektoppfølgingskostnader og til dekning av leverandørenes driftsrelaterte kostnader for de områder som bygges ut og settes i drift i 2006. Posten inkluderer driftsutgiftene til det nye forvalt-

ningsorganet som skal eie og drive nødnett, fra det tidspunkt dette etableres i løpet av første halvår 2006. Bevilgningen på kap. 456 er derfor foreslått økt med om lag 284 mill. kr ekskl. mva. (ca. 360 mill. kr inkl. mva.). I forbindelse med innføringen av nettoordning for budsjettering og regnskapsføring av merverdiavgift i statsforvaltningen, gjenstår det å slutføre vurderingen av de bevilgningsmessige konsekvenser. Konsekvensene er også avhengig av det nye forvaltningsorganets form, og det må derfor vurderes å komme tilbake til saken i Revidert nasjonalbudsjett for 2006.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser

Beløpet skal dekke investering i radionett, utstyr til nødetatenes kommunikasjonssentraler og terminaler for det første utbyggingsområde.

Kap. 3456 Nødnett – felles radiosamband for nødetatene (jf. kap. 456)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
16	Refusjon av fødselspenger/adopsjonspenger	60		
18	Refusjon av sykepenger	38		
	Sum kap. 3456	98		

Programkategori 06.60 Andre virksomheter

Utgifter under programkategori 06.60 fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
01-23	Driftsutgifter	604 838	616 468	549 488	-10,9
	Sum kategori 06.60	604 838	616 468	549 488	-10,9

Utgifter under programkategori 06.60 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
460	Spesialenheten for politisaker (jf. kap. 3460)	10 770	20 793	20 330	-2,2
461	Særskilte ulykkeskommisjoner	3 809			
466	Særskilte straffesaksutgifter m.m. (jf. kap. 3466)	578 049	582 870	517 428	-11,2
467	Norsk Lovtidend	3 676	3 505	3 326	-5,1
468	Kommisjonen for begjæring om gjenopptakelse av straffesaker (jf. kap. 3468)	8 534	9 300	8 404	-9,6
	Sum kategori 06.60	604 838	616 468	549 488	-10,9

1 Innledning

Kategorien omfatter i 2006 Spesialenheten for politisaker, Særskilte ulykkeskommisjoner, Særskilte straffesaksutgifter m.m., Den rettsmedisinske

kommisjon, Norsk Lovtidend og Kommisjonen for begjæring om gjenopptakelse av straffesaker. Dette er ordninger som skal bidra til å sikre retts-sikkerhet for individer og grupper.

2 Hovedmål og delmål

Hovedmål	Delmål
Ivareta rettssikkerhet for individer og grupper En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor	Styrke rettssikkerheten ved straffeforfølgning Forsvarlig, kvalitetsbevisst og effektiv saksbehand- ling

3 Hovedutfordringer

Kategorien omfatter flere ulikeartede ordninger

som skal bidra til å sikre rettssikkerhet for indivi-
der og grupper. Gode vilkår for de ulike ordnin-
gene er viktig for å sikre rettssikkerheten under

straffeforfølgning og forsvarlig og effektiv saksavvikling i domstolene.

4 Tilstandsvurdering og mål

4.1 Ivareta rettssikkerhet for individer og grupper

4.1.1 Styrke rettssikkerheten ved straffeforfølgning

Spesialenheten for politisaker

Politiet har i kraft av sine oppgaver en rekke maktmidler. Uten tilstrekkelig kontroll med bruken av disse, vil retten til bruk av makt kunne bli en trussel mot rettssikkerhet og demokrati. De fleste vestlige stater har i dag egne rutiner for slik kontroll.

Ved lov 5. mars 2004 nr. 13 om endringer i straffeprosessloven (ny organisering av et eget etterforskningsorgan for politiet og påtalemyndigheten) ble det vedtatt nye regler for etterforskningen av om en ansatt i politiet eller påtalemyndigheten har begått en straffbar handling i tjenesten, jf. Ot.prp. nr. 96 (2002-2003) Om lov om endringer i straffeprosessloven (ny organisering av et eget etterforskningsorgan for politiet og påtalemyndigheten) og Innst. O. nr. 15 (2003-2004). Spesialenheten for politisaker ble opprettet 01.01.2005.

Spesialenheten skal sikre en behandling basert på rettssikkerhet og likhet både av den som ønsker å anmelde et forhold, og den tjenestemann som blir anmeldt. Økt publikumstilgjengelighet og bedre informasjonsformidling skal gi publikum økt innsikt og tillit til ordningen. Spesialenheten for politisaker foretar og leder etterforskningen i saker som gjelder spørsmålet om en ansatt i politiet og påtalemyndigheten har begått en straffbar handling i tjenesten. Sjefen for Spesialenheten har påtalekompetanse på statsadvokatnivå. Sjefen kan delegerer påtalekompetanse til andre ved enheten med juridisk embetseksamen. Etterforskningen utføres ved etterforskningsavdelinger, ledet av en etterforskningsleder. Spesialenheten har 5 regionale etterforskningsavdelinger. Hovedkontoret ligger på Hamar.

Et viktig hensyn ved organiseringen av den nye ordningen har vært at den som tillegges påtalekompetansen ikke tar del i etterforskningen i konkrete saker. Dette medfører i praksis betydelige begrensninger i mulighetene for delegering. For å styrke det faglige miljø og bidra til å effektivisere påtalearbeidet ved enheten, herunder sikre kontinuitet i ledelsen av enheten ved sjefens fravær fra kontoret, tar departementet sikte på at det opprettes en stilling som assisterende sjef ved enheten. Assisterende sjef skal etter sjefens fullmakt eller i dennes fravær utøve myndighet på sjefens vegne.

Stillingen vil også kunne gi rom for mer aktiv ledelse av enheten, tid til utviklingsrettet arbeid og legge til rette for at sjefen vil kunne delta i en åpen kommunikasjon med omverdenen om Spesialenhetens arbeid.

Første halvår 2005 har det kommet inn 322 nye saker til Spesialenheten for politisaker. Dette kan tyde på at saksmengden vil bli noenlunde lik som for den tidligere ordningen med De særskilte etterforskningsorganene (SEFO), som hadde i underkant av 600 saker pr. år. I tillegg ble 109 saker overført fra SEFO til Spesialenheten for politisaker ved årsskiftet for videre behandling.

Spesialenheten har siden oppstarten markert seg ved en effektiv og grundig oppfølging av flere større etterforskningsoppdrag ved hendelser hvor det i henhold til påtaleinstruksen har vært iverksatt undersøkelser for å klarlegge om ansatte i politiet eller påtalemyndigheten har begått straffbare handlinger i tjenesten. Beslutningen om å etablere en enhet med fast organisering og ansatte synes i forhold til den tidligere SEFO-ordningen å ha gitt bedre forutsetninger for effektivt etterforskningsarbeid. Etter oppstarten har enheten lagt vekt på å utvikle rutiner som sikrer god kommunikasjon med publikum, blant annet ved at påtalevedtak begrunnes mer utfyllende enn det som er alminnelig for påtalemyndigheten. Det er i løpet av første halvår 2005 tilsatt regionale etterforskere og opprettet regionkontorer ved samtlige av etterforskningsavdelingene. Disse er lokalisert til Bodø, Trondheim, Bergen, Haugesund og Hamar.

Når det gjelder det videre arbeid med klageordning i politiet, vises det til omtale under kat. 06.40, jf. også St.prp. nr. 65 (2004-2005).

Særskilte straffesaksutgifter m.m.

Bevilgningen under kap. 466 Særskilte straffesaksutgifter m.m. dekker hovedsakelig utgifter til juridisk bistand til personer som er siktet eller tiltalt i straffesaker og til de som får oppnevnt bistandsadvokat i straffesaker etter reglene i straffeprosessloven kapittel 9 og 9 a. Først og fremst er det advokatutgifter som dekkes, men også kostnader ved bruk av sakkyndige og tolk i straffesaker dekkes under dette kapitlet. De totale utgiftene på kapitlet avhenger av antall straffesaker, omfanget av sakene og størrelsen på den offentlige salærsatsen.

Det er en utfordring å utvikle regelverket for utgiftene i straffesaker. Justisdepartementet har i 2005 hatt på høring en uavhengig utredning vedrørende endringer i stykkprisordningen, jf. forskrift om salær fra det offentlige til advokater m.fl. etter faste satser (stykkprissatser) ved fritt rettsråd og i straffesaker av 18. september 2001. Departementet

tar sikte på at enkelte endringer i stykkprisreglene vil tre ikraft fra 01.01.2006. Dette er lagt til grunn i budsjettforslaget for 2006.

Salærsatsen har økt betydelig de siste årene som følge av indeksregulering og den opptrapingsplanen som Justisdepartementet og Den Norske Advokatforening ble enige om i 1999, samt innføringen av merverdiavgift på advokattjenester fra 01.07.2001. Satsen har siden 01.01.2005 vært 790 kr pr. time (ekskl. mva.), og foreslås oppjustert til 805 kr fra 01.01.2006. Rettshjelpsutgiftene over kap. 466 og kap. 470 har økt betydelig de siste årene. Forslaget om endringer i stykkprisreglene innebærer at utgiftene på disse kapitlene samlet reduseres med ca. 3%, jf. også omtale under kap. 466 post 01 og kap. 470 post 70.

Departementet opprettet våren 2004 en arbeidsgruppe som skulle starte arbeidet med å styrke, forbedre og effektivisere dagens regelverk og praksis for bruk av tolk og oversetting av dokumenter under straffesaker. Arbeidsgruppens rapport ble levert medio mars 2005 og er til vurdering i departementet.

Den rettsmedisinske kommisjon

Den rettsmedisinske kommisjon er opprettet i medhold av straffeprosessloven § 146 som et veiledende organ for rettsmedisinske spørsmål i straffesaker. Kommisjonen har som hovedoppgave å kvalitetssikre rettsmedisinske sakkyndiguttalelser som blir avgitt i straffesaker. Kommisjonen skal også gi råd og veiledning i rettsmedisinske spørsmål.

Kommisjonen er organisert i tre grupper med en leder for hver gruppe, hvorav en også er leder for hele kommisjonen, samt et felles sekretariat i Justissekretariatene. Gruppene er i dag Alminnelig gruppe, Laboratorieteknisk gruppe og Psykiatrisk gruppe. I 2004 hadde Alminnelig gruppe 2 232 saker og Laboratorieteknisk gruppe 4 386 saker. I 2003 hadde disse to gruppene til sammen 3 834 saker. Psykiatrisk gruppe hadde i 2004 382 saker mot 478 saker i 2003. For Laboratorieteknisk gruppe har det vært en økning fra 2003, noe som skyldes at det er flere DNA-undersøkelser ved etterforskning av straffesaker. Samtidig har antallet sakkyndige likundersøkelser vært rimelig stabilt. Det har også vært en økning i antall saker i Alminnelig gruppe, men en reduksjon i saker for Psykiatrisk gruppe. Det arbeides med å forbedre

statistikkdelen i registreringssystemet, noe som vil gi et bedre grunnlag for analyse av statistikk materialet. Det arbeides med nye forskifter som vil tydeliggjøre hvilke saker som skal til kommisjonen for uttalelse.

Boks 2.1 Rettsmedisin

Rettsmedisin er medisinsk kunnskap anvendt i rettslig sammenheng. Politiet eller retten kan få sakkyndig bistand fra det medisinske eller et beslektet biologisk fagområde. Slik rettsmedisinsk sakkyndig virksomhet kan finne sted innen alle medisinske spesialiteter og fagområder. Straffeprosessloven regulerer bruk av medisinsk sakkyndighet i straffesaker.

Kommisjonen for begjæring om gjenopptakelse av straffesaker

Kommisjonen for begjæring om gjenopptakelse av straffesaker ble utnevnt i statsråd 01.09.2003, og startet sin virksomhet i forbindelse med at endringene i straffeprosessloven kap. 27 trådte i kraft 01.01.2004.

Kommisjonen består av fem faste medlemmer, inkludert leder og tre varamedlemmer. Kommisjonens leder er ansatt på heltid og leder et sekretariat med ni fast ansatte.

Kommisjonen har som mål å avgjøre sakene så raskt som mulig slik at ventetiden for å få behandlet en sak blir forholdsvis kort. Samtidig er det viktig med en grundig og rettssikker saksbehandling. Kommisjonen mottok i sitt første virkeår 232 saker. Det ble avholdt 8 møter i kommisjonen i 2004, og 61 saker ble avsluttet i løpet av året, hvorav 23 saker ble realitetsbehandlet. Antallet realitetshandlede saker må ses i sammenheng med at det dreier seg om et oppstartsår. Det er i årsberetningen for 2004 foretatt en foreløpig evaluering, hvor det fremgår at kommisjonen har mottatt et vesentlig større antall saker enn forutsatt i Ot.prp. nr. 70 (2000-2001). Første halvår 2005 har det kommet inn 69 saker til kommisjonen. Kommisjonen har mottatt flere meget omfattende og kompliserte saker til behandling, som vil bli svært arbeidskrevende for sekretariatet og kommisjonen.

4.2 En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor

4.2.1 Forsvarlig, kvalitetsbevisst og effektiv saksbehandling

Det vises til omtale av særskilte straffesaksutgifter og den rettsmedisinske kommisjon under pkt. 4.1 over.

Kap. 460 Spesialenheten for politisaker (jf. kap. 3460):

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	10 770	20 793	20 330
	Sum kap. 460	10 770	20 793	20 330

1 Innledning

Spesialenheten for politisaker foretar og leder etterforskningen i saker som gjelder spørsmålet om en ansatt i politiet og påtalemyndigheten har begått en straffbar handling i tjenesten. Spesialenheten for politisaker ble opprettet fra 01.01.2005 til erstatning for den tidligere ordningen med De særskilte etterforskningsorganene (SEFO). Bevilgningen på posten ble i den forbindelse økt.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten skal dekke driftsutgifter til Spesialenheten for politisaker som lønn, godtgjørelser, husleie og andre administrative utgifter. Bemanningen ved Spesialenheten for politisaker utgjorde pr. 01.03.2005 8 årsverk.

Kap. 461 Særskilte ulykkeskommisjoner:

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	3 809		
	Sum kap. 461	3 809		

1 Innledning

Fiskefartøyet «Western» forliste 6. februar 1981 på vei fra Lovund til Myken i Nordland. Forliset ble gransket av Den faste undersøkelseskommisjonen for visse ulykker innen fiskeflåten i 1981-1982. Justisdepartementet anmodet på bakgrunn av henvendelse fra Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité, høsten 2004 Den faste ulykkeskommisjonen for visse ulykker innen fiskeflåten om å gjennomgå og vurdere foreliggende materiale, med henblikk på å se om det var grunnlag for å gjenoppta under-

søkelsene omkring fiskefartøyet «Westerns» forlis. Kommisjonen avga sin uttalelse i april 2005 og konkluderte med at den usikkerhet som var til stede, tilsier at nye undersøkelser bør vurderes iverksatt. På bakgrunn av dette vedtok Regjeringen å oppnevne en særskilt undersøkelseskommisjon som skal kartlegge omstendighetene omkring «Westerns» forlis og foreta de nødvendige undersøkelser for å bringe på det rene årsaken til ulykken. Departementet tar sikte på å oppnevne kommisjonen i løpet av høsten 2005, og vil komme tilbake til

Stortinget på egnet måte med de bevilgningsmessige konsekvenser av saken.

Det ble ved kongelig resolusjon 14.01.2005 oppnevnt et utvalg som skulle foreta en evaluering av arbeidet som ble gjort fra norsk side i forbindelse med flodbølgekatastrofen i Sør-Asia. Det ble bevilget åtte mill. kr til utvalgets arbeid, jf. St.prp. nr. 37 (2004-2005). Utvalget bestod av syv medlemmer med et uavhengig sekretariat. Utvalget avga sin rapport 20.04.2005. På bakgrunn av utvalgets rapport fremla regjeringen St.meld. nr. 37 (2004-2005) Om flodbølgekatastrofen i Sør-Asia og sentral kri-

sehåndtering. Det vises til nærmere omtale under kategori 06.50.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter, kan overføres

De senere årene er det bevilget midler på denne posten til dekning av utgifter i forbindelse med arbeidet til ulike undersøkelseskommisjoner som har vært opprettet etter større ulykker (Åsta, Lillestrøm stasjon, MS Sleipner, Utvik Senior og flodbølgekatastrofen i Sør-Asia). Alle disse kommisjonene har nå slutført sitt arbeid og avgitt rapporter.

Kap. 466 Særskilte straffesaksutgifter m.m. (jf. kap. 3466):

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	578 049	582 870	517 428
	Sum kap. 466	578 049	582 870	517 428

1 Innledning

Bevilgningen på posten dekker hovedsakelig utgifter til juridisk bistand til personer som er siktet eller tiltalt i straffesaker, og til fornærmede og pårørende som får oppnevnt bistandsadvokat i straffesaker etter reglene i straffeprosessloven kapittel 9 og 9 a. Først og fremst er det advokatutgifter som dekkes, men også kostnader ved bruk av sakkyndige og tolk i straffesaker dekkes under dette kapitlet. Videre dekker bevilgningen utgifter til Den rettsmedisinske kommisjon og kommisjonens sekretariat. Posten dekker også utgifter til advokater, sakkyndige og tolker oppnevnt av Kommisjonen for begjæring om gjenopptakelse av straffesaker etter reglene i straffeprosessloven kap. 27.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker salær og reise- og kostgodtgjørelse til forsvarere, bistandsadvokater, tolker og sakkyndige som er oppnevnt av retten i den enkelte sak eller av Kommisjonen for begjæring

om gjenopptakelse av straffesaker. Den dekker også tapt arbeidsfortjeneste til ikke-salærberettigede tolker og sakkyndige i straffesaker. Dette utgjør til sammen mer enn 90 % av bevilgningen. Bevilgningen dekker dessuten salær og reise- og oppholdsutgifter til aktor i militære straffesaker og enkelte utgifter i sivile saker og utgifter i Justisdepartementet til oversettelse i rettsanmodnings- og utleveringssaker.

I bevilgningen inngår også utgifter til Den rettsmedisinske kommisjon og kommisjonens sekretariat som er lagt til Justissekretariatene, jf. omtale under kap. 472. Det medgår i underkant av fire årsverk til arbeidet for Den rettsmedisinske kommisjon.

Posten er foreslått redusert med 34,86 mill. kr som følge av at departementet tar sikte på at det vedtas endringer i stykkprisordningen med ikrafttredelse 01.01.2006, jf. omtale over under punkt 4.1.1. Bevilgningen er oppjustert på bakgrunn av erfaringstall og forventet utvikling, og nedjustert som følge av innføringen av netto ordning for merverdiavgift i statsforvaltningen.

Kap. 3466 Særskilte straffesaksutgifter m.m. (jf. kap. 466):

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
18	Refusjon av sykepengen	22		
	Sum kap. 3466	22		

Kap. 467 Norsk Lovtidend:

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	3 676	3 505	3 326
	Sum kap. 467	3 676	3 505	3 326

1 Innledning

Norsk Lovtidend inneholder kunngjøringer av lover, forskrifter og en del andre vedtak. Gjennomføring av EØS-regelverk og nasjonal regeltilpassning og -forenkling har medført sterkt økende regelverksproduksjon de siste årene. Presset på å få ut kunngjøringene raskt og korrekt har økt, og kunngjøring skjer derfor elektronisk på Lovdatas hjemmesider. Norsk Lovtidend utgis i dag både i papirutgave og elektronisk.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningen skal dekke utgifter til bearbeiding av manuskripter (sats, korrektur, registre) og arbeidet med den elektroniske utgaven av Norsk Lovtidend.

Kap. 468 Kommisjonen for begjæring om gjenopptakelse av straffesaker (jf. kap. 3468):

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	8 534	9 300	8 404
	Sum kap. 468	8 534	9 300	8 404

1 Innledning

Kommisjonen for begjæring om gjenopptakelse av straffesaker er et uavhengig organ som skal ta stilling til om en domfelt med en rettskraftig dom, skal få ny behandling av sin sak i retten.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningen på posten skal dekke driftsutgifter til kommisjonen som lønn og godtgjørelser, drift og administrasjon av kontoret. Kommisjonens og sekretariatets bemanning utgjorde pr. 01.03.2005 ni årsverk. Bevilgningen på posten er nedjustert som følge av innføringen av nettoordning for merverdiavgift i statsforvaltningen.

Programkategori 06.70 Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.

Utgifter under programkategori 06.70 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
01-23	Driftsutgifter	110 479	127 836	125 841	-1,6
70-89	Overføringer til private	799 042	731 119	825 339	12,9
	Sum kategori 06.70	909 521	858 955	951 180	10,7

Utgifter under programkategori 06.70 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
470	Fri rettshjelp (jf. kap. 3470)	631 076	566 687	635 446	12,1
471	Statens erstatningsansvar	175 414	170 651	196 112	14,9
472	Administrasjon av særskilte erstatningsordninger m.m. (jf. kap. 3472)	12 687	12 336	21 958	78,0
474	Konfliktråd (jf. kap. 3474)	38 802	37 065	35 772	-3,5
475	Bobehandling	51 467	72 216	61 892	-14,3
477	Erstatning til nordmenn som satt i japansk fangenskap under 2. verdenskrig	75			
	Sum kategori 06.70	909 521	858 955	951 180	10,7

1 Innledning

Kategorien omfatter i 2006 fri rettshjelp, statens erstatningsansvar, voldsoffererstatning, erstatning for uberettiget straffeforfølgning, konfliktråd og konkursbobehandling. Dette er ordninger som i hovedsak i bred forstand søker å sikre enkeltindividers rettigheter.

For å styrke sekretariatsfunksjonene for Den rettsmedisinske kommisjon, Stortingets billighetserstatningsutvalg og Erstatningsnemnda for voldsofre, ble Justissekretariatene opprettet 01.01.2004. I tillegg er myndighet til å behandle krav om erstatning etter uberettiget straffeforfølg-

ning delegert til Justissekretariatene. Det vurderes også å legge klagebehandlingen etter lov om fri rettshjelp til Justissekreteriatene, jf. nærmere omtale under pkt. 4.3.2.

Justisdepartementet vurderer også å gå igjennom billighetserstatningssakene, voldsoffererstatningssakene, saker om erstatning for uberettiget straffeforfølgning og rettshjelpssakene i et likestillingsperspektiv, for å sikre at hensynet til likebehandling ivaretas.

Støtte til rettshjelp etter rettshjelpsloven er en sosial støtteordning med formål å sikre nødvendig juridisk bistand til personer som ikke har økonomiske forutsetninger for fullt ut å dekke rettshjel-

pen selv. Regjeringen er opptatt av at ingen skal lide rettstap i saker av stor personlig eller velferdsmessig betydning på grunn av manglende økonomisk evne.

Statens utgifter til erstatning etter alminnelig erstatningsrett inngår også i kategorien. Utenfor rammen av dette systemet er det etablert enkelte særlige kompensasjonsordninger. Der det ikke finnes rettslig krav på erstatning gir Stortingets billighetserstatningsordning mulighet til å tilkjenne erstatning etter andre grunnlag. Stortinget behandlet i april 2005 St.meld. nr. 44 (2003-2004) Erstatningsordning for krigsbarn og erstatningsordninger for romanifolk/tatere og utdanningsskadelidende samer og kvener, og ga i den forbindelse sin tilslutning til saksbehandlingsregler som sikrer en helhetlig tilnærming og håndtering av billighetsbaserte erstatningskrav fra ulike grupper i samfunnet, jf. Innst. S. nr. 152 (2004-2005). Det vises for øvrig til omtale under punkt 4.3.2.

Voldsoffererstatning skal sikre at voldsofre ikke blir økonomisk skadelidende etter et voldsovergrep, og er et viktig tiltak der gjernings-

mannen er ukjent eller der han har dårlig betalingssevne.

Statens ansvar for utgifter til konkursbehandling inngår også i kategorien, og er et virkemiddel blant annet i arbeidet mot økonomisk kriminalitet.

Fylkesmannen utfører oppgaver og har en viktig rettssikkerhetsfunksjon relatert til områdene under kat. 06.70. Fylkesmannen har blant annet viktige oppgaver etter rettshjelpsloven, se nærmere omtale under kap. 470. Fylkesmannen har også klagebehandling etter navneloven. Videre har fylkesmannen en tilsynsfunksjon og et veiledningsansvar overfor overformynderiene, og er klageinstans for de vedtak som fattes av overformynderiene etter vergemålsloven. Justisdepartementet er klageinstans der fylkesmannen behandler vergemålssaker i første instans.

Konfliktrådene tilbyr mekling i både sivile saker og straffesaker. Ved konfliktrådsbehandling må partene selv delta aktivt og bli bevisst konsekvensene av sine handlinger. Konfliktrådsbehandling er et godt alternativ til annen sivil- eller strafferettslig behandling, og en naturlig del av straffesakskjeden.

2 Hovedmål og delmål

Hovedmål	Delmål
Ivareta rettssikkerhet for individer og grupper	Ivareta rettshjelpstilbudene Styrke rettssikkerheten ved straffeforfølgning
God og effektiv konfliktforebygging og -løsning	Styrke kriminalitetsfarens stilling
Økt trygghet for borgerne gjennom redusert kriminalitet	Styrke og utvikle alternative konfliktløsningsordninger
En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor	Styrke det kriminalitetsforebyggende og trygghets- skapende arbeidet Forsvarlig, kvalitetsbevisst og effektiv saksbehandling

3 Hovedutfordringer

Det er en hovedutfordring de kommende år å bidra til bedre rettsinformasjon, sikre god og rimelig tilgang til juridisk bistand og enklere og billigere konfliktløsning. Et målrettet arbeid med dette vil både kunne gi et godt og bredt konfliktløsnings- og rettshjelpstilbud i vid forstand og bedre utnyttelse av og kontroll med de offentlige overføringene på området. Jo tidligere i prosessen parten eller partene løser sitt problem eller sin konflikt, desto billigere blir saken for alle parter. Det er derfor viktig å sette fokus på hvordan borgerne kan få dekket sine behov på et tidligst mulig stadium. Et ideelt utgangspunkt vil være at dette skjer ved selvhjelp basert på tilgjengelig rettsinformasjon og egen kom-

munikasjon med motparten. Offentlige ressurser vil da kunne frigjøres til bruk på de tyngre sakene.

Nøkkelen i dette arbeidet ligger i tidligst mulig bistand i form av offentlig informasjon, veiledning om alternative konfliktløsningsstilbud og enkel juridisk rådgivning. Virkemidlene her er å utvikle og ha fokus på forvaltningens informasjons- og veiledningsplikt og en videreutvikling av veilednings- og rettshjelpstilbudet ved de offentlige servicekontorene. Rettshjelpstilbudet må også koordineres med tilbudet fra andre offentlige instanser slik som Forbrukerrådet, Likestillings- og diskrimineringsombudet, konfliktrådene, Barneombudet og lignende. Oppfølgingen av NOU 2002:18 Rett til rett (Advokatkonkurranseutvalget) med blant annet fokus på

rimelige juridiske tjenester med god kvalitet for privatpersoner, vil også være av betydning.

Svært mange vil kunne få dekket sine nødvendige behov gjennom informasjonstiltak og serviceinnstilte offentlige organer. Likevel vil det fortsatt være konflikter som ikke kan løses innenfor dette systemet. Regjeringen vil derfor fokusere på billigere og enklere løsninger av konflikter utenfor domstolene, som advokatmekling, rettsmekling, konfliktråd og forliksråd. Måltrettet arbeid rundt disse ordningene vil kunne frigjøre offentlige ressurser til for eksempel hurtigere straffesaksavvikling og restansenedarbeiding i domstolene.

4 Tilstandsvurdering og mål

4.1 Trygghet og redusert kriminalitet

4.1.1 Styrke det kriminalitetsforebyggende og trygghetsskapende arbeidet

Konfliktrådsordningen kan være et godt tilbud både for ofre og lovbyggere, ved at man kan ta tak i og få bearbeidet ødelagte mellommenneskelige relasjoner som følge av en kriminell handling. Det kan videre være behov for hjelp til å «rydde opp» mellom gjerningspersonen og den som er rammet av handlingen, eller konflikter som oppstår mellom gjerningsperson og nære pårørende. Det vises for øvrig til omtale av ordningen nedenfor.

4.2 God og effektiv konfliktforebygging og -løsning

4.2.1 Styrke og utvikle alternative konfliktløsningsordninger

Konfliktråd

Som en viktig del av rettspleien tilbyr konfliktrådene mekling mellom parter i konflikt som følge av et straffbart forhold eller sivile uoverensstemmelser av rettslig eller utenomrettslig art. Sekretariatet for konfliktrådene har ansvaret for drift og utvikling av de 22 konfliktrådene.

Konfliktrådene skal være en tydelig og synlig samarbeidspartner og støttespiller for politiet, kriminalomsorgen, domstolene og lokalsamfunnet. Den senere tids utvikling med fokus på alternativ konflikthåndtering har økt etterspørselen etter konfliktrådenes kompetanse hos politiet og i kriminalomsorgen. Det skal arbeides aktivt for å øke antallet betingede dommer med mekling som særvilkår, og for å øke antallet meklinger som innhold i samfunnsstraffen. Det fokuseres fortsatt på informasjon til publikum og andre tiltak for å få kanalisert et større antall sivile saker, som for eksempel

Boks 2.2 Konfliktråd

Konfliktrådene tilbyr mekling både i sivile saker og straffesaker og er et gratis tilbud som er tilgjengelig i alle kommuner.

De 22 konfliktrådene har totalt ca. 650 lokalt oppnevnte legmeklere. I meklingsmøtet forsøker partene gjennom dialog og ved hjelp av meklere å løse konflikten og inngå en avtale. En avtale kan omhandle økonomisk oppgjør eller arbeid. En avtale kan også gi uttrykk for en forsoning uten nærmere ytelser. I straffesaker kan mekling benyttes som alternativ til straff eller som supplement til straff. Mekling kan settes som særvilkår ved betinget dom, jf. straffeloven § 53 nr. 3, eller inkluderes som tiltak i samfunnsstraffen, jf. straffeloven § 28 a.

nabokonflikter, til konfliktrådene. Justissektorens aktører skal informeres om konfliktrådsordningen.

Konfliktrådene skal være et synlig og godt tilbud for ofre og pårørende dersom de ønsker det. Det arbeides med å videreutvikle metoder som i større grad ivaretar ofrenes behov og utvider pårørendes og andre berørtes rolle i konfliktrådsmeklingen. Videreutviklingen av metoder som blant annet stormøtemeklinger og nettverksmeklinger vil bidra til dette. En styrking av samarbeidet mellom konfliktrådene og rådgivningskontorene for kriminalitetsofre vil bidra til å gjøre ordningene bedre kjent slik at flere kan velge å benytte seg av tilbudene. Vi viser for øvrig til omtale under kat. 06.40.

Mål

- Øke antallet saker i konfliktrådene, både straffesaker, saker med gjerningspersoner under 15 år og sivile saker
- Stimulere til økt bruk av konfliktrådsmekling som del av samfunnsstraffen og som særvilkår ved betinget dom
- Bli et tydelig tilbud til ofre for straffbare handlinger
- Ta i bruk flere meklingsmetoder for å kunne tilby et differensiert tilbud med høy kvalitet
- Effektiv saksbehandling; som hovedregel bør det ikke gå mer enn tre uker fra saken oversendes konfliktrådet til saken er avsluttet
- Informere samarbeidspartene og publikum om tilbudet om mekling i konfliktråd

- Tilstrebe en enhetlig konfliktrådsprofil over hele landet. Konfliktrådene skal fremstå med et likeartet tilbud til publikum, men det skal også være rom for lokale tilpasninger der det er behov for det
- Videreutvikle gode samarbeidsrelasjoner internt i konfliktrådsorganisasjonen, og mellom de 22 statlige konfliktrådene og politidistriktene, domstolene, kriminalomsorgen og lokalsamfunnet

Konfliktrådene har siden 01.01.2004 vært en statlig virksomhet under Justisdepartementet. Den nye statlige konfliktrådsorganisasjonen har gitt positive resultater. Kompetanse og fagmiljøer er samlet i større grad enn før, og utnyttelsen av både faglige og administrative ressurser er effektivisert. Sekretariatet for konfliktrådene og konfliktrådene har siden statlig overtagelse arbeidet med å innføre nye statlige regelverk, systemer og rutiner. Konfliktrådene er fra 01.03.2005 godkjent som IA-bedrift.

Det konstruktive og målrettede arbeidet for økt bruk av mekling i konfliktråd er videreført i samarbeid med departementet og Riksadvokaten. I 2004 mottok konfliktrådene totalt 7 583 saker, en økning på 918 saker sammenlignet med 2003. Av disse sakene, var 3 937 straffesaker og 3 646 sivile saker. De fleste sivile sakene gjelder anmeldte lovbrudd med gjerningspersoner under 15 år. Slike saker henvises av politiet til konfliktrådene som sivile saker.

Det ble meklet i 4 999 saker. Dette er en økning i antall meklinger med 479 (10,6%) saker sammenlignet med 2003.

Saksbehandlingstiden økte i 2004 med 3 dager sammenliknet med 2003, og var 39 dager. Sakstallene for første halvår 2005 viser imidlertid en viss nedgang i saksavviklingstiden. Målet er at mekling skal være avsluttet innen tre uker etter at saken er mottatt i konfliktrådet.

Konfliktrådene får overført stadig mer komplekse saker til behandling fra politiet. Det er fortsatt stor variasjon i bruken av konfliktråd mellom politidistriktene. En mest mulig likeartet bruk av konfliktråd som reaksjon i landets politidistrikt blir etterstrebet. Departementet tar sikte på å bidra til økt bruk av konfliktråd i tråd med prinsippene for «Restorative Justice». Departementet vil samtidig bidra til en mer likeartet praksis politidistriktene imellom når det gjelder bruk av konfliktråd. På lokalt plan har det vært arbeidet med å etablere, utvikle og vedlikeholde et godt samarbeid mellom politi og konfliktråd, og mellom kriminalomsorg og konfliktråd. 01.01.2003 iverksatte departementet et treårig prøveprosjekt der 71 lensmenn er delegert påtalekompetanse til å overføre enkelte straffesaker til konfliktrådsmekling. Gjennom en enklere

saksgang forventer departementet at prosjektet vil bidra til at saker overføres både raskere og i større antall. Sammen med det treårige prosjektet «Megling i lokalsamfunnet» i Nord-Trøndelag som startet opp høsten 2003, blir prosjektet med delegert påtalekompetanse nå evaluert av Politihøgskolens forskningsavdeling.

Sekretariatet for konfliktrådene arbeider med strategi- og metodeutvikling basert blant annet på erfaringer fra Nettverksmeklingsprosjektet i Agder og Gatemeklingsprosjektet i Oslo.

Det er utviklet kurs i konflikthåndtering for samfunnsstraffdømte. Kursene, som har blitt gjennomført i samarbeid med kriminalomsorgen, har dermed inngått som del av innholdet i straffen. Erfaringene med denne typen kurs er positive.

Sekretariatet for konfliktrådene og konfliktrådene i Norge er internasjonalt aktive på arenaer som har betydning for utviklingen av alternativ konflikthåndtering. Blant annet har sekretariatet deltatt aktivt i arbeidet til «European Forum for Victim-Offender Mediation and Restorative Justice», og medarbeidere i konfliktrådene har gjennomført opplæring i mekling i Murmansk og i Latvia.

4.3 Ivareta rettssikkerhet for individer og grupper

Retts hjelp og tvisteløsning

Det samlede offentlige retts hjelpstilbudet omfatter et bredt spekter av tiltak og organer som gir tilbud som kan ivareta det retts søkende publikums behov for juridisk bistand. Som nevnt under omtalen til kap. 466 betaler det offentlige i stor utstrekning utgiftene til forsvarer i straffesaker. I tillegg ytes det retts hjelp i en rekke sivile saker, jf. omtalen nedenfor. Alle forvaltningsorganer for stat og kommune har etter forvaltningsloven en informasjons- og veiledningsplikt som skal gi partene mulighet til å ivareta sine interesser overfor det offentlige. Videre yter Forbrukerkontorene, pasientombudene, familievernkontorene m.fl. omfattende bistand til et stort antall enkeltpersoner. Det offentlige gir også tilskudd til en lang rekke interesseorganisasjoner slik at de blant annet kan ivareta medlemmenes interesser på individuelt nivå. Offentlige servicekontorer er opprettet i et stort antall kommuner og yter betydelig juridisk veiledning. Justisdepartementet satte medio 2002, i samarbeid med daværende Arbeids- og administrasjonsdepartementet og Statskonsult, i gang et prøveprosjekt med retts hjelp knyttet til fem offentlige servicekontorer i Akershus og Hedmark («advokathjelp over disk»). I rapport 2002:4 Fri retts hjelp i offentlige servicekontorer har Statskonsult evaluert ordningen. Resultatet av evalueringen er i hovedsak

positivt. Prosjektet ble videreført i 2005, og departementet ønsker å videreføre ordningen i 2006.

Departementet er opptatt av et helhetlig tilbud til borgerne med hensyn til muligheter for løsning av konflikter og kostnadene knyttet til dette. Det er viktig å opprettholde og videreutvikle rimelige konfliktløsningsalternativ, som forliksråd, konflikttråd og mekling.

Forliksrådene er en av de alminnelige domstoler, og kan representere et godt og rimelig alternativ for løsning av konflikt mellom to parter. Det finnes et forliksråd i hver kommune, og medlemmene velges av kommunestyret. Sekretariatsfunksjonen for forliksrådene vil som en del av reformen i den sivile rettspleie på grunnplanet fra 01.01.2006 bli lagt til politiet, og det administrative ansvaret for forliksrådet som kollegial domstol vil fra samme tidspunkt bli lagt til Justisdepartementet, jf. omtale under kategoriene 06.20 og 06.40. Kvalitets- og kompetanseheving på så vel sekretariatssiden som dommersiden vil bli sentralt i oppfølgingen av denne reformen.

Forliksrådet skal mekle mellom partene med sikte på å finne en minnelig ordning. Forliksrådet har domskompetanse i saker om formuesverdier, når en part godtar den annens krav, og når begge parter samtykker i at forliksrådet avsier dom.

Konflikttrådene mekler i tvister som er en følge av at en eller flere personer har påført andre en skade, tap eller annen krenkelse, jf. omtale under punkt 4.2.1. Særlig mekling i sivile saker kan bidra til at tvisten kan løses tidlig og utenfor domstolsystemet.

Det finnes også reklamasjonsnemnder som virker som tvisteløsningsorganer, for eksempel Forbrukertvistutvalget. En avgjørelse fra Forbrukertvistutvalget kan få samme virkning som en dom, og kan inndrives ved hjelp av namsmyndighetene.

En del saker vil likevel alltid måtte løses i domstolene. Dette medfører ofte store kostnader for partene. Den nylig vedtatte tvisteloven inneholder bestemmelser som, i større grad enn i dag, forutsetter kontakt og mekling mellom partene før saksanlegg. Videre gjøres dagens forsøksordning med rettsmekling permanent i den nye tvisteloven, jf. Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) Om lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven). Bestemmelser om aktiv prosessledelse, småkravprosess og gruppesøksmål m.v. vil også representere raskere og rimeligere konfliktløsningsalternativ for befolkningen, og gjennom dette bedre den reelle tilgangen til domstolene.

I tiden etter Advokatkonkurranseutvalgets utredning NOU 2002:18 Rett til rett og departementets ETHOS-seminar i september 2003, der advokatroller og advokatetikk var tema, har det

vært rettet stor oppmerksomhet mot regelverket for advokater. Advokatene er avhengige av befolkningens tillit. Det er derfor alvorlig dersom advokatenes hederlighet og integritet trekkes i tvil. Det er viktig å sikre at det økonomiske fokus i advokatbransjen ikke får dominere på bekostning av de grunnleggende etiske forpliktelser. Departementet arbeider med en bred oppfølging av Advokatkonkurranseutvalgets utredning, som omfatter mange viktige og dels vanskelige problemstillinger. Utfordringen ligger både i å sikre borgernes krav til tilfredsstillende kvalitet på de tjenester som ytes, og at kravene til uavhengighet og integritet hos tjenesteyteren opprettholdes. Begge deler er viktige premisser for en ivaretagelse av borgernes grunnleggende rettsikkerhet. Den norske Advokatforening har kommet med flere innspill og satt i gang ulike arbeider. Departementet ser svært positivt på dette engasjementet og vil fremheve det viktige og riktige i at bransjen selv bidrar med forslag og løsninger fremfor ytterligere reguleringer.

For å styrke tilliten til advokatene, er avgjørelser av Disiplinærnemnden for advokater offentlige fra 01.01.2005. Dette vil kunne bidra til å forhindre uønsket, uetisk adferd og gi legitimitet hos brukerne.

Regjeringen vurderer å sette ned et utvalg som skal vurdere et enhetlig tilsyns- og kontrollsystem for advokater og andre ytere av juridiske tjenester.

4.3.1 Styrke kriminalitetsofrenes stilling

Erstatning til voldsofre

Det er et samfunnsansvar å hjelpe dem som blir utsatt for en voldsforbrytelse. Dette skjer gjennom generelle støtteordninger som for eksempel sykepenger fra arbeidsgiver, sosiale trygde- og støtteordninger og forsikringer. Ofte vil det imidlertid gjenstå et udekket tap. Voldsofret kan ha dårlig betalingsevne, og ikke sjelden forblir gjerningsmannen ukjent. Voldsoffererstatning er derfor et viktig tiltak.

Som en oppfølging av Anne Robberstads rapport «Kontradiksjon og verdighet» nedsatte Justisdepartementet i september 2004 en arbeidsgruppe som skulle se på de ikke-rettslige problemstillingene rundt offer/pårørendes møte med politi/rettsapparat. Arbeidsgruppen la frem sin rapport 01.09.2005. Gruppen foreslår en rekke praktiske tiltak for å bedre situasjonen for ofre og pårørende i deres møte med aktørene i straffesakskjeden. Etter departementets vurdering har konflikttrådene en viktig funksjon her, jf. omtale under punkt 4.2.1.

For å styrke samfunnets innsats for voldsofre foreslår arbeidsgruppen at ansvaret for Rådgiv-

ningskontorene for kriminalitetsofre (RKK) overføres fra politiet og Nasjonalt kunnskapssenter for vold og traumatisk stress (NKVTS) til Kontoret for voldsoffererstatning. Ved å gi Kontoret for voldsoffererstatning et videre mandat og et større ansvar både for voldsofre og andre ofre for kriminalitet vil departementet styrke det offentlige ansvar for denne gruppen. På sikt må det arbeides for å utvide antall kontorer, som pr. i dag utgjør 10 på landsbasis, til at det blir ett i hvert politidistrikt. Alle kontorene, unntatt i Oslo, er deltidsbemannet. En utvidelse av tilbudet ved hvert kontor må vurderes.

For å sikre voldsofres erstatningsrettslige stilling, har voldsofre rettskrav på erstatning fra staten. Maksimumsbeløpet som kan tilkjennes etter ordningen er et beløp tilsvarende 20 ganger folketrygdens grunnbeløp (1 G er fra 01.05.2005 60 699 kr). Regresskrav mot gjerningsmannen skal gjøres gjeldende der det foreligger fellende dom, forelegg, påtaleunndatelse, rettsforlik eller avtale i konfliktråd som gir søkeren krav på erstatning fra gjerningsmannen. Voldsoffererstatningsloven gjelder ved personskader som har skjedd etter lovens ikrafttredelse 01.07.2001. For personskader oppstått før dette tidspunktet, men etter 01.01.1975, kan det søkes voldsoffererstatning etter forskrift om erstatning fra staten for personskade voldt ved straffbar handling.

Voldsoffersøknader behandles av Kontoret for voldsoffererstatning, jf. kap. 472, mens klagesaker behandles av Erstatningsnemnda for voldsofre etter forberedende behandling i Justissekretariatene.

Voldsoffererstatningsordningen ble innført ved at Stortinget bevilget 1 mill. kr i 1976. Erstatningsnemnda for voldsofre behandlet søknadene i første instans, men slik at formannen hadde fullmakt til å avgjøre mindre, kurante saker. Billighetserstatningsutvalget var klageinstans. Etter hvert som ordningen ble bedre kjent og saksmengden økte, ble det nødvendig å organisere saksbehandlingen på en annen måte. Ved kongelig resolusjon i 1981 ble det gitt nye forskrifter og fylkesmennene fikk avgjørelsesmyndighet i første instans, mens Erstatningsnemnda ble klageinstans. I 2003 fikk man en sentralisert førsteinstansbehandling ved at Kontoret for voldsoffererstatning i Vardø overtok fylkesmennenes oppgaver på dette feltet.

Ordningen med voldsoffererstatning ble lovfestet i 2001 som en rettighetsordning. Ved innføringen av loven ble maksimalbeløpet hevet fra 200 000 kr til at det er ca. 1,2 mill. kr i 2005 (20 G). Våren 2005 gjennomførte departementet en omfattende evaluering av voldsoffererstatningsloven, som viste at loven i all hovedsak fungerer etter intensjonene. For ytterligere å styrke voldsofres situasjon vil departementet likevel foreslå lovendringer, og

Boks 2.3 Voldsoffererstatning

Voldsoffererstatning fra staten skal sikre at voldsofre ikke blir økonomisk skadelidende etter et voldsovergrep. Lov om voldsoffererstatning sikrer at den som har fått en personskade etter en straffbar voldshandling har krav på erstatning fra staten. Staten kan tilkjenne voldsoffererstatning også når gjerningspersonen er ukjent, eller når gjerningspersonen ikke er i stand til å betale. Voldsoffererstatningsordningen er subsidier i forhold til gjerningspersonens ansvar. De som har blitt utsatt for en forsettlig legemskrenking eller annen straffbar handling som har preg av vold eller tvang kan få voldsoffererstatning. Etter alminnelig erstatningsrett må følgende vilkår for erstatning alltid være oppfylt: Det må foreligge et ansvarsgrunnlag, et økonomisk tap og en adekvat årsakssammenheng mellom ansvarsgrunnlaget på den ene siden og skaden og tapet på den andre siden. Det alminnelige ansvarsgrunnlaget er at det er utvist skyld, dvs. uaktomhet eller forsett. Erstatningen skal som hovedregel settes til det beløpet skadelidte har hatt som økonomisk tap. Etter alminnelig erstatningsrett er det også en forutsetning at det finnes en ansvarlig person som det kan kreves erstatning fra.

tar sikte på å fremme en odelstingsproposisjon med en gjennomgang av evalueringen ved årsskiftet 2005/2006.

Kontoret for voldsoffererstatning behandlet 1 729 søknader om voldsoffererstatning i 2004, mens fylkesmennene behandlet 430 søknader. Erstatningsnemnda for voldsofre behandlet samme år 295 klagesaker og 22 saker om saksomkostninger og regress. Innvilgelsesprosenten var 60,5 %. I følge Kontoret for voldsoffererstatning var det 104 drap, 195 seksuelle overgrep mot voksne, 356 seksuelle overgrep mot barn og 886 legemskrenkelser som dannet grunnlag for voldsoffererstatning i 2004. 517 kvinner og 512 menn over 16 år og 106 barn under 16 år fikk innvilget erstatning. 1 042 menn, 36 kvinner og tre barn ble oppgitt som skadevoldere. Det er videre registrert 72 ukjente skadevoldere. I 27 saker ble voldsoffererstatning utbetalt i forbindelse med skadetilfeller som skjedde i utlandet. Kvinner mottok 61 % og menn

39% av den samlede utbetalte voldsoffererstatning fra Kontoret for voldsoffererstatning.

Fylkesmennene behandlet i 2001 og 2002 henholdsvis 1 781 og 1 780 saker. I 2003 behandlet fylkesmennene og Kontoret for voldsoffererstatning til sammen 2 062 saker, og i 2004 til sammen 2 159 saker.

4.3.2 Ivareta rettshjelpstilbudene

Fri rettshjelp

Støtte til rettshjelp i sivile saker gis til personer som har inntekt og formue under visse inntekts- og formuesgrenser. I enkelte saker gis slik støtte uavhengig av økonomisk situasjon. I straffesaker kan siktede eller tiltalte få oppnevnt forsvarer på det offentliges bekostning etter straffeprosesslovens kap. 9 eller fornærmede og i noen tilfeller pårørende kan få oppnevnt advokat etter straffeprosesslovens kap 9a. Bevilgningen til fri rettshjelp omfatter også tilskudd til særskilte rettshjelpstiltak som Oslo kommune Fri rettshjelp, Rettshjelpskontoret Indre Finnmark, studentrettshjelpstiltakene m.v.

Boks 2.4 Fri rettshjelp

Støtte etter lov om fri rettshjelp skal bidra til å sikre nødvendig juridisk bistand for å kunne ivareta søkerens behov for rettshjelp i saker som er av stor personlig og velferdsmessig betydning. Hel eller delvis fri rettshjelp gis i hovedsak enten som fritt rettsråd eller fri sakførsel. Fritt rettsråd er juridisk bistand utenfor rettergang, som råd og veiledning fra advokat, bistand til å sette opp dokumenter (søknader, klager mv.), bistand ved forhandlinger og lignende. Fri sakførsel gis i saker som er brakt inn for domstolene eller visse typer forvaltningsorganer.

Rettshjelpsbehovet øker når de sosiale og økonomiske ressursene avtar. Det er en utfordring å styre ressursene mot dem som trenger det mest. Justisdepartementet har sett på forbruket av fri rettshjelp i de ulike fylkene sett opp mot gjennomsnittsinntekten i fylkene. Tallene er ikke entydige og fri for feilkilder, men indikerer at det ikke uten videre er noen sammenheng mellom gjennomsnittsinntekt i fylket og hvor mye rettshjelp som ytes i fylket. Det er viktig å sikre at bistand til rettshjelp gis til de med dårligst økonomi.

Fylkesmannen behandler søknader om fri rettshjelp. Fri sakførsel kan innvilges av domstolene og enkelte forvaltningsorganer, bl.a. fylkesnemndene for sosiale saker. I enkelte saker kan advokatene selv innvilge et begrenset antall timer fritt rettsråd. Utgiftene ved ordningen går i det vesentlige til å dekke salær til advokater. Utgiftene er vanskelige å beregne, fordi de er regelbundet og avhenger av i hvilken grad publikum benytter seg av rettshjelpsordningen.

Justisdepartementet er klageinstans i saker som behandles etter rettshjelpsloven. Det vurderes, i tråd med Justisdepartementets overordnede målsetting om at enkeltsaksbehandling skal legges ut av departementet så langt mulig, om behandlingen av klagesakene skal legges til Justissekretariatene. Justissekretariatene har, i tillegg til sekretariatsoppgaver for ulike nemder, også avgjørelsesmyndighet i saker om erstatning for uberettiget straffeforfølgning. Det er etablert et juridisk kompetansemiljø i Justissekretariatene som også vil komme rettshjelpssakene til gode. Dette vil ytterligere styrke Justissekretariatene som et kompetansemiljø innenfor området fri rettshjelp. Departementet ser det som viktig at de saksområdene som da vil ligge i Justissekretariatet innbyrdes vil ha en god sammenheng og styrke ordningenes sosiale profil.

Egenandeler på fri rettshjelp ble innført 01.01.2005. Departementet mener det er viktig at brukerne av rettshjelpsordningen bidrar ved betalingen av rettshjelpen, og på grunn av egenandelenes moderate størrelse antar departementet at utgiften ikke representerer noen stor byrde for dem som mottar rettshjelp. Egenandelen er knyttet opp mot den offentlige salærsats til advokater. I saker med fritt rettsråd utgjør egenandelen 1 gang salærsatsen, p.t. 790,-, mens den i saker med fri sakførsel settes til 25 % av utgiftene, oppad begrenset til 5 ganger salærsatsen. Det er advokatene som krever inn egenandelen.

Departementet har i 2005 sendt på høring en uavhengig utredning vedrørende endringer i stykkprisordningen, jf. forskrift om salær fra det offentlige til advokater m.fl. etter faste satser (stykkprissatser) ved fritt rettsråd og i straffesaker av 18. september 2001. Det er viktig at borgerne sikres et system som ivaretar den enkeltes rettigheter og rettssikkerhet på en god måte, uavhengig av økonomisk evne. Samtidig er det viktig at ressursbruken på dette området er mest mulig effektiv. Departementet tar sikte på at endringene vil tre i kraft fra 01.01.2006.

Spesielle rettshjelpstiltak

Justisdepartementet yter tilskudd til flere spesielle rettshjelpstiltak. Departementet yter tilskudd til rettshjelpsvirksomhet i regi av jusstudenter i Oslo (Juridisk Rådgivning for Kvinner og Juss-Buss), Bergen (Jussformidlingen), Trondheim (Jushjelpa i Midt-Norge) og Tromsø (Jusshjelpa i Nord-Norge).

På bakgrunn av henvendelse fra studentrettshjelpstiltakene som har ønsket unntak fra Lånekassens regler om at man kun kan være et år forsinket i studiene, og etter ønske fra justiskomiteen, har Justisdepartementet hatt en dialog med Utdannings- og forskningsdepartementet. Utdannings- og forskningsdepartementet har ikke funnet slike unntaksordninger forenlige med det forenklingsarbeid departementet har foretatt av lånekassens regelverk.

Det er gjennom en årrekke gitt tilskudd til Oslo kommune, som den eneste av landets kommuner, til drift av et kommunalt tilbud om fri rettshjelp. I 2005 bidro staten med ca. 8,1 mill. kr. Oslo kommune har i 2005 gjennomført en evaluering av ordningen. Den gjennomførte evalueringen viser at en meget stor andel (49,2%) av henvendelsene til kontoret faller utenfor det saklige virkeområdet til lov om fri rettshjelp. Videre viser evalueringen at en del av søkerne (9,2%) har inntekt over inntektsgrensen og at flere søkere (26,6%) har formue over lovens grense. Departementet vil blant annet på bakgrunn av evalueringen se nærmere på omfanget av tilskuddet og de retningslinjer som gjelder for tiltaket, og eventuelt gi nye fra 01.01.2006. I lys av evalueringen vil blant annet en tilpasning av tilskuddets omfang til antallet saker innenfor lovens virkeområde være aktuelt å vurdere.

Rettshjelpskontoret Indre Finnmark mottar også tilskudd fra departementet. Retningslinjer for driften av Rettshjelpskontoret Indre Finnmark er tilpasset rettshjelpslovens regler og søker samtidig å ivareta de særskilte behov som gjør seg gjeldende hos den samisktalende befolkningen. Kontoret tok inn 215 skriftlige saker til behandling i 2004. I tillegg ble det gitt rådgivning ved 146 muntlige henvendelser. Antallet innkomne saker første halvår 2005, tilsier at sakstilgangen i 2005 vil ligge på omtrent samme nivå.

Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS) og Organisasjon mot offentlig diskriminering (OMOD) fikk tilskudd for 2005 til rettshjelpstiltak for henholdsvis asylsøkere og diskriminerte. Også Kirkens bymisjons gatejuristprosjekter «Gatejuristen» i Oslo og «Rett på gata» i Trondheim, samt Prostituertes interesseorganisasjon i Norge (PION), har mottatt tilskudd til rettshjelpstiltak for utsatte grupper i 2005.

Stortingets billighetserstatning

Billighetserstatningsordningen gir mulighet til å tilkjenne erstatning etter en rimelighetsbasert vurdering. I de tilfeller der myndighetene finner det rimelig å tilkjenne økonomisk kompensasjon til personer i en gruppe som ikke har rettslig krav på erstatning, kan billighetserstatningsordningen tilpasses. Maksimal erstatning etter billighetserstatningsordningen er som hovedregel kr 200 000,-.

Før fremleggelse av St.meld. nr. 44 (2003-2004) om erstatningsordning til krigsbarn m.v. nedsatte regjeringen en arbeidsgruppe som skulle utarbeide retningslinjer for en helhetlig tilnærming og håndtering av rimelighetsbaserte erstatningskrav fra ulike grupper i samfunnet. Ved behandlingen av St.meld. nr. 44 (2003-2004) våren 2005 ga Stortinget sin tilslutning til de saksbehandlingsregler m.v. som er omtalt i meldingen.

Krav om rimelighetsbasert erstatning fra grupper skal kanaliseres inn i billighetserstatningsordningen som er en fleksibel og fullt ut rimelighetsbasert ordning. Departementene eller underliggende etater vil som fagetater utrede de faktiske forhold knyttet til gruppen og kravet, mens Stortingets billighetserstatningsutvalg gjennom sekretariatet vurderer behovet for eventuelle endringer og tilpasninger i gjeldende praktisering av ordningen. De administrative kostnadene i forbindelse med utvidelse av billighetserstatningsordningen for nye grupper dekkes av de(t) aktuelle fagdepartement, mens driftsutgifter ved den alminnelige behandlingen av enkeltsøknader om billighetserstatning dekkes over kap. 472 Administrasjon av særskilte erstatningsordninger m.m.

Stortinget har i 2005 på bakgrunn av St.meld. nr. 44 (2003-2004) og St.meld. nr. 24 (2004-2005) vedtatt tilpasninger i billighetserstatningsordningen i forhold til blant annet barnehjemsbarn, krigsbarn, tattere m.v. Dette får administrative konsekvenser for så vel Stortingets billighetserstatningsutvalg som Justissekretariatene.

For å imøtekomme økt søknadsmengde må Billighetserstatningsutvalget styrkes ved at det på midlertidig basis oppnevnes et Billighetserstatningsutvalg II. Departementet vil komme tilbake til Stortinget med en egen henvendelse om medlemmer og organisering av et eget Billighetserstatningsutvalg II. De administrative konsekvenser for Justissekretariatene dekkes for det vesentligste av det enkelte fagdepartement. På grunn av de betydelige endringer i arbeidsbyrde for sekretariatet, foreslår imidlertid departementet avsatt midler til en generell styrking av Justissekretariatene. Se nærmere omtale under kap. 472 Administrasjon av særskilte erstatningsordninger m.m.

4.3.3 Styrke rettssikkerheten ved straffeforfølgning

Erstatning for uberettiget straffeforfølgning

Etter straffeprosessloven kapittel 31, jf. forskrift om standardsatser for erstatning etter uberettiget straffeforfølgning, har en siktet rett til erstatning for økonomisk tap og til oppreisning etter faste satser for krenkelse eller annen skade av ikke-økonomisk art dersom vedkommende blir frifunnet, forfølgningen mot vedkommende blir innstilt, eller vedkommende har vært pågrepet eller fengslet i strid med sentrale menneskerettighetskonvensjoner. Erstatningskravet kan settes ned eller falle bort dersom siktede uten rimelig grunn har nektet å forklare seg eller har motvirket opplysning av saken, har gitt foranledning til etterforskningstiltak eller den fellende dommen, eller har latt være etter evne å begrense skaden av forfølgningen eller dommen, jf. straffeprosessloven § 447 siste setning, jf. § 446.

Fra 01.01.2004 skal krav etter straffeprosessloven § 449 om erstatning eller oppreisning etter straffeforfølgning fremsettes for det politidistrikt som har etterforsket saken. Uttalelsen sendes sammen med sakens dokumenter til Justissekretariatene, som avgjør kravet. Vedtaket kan ikke påklages til overordnet forvaltningsorgan jf. straffeprosessloven § 449, men kan bringes inn for retten og behandles da etter reglene i tvistemålsloven.

Etter at de nye reglene trådte i kraft 01.01.2004, har Justissekretariatene pr. 31.12.2004 mottatt 174 søknader, og ferdigbehandlet 138 søknader, fordelt på 12 % kvinner, 87 % menn og 1 % foretak. 95 søkere er helt eller delvis innvilget erstatning.

4.4 En åpen, effektiv og kvalitetsbevisst justissektor

4.4.1 Forsvarlig, kvalitetsbevisst og effektiv saksbehandling

Bobehandling

Et betydelig antall konkursboer blir innstilt fordi det ikke er penger til å drive videre bobehandling. Dette reduserer mulighetene til å avdekke økonomisk kriminalitet og å spore opp midler som kan

komme kreditorene til gode. En bedring av mulighetene for å spore opp midler og avdekke økonomisk kriminalitet, blir både et spørsmål om å tilføre boene tilstrekkelig med midler og å sikre en mest mulig effektiv bruk av midlene. Ved lov 23. april 2004 nr. 18, som trådte i kraft 01.07.2005, ble det innført lovbestemt pant på 5 % til sikkerhet for nødvendige boomkostninger, begrenset til 700 ganger rettsgebyret i hvert realregistrerte pantobjekt. Med virkning fra 01.07.2005 ble også rekvirentansvaret økt til 50 ganger rettsgebyret, jf. forskrift 27. januar 2005 nr. 70. Endringene innebærer en klar styrking av boenes økonomiske situasjon.

Konkursrådet har overfor Justisdepartementet foreslått en rekke tiltak for å effektivisere bobehandlingen gjennom økt bruk av elektronisk kommunikasjon. Forslagene har vært på høring. Justisdepartementet har på bakgrunn av forslagene og høringsuttalelsene fremmet Ot.prp. nr. 108 (2004-2005) Om lov om endringer i lov 8. juni 1984 om gjeldsforhandling og konkurs og andre lover (elektronisk kommunikasjon mv.).

Ordning for gratis gjeldsrådgivning

Høsten 2005 arrangerte Justisdepartementet et møte hvor det ble diskutert muligheten for å etablere en ordning for gratis gjeldsrådgivning for personer med forbrukslån og annen usikret gjeld. En stor del inkassosaker og andre gjeldssaker som går til tvangsinn drivelse ved namsmannen er forbrukslån uten sikkerhet, for eksempel kredittkortgjeld. Volumet av forbrukslån har steget dramatisk de siste årene og misligholdes oftere enn andre lån. Dersom bransjen etablerer en privat stiftelse som tilbyr gratis rådgivning på et tidlig tidspunkt, vil det kunne gagne så vel bransjen som det enkelte individ med betalingsproblemer, og således komme samfunnet til gode.

I etterkant av møtet har flere i bransjen signalisert interesse for å kunne bidra omkring et pilotprosjekt. Justisdepartementet ønsker at bransjen i samspill med det sivile samfunn skaper et system som gir bedre tillit aktørene i mellom og som gir både kreditor og debitor et sterkere incitament til å bidra til at misligholdte lån blir inndrevet.

Kap. 470 Fri rettshjelp (jf. kap. 3470):

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	7 523	6 219	6 219
70	Fri sakførsel	351 107	338 783	376 568
71	Fritt rettsråd	253 455	202 048	232 394
72	Tilskudd til spesielle rettshjelpstiltak	18 991	19 637	20 265
	Sum kap. 470	631 076	566 687	635 446

1 Innledning

Tilskudd til fri rettshjelp i sivile saker gis til personer som har inntekt og formue under visse inntekts- og formuesgrenser. I enkelte saker gis fri rettshjelp uavhengig av økonomisk situasjon. Bevilgningen til fri rettshjelp omfatter også tilskudd til særskilte rettshjelpstiltak som Oslo kommune Fri rettshjelp, Rettshjelpskontoret Indre Finnmark, studentrettshjelpstiltakene m.v.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til sakkyndige og meddommere m.m. i saker der det er gitt fri sakførsel. På grunn av ordningens karakter er utgiftene vanskelig å anslå.

Post 70 Fri sakførsel

Bevilgningen på posten skal gå til dekning av utgifter til advokat i saker hvor det er innvilget hel eller delvis fri sakførsel. Fri sakførsel gis i saker for domstolene og for særskilte forvaltningsorganer som fylkesnemndene for sosiale tjenester og fylkesnemndene for barnevernstjenester, kontrollkommisjonene for de psykiatriske sykehusene m.m.

Posten er foreslått nedjustert med 3,4 mill. kr som følge av at departementet tar sikte på å innføre stykkpris i flere saker. Endringene er planlagt ikraftsatt 01.01.2006. Ved behandlingen av endringer i barnevernloven, jf. Ot.prp. nr. 64 (2004-2005) Om lov om endringer i lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester og lov 13. desember 1991 nr. 81 om sosiale tjenester (sosialtjenesteloven) mv., vedtok Stortinget silingsmekanismer for saker til lagmannsretten, jf. Innst. O. nr. 115 (2004-2005). På

bakgrunn av ovennevnte foreslås det at bevilgningen på posten reduseres med 1,4 mill. kr. Bevilgningen på posten er oppjustert på bakgrunn av erfaringstall og forventet utvikling.

Post 71 Fritt rettsråd

Bevilgningen på posten skal gå til å dekke utgifter til advokat og rettshjelper i saker hvor det er innvilget fritt rettsråd.

Posten er foreslått redusert med 21,6 mill. kr som følge av forventet reduksjon i antall asylansøkmønstre i 2006. Bevilgningen på posten er oppjustert på bakgrunn av erfaringstall og forventet utvikling.

Post 72 Tilskudd til spesielle rettshjelpstiltak

Bevilgningen på posten dekker tilskudd til rettshjelpsvirksomhet i regi av jusstudenter i Oslo (Juridisk Rådgivning for Kvinner og Juss-Buss), Bergen (Jussformidlingen), Trondheim (Jushjelpa i Midt-Norge) og Tromsø (Jusshjelpa i Nord-Norge). Videre dekker bevilgningen tilskudd blant annet til Oslo kommune Fri Rettshjelp og Rettshjelpskontoret Indre Finnmark. I 2005 ble det også bevilget penger til å videreføre et prøveprosjekt med juridisk bistand i offentlige servicekontorer. Departementet ønsker å videreføre ordningen i 2006.

Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS) og Organisasjon mot offentlig diskriminering (OMOD) fikk tilskudd for 2005 til rettshjelpstiltak for hhv. asylsøkere og diskriminerte. Også Kirkens bymisjons gatejuristprosjekter «Gatejuristen» i Oslo og «Rett på gata» i Trondheim, samt Prostituertes interesseorganisasjon i Norge (PION), har mottatt tilskudd til rettshjelpstiltak for utsatte grupper i 2005.

Kap. 3470 Fri rettshjelp (jf. kap. 470):

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Tilkjente saksomkostninger m.m.	10 655	5 164	2 000
	Sum kap. 3470	10 655	5 164	2 000

1 Postomtale**Post 01 Tilkjente saksomkostninger m.m.**

Ansvar for innkreving av egenandeler i fri rettshjelpssaker tilligger fra 01.01.2005 advokatene. Fra og med 2006 foreslås tilkjente saksomkostninger

til staten i benefiserte saker ført under kap. 3470 post 01. Benevnelsen på posten er endret som følge av dette.

Kap. 471 Statens erstatningsansvar:

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
70	Erstatning til voldsofre, <i>overslagsbevilgning</i>	77 852	79 783	102 336
71	Erstatningsansvar m.m., <i>overslagsbevilgning</i>	88 304	77 426	79 904
72	Erstatning for uberettiget straffeforfølgning, <i>overslagsbevilgning</i>	9 258	13 442	13 872
	Sum kap. 471	175 414	170 651	196 112

1 Innledning

Bevilgningen på kapitlet dekker statens utbetalinger etter voldsoffererstatningsloven, de alminnelige erstatningsregler og erstatning etter uberettiget straffeforfølgning.

2 Postomtale**Post 70 Erstatning til voldsofre, overslagsbevilgning**

Posten er en regelstyrt overslagsbevilgning og skal gå til erstatningsbeløp i saker etter voldsoffererstatningsloven, herunder saksomkostninger i forbindelse med søknaden og klagebehandlingen (etter forvaltningsloven § 36). Bevilgningen er oppjustert på bakgrunn av erfaringstall og forventet utvikling.

Post 71 Erstatningsansvar m.m., overslagsbevilgning

Utbetalinger som følge av at staten er erstatningsansvarlig etter de alminnelige erstatningsregler

eller har inngått forlik uten å erkjenne ansvar belastes dene posten. Unntatt er utbetalinger som følge av statens ansvar i kontraktsforhold og ansvar i forbindelse med statens forretningsdrift. Bevilgningen på posten er regelstyrt, og bevilgningsforslaget er et overslag.

Post 72 Erstatning etter uberettiget straffeforfølgning overslagsbevilgning

Etter straffeprosessloven kapittel 31, jf. forskrift om standardsatser for erstatning etter uberettiget straffeforfølgning, har en siktet rett til erstatning for økonomisk tap og til oppreisning etter faste satser for krenkelse eller annen skade av ikke-økonomisk art dersom vedkommende blir frifunnet, forfølgningen mot vedkommende blir innstilt, eller vedkommende har vært pågrepet eller fengslet i strid med sentrale menneskerettighetskonvensjoner. Bevilgningen på posten er regelstyrt og bevilgningsforslaget er et overslag.

Kap. 472 Administrasjon av særskilte erstatningsordninger m.m. (jf. kap. 3472):

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	12 687	12 336	21 958
	Sum kap. 472	12 687	12 336	21 958

1 Innledning

Justissekretariatene

Justissekretariatene har vært i virksomhet siden 01.01.2004 og har sekretariatsfunksjon for Erstatningsnemnda for voldsofre, Billighetserstatningsutvalget og Den rettsmedisinske kommisjon (jf. kap. 466). Utmåling av erstatning etter straffeforfølgning inngår også i virksomheten.

Det vurderes også å legge klagebehandlingen etter lov om fri rettshjelp til Justissekretariatene, jf. nærmere omtale under pkt. 4.3.2.

Statskonsult har evaluert styringen og organiseringen av blant annet Justissekretariatene. Evalueringsrapportens konklusjoner vil bli trukket inn i det videre arbeidet med organiseringen av Justissekretariatene og de endringer som en eventuell overføring av oppgaver etter lov om fri rettshjelp vil medføre.

Bemanningen ved Justissekretariatene utgjorde pr. 01.03.2005 12 årsverk.

Kontoret for voldsoffererstatning

Kontoret for voldsoffererstatning ble opprettet 01.09.2003 og er lokalisert i Vardø. Bemanningen ved Kontoret for voldsoffererstatning utgjorde pr. 01.03.2005 16 årsverk. Kontoret behandler søknader om voldsoffererstatning i første instans, jf. Ot.prp. nr. 51 (2002–2003) Om lov om endringer i straffelova. Kontoret overtok de siste voldsoffersakene fra fylkesmennene 01.06.2004 og var således i full drift fra samme tidspunkt.

Ansvar for Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre (RKK) foreslås overført til Kontoret for voldsoffererstatning for å styrke samfunnets innsats for voldsofre og andre ofre for kriminalitet. Det vises for øvrig til omtale under pkt. 4.3.1.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker godtgjørelser, reise- og kursutgifter til medlemmer av Billighetserstatningsutvalget og Erstatningsnemnda for voldsofre. I tillegg dekker bevilgningen driftsutgifter ved Kontoret for voldsoffererstatning i Vardø. Bevilgningen dekker også driftsutgifter til Justissekretariatene, herunder midler til arbeid i forbindelse med erstatning etter straffeforfølgning.

Stortinget har i 2005 vedtatt utvidelser i billighetserstatningsordningen til blant annet barnehjemsbarn, krigsbarn, tatere m.v. som får administrative konsekvenser for så vel Stortingets billighetserstatningsutvalg og Justissekretariatene. For å imøtekomme økt søknadsmengde må Billighetserstatningsutvalget styrkes ved at det på midlertidig basis oppnevnes et Billighetserstatningsutvalg II og Justissekretariatene styrkes generelt, jf. omtale over. Bevilgningen på posten foreslås på denne bakgrunn økt med 3,2 mill. kr. Bevilgningen på posten er videre økt med syv mill. kr som følge av at ansvaret for Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre (RKK) er foreslått overført fra kap. 440, post 01 jf. omtale under kap. 440.

**Kap. 3472 Administrasjon av særskilte erstatningsordninger m.m.
(jf. kap. 472):**

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	40		
16	Refusjon fødselspenger/adopsjonspenger	596		
18	Refusjon av sykepenger	37		

Kap. 474 Konfliktråd (jf. kap. 3474):

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	38 802	37 065	35 772
	Sum kap. 474	38 802	37 065	35 772

1 Innledning

Som en viktig del av rettspleien tilbyr konfliktrådene mekling mellom parter i konflikt som følge av et straffbart forhold eller sivile uoverensstemmelser av rettslig eller utenomrettslig art. Sekretariatet for konfliktrådene har ansvaret for drift og utvikling av 22 konfliktråd.

2 Postomtale**Post 01 Driftsutgifter**

Bevilgningen skal gå til drift av de 22 konfliktrådene, og til driften av Sekretariatet for konfliktrådene. Ved sekretariatet utgjorde bemanningen pr. 01.03.2005 7 årsverk, mens i konfliktrådene var bemanningen på samme tidspunkt 53 årsverk. Bevilgningen er nedjustert som følge av innføringen av nettorddning for merverdiavgift i statsforvaltningen.

Kap. 3474 Konfliktråd:

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Diverse inntekter	3 847		
18	Refusjon av sykepenger	150		

Kap. 475 Bobehandling:

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
01	Driftsutgifter	45 048	65 425	55 534
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	6 419	6 791	6 358
	Sum kap. 475	51 467	72 216	61 892

1 Innledning

Bevilgningen på kapitlet dekker statens ansvar for utgifter til konkursbehandling i tilfeller hvor boet eller den som begjærer konkurs (rekvirenten) ikke dekker utgiftene. I tillegg dekker bevilgningen utgifter til Justisdepartementets særskilte garantiordning til granskning av konkursboer der det mangler midler og det foreligger mistanke om økonomisk kriminalitet. Videre dekker bevilgningen administrasjon og utgifter til Konkursrådet.

2 Postomtale

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker statens regelstyrte utgifter i forbindelse med behandlingen av saker om tvangsoppløsning av aksjeselskaper og saker om konkurs i henhold til konkursloven § 73.

Bevilgningen er bl.a. nedjustert noe som følge av at det i 2006 ikke forventes tvangsavviklinger grunnet manglende oppfyllelse av kravet om økt egenkapital som fulgte med den nye aksjeloven som trådte i kraft i 1999.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til granskning av konkurs- og tvangsavviklingsboer i

henhold til Justisdepartementets særskilte garantiordning og utgifter til drift av Konkursrådet. Garantimidler kan benyttes der boet selv mangler midler og det foreligger mistanke om økonomisk kriminalitet.

Det blir innvilget penger fra garantiordningen i ca. 120–150 saker i året. Det foreslås at Justisdepartementet under ordningen med utgifter til fortsatt bobehandling i 2006 får fullmakt til å kunne pådra seg forpliktelser utover gitt bevilgning under kap. 475, post 21 med inntil 10 mill. kr, men slik at totalrammen for nytt og gammelt ansvar ikke overstiger 33 mill. kr, jf. forslag til vedtak. Videre foreslås det at Justisdepartementet i 2006 får fullmakt til å nettoføre som utgiftsreduksjon under kap. 475, post 21 tilbakebetalte inntekter under ordningen med utgifter til bobehandling, jf. forslag til vedtak. Slik tilbakebetaling skjer i de tilfeller hvor boet likevel får inn penger etter at skifteretten har betalt ut garantibeløp til bobestyrer.

Videre dekker bevilgningen godtgjørelser til medlemmene av Konkursrådet og Konkursrådets utgifter til administrasjon, varer og tjenester.

Det foreslås at Justisdepartementet får fullmakt til å nettoføre som utgiftsreduksjon under kap. 475, post 21 inntektene ved avholdelse av konferanser i regi av Konkursrådet, samt inntekter fra rådets øvrige virksomhet, jf. forslag til vedtak.

Kap. 477 Erstatning til nordmenn som satt i japansk fangenskap under 2. verdenskrig:

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006
70	Erkjentlighetsbeløp, <i>kan overføres, overslagsbevilgning</i>	75		
	Sum kap. 477	75		

Ved behandlingen av Innst. S. nr. 255 (2000-2001) om erstatning til norske statsborgere som satt i japansk fangenskap under 2. verdenskrig vedtok Stortinget en ex-gratia utbetaling på 100 000 kr pr. person til de gjenlevende nordmenn som satt i japansk fangenskap. Dersom vedkommende var død, skulle ektefelle og barn være berettiget til å tre inn i avdødes sted.

Ordningen ble iverksatt i 2001, og søknadsfristen var opprinnelig 01.12.2001. Ordningen ble imidlertid utvidet til 01.07.2002. Da det etter

01.07.2002 kom inn ytterligere noen søknader, ble det gitt dispensasjon også for disse frem til årsskiftet 2002/2003. Ordningen ble avsluttet i 2002, og det er ikke overført eller bevilget midler på posten etter dette.

På bakgrunn av Ombudsmannens anbefaling ble det i 2004 utbetalt til sammen 75 000 kr til to søkere etter å ha innhentet Finansdepartementets samtykke til å utgiftsføre dette beløp på kap. 477, post 70.

Programkategori 06.80 Svalbardbudsjettet

Utgifter under programkategori 06.80 fordelt på postgrupper

					(i 1 000 kr)
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
50-59	Overføringer til andre statsregnska- per	90 701	135 915	96 559	-29,0
	Sum kategori 06.80	90 701	135 915	96 559	-29,0

Utgifter under programkategori 06.80 fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2004	Saldert budsjett 2005	Forslag 2006	Pst. endr. 05/06
480	Svalbardbudsjettet	90 701	135 915	96 559	-29,0
	Sum kategori 06.80	90 701	135 915	96 559	-29,0

Justisdepartementet fremmer svalbardbudsjettet som en egen budsjettproposisjon samtidig med statsbudsjettet. Bakgrunnen for dette er artikkel åtte i Svalbardtraktaten som begrenser adgangen til å oppkreve skatter og avgifter på Svalbard og hvordan disse midlene kan anvendes. De skatter og avgifter som innkreves på Svalbard skal i sin helhet komme Svalbard til gode. Stortinget sluttet seg til regjeringens ønske om å videreføre ordningen med et eget svalbardbudsjett under behandlingen av St. meld. nr. 9 (1999-2000) Svalbard.

Hvert år gis imidlertid et tilskudd fra statsbudsjettet til dekning av underskuddet på svalbardbudsjettet. For 2006 er det foreslått 188,3 mill. kr i utgifter og 91,7 mill. kr i inntekter på svalbardbudsjettet. Differansen blir 96,5 mill. kr. Det er denne differansen mellom utgifter og inntekter i svalbardbudsjettet som danner grunnlaget for tilskuddet fra Justisdepartementets kap. 480.

Den foreslåtte bevilgningen på svalbardbudsjettet for 2006 er redusert i forhold til saldert budsjett for 2005. Dette skyldes i hovedsak økt aktivitetsnivå, at utgiftene knyttet til engangsinvesteringer i forbindelse med etableringen av Svalbard

Forskningspark er trukket ut, og at skatteprosenten på inntekt fra 2006 er foreslått økt fra 8 % til 12 %. Den økte skattesatsen må ses i sammenheng med Regjeringens forslag om å innrette skattereglene på Svalbard etter skattereformen, der det også er foretatt endringer i skjermingsmetoden og formueskattereglene, jf. også omtale i Finansdepartementets St.prp. nr. 1 (2005–2006) og Ot.prp. nr. 1 (2005–2006). Regjeringen har nedsatt en arbeidsgruppe for å se nærmere på det samlede skatte- og avgiftssystemet på Svalbard.

I tillegg til tilskuddet over kap. 480 har staten årlig betydelige utgifter, blant annet til støtte til forskning på Svalbard og til nasjonale tiltak som sykehus, grunnskoler og universitet i Longyearbyen. Utgiftene til disse formålene bevilges over det ordinære statsbudsjettet under de enkelte fagdepartementers kapitler. En oversikt over og omtale av bevilgninger til svalbardformål over de andre fagdepartementenes budsjetter er gitt i svalbardbudsjettet pkt. 4 og vedlegg 1.

Det er gitt en nærmere redegjørelse for målene for norsk svalbardpolitikk i svalbardbudsjettet for 2006, pkt. 2.

Justis- og politidepartementet

tilrår:

1. I St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet for år 2006 føres opp de summene som er nevnt i et framlagt forslag:

a. Sum utgifter under kap. 61, 400-480	kr	15 489 467 000
b. Sum inntekter under kap. 3061, 3400-3474 og 5630	kr	2 904 678 000

Forslag til vedtak om bevilgning for budsjettåret 2006, kapitlene 61, 400-480, 3061, 3400-3474 og 5630

I Utgifter:

Kap.	Post		Kroner	Kroner
Administrasjon				
400		Justisdepartementet (jf. kap. 3400)		
	01	Driftsutgifter	218 352 000	
	71	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	10 966 000	229 318 000
		Sum Administrasjon		229 318 000
Rettsvesen				
61		Høyesterett (jf. kap. 3061)		
	01	Driftsutgifter	55 513 000	55 513 000
410		Tingrettene og lagmannsrettene (jf. kap. 3410)		
	01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 412, post 01</i>	1 210 990 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	44 457 000	1 255 447 000
411		Domstoladministrasjonen (jf. kap. 3411)		
	01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 410, post 01</i>	59 012 000	59 012 000
412		Tinglysingsprosjektet (jf. kap. 3412)		
	01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 410, post 01</i>	131 106 000	131 106 000
413		Jordskifterettene (jf. kap. 3413)		
	01	Driftsutgifter	146 317 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	2 068 000	148 385 000
414		Forliksråd og andre domsutgifter		
	01	Driftsutgifter	95 500 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	56 700 000	152 200 000
		Sum Rettsvesen		1 801 663 000
Kriminalomsorg				
430		Kriminalomsorgens sentrale forvaltning (jf. kap. 3430)		
	01	Driftsutgifter	1 789 671 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 430, post 01</i>	50 917 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	72 089 000
	60	Refusjoner til kommunene, forvaringsdømte mv., <i>kan overføres</i>	74 778 000
	70	Tilskudd	12 442 000
432		Kriminalomsorgens utdannings-senter (KRUS) (jf. kap. 3432)	1 999 897 000
	01	Driftsutgifter	113 920 000
		Sum Kriminalomsorg	113 920 000
			2 113 817 000
		Politi og påtalemyndighet	
440		Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten (jf. kap. 3440)	
	01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 441, post 01</i>	6 582 857 000
	21	Spesielle driftsutgifter	81 889 000
	22	Søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag, <i>kan overføres</i>	8 877 000
	23	Sideutgifter i forbindelse med sivile gjøremål	59 744 000
	70	Tilskudd	6 723 000
	71	Tilskudd Norsk rettsmuseum	2 237 000
441		Oslo politidistrikt (jf. kap. 3441)	6 742 327 000
	01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 440, post 01</i>	1 305 988 000
442		Politi høgskolen (jf. kap. 3442)	1 305 988 000
	01	Driftsutgifter	231 085 000
443		Oppfølging av innsynsloven	231 085 000
	01	Driftsutgifter	7 261 000
	70	Erstatninger, <i>overslagsbevilgning</i>	2 668 000
445		Den høyere påtalemyndighet (jf. kap. 3445)	9 929 000
	01	Driftsutgifter	96 719 000
446		Den militære påtalemyndighet (jf. kap. 3446)	96 719 000
	01	Driftsutgifter	4 642 000
448		Grensekommissæren (jf. kap. 3448)	4 642 000
	01	Driftsutgifter	4 498 000
		Sum Politi og påtalemyndighet	4 498 000
			8 395 188 000

Kap.	Post		Kroner	Kroner
Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap				
450		Sivile vernepliktige (jf. kap. 3450)		
	01	Driftsutgifter	103 045 000	103 045 000
451		Samfunnssikkerhet og beredskap (jf. kap. 3451)		
	01	Driftsutgifter	463 799 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	2 005 000	
	22	Flyttekostnader, <i>kan overføres</i>	16 019 000	
	70	Overføringer til private	5 019 000	486 842 000
452		Sentral krisehåndtering (jf. kap. 3452)		
	01	Driftsutgifter	9 400 000	9 400 000
455		Redningstjenesten (jf. kap. 3455)		
	01	Driftsutgifter	326 082 000	
	21	Spesielle driftsutgifter	5 896 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	3 920 000	
	71	Tilskudd til frivillige organisasjoner i redningstjenesten	5 876 000	
	72	Tilskudd til nød- og sikkerhets-tjenester	79 500 000	421 274 000
456		Nødnett – felles radiosamband for nødetatene (jf. kap. 3456)		
	01	Driftsutgifter	52 168 000	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	279 525 000	331 693 000
		Sum Redningstjenesten, samfunns-sikkerhet og beredskap		1 352 254 000
Andre virksomheter				
460		Spesialenheten for politisaker (jf. kap. 3460)		
	01	Driftsutgifter	20 330 000	20 330 000
466		Særskilte straffesaksutgifter m.m. (jf. kap. 3466)		
	01	Driftsutgifter	517 428 000	517 428 000
467		Norsk Lovtidend		
	01	Driftsutgifter	3 326 000	3 326 000
468		Kommisjonen for begjæring om gjenopptakelse av straffesaker (jf. kap. 3468)		
	01	Driftsutgifter	8 404 000	8 404 000
		Sum Andre virksomheter		549 488 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner
Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.			
470	Fri rettshjelp (jf. kap. 3470)		
	01 Driftsutgifter	6 219 000	
	70 Fri sakførsel	376 568 000	
	71 Fritt rettsråd	232 394 000	
	72 Tilskudd til spesielle rettshjelpiltak	20 265 000	635 446 000
471	Statens erstatningsansvar		
	70 Erstatning til voldsofre, <i>overslagsbevilgning</i>	102 336 000	
	71 Erstatningsansvar m.m., <i>overslagsbevilgning</i>	79 904 000	
	72 Erstatning for uberettiget straffefølgning, <i>overslagsbevilgning</i>	13 872 000	196 112 000
472	Administrasjon av særskilte erstatningsordninger m.m. (jf. kap. 3472)		
	01 Driftsutgifter	21 958 000	21 958 000
474	Konfliktråd (jf. kap. 3474)		
	01 Driftsutgifter	35 772 000	35 772 000
475	Bobehandling		
	01 Driftsutgifter	55 534 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	6 358 000	61 892 000
	Sum Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.		951 180 000
Svalbardbudsjettet			
480	Svalbardbudsjettet		
	50 Tilskudd	96 559 000	96 559 000
	Sum Svalbardbudsjettet		96 559 000
	Sum departementets utgifter		15 489 467 000

Inntekter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner
Departementets inntekter			
3400	Justisdepartementet (jf. kap. 400)		
	01 Diverse inntekter	72 000	72 000
3410	Rettsgebyr (jf. kap. 410)		
	01 Rettsgebyr	1 148 988 000	1 148 988 000
3412	Tinglysingsprosjektet (jf. kap. 412)		
	01 Gebyrinntekter, borettsregister	9 000 000	9 000 000
3413	Jordskifterettene (jf. kap. 413)		
	01 Saks- og gebyrinntekter	9 604 000	
	02 Sideutgifter	2 134 000	11 738 000
3430	Kriminalomsorgens sentrale forvaltning (jf. kap. 430)		
	02 Arbeidsdriftens inntekter	44 928 000	
	03 Andre inntekter	5 363 000	
	04 Tilskudd	1 393 000	51 684 000
3432	Kriminalomsorgens utdannings-senter (KRUS) (jf. kap. 432)		
	03 Andre inntekter	800 000	800 000
3440	Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten (jf. kap. 440)		
	01 Gebyrer	470 040 000	
	02 Refusjoner mv.	160 063 000	
	04 Gebyrer – vaktelskap	1 007 000	
	06 Gebyrer – utlendingssaker	54 700 000	
	07 Gebyr – sivile gjøremål	776 921 000	1 462 731 000
3441	Oslo politidistrikt (jf. kap. 441)		
	02 Refusjoner	16 006 000	
	03 Salgsinntekter	175 000	
	05 Personalbarnehage	2 438 000	18 619 000
3442	Politihøgskolen (jf. kap. 442)		
	02 Diverse inntekter	5 063 000	
	03 Inntekter fra Justissektorens kurs- og øvingssenter	9 804 000	14 867 000
3450	Sivile vernepliktige, driftsinntekter (jf. kap. 450)		
	01 Inntekter av arbeid	31 308 000	
	02 Andre inntekter	429 000	31 737 000
3451	Samfunnssikkerhet og beredskap (jf. kap. 451)		
	01 Gebyrer	96 670 000	
	03 Diverse inntekter	31 473 000	128 143 000

Kap.	Post		Kroner	Kroner
3455		Redningstjenesten (jf. kap. 455)		
	01	Refusjoner	17 499 000	17 499 000
3470		Fri rettshjelp (jf. kap. 470)		
	01	Tilkjente saksomkostninger m.m.	2 000 000	2 000 000
5630		Aksjer i Norsk Eiendomsinformasjon as		
	80	Utbytte	6 800 000	6 800 000
		Sum Departementets inntekter		2 904 678 000
		Sum departementets inntekter		2 904 678 000

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Justis- og politidepartementet i 2006 kan:

1.

dekke merverdiavgift under kap. 1633 post 01 og overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 400 post 01	kap. 3400 post 01
kap. 410 post 01	kap. 3410 post 03
kap. 411 post 01	kap. 3411 post 03
kap. 412 post 01	kap. 3412 post 01
kap. 413 post 01	kap. 3413 post 01
kap. 413 post 21	kap. 3413 post 02
kap. 430 post 01	kap. 3430 postene 03 og 04
kap. 430 post 21	kap. 3430 post 02
kap. 432 post 01	kap. 3432 post 03
kap. 440 post 01	kap. 3440 postene 02, 03 og 06
kap. 441 post 01	kap. 3441 postene 02, 03 og 05
kap. 442 post 01	kap. 3442 post 02 og 03
kap. 451 post 01	kap. 3451 postene 03 og 06
kap. 455 post 01	kap. 3455 post 01

2. overskride bevilgningen under kap. 451 Samfunnssikkerhet og beredskap, post 01 Driftsutgifter, og dekke merverdiavgift under kap. 1633, post 01, med inntil 75 pst. av inntekter ved salg av sivilforsvarsanlegg. Inntekter inntektsføres under kap. 3451 Samfunnssikkerhet og beredskap, post 40 Salg av eiendom mv.

*Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger*III
Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Justis- og politidepartementet i 2006 kan bestille varer utover den gitte bevilgning, men slik at samlet ramme for nye

bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme inklusive merverdiavgift
440		Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten	
	01	Driftsutgifter	40 mill. kroner

IV
Videreføring av bobehandling

Stortinget samtykker i at Justis- og politidepartementet i 2006 kan bestemme at det under ordningen med utgifter til fortsatt bobehandling pådras forpliktelser utover gitt bevilgning under kap. 475

Bobehandling, post 21 Spesielle driftsutgifter, med inntil 10 mill. kroner, men slik at totalrammen for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger 33 mill. kroner.

*Andre fullmakter*V
Nettobudsjettering

Stortinget samtykker i at Justis- og politidepartementet i 2006 kan:

1. nettoføre som utgiftsreduksjon under kap. 475 Bobehandling, post 21 Spesielle driftsutgifter, inntekter ved avholdelse av kurs og konferanser i regi av Konkursrådet, samt inntekter fra rådets øvrige virksomhet.
2. nettoføre som utgiftsreduksjon under kap. 475 Bobehandling, post 21 Spesielle driftsutgifter,

tilbakebetalte inntekter under ordningen med utgifter til bobehandling.

3. trekke salgsomkostninger ved salg av faste eiendommer fra salgsinntekter før det overskytende inntektsføres under kap. 3451 Samfunnsikkerhet og beredskap, post 40 Salg av eiendom mv.

VI
Førtidsdimittering i siviltjenesten

Stortinget samtykker i at Justis- og politidepartementet i 2006 kan bestemme førtidsdimittering av

mannskaper slik det fremgår i omtalen under kap. 450 Sivile vernepliktige i St.prp. nr. 1 (2005-2006).

VII
Avhending av sivilforsvarsanlegg

Stortinget samtykker i at Justisdepartementet i 2006 kan overdra sivilforsvarsanlegg til en verdi av

inntil 100 000 kroner vederlagsfritt eller til underpris når særlige grunner foreligger.

VIII**Forslag til endring av anmodningsvedtak**

Vedrørende anmodningsvedtak nr. 268 av 4. mars 2005: Stortinget samtykker i at forskriften om fri rettshjelp, slik at når en part innrømmes fri saksførsel i en barnefordelingssak, skal også den

annen part ha fri saksførsel så fremt dennes inntekt ikke overskrider inntektsgrensen for fri rettshjelp med 100 000 kroner, ikke endres fra 1. januar 2006.

Vedlegg 1**Omtale av ledernes ansettelsesvilkår i statlige foretak****1 For leder i Norsk Eiendomsinformasjon as**

Tabell 1.1 Norsk Eiendomsinformasjon as hadde i 2004 følgende utgifter til administrerende direktør:

	kr
Lønnsutgifter, inkl. bonus	1 061 236
Andre ytelser	129 490
Pensjonspremie kollektiv ordning	114 470
Pensjonspremie til renteordning o/12 G	85 489

Det er i 2003 inngått individuell pensjonsavtale med administrerende direktør gjennom en usikret ordning. Årlig alderspensjon gjelder fra fylte 64 år og livsvarig og utgjør 66 % av lønn inntil 12 G og

60 % av lønn over 12 G. Administrerende direktør har, dersom han sies opp av selskapets styre, rett til 12 måneders lønn utover oppsigelsestiden.

2 For leder i Industritjeneste AS

Tabell 1.2 Industritjeneste AS hadde i 2004 følgende utgifter til daglig ledelse:

	kr
Lønnsutgifter administrerende direktør	842 389
Andel ulykkesforsikring	13 231
Bilgodtgjørelse	11 565
Andel utgifter til kollektiv pensjonsforsikring	17 058

Vedlegg 2**Bemanningsoversikt¹**

Kap.	Betegnelse	Årsverk 01.03.03	Årsverk 01.03.04	Årsverk 01.03.05
400	Justisdepartementet	268	256	268 ²
Sum	06.10 Administrasjon	268	256	268
61	Høyesterett	58	58	59
410	Tingrettene og lagmannsrettene	1 609	1 628	1 674
411	Domstoladministrasjonen	76	83	84
Sum	06.20 Rettsvesen	1743	1 769	1 817
430	Kriminalomsorg	2 997	3 047	3 467
432	Kriminalomsorgens utdanningssenter ³	399	409	342
Sum	06.30 Kriminalomsorg	3 396	3 456	3 809
440/441	Politidirektoratet, politi- og lensmannseta- ten/Oslo politidistrikt	11 690	11 838	11 947
442	Politihøgskolen	133	160	172
445	Den høyere påtalemyndighet	115	128	128
446	Den militære påtalemyndighet	6	5	6
448	Grensekommissæren	5	5	5
Sum	06.40 Politi- og påtalemyndighet	11 949	12 136	12 258
450	Sivile vernepliktige	66	60	27
451	Samfunnssikkerhet og beredskap	428	618	601
455	Redningstjenesten	35	35	36
456	Nødnett – felles radiosamband for nødetatene		5	
Sum	06.50 Redningstjenesten, samfunnssikker- het og beredskap	529	718	664
460	Spesialenheten for politisaker			8
468	Kommisjonen for begjæring om gjenopp- takelse av straffesaker		6	9
Sum	06.60 Andre virksomheter		6	17
	Justissekretariatene ⁴		11	12
472	Administrasjon av særskilte erstatnings- ordninger m.m.		11	16
474	Konfliktrådene		53	53
Sum	06.70 Fri rettshjelp, erstatninger, konflik- tråd m.m		76	81

Kap.	Betegnelse	Årsverk 01.03.03	Årsverk 01.03.04	Årsverk 01.03.05
480	Svalbardbudsjettet	29	29	30
Sum	06.80 Svalbardbudsjettet	29	29	30
Sum	Programområde 06	17 914	18 445	18 944
	Totalt Justis- og politidepartementet	17 914	18 445	18 944

¹ Tallene viser en oversikt over antall årsverk innenfor det ansvarsområdet Justisdepartementet har pr. 01.03.2005.

² Tallet inkluderer åtte årsverk til Nødnett – felles radiosamband for nødetatene.

³ Tallet inkluderer både aspiranter og personale ved KRUS.

⁴ Utfører sekretariatsfunksjoner under både kategori 06.60 og kategori 06.70.
